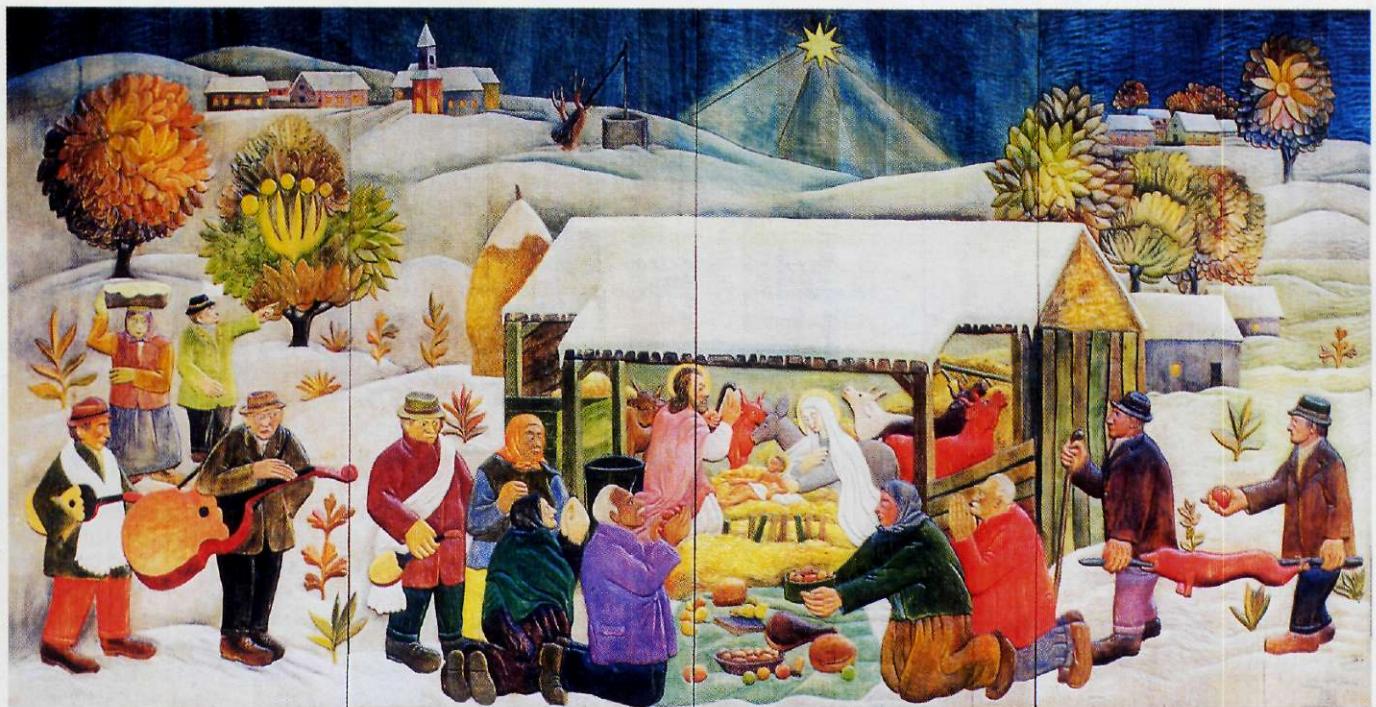

GLASILO HRVATSKOG DRUŠTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA (HDPZ)

politički
ZATVORENIK

GODINA VII. - PROSINAC 1997. - CIJENA 10 KN

BROJ **69**

*Sretan Božić
i Nova godina*

politic **ZATVORENIK**

**GLASILO HRVATSKEGO
DRUŠTVA POLITIČKIH
ZATVORENIKA**

PREDSJEDNICA DRUŠTVA
Kaja Pereković

UREDNIČKI ODBOR GLASILA

Mato Marčinko, Višnja Sever,
Andrija Vučemil, Ljubomir Brdar,
Jure Knezović

GLAVNI UREDNIK
Tomislav Jonjić

SAVJETNIK UREDNIŠTVA
Andrija Vučemil

UREDNIŠTVO I UPRAVA
10000 Zagreb
Trg kralja Petra Krešimira IV, br. 3
tel: 46 55 301, fax: 46 55 279

LEKTOR
Mario Bilić

PRIJELOM TEKSTA I TISAK
»MINIPRINT« Varaždin, T. Ujevića 32

CIJENA LISTA
Za Hrvatsku 10 kn
Godišnja preplata 100 kn

Žiro račun: 30101-678-75868

Rukopisi se ne vraćaju.
list uređuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.

Za sve informacije i kontakte u svezi
suradnje i preplate tel.: 01/415-809,
radnim danom od 11-13 sati.

Temeljem mišljenja Ministarstva kulture
i prosvjete Republike Hrvatske broj:
KI. oznaka: 612-10/93-01-794
Ur. broj: 532-03-1/6-93-01 od 18.08.1993.
list je oslobođen plaćanja poreza na promet

Fotografiju na naslovnoj strani
snimio: Jure Knezović

Fotografija na posljednjoj strani:
Sudionici IV. redovitog sabora HDPZ-a

18. studenoga

1995.-

15. studenoga

1997.

U galopu su protutnjale dvije godine. U tome se vremenu puno toga zabilje u HDPZ, što je potrošilo mnogo snage i rada. Od prvoga dana upregli svu energiju i pamet, da opravdamo dano nam povjerenje. Kucali smo na sva vrata, tražeći pomoći i razumijevanje za već sasvim ostarjele političke zatvorenike, čiji su dani iztrošeni u sivilu robijašnica, robskomu radu na auto-cestama, rudnicima i elektrocentralama.

Vrlo često smo bili u napasti baciti kopljima, jer smo dovedeni u bolnu situaciju ponižavanja, bez sluha "moćnika".

Nu, osjećaj odgovornosti iznova bi podtaknuo vjeru da pravda mora pobijediti. S tim osjećajem uporno smo i dalje kucali na srca svih, koji su trebali shvatiti našu nevolju. Tajne upornost urodila plodom, i Vlada je u 1996. započela izplatu prve Četvrte naknade za dane provedene na robiji. Izplaćeno 10 milijuna kuna, a u ovoj, 1997. godini, povišenje iznos na 30 milijuna, što će do konca ove godine biti i podijeljeno, s 1924. godištem. Hvala Vladu i Saboru!

Iako je tijekom protekloga razdoblja bilo opravdanih oštih riječi, upućenih ministru g. Josi Škari, to je bio bolan krik, jer smo osjećali da nas ministar nije dovoljno zastupao u našim opravdanim zahtjevima, na koje nam je pravo davao i sam Zakon, donesen još 1991., a da ne spominjemo naknadne njegove dopune. Prema našim spoznajama dogodilo se suprotno, pa ministar samovoljno (pod "pritiskom") daje svojim pristankom mogućnost Đuri Perici i drugima, da dobiju rješenje i mogućnost djelomične ili podpune izplate naknade, na uštrb starih - bolesnih. To nas je zaboljelo i ogorčilo. Stoga nije čudo, što su ljudi na IV. Saboru energično tražili smjenu ministra Škare.

Očekujemo - uza svu našu ogorčenost - da će on uložiti sve, da ponovno zadobije naše povjerenje, koje je imao u prvo vrijeme naše suradnje. Naravno da nitko nije nepogrešiv, ali on se mora po svojoj dužnosti, zanimati za naše probleme i korektno ih tumačiti, te se za iste zauzimati. To očekujemo! Priznajemo da je u više navrata ministar Škara dao prioritet za smještaj u dom našim ostarjelim i bolestnim članovima. Na tome mu zahvaljujemo i očekujemo i dalje njegovu pomoći...

Poznato je, da su tijekom protekloga razdoblja izazvani manji potresi od strane jednog dijela članstva. Sveje to gotovo beznačajno, jer se radilo o nekoliko desetaka članova. Jedni vele: - bili smo zavedeni, dok su drugi ustrajali u svom zahtjevu koji se sukobio sa STATUTOM HDPZ. Ti malobrojni (oko 50-tak bivših pol. zatvorenika), u Zadru su 5. 11 održali svoj "izvanredni sabor" na kojem je došlo skoro do tučnje, jer se nisu mogli dogovoriti o prvenstvu "vinkovačke" ili "zagrebačke" opcije. Na tom ruglu od sabora izabran je predsjednikom Ante Kozić. Nisu doneseni ni zaključci niti Statut. Radi toga se to "družvo" nije moglo registrirati. Međutim, ovih dana, kako piše u "Slobodnoj Dalmaciji" od 21. 11 novinarka Aleksa Crnjaković, pri Ministerstvu uprave registrirati će se novo družvo, a imat će za predsjednika Ferdinanda Lulica i tajnika Milana Štimca. To je bratija svima Vam znana iz vremena, kad su htjeli nasilno preuzeti vodstvo izvanrednim saborom i otvoriti vrata informbirovcima da budu članovi u HDPZ. Novinarki su dali podatke da imaju cea 400 članova, što je, vele, polovica sveukupnoga članstva. A istinje da mi imamo 5.284 članova. Oni traže prostorije na Krešimirovu trgu br. 3, gdje je sjedište Predsjedništva naše udruge. To je smiješno, kad ne bi bilo žalostno.

Kako piše u novinama, ti odcijepljeni članovi žele se registrirati kao HDPZ i žrtava komunizma. Pa, zaboga, zar svih politički uznici nisu bili žrtve komunizma i srbizma? Po čemu su to oni, s Đurom Pericom, veće žrtve od npr. Zovka, Madžara i drugih? Kome se to baca rog za svjeću??

Ali, pošto je IV Sabor ponovno dao povjerenje uglavnom istim ljudima, koje je izabrao i III. Sabor, u ime svih zahvaljujem na povjerenju i obvezujem se uporno raditi na zaštiti interesa svih političkih uznika, ma koliko nas to stajalo snage i vremena.

Ulazimo u vrijeme Adventa. I dok se pripremamo na proslavu Božića, nadamo se otrti po neku suzu najpotrebnijima. Podijelit ćemo preko Podružnica bar malu pomoći, da oni koji ništa nemaju, bar za Božić osjeće zajedničtvu u ljubavi. Malo imamo ali ne manjka osjećaja u nevolji i.

Nadam se, da će nakon Adventa, vremena izčekivanja, doći dan radosti, kad će Nebo prosuti svoju Milost i Mir će u obliju Malog Djeteta doći, da ogrije naša srca.

Zato svima, pa i onim zalutalima (da se vrate u zajednički ovčinjak - HDPZ) želim radostan, čestit i veselo Božić i blagoslovljenu 1998. godinu

Vaša predsjednica
Kaja Pereković

UVODNA RIJEĆ

GODINA U ŽIVOTU NAŠEG LISTA

Stavljući novomu Vijeću HDPZ-a svoj "mandat na razpolaganje", kako se to birokratskim jezikom obično kaže, u svoje ime, kao i u ime Uredničkoga odbora, želim se osvrnuti na proteklu godinu u životu našeg lista. Pritom bih, osim statističkih podataka, koji znaju biti dostatno rječiti sami po sebi, želio čitateljstvu skrenuti pozornost i na još neke pojedinosti, koje pripomažu razumijevanju, a možda su čak vrijedne da budu popamćene.

Dakle, od siječnja do studenoga 1997., naš je list izšao u devet brojeva i jednake dvobroju. Na ukupno 560 stranica (u pravilu tiskanih gušće i s manje ilustracija, nego što je to u novinstvu uobičajeno i uputno) objavljeni su prilozi ukupno 154 suradnika. U posljednjem ovogodišnjem broju pojavljuju se opet nova suradnička imena. To pokazuje, da smo bili otvoreni prema svima. Neki su prilozi slabiji, neki imaju trajnu vrijednost, ali držimo, daje sve trebalo objaviti.

Čitateljima smo ostali dužni poglavito u pogledu dokumenata i svjedočenja između dvaju svjetskih ratova, te između siroma NDH i "hrvatskoga proljeća". To obećanje, izpunjenjem kojega smo htjeli pokazati da Hrvati nikad nisu poklepli pred jugoslavenstvom i komunizmom, i daje hrvatski odpor bio konstantan, izjavilo se zbog težko shvatljive nedostatka volje članova HDPZ-a i zbog slava odziva na niz poziva na suradnju. Mnogima od nas nedostaje osjećaj povijestne odgovornosti. Ili, možda, mislimo da smo bezsmrtni, pa da uvijek ima vremena zabilježiti svoja sjećanja?

U "Političkome zatvoreniku" nije bilo, niti ima zabranjenih tema, ni zabranjenih imena. Doduše, bilo je slučajeva da smo dvojili o prikladnosti pojedinih priloga, ali nikad zbog straha ili obzira prema onomu, što se naziva "vlašči". Naprotiv, birajući između "neutralnoga" teksta i teksta, koji je kritičan prema nekim koracima hrvatskih državnih vlasti, uvijek smo se odlučili za potonji, držeći da vlast odgovara objektivno i da kritika vlasti nije samo pravo, nego i obveza: *nekritično povlađuje samo onaj, koji je ravnodušan prema sudbini države i naroda*. A ni ova udruga, ni ovaj odbor, prema državi i narodu nisu ravnodušni!

Te dvije vrijednosti nikad nismo doveli u pitanje, kao što u pitanje nikad nismo doveli institucije hrvatske države. Unatoč tomu, težkoča smo imali. Ne samo onih finansijske naravi. Susretali smo se s provokacijama, pokušajima podmetanja i zaplotnjačkim prijetnjama. Bilo je onih, koji su zaboravljali da "Politički zatvorenik" nije glasilo hrvatske vlade, a i onih koji su ga htjeli uškopiti i pretvoriti u biltenu u kojem bi se objavljivala izključivo sjećanja, bez ikakva diranja u sadašnje vrijeme. Takvi drže, da politički uzniči nemaju pravo misliti o politici, jer da za njih ima tko misliti. Takvim smo se uvrijedljivim mislima lako odhrvali.

Nismo odkazali suradnju nijednomu suradniku, a neki ipak prestadoše surađivati. Jedni su se izcrpili i prešutno prestali slati priloge, drugi se smrtno uvrijede ako između magla svoje bolestne taštine naslute (ili konačno shvate) da ih ne držite bezsmrtnicima i sveznalicama (pa, dosljedni sebi, očekuju da se izpričate zato što ste bili u pravu!), treći ne stižu od drugih obveza, ali su najzanimljiviji ipak četvrti, oni, koji drže da se nedovoljno poštjuje njihova "funkcija". Sviči poštivati ili ne poštivati ljudi, do "funkcija" ne držimo ništa. Pogotovo priprepnicih.

Jednako tako, tvrdno uvjereni daje demokracija najbolji od svih mogućih i nesavršenih sustava, i daje ona jedino jamstvo osobne, skupne i nacionalne slobode, taj smo duh slobode čuvali pred svim napastima i pokušajima uprežanja u kola kratkoročnih, stranačkih interesa. Nekima smo pritom nedvojbeno stali na žulj. Neka.

S obzirom na to daje primjena umjerenoga korijenskog pravopisa u našem listu, unatoč obćemu odobravanju, izazvala nekoliko kritika (pa i nekoliko podmetanja), mjesto je i vrijeme kazati koju o tome.

Vjerojatno nije mali broj onih, koji su pomislili kako je izbor pravopisa izraz nekakve "nostalgije" prema ratnoj hrvatskoj državi (i na "našoj" se strani, na žalost, nerijedko razmišlja u sklopovima svojstvenima onima, koji su do pred koju godinu revno odkrivali "kleronacionaliste" i "neprijatelje naroda"). Uza sve počitovanje prema onima, koji su se 1941. odazvali zovu Domovine, nisu nas vodili ti motivi.

Htjeli smo, prvo, podtaknuti razpravu i o tom pitanju, kao jednom od niza važnih pitanja, koja zadiru u nacionalni integritet i dostojanstvo, znajući da su neki od današnjih gratih protivnika "korijenskoga", prije šest-sedam godina strastno i uz hrpu stručnih argumenata, zagovarali korjenit (a ne umjeren) prelazak na "korienski". Kad je pala drugačija politička odluka, podvili su repove i okrenuli se niz vjetar. Po običaju. Zbog takvih su nam, uostalom, desetljećima (manje ili više uspješno) nametali srbinu.

Drugo, htjeli smo pokazati da su mnoge od tvrdnji protivnika "korijenskoga" nategnute i šuplje, te da "korijenski" nije nerazumljiv, niti nas čini nepismenima. (Svjestni smo, da primjenu pravopisa propisuju prosvjetne vlasti, ali isto tako nismo smetnili s um, da su se pravačke tiskovine, jednako kao i "Dom" braće Radić, desetljećima opirali odlukama vlasti o primjeni pravopisa, koji je imao glavnu svrhu da hrvatski jezik približi srbskomu.) Dakle, htjeli smo podtaknuti stručnu razpravu, razpravu gramatičara, ne imajući iluziju da se u nju (kao i u sve drugo) ne će umiješati i cezari. Branitelji "korijenskoga" ukratko su izložili svoja gledišta. Protivnike smo pozvali i usmeno i pismeno, govoreći kako je ovđe Rhodus, ovđe nek'skača.

Oglušiše se. Nemaju hrabrosti napisati i podpisati ono što misle, pa računaju kako nas je najlakše ignorirati. Misle da je time stvar okončana, kao stoje francuzski kralj Louis XVI. mislio da je sve težkoče riješio time što je u svoj dnevnik 13. srpnja 1789., dan prije početka revolucije, zapisao: "Rien." ("Ništa."). Sutra je, međutim, polako počeo gubiti krunu, da bi koju godinu kasnije izgubio glavu. (Ovdje je nebito, što su tada pljeskali mnogi od onih, koji su mu se prije klanjali.)

Imali smo i treći, prozračan razlog: nadu da ćemo ovom "provokacijom" skrenuti oči na socijalni položaj bivših hrvatskih političkih uzniči. Uzalud. Niti smo listom i pravopisom što popravili, niti smo što pogoršali. Zato zaključujemo ovu godinu s čistom savješću, ali sa svejednakim osjećajem nezadovoljstva. Za Vas ne će intervenirati ni Soros, ni Vijeće Europe (ta Vi ste ipak u svojoj državi, za razliku od nekih drugih). Kumrovčani će se i dalje podrugljivo smijati, ali prepostavljam da je najbolnija od svega činjenica, da glavu od Vas okreću i neki "hrvatski nacionalisti", pa čak i bivši hrvatski politički uzniči. Na svakom se koraku spotičemo o dokaze izpravnosti one znamenite tvrdnje lorda Actona...

Zagreb, 21. studenoga 1997.

Tomislav JONJIĆ

IZ SADRŽAJA

DOGOĐILO SE U STUDENOME	2
Globa(lizacija) Hrvatske	
SLAVONSKA BANKA I PODRAVKA	
ILI "EBRD I II DIO"	3
Helga DOBROCHINSKY	
Ja tako mislim	
NIČIJA NIJE GORJELA DO ZORE	6
Slavko MEŠTROVIĆ	
Prosudbe i razčlanbe	
GDJE STAJE LICEMJERJE	7
Ferdo ŠARIĆ	
Hrvatska knjiga mrtvih	
NOVI VELIKOSRBSKI	
MEMORANDUM NAZVAN	
DEKLARACIJA (5)	8
Mato MARČINKO	
PISMA IZ ISTRE	12
Blaž PILJUH	
Svjedočenja	
JEDNA PRIČA O MEĐIMURJU	13
Ana KOVACS	
Prosudbe i razčlanbe	
TRI FAŠIZMA NA TLU HRVATSKE (III) ..	15
Slavko RADIČEVIĆ	
APEL INTERNACIONALNOM	
DRUŠTVU ZA LJUDSKA PRAVA,	
KAO I SVIM DRUŠTVIMA	
I ORGANIZACIJAMA SVIJETA (II) ..	18
Priča	
BOŽIĆ NA PRIČNAMA	20
Josip KRIVIĆ	
Družvene vijesti	
ČETVRTI REDOVITI SABOR	
HRVATSKOGA DRUŽTVA	
POLITIČKIH ZATVORENIKA	23
IZVJEŠĆE NADZORNOG ODBORA	27
STATUT HRVATSKOG DRUŠTVA	
POLITIČKIH ZATVORENIKA	29
Dokumenti	
ZAKLJUČCI IV. REDOVITOG SABORA	
HRVATSKOG DRUŠTVA POLITIČKIH	
ZATVORENIKA	37
Iz povijesti	
PRILOG POVIJESTI HRVATSKOG	
DOMOBRANSTVA	48
Darko ŠKRINJAR	
Dokumenti	
POGINULI I UBIJENI ĐACI, STUDENTI	
I INTELEKTUALCI U DRUGOM RATU,	
BLEIBURGU I NA KRIŽNOM PUTU	
OPĆINA GRUDE	52
Prof. Ivan ALILOVIĆ	
ISTINA O PREKODRAVLJU	55
Stjepan DOLENEC	
ŠUVAROVA ZLOPORABA DR. ANTE	
STARČEVIĆA	57
Tomislav JONJIĆ	
IVAN ORŠANIĆ - HRVATSKI	
MISLILAC	58
Stanislav PEJKOVIĆ	
ŽIVOTNI PUT SLAVKA HRANILOVIĆA ..	59
Milan RADIĆ-ILAS	
NAD ODROM PROF. JURJA	
LONCAREVIĆA	63
Ante SEKULIĆ	

DOGODILO SE U STUDENOME 1997.

- 3.11. MMF imenovao novoga guvernera središnje banke BiH, Novozelandjanina Petera Nicholla.
- 4.11. Američki senatski Odbor za vanjsku politiku potvrdio izbor Williama Dalea Montgomeryja za novog veleposlanika u Hrvatskoj.
- 5.11. Nacrt Ugovornog sporazuma o posebnim odnosima između Republike Hrvatske i Federacije BiH, te nacrt Sporazuma o uzpostavljanju međudržavnog Vijeća za suradnju između Republike Hrvatske i Federacije BiH, predani međunarodnoj javnosti, te predstavnicima BiH odnosno Federacije BiH.
- 10.11. S predstavnicima Srba iz Podunavlja postignut dogovor o prestanku bojkota hrvatskih škola, najavljen 7. i započet 9. studenoga. Unatoč hrvatskoj popustljivosti, Srbi nezadovoljni hrvatskim učbenicima i učiteljima. Djelomični bojkot nastavljen i idućih dana.
- 10.11. Priobćeno da je Izetbegović odbio hrvatski prijedlog posebnih odnosa između Republike Hrvatske i Federacije BiH. I visoki predstavnik za provedbu Daytonskog sporazuma, C. Westendorp, prijedlog ocijenio ne prihvatljivim, napominjući da Hrvatska polazi od pogrješne predpostavke da je Washingtonski sporazum još na snazi.
- 11.11. Član Predsjedništva BiH, K. Zubak, u pismu predsjedniku Tuđmanu priobćio da mjerodavna tijela još nisu razpravljala o hrvatskome prijedlogu posebnih odnosa, pa stajalište Alije Izetbegovića može odražavati samo njegovo mišljenje i, eventualno, mišljenje Bošnjaka-Muslimana.
- 11.11. Normaliziran željeznički promet između Hrvatske i SRJ. Zagreb dobio gradsku samoupravu, podjelom na 17 četvrti.
- 15.11. Na zgradu vukovarskog poglavarstva izpaljen projektil iz ručnoga raketnog bacača. Incidenti nastavljeni i idućih dana. Hrvatska pristaje na to, da se posebno ne komemorira pad Vukovara.
- 15.11. Sarajevski tisak objavio nacrte Izetbegovićevih prijedloga dvaju ugovora o odnosima Federacije BiH odnosno BiH i Republike Hrvatske.
- 18.11. Objavljeno imenovanje mons. Ivana Milovana novim porečko-puljskim biskupom.
- 23.11. Slab odziv na parlamentarnim izborima u Republici Srbskoj.
- 24.11. Predsjedništvo BiH usuglašavanjem prihvatiло prijedlog Republike Hrvatske o osnivanju međudržavnog Vijeća za suradnju, dok je odluku o uzpostavi posebnih odnosa između Republike Hrvatske i Federacije BiH prepustilo federalnim tijelima.
- 25.11. U. S. State Department pozvao hrvatske vlasti da omoguće nesmetano djelovanje Soroseva "Otvorenog družtva".
- 25.11. Kongregacija za proglašenje svetih priobćila kako je Sluga Božji dr. Alojzije Stepinac mučenik, progonjen zbog mržnje protu vjeri, Bogu i Svetoj Stolici.
- 30.11. Prekidom i bez jasne odluke o izboru novoga predsjednika, okončan dvodnevni sabor HSLS-a. Stranka pred raspodom.
- 30.11. Ponovljeni lokalni izbori u Primorsko-goranskoj županiji i dr. Koalicija "Obitelj" (SDP, PGS, HSLS, HNS) osvojila 30, "Hrvatski odgovor" (HDZ, HKDU, HKDS) 8, a IDS tri mjesta u županijskoj skupštini. I drugdje osjetno jačanje SDP-a.

Kolika je sličnost pokušaja preuzimanja Podravke od strane Agrokora i Ivice Todorića i afere oko privatizacije Slavonske banke, koja je nedavno potresala Hrvatsku? Izprva bi se reklo, kako im je isto to, što im se rješenje još ne nazire, lako je bjelodano kako je Glavaševa koncepcija "ni zrno žita neprijatelju" temeljito poražena, još nije posve jasno, hoće li Europska banka za obnovu i razvoj uspjeti kupiti udio u Slavonskoj banci. Kod Podravke su državne institucije zasad odbile Todorićevu ponudu za kupnju udjela, što ih posjeduju Fond za privatizaciju i mirovinski fondovi, nu, svejedno nije lako predvidjeti koliki su Todorićevi izgledi da koprivničkog pijetla stjera u Agrokorov lonac.

Sličnost bi im mogla biti i u tome, što u ovim zbijanjima pobjeđuju ili gube dvije iztaknute osobe hrvatskoga javnog života. Branimir Glavaš - političar, nesumnjivi dugogodišnji gospodar slavonskih ratnih, a potom i političkih zbijanja, izgubio je na slučaju privatizacije Slavonske banke (koja bi ga u drugaćijim okolnostima jedva zanimala) upravo temelj svoje političke karijere. Trenutačno bez podpore stranke, koju je postavljao na noge koncem osamdesetih, izgorio je s medijski nepripremljenom, ratobornom retorikom, koja je nalikovala na strašilo za strane investitore, što se, eto, pokazalo kobnim. Činjenica da potom nije htio zasjeti u njednu od direktorskih fotelja, koje su mu tijekom njegova političkog upokojenja nuđene (a za koje bi se drugi borili nogama i rukama), govori dovoljno o razmjerima osobnog poraza. Glavaš je naime "samo" političar i privatljivo mu je mjesto političkog lidera u Kloštar Ivaniću, negoli mjesto šefa HPT-a ili Hrvatskih cesta. (Uzgred rečeno, to je politički impuls, koji je posjedovao i Mate Boban, kojemu je mjesto direktora u Ini od početka bilo nešto neprivlačno, zazorno i, zapravo, besmisleno.)

Nu, i Ivica Todorić - gospodarstvenik, rizkira s Podravkom podjednako kao i Glavaš, ali doduše u drugom smislu. Vlastnik Agrokora od svoje je prve najave kako želi kupiti Podravku "zaprijetio" kako će, u slučaju da mu to ne uspije, "redizajnirati Agrokorovu buduću poslovnu politiku". Ako nije posrijedi tek ucjena onima, koji odlučuju o sudbini Podravke, onda to znači da će Todorić razprodati čitav Agrokor. Na kocki je, dakle, najveći privatni poslovni imperij - ono jedino i najvrjednije što Todorić - gospodarstvenik ima. Težko je predpostaviti da bi takva njava predstavljala puku verbalističku ucjenu, jer je, napokon, nestanak Agrokora upravo ono o čemu Todorićevi protivnici sanjaju godinama, te bi on zapravo, mrveći svoje tajkunsko carstvo,

SLAVONSKA BANKA I PODRAVKA ILI "EBRD I. i II. DIO"

Što nam preostaje? Tradicionalistima čangrizavo isprijanje jutarnjih kava u "Krčmi kod EBRD-a" (valjda u "Ulici žrtava globalizacije") i velika količina srčbe, kojom se ni na što neće više moći utjecati. Ostalima, dijagnoza hrvatske privatizacije koja će uskoro završiti: Hrvati nisu imali dovoljno kapitala da bi uspjeli kupiti ono što im je i bez kupovine pripadalo...

obavio njihov posao.

Sudbine Todorića i Glavaša u našim se malim hrvatskim okvirima dodiruju i na još jedan pomalo nevjerljatan način. Na čelu Slavonske banke, kao najljubći Glavašev protivnik je stajao Ivan Markotić, s kojim je Glavaš odrastao u istoj osječkoj četvrti i koji mu je, štoviše, bio dugogodišnjim najvjernijim prijateljem, te mu je Glavaš, napokon, i pomogao oko zaštedjanja mesta šefa Uprave te banke. Nu, i Ante Babić, koji je trenutačno glavni menedžer u Podravci, ima dodirnih točaka s Ivicom Todorićem, koji je, evo, krenuvši na Podravku, postao podravski "neprijatelj br. 1". Obojica su podrijetlom Imočani i kuće su im udaljene tek nekoliko desetaka metara...

Pa ipak se prava sličnost preuzimanja Podravke i privatizacije Slavonske banke nalazi u ulozi Europske banke za obnovu i razvoj. Ponuda te banke uzkovitila je duhove u Slavoniji, te stajala Glavaša političke karijere, a Markotića mesta direktora Slavonske banke. Koliko će njezin kredit od 105 milijuna maraka Podravci (koji je utanačen baš u isto vrijeme, kad je i Todorić ponudio 800 milijuna kuna za dionice Podravke) utjecati na krajnji ishod? Zasad u Podravku nije uspio prodrijeti Todorić, ali jest EBRD. Londonski su bankari ugovorili konvertibilni kredit s Podravcima, tako da ga mogu (kad dođe vrijeme za to) pretvoriti u vlastnički udio. EBRD-u je hrvatski teren dobro poznat (preko Plive, Zagrebačke banke ili, primjerice koprivničke Panonske pivovare) i ne treba sumnjati kako se sustav lobiranja te bankarske kuće u Hrvatskoj razvio, te kako poznaju mehanizme, koji im mogu omogućiti realizaciju poslovnih podhvata. Unatoč tomu što EBRD zapravo ne postoji kao fizička činjenica u hrvatskoj javnosti, što javnost zapravo ne zna tko stoji na čelu njihove hrvatske podružnice i što komuniciraju s hrvatskim tiskom tek šturm priopćenjima (u kojima priopćuju o poslovima koje su već realizirali), taj se diskretni i bezlični pristup pokaže djelotvornim.

Evo, kad i ova stvar s EBRD-om izbjije pred javnost u svojoj punini, izpast će da s jedne strane stoji inozemni kapital, a s druge Todorić i Glavaš. Različitost

Piše:

Helga DOBROCHINSKY

mentaliteta, svjetonazora i pristupa javnosti dvojice potonjih, pokazuje da je trebao popriličit napor (patetičnije rečeno: nevolja), koja ih je svrstala zajedno. Nije posrijedi stvarni napor, koji bi podrazumijevao postojanje nekakvog "stožera za obranu od EBRD-a", možda se Glavaš i Todorić nisu sreli godinama, a kamoli da bi jedan drugome štogod kazali o toj stvari, nu činjenica jest da ih slučajevi Podravke i Slavonske banke postavljaju na istu stranu. S malo Hrvatima prirođene paranoidnosti, moglo bi se predpostaviti kako onaj tko povezuje Glavaša i Todorića, mora uistinu biti vrlo moćan.

Težina zbivanja oko Podravke i Slavonske banke (tj. ove drame "EBRD u Hrvata I. i II. dio") nije tek u pojedinačnom stjecištu hrvatskoga gospodarskog (ne)snaženja. Ovi će događaji trasirati put budućoj privatizaciji u Hrvatskoj i odnosu prema inozemnim ulaganjima. Ako je već u toj globalizacijskoj neizbjegljivosti morao izgubiti sve što ima, Branimir Glavaš, nesumnjivi ratni heroj i osoba neokrnjene moralnog autoriteta, te ako se u boju za Podravku razpadne najuglednije hrvatsko privatno poslovno carstvo, koje dosad nije imalo prevelikih problema ni s javnošću, ni sa sindikatima, ni s državom, onda je hrvatska usmjerenošć prema "svjetskome tržištu kapitala" činjenica koju se neće dati osporiti.

Globalizacija razmiče stare vrijednosti, proglašavajući posjedničku formulu "svoj na svome" pukim anakronim incestom. Kapital se hoće nesmetano kretati i smjetaju mu podjednako državne granice, koliko i ograde u našim glavama, koje su, valjda, rezultat lošega kućnog odgoja i nedovoljne obrazovanosti o ulozi, vrstnih znanstvenika Georgea Sorosa i Billa Gatesa u stvaranju novoga svjetskog poredka. Hrvatska nije "tisućljetni san" rođoljuba, koji za nju položiše život, već tek jedna manje ili više privlačna destinacija za globalne igrače.

Što nam preostaje? Tradicionalistima čangrizavo isprijanje jutarnjih kava u "Krčmi kod EBRD-a" (valjda u "Ulici žrtava globalizacije") i velika količina srčbe, kojom se ni na što neće više moći utjecati. Ostalima, dijagnoza hrvatske privatizacije koja će uskoro završiti: Hrvati nisu imali dovoljno kapitala da bi uspjeli kupiti ono što im je i bez kupovine pripadalo...

TKO JE PROIZVEO SDP?

Nakon pobjede hrvatskih nacionalnih snaga u proljeće 1990., nesumnjivo je većina promatrača, osluškujuci bilo naroda, držala kako su komunisti, bez obzira na njihovo presvlačenje u "socijaldemokrate" i "stranku demokratskih promjena", doživjeli neopoziv povijestni slom. Štoviše, u hrvatskoj javnosti nisu bili rijedki izpadi animoziteta prema pripadnicima bivše nomenklature, koji su prelazili granicu dobra ukusa, pa čak i vrlo ekstenzivno tumačeno demokratsko pravo slobode govora i tiska.

Bivši su komunisti javno sotonizirani, ali je podalje od očiju javnosti tekao upravo obrnut proces njihove rehabilitacije i aktiviranja u najosjetljivijim strukturama nove države. Ima zlobnika, koji tvrde kako je posrijedi samo izpunjenje duga, u skladu sa stanovitom pogodbom, kojom su se bivši komunistički prvaci obvezali na susretljivost prema novim snagama, po načelu *do utdes*, jer su znali da bi ih pobjeda velikosrbskoga plana ionako razvlastila.

Prema tom tumačenju, komunističke strukture u Hrvatskoj krajem osamdesetih godina nisu imale što ponuditi Miloševiću, pa su se okrenule trgovini s narastajućim oporbenim snagama u Hrvatskoj, koje su, doduše, imale podporu naroda, ali ne i stvarnu vlast, koju je trebalo što bezboljnije preuzeti, te su držale kako je pragmatično pristati na tu pogodbu, tim prije što se ona može tumačiti u duhu proklamirane politike nacionalnog pomirenja.

Kako je bilo jasno da pozivanje na "oprost" i demokraciju ne će biti dovoljno uvjerljivo, taj je proces javnosti objašnjavan potrebom za "stručnim", "obučenim" i "profesionalnim" kadrovima. Kao da je samo po sebi bilo razumljivo, da među hrvatskim nacionalistima nema sposobnih, da su svi ograničeni, frustrirani i stoga nepodobni za obnašanje državnih dužnosti, da ne znaju strane jezike i slično.

Nitko se nije trudio provjeriti izpravnost takvih nametnutih preduvijerenja, koja su sugerirala daje biti Hrvat isto što i biti primitivan, iako je i pučkoškolcu moralo biti jasno da je lakše od svjestnoga Hrvata napraviti stručnjaka, negoli od izdajice rodoljuba. I pučkoškolcu je moralo biti jasno, da je nemjerljiva i neuopredjiva motivacija, kojom hrvatski nacionalist sudjeluje u stvaranju slobode, s onom, koja pokreće izdajicu, pa makar ga nazvali "profesionalcem".

Moglo bi se reći da je "izdajica" pretežka riječ. Nu, ako "jednom odkrivena domovina više ne pruža nikakve izgovore za izdaju" (Gotovac), onda je neprimjereni eufemizam svaka blaža riječ, kojom bismo mogli okarakterizirati ponašanje onih, koji su uživali u blagodatima vlasti, dok je ta ista vlast od 1918., a navlastito od 1945. haračila Hrvatskom, ubijala, pljačkala i palila.

Početak Domovinskoga rata dodatno je podtakao i ubrzao trend tzv. praštanja. Potreba nacionalnoga jedinstva i sloga svih "redova i staleža" ekskulpirala je one, koji su - ponekad i bez posebne vlastite krvice - sve do jučer *en bloc* proglašavani zločincima. Dakako, da su ovi - i inače spretni u takvim prizemnim političkim akrobacijama - objeručke prihvatali ponudu. Postali su Hrvati u trenutcima kad se izplatilo biti Hrvatom.

To je, nesumnjivo, jedan od elemenata hrvatske pobjede i jedan od podpornih stupova hrvatske države. Tzv. nacionalno pomirenje najobičnija je fraza, koja se rodila u hrvatskoj emigraciji i koja je bila izrazom ne snage (kako to neki vole prikazati), nego slabosti hrvatskoga položaja. Hrvati su bili preslabi, da bi se smjeli odreći makar posljednje slamčice, posljednjeg trunka nade da će se izdajice ipak prometnuti u branitelje.

Ipak, ta fraza funkcioniра jer se jednima i dalje podilazi, a drugi - smatrajući da je to u interesu države - štuke trpe to podilaženje. Po svršetku sabora HDZ-a, jedan je iztaknuti bivši hrvatski politički uznik, čvrst znacaj i nesumnjivo ugledni intelektualac, u četiri oka pitao, nisu li neki od oštijih izstupa na Saboru zapravo voda na mlin - komunistima i jugoslavenskim nostalgičarima. To pitanje dobro ilustrira upravo opisan svijest hrvatskog nacionalista, koji će stočki odtrpjeti sve propuste državnih vlasti, pa i poniženja, koja su njemu osobno pokušali nanijeti, samo zato stoje uvjeren kako "još nije vrijeme" za oštru kritiku.

Može se o tome razpravljati. Mogu se izložiti argumenti i *pm* i *contra*, ali sam uvjeren da nije kritika propusta vlasti voda na mlin neokomunističkim i kriptojugoslavenskim snagama. Vodu na njihov mlin tjeraju oni, koji čine sve da se hrvatska država i hrvatska vlast diskreditira.

Je li posrijedi niz slučajnih propusta, ili se radi o jasno smisljenu planu?

Pogledajmo činjenice. Dok su povijestim hrvatskim strankama, Stranci prava i Hrvatskoj seljačkoj stranci, još od 1989. i 1990. na sve strane podmetnici klipovi pod noge, podticanim unutarnji razrdi i sukobi, s druge se strane sve činilo da komunisti ("socijaldemokrati") prezive. Veličalo se njihovo sudjelovanje u "vladi nacionalnog jedinstva" (u kojoj pravaške stranke nisu mogle sudjelovati, ne imajući predstavnika u Saboru, a vladajući im stranka nije honorirala sudjelovanje u Hrvatskome državotvornom bloku na izborima 1990.), podsjećalo na njihov doprinos demokratizaciji života u Jugoslaviji i razpisivanje izbora (kao daje izbore u Ukrajini ili Čeho-Slovačkoj također razpisao dvojac Račan-Tomac) i t.d. I onda, kad su bili u najtežem položaju, u ljetu 1992., kad se činilo da će izpasti iz Sabora, koji je u ratno doba bio jedino spomena vrijedno unutarnjepolitičko poprište, izborni je prag snižen (prvi i posljednji put) na tri posto.

Tako su komunisti ("socijaldemokrati") opet ušli u Sabor i, zdušno i vješto prihvativši demokratsku frazeologiju, u idućih nekoliko godina dogurali do jedine ozbiljne oporbe vladajućoj stranci. Ako je točno da se u politici ništa ne dogada slučajno, onda svakako nije slučajno da je SDP proizведен u alternativu. Vjerojatno se računalo na to, da će u bipolarnome političkom sustavu, s obzirom na hipoteke koje komunisti nose iz višedesetjetnoga mračnog razdoblja, kao i s obzirom na važnu ulogu Crke u družvenome i nacionalnom životu, HDZ i u buduće moći računati na većinu.

Usljed takve su kalkulacije raztočeni pravaši i haesesovci, a paralizirani demokršćani. Čak su i liberali, čini se, nepovratno podkopani. Usluge SDP-u i dalje se čine. Utemeljenje karikaturalnoga Šavarova SRP-a popraćeno je silnim publicitetom, kako bi se - skretanjem reflektora na toga anakronog marginalca - esdepeovce prikazalo uljudenima, modernima i, *last but not least*, nedvojbeno nacionalno orientiranim.

Na žalost, proizvesti SDP u alternativu, ne znači samo Hrvatskoj zaprijetiti sudbinom Poljske ili Bugarske, nego dovesti u pitanje sve što se u posljednjih desetak godina polučilo na nacionalnome, gospodarskom i kulturnom polju. Nu, o tome malo tko vodi brigu: jasle su preče. A veće je pitanje, je li ovaj narod zaslужio, da se njegovo stradanje u doba dviju Jugoslavija, poglavito pod komunističkim režimom, pretvoriti u ulog u goloj borbi za vlast.

Tomislav Jonjić

KRALJEVSTVO KRALJEVSTVU NE PROPISUJE ZAKONE!

"...Dok god mi kao narod ne shvatimo stvarnost i oslobođimo se osjećajnoga balasta, a naši mediji tona samosazlajavanja i ispričavanja za ovakvo stanje stvari, dok god u redovima oporbe nastavi prevladavati shvaćanje daje važnije ocrniti protivnika nego li osuditi ucjenjivača, a u vlasti uvjerenje da je 'kooperativnost' isplatinja od makar najblažeg oblika konfrontacije, izgledi da se oslobođimo neželjenoga i ponižavajućeg tutorstva ostat će jako slabii. Poboljšali bi se mnogostruku kada bi bilo obrnuto.

Jasno, ni s takvim nastupom ne bismo stekli ničije simpatije i trajno, iskreno prijateljstvo. Ne bismo ih stekli jer u međunarodnim odnosima takvo nešto jednostavno ne postoji. Ali, stekli bismo, uz poprilično negodovanje druge strane, i daleko više poštovanja, a to za jedan narod nije samo osjećajna nego i egzistencijalna potreba.

Tek kada prevlada istovjetnost pogleda i nastupa u pitanjima naših vitalnih interesa, bit ćemo u stanju efektivnije afirmirati vlastiti suverenitet i u odnosu na svjetske sile i velesile. Tada će i dr. Granić, umjesto da sluša njihove lekcije i zahtjeve te ih valjda *po tisuću* put nastoji uvjeriti da su dva i dva četiri a ne tri ili pet, moći, kao i nekada ban Ivan Erdody, uzvratiti im glasno i autoritativno: 'Regnum regno non praescribit leges!'

A možda čak ne bi više bilo potrebno ni to, jer kada bi u nas bila živa i djelotvorna spoznaja o nužnosti odlučnijega nastupa na vanjsko-političkoj pozornici, strane bi prijestolnice preko svojih diplomata i obavještajaca vrlo brzo spoznale da svoje nakane ne mogu ostvariti taktikom pritisaka i ucjena već da ona ima suprotan učinak. Teško je zamisliti daje uskoro ne bi nadomjestile drukčijim, za nas povoljnijim pristupom složenoj problematiki ovih ipodručja. Jer, na koncu konca, njihov moral može biti upitan, ali *glupe* sigurno nisu.

Ukratko, ovisi isključivo o nama samima kako će se nastaviti razvijati naši odnosi s divovima međunarodne zajednice i kada ćemo se izvući iz sadašnjega potčinjenoga položaja i zauzeti ravnopravno mjesto u obitelji suverenih naroda. Ovisi o nama hoćemo li nastaviti rezignirano igrati pasivnu ulogu ili postaviti sebi za cilj odlučniji pristup afirmiranju nacionalnoga dostojaanstva, stope, u konačnici, jedini istinski dokaz zrelosti jednoga naroda i ujvet njegova prihvatanja kao ravnopravnoga i poštivanog suigrača na svjetskoj pozornici. Samo ovo zadnje je stvarnost koju život i povijest priznaju. A ako je tako, nije li već vrijeme daje i mi prihvatimo kao naš smjerokaz?"

("Između iluzija i stvarnosti", uvodnik Časopisa "Republika Hrvatska", glasila Hrvatske republikanske zajednice, br. 196/XLVI, rujan 1997.)

Antun ŠOLJAN

VUKOVARSKI ARZUHAL

Pjesmu mi je, u dubokome gnjevu, izgovorio jedan skromno obrazovan, jednostavan čovjek, Hrvat iz Vukovara, dalekog muslimanskog podrijetla. Dok mi je pričao što se tamo zbiva, nije ni slutio da govoriti u stihovima i rimama, još manje da je to što govoriti jedan pjesnički oblik starije hrvatske književnosti iz 17-18. stoljeća pisane arabicom - takozvane aljamiado literature - pa sam, zapisujući, njegov govor tek neznatno dotjerao i, po antologiskom Duvanjskom arzuhalu, nazvao arzuhalom - što na turskom znači koliko i memorandum. Neka to i bude.

*Miroljubiv čovjek sam,
a pomalo već i star,
al' vam velim, gospodo,
platit ćeće Vukovar.*

*Da u mojoj kući gost
hoće biti gospodar -
ne ide to, gospodo,
platit ćeće Vukovar.*

*Satrli ste cijeli grad,
napravili grdan kvar,
stog vam kažem, gospodo,
platit ćeće Vukovar.*

*Što ste htjeli, zlo ste htjeli,
i bit neće nikadar -
zapamtite, gospodo,
platit ćeće Vukovar.*

*Dugo će još Dunav teći,
platit će se svaka stvar -
ja vam jamčim, gospodo,
platit ćeće Vukovar.*

(1991.)

Ja tako mislim

NIČIJA NIJE GORJELA DO ZORE

(ILI, ZAŠTO VLADINE INSTITUCIJE I HTV IGNORIRAJU HRVATSKO DRUŠTVO BIVŠIH POLIITIČKIH UZNIKA)

Za naše Društvo političkih zatvorenika ovo je bila reizborna godina, odnosno, jesen: održavale su se izborne skupštine podružnica i na kraju izborni Sabor Središnjice.

Istovremeno, bila je to godina u kojoj su se oko udruge plele različite priče, međusobna spočitavanja, sporovi i javna prozivanja. Biloje i ružnih riječi, kako pjeva Jasna Zlokic: "Grube su riči, dušo, pale..."

Formalni povod svim nesporazumima bio je zahtjev za sazivanjem izvanrednog sabora nekolicine pojedinaca koji su se proglašili "Poticajnim odborom", s jedne strane, i legitimnog vodstva HDPZ-a, s druge strane. Naime, inicijativa za sazivanjem izvanrednog Sabora legitimna je, ali samo ako su ispunjeni statutarni (pred)uvjeti za njegovo sazivanje, čemu "Poticajni odbor" nije udovoljio, a postojeće mu rukovodstvo bez Statutom propisanih uvjeta samu inicijativu nije prihvatiло. I tako su započela međusobna javna prozivanja i vrijedanja, koja su na površinu izbacila cijelokupno prljavo rublje - zapravo stvarne razloge sporenja kroz ružna i često neargumentirana međusobna blaćenja.

Statutom neutemeljena inicijativa za sazivanjem izvanrednog Sabora, kako rekoh, bila je samo formalnim povodom za sve ono što se u međuvremenu događalo, jer, kojeg bi on (tzv. Sabor) smisla imao samo nekoliko mjeseci prije redovitoga, izbornog Sabora, koji je nedavno održan? Ovaj redoviti izborni Sabor pokazao je da se, u biti, i nema što posebnoga dogoditi, jer da ima, već bi se dogodilo. A, nije, jer su sabornici gotovo jednoglasno prihvatali sva izvešća o dosadašnjem radu čelnštva i, gotovo u cijelosti, ponovno i za iduće dvije godine dali mandat dosadašnjem rukovodstvu na čelu s gospodom Kajom Pereković.

Bitni razlozi rovarenja, točnije rečeno, pokušaja puča u HDPZ-u, višestruki su i leže u tome, što su jedni htjeli sakriti dio prljavog rublja, koje ih diskreditira još iz razdoblja u kojem su oni bili čelnici, drugi bi se domogli čelne pozicije i vodili udrugu onako kako oni misle da je najbolje (jasno, sa svim povlasticama i počastima!), treći bi bili "šankeri" umjesto sadašnjih, a, četvrtima udruga više i nije potrebna, jer su kroz nju realizirali sve što su mogli, počev od toga da je nekim služila kao odskočna daska u više političke sfere, do svih ostalih povlastica, koje im zakon

Piše:

Slavko MESTROVIĆ

omogućuje (povlaštena kupnja dionica, odkupa stanova, kuponske privatizacije i obezštećenja po danu robijanja).

Za nadati se, da će ovim Saborom biti okončana i međusobna obtuživanja i vrijedanja na dobrobit svih sudionika u javnom prozivanju, i same udruge. Najbolje je, naime, da dosadašnje i sadašnje čelnštvo, koje je za to dobilo mandat, nastavi s radom u skladu sa Statutom i potrebama članstva, a ako ima elemenata nesavjesnog rada ranijih rukovodstava, da ih procesuira nadležnim državnim tijelima i službama. Doduše, dosadašnje i sa-

pravnoj državi, tako potreboj svakomu njezinu građaninu radi osobne, fizičke i materijalne sigurnosti i podpune slobode, bez koje nijedna država nema smisla postojati.

Kad smo već kod pravne države, države u čiji smo mozaik i mi bivši politički robijaši ugradili poneki kamenić, a uz zadovoljstvo što je ona i u velikim patnjama stvorena, gledajući svakodnevno i sve devijacije obnašatelja vlasti, morat ćemo se, zbog nje i nas u njoj, još kritički nego do sada i na ovim stranicama pozabaviti tim temama. Temama osobnih sloboda, sloboda nacionalnih manjina, procesom privatizacije i privatnog vlasništva (i načina njegovog stjecanja), te slobodom i mogućnosti nepristranoga javnoga međijskog informiranja, jer će se temelji bez ovih stabilnih stupova uvijek tresti ili ljudjati.

Da ima razloga kritički se pozabaviti ovim temama od občega interesa, pokazuje i primjer samovoljnoga ponašanja našeg HTVa, koji bi trebao biti i objektiv i informativ (tako da istinski bilježi sve relevantne događaje), a u našem slučaju (i ne samo u našem slučaju!), ona to, na žalost, nije. Kako sam uvodno spomenuo, ova jesen je za našu Udrugu bila reizborna jesen s mnoštvom izbornih skupština i Saborom koje ona nije smatrala vrijednim ni zabilježiti. Tako je npr. u isto vrijeme (nekoliko dana razlike), kad se održavala Izborna skupština naše zagrebačke Podružnice, na koju nisu smatrali potrebitim ni doći (iako pismeno pozvani), za njezine običaje prilično pomno pratila Stipu Šuvare i osnivanje njegovog SRP-a. Šuvare i ostale slikom je i tonom pratila, a nevažnim je smatrala i cijeli Sabor bivših hrvatskih političkih robijaša, koje su na robije otjerali baš Stipini boljševici. I to, njihovom zaslugom, ova udruga ima više robijaša nego njegova stranka članova. Izgleda da bivši politički robijaši (i njihove obitelji), ni institucionalno, ni osobno, više nikome ne trebaju - pa čak ni kao glasači! Nu, možda se ipak varaju, kao i oni koji su nas sudili. I oni su mislili da im ne trebam (smetali smo pa su nas "micali"!); i oni su mislili da će stalno (vječno) vladati, ali su se prevarili. Mudra narodna poslovica kaže: "Ničija nije gorjela do zore!"

Rijeka, 24. studenoga 1997.

dašnje čelnštvo se žali da je to i učinilo, ali da nadležna tijela ne reagiraju, jer su ih, kako kažu, u tome blokirali neki dosadašnji čelnici na visokim položajima u državnoj hijerarhiji. Dakle, problem je, izgleda, u funkcioniranju pravne države! Toje moguće jer se i još neki pojedinci i institucije (kao, npr. u slučaju organiziranog kriminala krađe i preprodaje vozila vojnih policajaca ili carinika u Brodu na Kupi) javno žale na zataškavanje očiglednih krivičnih djela (krijumčarenja, pljačke i sli.) i na nedjelotvornost ovlaštenih i zaduženih državnih tijela. Ta je pojava (ili, još preciznije - praksu!) kod nas, na žalost, istinita. Nju treba hitno početi izkorjenjivati ne samo radi vanjskoga (ne)ugleda, već i samih nas radi. To bi bio dokaz da živimo u

GDJE STAJE LICEMJERJE?!

Frontalni udarci, organizirani i vrlo dobro izplanirani, sad je već očito, i u dogovoru s nekim jakim igračima u hrvatskoj vlasti, i sve ono što Hrvatsku posljednjih mjeseci tuče sa svih strana, vjerojatno su najpresudniji za budući izgled Lijepe Naše. Ovo je trenutak kada je Hrvatska definitivno stigla na bubanj. Ili je barem u situaciji bliskoj tomu. Već sutra, sve ono što je hrvatsko i u čemu mogu uživati Hrvati, može postati tuđinsko i da Hrvati ostanu veće roblje nego u komunizmu. Je li s protukatoličkim angloprotestantskim moralom, kojega su izgleda prihvatali i pojedini visoki dužnostnici, inače "vrli katolici", stiglo i vrijeme rasprodaje Hrvatske, danas se pitaju mnogi, nerijetki među njima spremni da se ne pomire sa srpskom manjom u hrvatskoj vlasti, vrlo skastično pa i podsmješljivo razpoloženi prama plutokracijama a la Hedervary. Navlastice glede krajnjeg izhoda i izbora sredstava, kao i vještine kojima se oni usmjeruju do konačnog cilja. Nije hrvatski narod spreman i voljan progutati sva ponuženja i driblenge koji mu se ovih dana, kao da je imbecilan, sa svih strana orkestrirano nude. Mnogi se tu slažu da život nije mandat, niti bilo tko ima povjerenje za sve mandate. Pa ni čarobnjak Mandrake. O čemu će se ponešto govoriti i u tek nastupajućem tisućljeću, a vjerovati je da će biti i useknuti noseva. Kao što bi i bilo pravo.

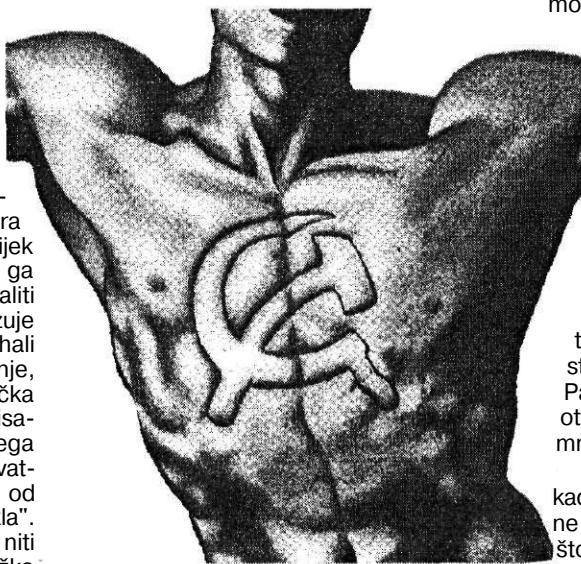
Hrvatskoj se uistinu događa UROTA NA DJELU! U to nema više sumnje. Sada je jedino upitno tko sve u njoj sudjeluje i koliko godina (mandata!!!) to može izdržati. Jer, ako se igra već igra na kantunu iza ugla, vrag uvijek ima dugačak i opasan rep. A onaj tko ga povlači danas, jamačno će debelo požaliti sutra. Sjedne strane Kofie Anan dokazuje da nije važno kako se zoveš, Pereš, Ghali ili Kofie, važno je da legaliziraš bezakonje, što bezdušnije i žurnije. Predsjednička izjava Vijeća OUN upravo je takva. Elizabeth Jagoda Berija, u maniri najcrnjega boljševizma traži zabranu pojedinih hrvatskih novina, a potom se paranoična od bjelodane laži pravda kako - "nije to rekla". Predsjednik Mateša "ne da" naše ljude niti dopušta trgovinu njima, a onda vitežka skupina bude isporučena u Haag, a Matešu prati "Feral Tribune" s komentatorom kako će u Haagu kad tad završiti i hrvatska država. Naravno, da bi postojala nekakva razlika tu je Vesna Škare Ožbolt, koja pokriva sve "crne rupe" naše Vlade, pa tako i izjave o vitežkoj skupini brzo relativizira u strašnim obratima smisla i poruke, i programa takožvanog "pomirenja". Umjesto premijera, članove hrvatskih sindikata prima ministar Škara, što je još jedan dokaz krajnjeg cinizma i otuđenosti naše vlade, koja uistinu mulja opasnu igru. Budalasto naivni trik s dva tri manja kriminalaca, pridodavši im i komičnog Bajramovića, služe za krinku nekih složenijih poslova, koji bi - najtovorenije se bojimo! - mogli donijeti mnogo zla Hrvatskoj, pa i krv. Paralelno s Haagom, u

Piše:

Ferdo ŠARIĆ

Podunavljу se događa tzv. erdutski sporazum i sve ono stoje ružno podpisano u njemu. A podpisano je! Da se taj sporazum ne bi izigralo, žrtvuju se Branimir Glavaš. Jer su neki, opijeni sobom, povjerovali kako su tu za sve naše mandate. Pšenična, naftna, i sve afere sitnice su prema onomu što se ne samo sprema, nego što nam se pripremilo. I ovo je možda jedan od zadnjih krikova. Goli nikako nije isključen za one koji se budu na ovaj način glasali. S blagoslovom Elizabeth Jagode Berije Rehn. I njoj sličnih traktorovića.

I dok najčastniji hrvatski ljudi padaju, u fiks - ideji nekih kako su ti ljudi pješaci, libertinska fronta i u hrvatskoj vlasti zadobiva svoj sovjetski oblik. Pače, još i gore. Na HRTV, kojemu je vlasnik Hrvatski Sabor, dovode nam "Yutel" - četnike za urednike informativnog programa. Pored svih naših Mendjušića, Ladišića, Mirkovića, Mirkovićki, junaka hrvatskog ratnog novinarstva, na HRTV se dovodi "yutel - četnika",

hrvatskog renegata, i pouzdanika bivšega, zločinačkog režima, doveđe osnivača djeneralске "Yutel" televizije, na kojoj su on i njegove SANU-gejše Silvija Lux, Tanja Tagirov, Laszanski i slični morbidni trogloditi prvi počeli za rat kriviti Hrvatsku, a sve ono što su zlo napravili ne može se prispopodobiti i ravno je onom zlou "Politikine" kuće, ako ne i gore. Taj renegat, koji na hrvatskoj tv ima više minutače nastupa nego svi hrvatski Tomičići, Ricovi, Derossiji, Hitreci, Horvatići, itd., a koji je osobit miljenik Hloverke Novak - Srzić i njenog prijatelja Nenada Ivankovića Vonte II (dinastija nastavlja tražiti crvenu nit) još uvijek slengom beogradskih "žvake" uči nas proljetos kako Hrvatska treba "da predupredi" neke stvari. Što je to "

"preduprediti" i jesu li ga Hloverka i Nenad Vonta II doveli da ih malo uči novosadskom dogovoru o jeziku, ili možda to ide čak i do vlastnika HRTV-e, to sam Galbrahtzna. Od desetaka današnjih urednika naših vodećih dnevnih listova, svi su bili komunisti. Pa što ne bi napredniji medij, televizija, imala i jednog četnika?! Kad je već Nenad Vonta uspio smjestiti Gorana Milica, jer o toj individui je riječ, iz "Vjesnika" na HRTV, onda možemo očekivati male noćne razgovore u tom trokutu. Sa slikom Mirka Galica, bivšeg trenera "Danasovih" lovaca na glave u pozadini. (Kao da je netko naivan, hoću reći kao da je netko Stipe Čuić ili Dubravko Horvatić, pa se zadovoljava naiva - bevandom od politike?!). Karte su očito na stolu, netko ih je gadno zamiješao. CIA je očito utrošila puno novaca na ovaj projekt.

A Branimir Glavaš, kao, pada. Međutim, svaka akcija ima reakciju. Hrvatski nacionalisti Glavašev odlazak komentiraju prilično logično: evo nam politički lider, naravno, ako prezivi. I očito se s Glavašem računa kao pokrećačem nekih novih, drugačijih snaga. Čvrstu bazu ovaj heroj Preporoda od prvih dana, vitez Domovinskog rata i jedan od najvećih sinova koje Hrvatska ikada dade, nedovjebeno ima. Usprkos "Feralovoj" montaži s njegovom glavom u pokalu.

Dirnuta je karizmatična osoba, ličnost bez mrlje, netko tko ima razloga ne zaletavati se, biti strpljiv i pozorno čekati svoj trenutak. Htjelo se to nekomu ili ne - ovo je početak raspada HDZ-a, tj. njegovog preoblikovanja iz pokreta u stranku. Koja bez Glavaša jamačno neće imati taj utjecaj ne samo u Slavoniji. "Od-strijeljena" je mitska figura, najveći ratnik Panonije. A to nije šala. On ne treba krovotvoriti svoje bitke. On ih je izborio mnoge. I tu se On razlikuje od mnogih.

S druge pak strane, ljudi se pitaju: pa kad je već doveden Milić na HRTV, što se ne dovede i Šerbedžiju u HNK, Bregovića, što se Osima, koji je trenirao Sotonslaviju dok su granate padale po Banskim Dvorima, ne dovede na mjesto izbornika državne nogometne vrste, jer se i pomoću njega također može sastavljati momčad, još lakše nego pomoću Blaževića, itd. itd. Ako se Glavaša skida, valjda će se skinuti i još ponekoga. Čak: možda mnoge. Ako se ne shvati sva kontraproduktivnost takvoga čina. Ali, na žalost, sve to govori ponešto i o našem suverenitetu. Koji je ravan onomu iz doba NDH. Možda i manji. Jer u NDH ZAVNOH nije značio koliko danas, a posteriori, tzv. "SAO Krajina". Međutim, zanima nas tko to hrće dok Srbi spremaju izložbe o Jasenovcu po svijetu i - kako vele - svoju "veliku obranu".

Zbilja, tko u Hrvatskoj hrće?! Na jedan jedini mandat, i - dišući na škrge.

Hrvatska knjiga mrtvih

NOVI VELIKOSRBSKI MEMORANDUM NAZVAN DEKLARACIJA (5)

SRBI SVI I SVUDA

UAustro-ugarskoj monarhiji Pećka je patrijarhija ne samo sačuvala ustrojbu srbsko-pravoslavne Crkve, koju bijaše stvorila pod turskom vlašću od 1557.-1689., nego ju je još i dalje izgradila. Srbski pop Jovan Rajić, prožet srbskim državnim i narodnim osjećajem, kojega nositelj bijaše Pećka patrijarhija, u svomu djelu **Povijest raznih slavenskih naroda, osobito Bugara, Hrvata i Srba** napisanu 1794., u srbske je zemlje ubrojio izvorno čiste hrvatske zemlje Bosnu i Hercegovinu, Dalmaciju i Slavoniju. On je postao glavnim izvorom kasnijih pisaca Pejačevića, Engela i Gebharda, pa je time čitava europska povijestna znanost došla pod utjecaj srbskoga duha i stekla posve krivo shvaćanje o hrvatskoj povijesti. Idući Rajićevim stopama, pop Pavao Karano-Tvrtković objavio je 1840. zbirku **Srbske izprave ili stare hrисовуље, diplome i darovnice bosanskih, srbskih, hercegovačkih, dalmatinskih i dubrovačkih kraljeva**. Od toga doba postala je moda u slavenskomu svijetu, da se sve izprave južnih Slavena smatraju srbskima, pa se Pucić, Miklošić i Kopitar "dadoše pokorno voditi od pravoslavnoga duhovnoga ovna predvodnika (Siidland, str. 181.).

Područje Pećke patrijarhije kao pravoslavno i srbsko područje prikazao je pravoslavni svećenik dr. Božidar Petranović u svojoj razpravi **Bogumili, crkva bosanska, Krstjani, Iztorička razprava** (Zadar, 1867.). U njoj on tvrdi, da tako zvana Crkva bosanska uobće ne bijaše bogumilsko ili patarensko krivovjerje, nego prava iztočno-pravoslavna Crkva. Namjera mu je bila dokazati, da se nastup pravoslavne Crkve u Bosni i susjednim zemljama nije dogodio nakon provale Osmanlija, nego da je ona tamo vladala od najstarijih vremena. Da nije bilo Franje Račkoga, koji je pobjio Petranovićeve tvrdnje, Europa bi i danas vjerovala da je Crkva bosanska bila pravoslavna. Nu Srbska pravoslavna crkva (SPC) i danas nastavlja putem, koji su utrli njezini pripadnici Jovan Rajić, Božidar Petranović i drugi njima slični. Osavajačka crkveno-državna misao SPC postala je bitnim sastojkom današnjega

Piše:

Mato MARČINKO

velikosrbstva odnosno svesrbstva.

VUK STEFANOVIĆ KARADŽIĆ BRIŠE HRVATE

Najpoznatiji proizvod osvajačke crkveno-državne misli Srbske pravoslavne crkve jest Vuk Stefanović Karadžić (1787.-1864.). Njemu je uspjelo, da od seljačkoga sina bez ikakvoga znanstvenoga školovanja postane začastnim članom Akademije znanosti u Beču, Berlinu, Petrogradu i Moskvi.

Vuk S. Karadžić objavio je 1849. u Beču razpravu pod naslovom: **Kovčežić za istoriju, jezik i običaje Srba sva tri zakona**. Već se iz naslova vidi, da je sve to samo prepričavanje Šafarikovih znanstvenih misli, posebice onih iz **Povijesti slavenskoga jezika i književnosti**. Već prvo poglavje Karadžićeve razprave ima naslov **Srbi svi i svuda** (Karadžić veli, daje to poglavje napisao još 1836.). Uvod u to poglavje glasi ovako: "Pouzdano je poznato, da Srbi nastavljaju danas današnju Srbiju (između Drine, Timoka, Dunava i Stare Planine), Metohiju (od Kosova do preko Stare Planine), gdje se nalazi Dušanova priestolnica Prizren, srbska patrijarhija u Peći i samostan Dečani, Bosnu i Hercegovinu, Zetu, Crnu Goru, Banat, Bačku, Srijem (desnu obalu Dunava od Osieka do Sentandreje), Slavoniju, Hrvatsku (u Turskoj i Hrvatskoj krajini), Dalmaciju i čitavo jadransko primorje gotovo od Trsata pa sve do Bojane. Rekao sam u uvodu, daje to **pouzdano** poznato, jer se još ne zna pouzdano, dokle sežu Srbi u Albaniji i Makedoniji... U navedenim zemljama bit će najmanje pet milijuna stanovnika, koji govore svi istim jezikom, ali se po vjeri diele u tri kategorije, te od tog broja ima tri milijuna grčkoga zakona... od preostalih dva milijuna bit će oko dvije

trećine turskog zakona... Čudno je, da se katolički Srbi ne će da zovu Srbima... Bošanski muslimani ne zabacuju samo svog srbskog imena, koje bijaše uzko povezano s pravoslavnom vjerom i njihovom prošlošću, nego ne dozvoljavaju ni da se njihova raja kiti i zove tim imenom i zovu je **Vlasima...** Katoličkim je Srbima težko, da se nazovu Srbima, ali će se pomalo i na to morati priučiti, jer ako ne će da budu Srbi, onda uobće nemaju imena (Ovo je tipičan primjerza bizantski način mišljenja. Samo je ime Srbin narodno, a ime Hrvat nije. Tko ne priznaje Bizant, načelno nije nitko. - Nap. Südlanda). Kad jedni od njih vele, da su Slavonci, drugi da su Dalmatinци, treći Dubrovčani, sve su to mjestni nazivi, koji nam ne označuju nacionalnu pripadnost... Kad vele, da su Hrvati, imam na to primjetiti, da to ime pripada zapravo izključivo čakavcima, koji su po svoj prilici ostatci Porfirogenetovih Hrvata i čiji se jezik razlikuje samo malo od srbskoga, a svakako mu je bliži neko ikojem drugom slavenskom narječju. Nadalje bi možda to ime moglo pripadati današnjim Hrvatima u županijama zagrebačkoj, varaždinskoj i križevačkoj, čija se domovina nazvala Hrvatskom tek nakon mohačke bitke 1526., a dotada se zvala Slavonijom. No jezik ovih posljednjih samo je prialaz iz kranjskoga na srbski jezik. Ali nikako ne mogu razumjeti, kako bi se tim imenom (hrvatskim) mogla nazvati ona naša braća rimskoga zakona, koja stanuju na pr. u Banatu, u Bačkoj, u Srijemu, Slavoniji, Bosni i Hercegovini i Dubrovniku i govore istim jezikom kao i Srbi. Od onih turskog zakona ne može se još tražiti, da razmišljaju o nacionalnoj pripadnosti, ali čim se jednom kod njih podignu škole, pa makar i turske, oni će odmah shvatiti i priznati, da nisu Turci nego Srbi... Dobrovski i Šafarik dokazali su, da se nekada svi slavenski narodi zvali Srbi i daje ime **Srbin** starije od imena Slaven ili Sloven... Kad Turci podvrgoše svojoj vlasti srbsko carstvo i srbski narod, ostaviše patrijarhu čast i službu tako, da se on u doba turske vladavine podpisivao: "Božiju milostiju pravoslavnij arhiepiskop Pekskij i

vajem Srbijem i Blgarom, Pomoriju, Dalmatiji, Bosni obonpol Dunaja i cjelago Ilirika patriarch". (Südland, Južnoslavensko pitanje, str. 194.-195.).

Ovaj naslov pećkoga patriarha pokazuje, gdje trebamo tražiti izvore velikosrbstva i sverbstva. Ljubica Štefan uistinu s pravom smatra, da se Srbska pravoslavna crkva ima smatrati tvorcem ideje o Velikoj Srbiji.

Začetnik suvremenoga srbskoga nacionalističkoga imperializma je Vuk Stefanović Karadžić, vjerni sljedbenik Srbske pravoslavne crkve. Taj imperializam, uperen u prvom redu protiv Hrvata, ide zatim da osvoji sve zemlje, koje su nekada spadale pod pećku patriarhiju. Karadžić je uz pomoć Šafarikovih teorija Hrvate proglašio jadnim ostacima bez prava na život, koji se moraju utopiti u Srbstvu. Po njegovu je svaki Hrvat kao Slaven Srbin, dok Srbin ne može biti ništa drugo nego samo Srbin. Po tomu, ako je Hrvat sam po sebi Srbinom, a obratno nije tako, što je hrvatsko to je i srbsko, nu ono stoje srbsko samo je Srbinovo. Ovo je načelo zastupao V. S. Karadžić i po njemu postupao. Pjesme koje je skupio u hrvatskim pokrajnjama Bosni i Dalmaciji, kod muslimanskoga i katoličkoga svijeta, izdao je kao srbsko narodno blago. U srbsko blago uvrstio je on i glasovitu hrvatskomuslimansku pjesmu o Hasanaginicu.

Pjesme o Kraljeviću Marku, tvorevine gospodajuće feudalne kulture, došle su u hrvatsko pučko pjesništvo s europskoga zapada. Karadžić je te pjesme skupio u južnoj Hrvatskoj i objavio ih kao srbske, predhodno ih barbariziravši. Njegov Marko Kraljević nije uglađjeni vitez bez straha i mane, nego razbojnik i prosti svadljivac, nasilnik i sadist, kukavica i razvratnik, pijandura i psovač, koji majkama otima djecu i razsijeca ih na dvoje na troje a ženama i djevojkama reže dojke. Svoga Marka Kraljevića Karadžić prestavlja kao Srbina iz Makedonije. Jer sve stoje macedonsko, to je naravno i srbsko. Nu, on trag svoje kradje nije uspio zametnuti. U knjizi Etliche Particular Beschreibungen... zur Turckischen Historie gehorig (Frankfurt na M., 1595., str. 515.-531.) u opisu puta u Carigrad iz 1584. se kaže, da je Marco Cralowitzto (Marko Kraljević) bio "posljednji despot ili knez i gospodar Bugarske" i da o njemu "još i danas (1584.) pjevaju pučke pjesme na hrvatskomu jeziku (in crabatischer sprach)." Mate Šimundić pak iznosi jedno mišljenje, "da su braća Mrnjavčevići - Ugleša, Gojko i Vukašin te njegov sin Marko - rodjeni u Lovreću kod Imotskoga" (**Čakavska rič**,

god. XIV., broj 2., Split, 1986., str. 7.).

O kradjama i prekradjama Vuka Stefanovića Karadžića trebalo bi napisati posebnu razpravu. Te kradje priznaje na eufemistički, uljepšani način Karadžićev obožavatelj, a poznati posrbica i odpadnik, Viktor Novak, u svojoj knjizi **Vuk i Hrvati** (SANU, Beograd, 1967.), iz koje donosimo samo najvažnije:

Za "samog Vuka bili su od neocenjive vrednosti i naučne pomoći Slovenci Kopitar i Miklošić i Vukovo je stvaralaštvo upravo Zahvaljujući Kopitaru bilo usmeravano (iztaknuo M.M.) napravilnjim putevima do rezultata kakvi su najzad postizavani i u svetskoj nauci priznavani" (str. 4.). (Neuljepšano rečeno, Kopitar i Miklošić su pisci djela, koja su objavljena pod Karadžićevim imenom). Razprava o pravopisu Josipa Voltića (Voltiggi) tiskana u njegovu **Ričoslovniku iliričkoga, italijanskoga i nimačkoga jezika s jednom pridpostavljenom gramatikom ili pismenstvom** (Beč, 1803.) "morala je da utiče na Vuka i njegova pravopisna načela" (str. 15.). Dubrovački franjevac Joakim Stulić (Stulli) tiskao je prvi dio svoga velikoga rječnika **Rječosložje iliričko-italijsko latinsko** u Budimu 1801., a drugi i treći dio u Dubrovniku 1806. i 1810.: "Stulić je sastavio to svoje Rječosložje štokavskom i jekavštinom, pa je tako, pored rečnika Dela Bele (Della Bella Ardelio), preteča Vukovu **Rječniku...** Sve je to, dakle, na leksikografskim istraživanjima kod Hrvata prethodilo Vukovom **Srpskom rječniku**, koji se i te kako koristio (iztaknuo M.M.) doprinosi svojih hrvatskih stručnjaka" (str. 16.). Smisao "za narodni jezik za onaj živ i milozvučan kakav je bio posvuda u Dalmaciji" (str. 16.) imao je franjevac Filip Grabovac (1697.-1749.), koji u svom djelu **Cvit razgovora naroda i jezika iliričkoga aliti arvackoga** (Venecija, 1747.) "sasvim buntovnički raspoložen gorovi o arvackom jeziku i narodu koji njim gorovi, o čemu je teško bilo naći analognih primera kod drugih dalmatinskih pisaca" (str. 17.). - "Prosvjetiteljski rad fra Filipa (Grabovca) ostavio je traga u širenju ljubavi prema narodnoj reči iskazivanju u narodnoj pesmi, koja se i u Dalmaciji prenosila s kolena na kolena, od usta do usta (str. 18.)... Neposredni prethodnik velikog narodnog pesnika fra Andrije Kačića Miošića, Grabovac je kao svog mladeg zemljaka Kačića ubeo i pripravio mu staze kojima se krenuo sa svojim guslama..." (str. 18.). "Kačić... bio je u svemu (iztaknuo M.M.) prethodnik Vuku Karadžiću" (str. 19.). Dubrovački pjesnik Djuro Ferić Gvozdenica (1739.-1820.), "koga su znali

širom sveta, u Italiji i Nemačkoj... preveo je na latinski **Hasanaginicu i Banović Strahinju**, i ka tome još 35 lirske pesama, od kojih su neke izvanredne ne samo u originalu nego takodje i u sjajnom klasicistički prefinjenom prevodu... pa su ovi latinski prevodi učinili osobit utisak u nemačkim literarnim krugovima, koji su se posle Fortisovih obaveštenja zainteresovali za našu narodnu poeziju **-još znatno pre** (iztaknuo M.M.) pojave Vuka Karadžića" (str. 25.). Zreli pogledi zagrebačkoga biskupa Maksimilijana Vrhovca (1752.-1827.) "na savremeno stanje književnog jezika, kao i pravopisa kod Hrvata, prethode tako reformatorima u XIX stoljeću, Karadžiću i Gaju" (str. 25.). Vrhovac "nesumnjivo anticipira (unaprijed čini) Vukove reformatorske težnje i njegova borbena životna nastojanja koja je kroz svoja dela i objavljuvanje gradje, pesama za ta svoja načela, išao tragom Vrhovca... Dakako Vuk je bio upozoren na Vrhovca od Kopitara, koji je već nekoliko godina s biskupom bio u stalnom dopisivanju" (str. 37.)... "Ne može biti sumnje da je Vuk saznao od Kopitara vrlo rano o Vrhovčevim prosvjetiteljskim kao i ostalim jezičkim nastojanjima" (str. 39.). Biskup Vrhovac je sastavio i tiskao "znamenitu **Pleszopiszen**, kao jedno nesumnjivo svedočanstvo o narodnom melosu koji je pratilo tekstom narodno kolo (str. 40.)... Svakako je o tome bio obavešten Kopitar koji je zainteresovao urednika **Serbskih novina** Davidovića" (str. 40.-42.). Davidović je "doneo belešku o tome, dakako na svoj način srbizirajući Zagreb i Z agrepčane" (iztaknuo M.M.), napisavši da su "kod biskupa rimskoga Vrhovca" na plesu "**srpsko kolo** igrali i uz njega na **rvatskom jeziku**" (iztaknuo M.M.) ono (Pleszopiszen) pevali" (str. 42.). "U tekstu biskupa Vrhovca - veli Viktor Novak - ima nesumnjivo takvih tragova, u kojima je pesnik, spajajući je s melodijom "Zaspal Janko pod Jablankom", anticipirao ideju Kola Branka Radičevića, kako je to naslutio i u analizi utvrđio dosta ubedljivo Tihomir Ostojić... Branko je u Beču imao prilike da se upozna... i sa **Plesopisen** Maksimilijana Vrhovca" (str. 43.).

Sapienti sat (pametnomu dosta), rekli bi stari Latinci. Nu, kako je malo pametnih, a više naivnih i nepoučenih (o ljubiteljima Judinih srebrenjaka i ne govorimo), moramo nastaviti s razkrinkavanjem laži i paralaži Vuka Stefanovića Karadžića i njegovih tuzemnih i inozemnih naslijedovatelja i sljedbenika.

Usmjeravatelj Vuka S. Karadžića, Slovenac Jernej Kopitar, došao je kao censor za slavenske jezike u Beču u

doticaj s Karadžićem, uputio ga u književni i jezikoslovni rad i potaknuo na skupljanje pučkih (narodnih) pjesama. Kopitar, kao poznati filolog, zaslužan je i za populariziranje Karadžićeve **Pjesnarice**, iz nje je mnoge pjesme preveo na njemački jezik i s njima upoznao njemačkoga filologa i jezikoslovca Jacoba Grimma.

U nas Hrvata veoma je rano čisti pučki (narodni) govor ušao u književnost i u pisane spomenike. Od XII. st. u neprekinitoj postojanosti sve do dana današnjega rabi se u knjigama i u ostalim pisanim spomenicima živi pučki (narodni) jezik. U Srba je tek u XIX. st., nakon težkih borba, uspio u književnu i ostalu napisanu porabu uvesti pučki (narodni) govor Vuk S. Karadžić. "U XIX. stoljeću kod Hrvata nastaje prirođan razvoj odabiranja najljepšeg, najbogatijeg, najraširenijeg i po spomenicima i književnim djelima, najbrojnijeg narječja - štokavskog narječja za književni jezik svih Hrvata. Zamiru sve ostale pokrajinske književnosti, te od toga časa postoji samo sveopća hrvatska književnost, u kojoj uspješno sudjeluju i rodjeni čakavci i kajkavci" (Vatroslav Murvar, **Na izvorima neistina**, II., Zagreb, 1941. Izdanje Matice Hrvatske - dalje u tekstu: Murvar -, str. 6.).

Svi Slaveni Iztočne Crkve sve do druge polovice devetnaestoga stoljeća rabe u književnosti staroslavenski jezik s brojnim obradbama (redakcijama) i utjecajima narodnih jezika. U Srba je prvi bio Dositej Obradović (1739.-1811.), koji je - očito pod utjecajem sličnoga rada ruskoga znanstvenika i pjesnika Mihaila Vasiljevića Lomonosova (1711.-1765.) medju Rusima - pokušao uvesti srbski narodni govor u srbsku knjigu. Vuk S. Karadžić morao je svladati velike težkoće, da provede svoje jezične reforme. Srbski književni jezik počinje svoj život tek nakon Karadžićeve smrti, uvedbom službenoga jezika u Srbiji god. 1868. Prije toga ni srpskoga književnoga jezika niti srbske književnosti na narodnom jeziku nije bilo. Vuka S. Karadžića i njegove učitelje potaknuo je i nadahnuo ruski književnik i povjestnik, Nikolaj Mihajlovič Karamzin (1766.-1826.), koji je u Rusiji uspio prodrijeti s idejom zamjene mrtvoga, knjižkoga jezika narodnim živim jezikom. Ni u ovomu, dakle, Karadžić nije bio samostalni tvorac.

U svomu **Kovčežiću** Vuk S. Karadžić piše: "Mnogo stariji pisatelji ove braće naše zakona rimskoga pisali su srpski čistije od našijeh ne samo svojega vremena, nego od mnogijeh i današnjeg." Navodi on tu Reljkovićev **Satir**, Došenovu **Aždaju sedmoglavu** i Kanižlićevu **Rožaliju**; za te

pisce Karadžić kaže, da su "Slavonci". Za knjigu "dalmatinskog fratra" Petra Kneževića **Pisme duhovne razlike** Karadžić veli, da je "naštampana u Mlećima 1765.", dakle opet prije prve knjige našega Dositeja." Ovim navodima on priznaje, da su hrvatski pisci davno prije srbskih bili usvojili i uveli živi narodni jezik u književnost. Nu, kao zmija noge krije da su spomenuti pisci bili Hrvati, pa ih naziva pokrajinskim imenima, a za njihov jezik kaže da je - srbski! I Vuk S. Karadžić i njegov predhodnik Dositej Obradović počeli su pisati živim narodnim govorom po uzoru na Hrvate. Hrvati su, a ne Srbi oni, koji su dali i od kojih se je uzelo.

Hrvati su u svojem starijemu književnom razdoblju imali veći broj dobrih rječnika (Vrančić 1595., Mikalja 1649., Habdelić 1670., Dellabella 1728., Belostenec 1740., Jambrešić 1742., Stulli 1801., 1806. i 1810. i dr.) i slovnica (Kačić 1604., Križanić i Dellabella 1728., Reljković 1767., Lanosović 1778. i dr.). Dr. Marijan Stojković piše: "Kopitar je, potičući u Beču Vuka S. Karadžića na narodni jezik, uputio ga upravo na hrvatske ("ilirske") leksikone i uvalio mu na put u domovinu hrvatske rječnike u torbak, da po njima sakuplja, a negovorene rječi u njima briše. Tako je došlo do Vukova rječnika (1818.). Vuk je sam upućivao svoje Srbe na zagrebačke "Ilirce", da poprime narodni jezik. A zagrebački provincijalni Hrvati, odrekavši se svoga zagorskoga narječja, prigrili su opću narodni hrvatski jezik prema starijim dalmatinskim, bosanskim, dubrovačkim i slavonskim književnicima, i to sve prije, nego je Vuku pošlo za rukom nagovoriti Srbe, da uzmu narodni jezik" (Hrvatska Revija, Zagreb, 1940., broj 5., str. 261.).

"Napuštanje kajkavštine i prihvatanje štokavštine", veli dr. Blaž Jurišić, "ukazuje se površnu promatraču kao nagao skok, kojim je pretrgnuta razvojna linija našeg književnog jezika. To se samo pričinja na prvi pogled. U stvari nema tu nikakvih skokova, nego je to završetak prirodnoga razvojnog procesa, koji je dugo dozrijevao i konačno dozrio u tom vremenu... Kako su već odprije pisale štokavski ostale hrvatske pokrajine: Herceg-Bosna (Divković) i Slavonija (Reljković), to je od toga časa štokavsko narječje postalo jedinstvenim i općim književnim jezikom u svim hrvatskim krajevima, u primorskoj, sjevernoj i kontinentalnoj Hrvatskoj" (Murvar, str. 14.).

Vuk S. Karadžić svjестno je uzeo hrvatsku i jekavštinu za srbski književni jezik. Proglasivši i jekavštinu srbskim narječjem, on je time Hrvate učinio Srbima.

Zanimljivo da srbski pisci Karadžićeva doba i jekavštinu nisu smatrali srbskim vlastništvom, pa je nisu htjeli prihvati za srbski jezik. O tome piše Jovan Skerlić: "Karadžićeve pisanje južnim narječjem (to jest i jekavštinom) dotele u srpskoj književnosti ne upotrebljavanim narječjem, nije se dopalo ondašnjim srpskim piscima, koji su bili iz ekavskih krajeva, i koji su već imali tradiciju, da je ekavsko narječje književno narječje srpsko" (Dr. Jovan Skerlić, **Eseji o srpsko-hrvatskom pitanjtu**, Zagreb, 1918., str. 13.). I sam Karadžić na jednom mjestu priznaje, da i jekavština nije srbska. Objašnjavajući zašto nije sve pjesme u svojoj **Pesnarici** donio u i jekavštini, on piše: "Da sam sve napečatao Hercegovački (na pr. djevojka, djeca, vidjeti, lečati i dr.), onda bi rekli Sremci, a osobito varošani i varoške: pa šta ovaj nama sad nameće Horvatski jezik" (**Narodna srbska pesnarica**, čast vtoru, Beč, 1815., skupio Vuk Stefanović Karadžić).

"Klasično ovo Vukovo priznanje najbolje pokazuje, kako jezgra srpskog naroda, pravi historijski Srbi - doseljeni s Juga s Arsenijem Crnojevićem 1690. u bivše ugarske zemlje i hrvatski Srijem, smatraju i jekavštinu hrvatskim jezikom i odlučno joj se opiru. Ovo shvaćanje podupiru brojni prijevodi hrvatskih pisaca: Gundulića, Kačića, Došena, Reljkovića na srpski jezik. I jekavštinu smatraju pravi Srbi tudjom, hrvatskom ili dalmatinskom, i nalaze, da je potrebno prevoditi je na "slaveno-srbskij". Ti su se prijevodi dogadjali početkom devetnaestog stoljeća, nakon Dositejeva i Vukova djelovanja medju Srbima i potvrđuju čvrsto uvjerenje Srba, da Vuk usvajanjem i jekavice usvaja nešto hrvatsko" (Murvar, str. 16.).

Jovan Skerlić kaže za Karadžića, da je "u svojoj argumentaciji vrlo često stvari **uprošćavao onoliko, koliko je to njemu bilo potrebno**". Ovim povijenim riječima priznaje Skerlić svu nesolidnost i nepoštenje Karadžićeva tobože znanstvenoga rada. Ovo je priznanje to važnije, što Skerlić kao i svi ostali Srbi smatra Vuka Karadžića nakon svetoga Save najzaslužnijim srbskim čovjekom svih vremena.

Kulturno nasilje, kakvoga u kulturnom svijetu nigdje nije bilo, doživjesmo mi Hrvati na području hrvatskih pučkih (narodnih) pjesama i ostalog narodnoga blaga. Na temelju opisa Karadžićevih putovanja i sačuvanih njegovih pisama podpuno je vidljivo, da je on najveći dio narodnih pjesama skupio po hrvatskim zemljama, po kojima je mnogo putovao. U prigodi svojih putovanja po Hrvatskoj i po

Crnoj Gori zabilježio je Karadžić sve narodne pjesme, koje je zatim izdavao pod srbskim imenom. Ovo potvrđuje jasnim riječima i sam Jovan Skerlić: "...ima dosta narodnih pesama na ekavskom i ikavskom narečju, za koje Karadžić u početku toga rada na skupljanju nije ni znao, **naročito mu** nije bilo poznato narodno blago u isključivo ekavskim krajevima, u Staroj Srbiji i Maćedoniji" (Skerlić, **Eseji o srpsko-hrvatskom pitanju**, nav. dj., str. 14.). "Skerlić ovdje samo podupire našu tvrdnju, da najveći, upravo golemi dio narodnih pjesama, koje je Vuk Karadžić objavio pod srpskim imenom, pripada hrvatskom narodnom imenu i vlasništvu, i da su skupljene po hrvatskim krajevima; a kako nam Karadžićeva putovanja po hrvatskim zemljama pokazuju, zabilježene su najboljim i najljepšim dijelom u najčišćim hrvatskim krajevima, u kojima nema ni srpskih doseljenika" (Murvar, str. 18.).

"Sva ona popularnost, političko značenje i aureola hrabrosti i junaštva, koja se ovila u zapadnom svijetu oko srpskog imena, zahvaljuje svoj postanak ovom radu Vuka Karadžića, vuče svoje podrijetlo iz ovog oduzetog tudjeg imetka. Ovim lažnim ukrasima pridružili su se kasnije, tokom desetljeća, drugi; iz njih jedino je izvrao, i u njima imao svoj oslonac onaj neprirodni gospodajući položaj Srba i Srbije na štetu Hrvata i Bugara. Srbu su se na temelju ovog svog sustava neistina predstavljali svijetu, svjetskim političkim činbenicima kao neka duhovna i fizička snaga, kojom se može i mora računati. Najprije tudje narodne pjesme o junaštvu i heroizmu, zatim netočni i iskrivljeni povijesni podaci, priče o kulturnom stvaralaštvu, pa onda lažni brojbeni i zemljopisni podaci o odnosima narodnih snaga na Balkanu, i.t.d. i.t.d. Tako je to išlo bez kraja i konca" (Murvar, str. 18.).

U svoju zbirku **Srpske narodne pjesme** (III., Beč, 1846.) Vuk S. Karadžić unio je i najljepšu hrvatsku pučku pjesmu **Hasanaginica**, za koju dr. Marijan Stojković tvrdi da je nastala u imotsko-vrgorskoj krajini. "Ne samo hrvatske narodne pjesme, već i hrvatske narodne pripovijetke, poslovice, zagonetke - uopće naše narodno blago dobilo je u Vukovim i vukovskim izdanjima srpsku etiketu" (Murvar, str. 19.).

Franjevac Silvestar Kutleša takodjer smatra, da je balada Hasanaginica nastala u Imotskoj krajini (vidi: Dr. o. Karlo Kosor, **Junačke narodne pjesme iz Imotske krajine**, Zbornik **Kačić**, god. II., Split, 1969., str. 239.-298.). U svomu

Povjesno-književnomu prikazu **Hasanaginica - imotska narodna pjesma** Ante Ujević kaže, da i "sama povijest, isprepletena narodnom tradicijom, pruža nam čvrste dokaze o tom da je **Hasanaginica** imotska narodna pjesma i daje nastala na njezinu tlu, odnosno na tlu Imotskog kadi-luka" (Zbornik **Kačić**, god. VI., Split, 1974., str. 145.). Za jezik **Hasanaginice** veli Ivan Meštrović "da je ikavska štokavština kojom su govorili naši muslimani i katolici oko Imotskog, gdje je pjesma svakako nastala" (Milan Čurčin, "**Hasanaginica**" u **narodu /Meštrovićeva verzija**, Nova Evropa, knj. XXV, br. 3. i 4., Zagreb 1932., str. 119.-130.). I sam Milan Čurčin, srbski pjesnik i publicist, smatra Imotsku krajinu postojbinom Hasanaginice. On o tomu kaže: "A ipak i sama pjesma (**Hasanaginica**) živi i pjeva i to tamo gdje je postala (oko Imotskog) i svuda naokolo, sve do u dalmatinsko Zagorje prema granici Like" (Ante Ujević, str. 147.). U spomenutom svomu članku u Novoj Evropi (str. 129. - 130.) Milan Čurčin nadalje piše (citiramo po Anti Ujeviću, str. 156.): "A kako je baš "Hasanaginica" probila našoj narodnoj pesmi put u svet bilo bi pravo da se u svetskoj literaturi, kad je o njoj reč, spominje hrvatsko ime naporedo sa srpskim imenom (koje je Vuk popularizirao)... Govorim danas ovako zato što sam za ovih posljednjih dvadesetak godina saznao više činjenica - s obzirom na narodne pesme i njihovo širenje, pojmove u Dalmaciji i Bosni i Hercegovini, za koje ranije nisam znao (npr. da u Dalmaciji i nema pravoslavnih guslara); a onda, i poglavito, zato što mislim da treba, u ovim našim sadašnjim nacionalnim prilikama, poći malo unazad pa povesti računa o tome da nisu svi, nažalost, našega uverenja o jedinstvenosti onoga što se zove **srpsko i hrvatsko** i da će biti još potrebno boriti se da to uverenje počne opet dublje hvatati korenima, a da se dotle svačije mišljenje ima uvažavati." Ove je Čurčinove riječi Ante Ujević popratio ovako: "Tim riječima ispravlja M. Čurčin nepravdu hrvatskom imenu zaboravljajući dvije činjenice: 1. da pravoslavaca, pa prema tome ni Srba za vrijeme postanka "Hasanaginice" nije uopće bilo u Imotskoj krajini; 2. da bi, zbog svega stoje rečeno, uz "Hasanaginicu" trebalo spominjati samo hrvatsko ime, a ne i hrvatsko i srpsko paralelno."

(nastavlja se)

STALNO U MENI IZVIRU KORACI MOGA GRADA

*Svetlo
Prepirka boja
Raštrkane misli*

*Moj grad
I ulice moje
Djetinjstvo kao na obrazu
Bure sijevaju
Nemirni koraci
I povici*

*Na njima sam bosonog
Prohodao kao u snu
Noseći torbu*

*Sjećam se zle učiteljice
I svojih suza
Nenapisane zadaće
I dječjih psovaka*

*Stalno u meni
Kao sjene
Izviru
Koraci
Moga grada.*

1997.

Bruno ZORIĆ

PISMA IZ ISTRE

Ča je to "živolaz"?

Ne znate, ča ne? Vero san i ja bija deboto zabija uti stari izraz. Pak san se domislija, da nan je baba govorila, kada bimo u pašu blago gonili: - "Čuvajte se, dica, da vas kakova živolaz ne uji."

Inšoma, živolaz je sve uno ča je živo, a (p)lazi po trbuhu. Pako želite sve to viditi na jenen mistu, hojte lipo u dom hrvačkih branitelja. Tamo van je izložba ud zmijah, guzi, gušteri, škorpijuni i pauki, to jest živolazi. I tako san lipo platija "zmijarinu" ud 20 kunah i san se prošeta ud gajbe do gajbe. Pak san, između ostalega, moga viditi i kakov grdi, škifoži, horoskopski znak iman. Škorpijun koji more naresti i do 25 centimetri! "Bljak!" - bi rekla dica. Ja van rečen, da bi na vratima tribala stati opomena: "Ženami z friskom trajnom ondulacijom, ulaz ni priporučljiv!" Kad zajdu van, če njin lasi stati za gori, kako pankerima, vero če! Bože moj, kakovega je sve blaga na ten svitu! Zmija z rogima, pakjena koja more pljukati otrov ljudima u voći, pak uslige. Ma ča ni bolje da ja rambijan temu, ča ne da je?

Inšoma, kada je već riječ o rogima i otrovu, san pročita osrvt na skup o egzodusu istarskih Hrvati za vrime Italije. Mali Kajin je, između inega, reka i to: - "Zlo koje su činili fašisti - ne Talijani, zbljilo je sve građane Istre. Ako se nije onda Istra podijelila, neće ni danas. "I da je bilo dosta govora o "progonima - fojbama", pak da triba dati priliku povjestničarima da reču svoje. A istarski antifašizam, da je na "fašističke metode odgovarao tolerancijom, suživotom i internacionalizmom". Inšoma, u toj Istri, po Damiru Kajinu, je udvajk cvitalo bratstvo i jedinstvo, konvivence i fratelanca. A zašto je ud te silne konvivence i fratelance toliko Hrvati pobižalo iz Istre za vrime Italije, a toliko Talijani za vrime Jugoslavije, zna samo Damir Kajin. Afojbe, paleže, striljanja, progone su sigurno izmislii zlobni novinari. I uni hrvatski i uni talijanski, vero su! I svi čelnici Istre, da su dica antifašista. To jest partizana, komunista. Samo, ti naši očevi, istarski partizani, su se borili za priključenje Istre matici zemlji. Hrvaćkoj! Za razliku ud nikih današnjih sinova. A ča se podjele Istre tiče, uvo je prvi put, da su se istarski Hrvati podilili na dva tabora.

Drakula

Kad niki sam sebi dili žventule, eli je munjen, eli je mazohista. Postoji i treća mogućnost, da mu je kamara puna

Piše:

Blaž PILJUH

komarči. Radi tega san se zbudija noćas oko tri ure i kad san se finija žlepati po licu, po nosu i ušima, san zgrabija jenu štracu i zo, mlatiti po ten vratjem blagu. Ma, za niš. Splašiš hi na jenen kraju, a oni se pojave na drugen. Dojdu ti u hižu nepozvani, pak ti piju krv. Kako četnici. Na kraju san uza sprej, pak san hi sve potamnija. Tako san si ud hiže načinija Černobil. Pak san kašljuci i šmrcajući mora pojni van. I san klatija po gradu i punen misecu z crlenin, zakravljenin voćima, kako Drakula. A za utega Drakulu san ja vajk pensa, da su ga zmislii kako bi mogli snimati une filmove strave i užasa. Ma vero nisu, van ja rečen! San gleda na televiziji; to van je bija niki plemić, koji seje zva Vlad Tepeš - Drakula. A živila je prid jeno četristo lit u Transilvaniji, u Rumunjskoj. Je bija pravi sadist, patološki ubojica, balkanski krvnik. I daje okolo dvajset miljari ljudi žive naboja na kolac, eli hi na druge slične načine pobija. Da seje borija proti Turaka, ma da je već kršćani nego Turci pobija. A Europa, koja je i u uno vrime bila "truli zapad", gaje podržavala. Uni put je bilo kako i danas, dokle se niki bori za interese utega Zapada, more biti i Drakula, ma podrška mu neće falit.

Ja, da van pravo rečen, nišan nanke malo praznovjeran i san siguran, da je Vlad Tepeš-Drakula umra jedan put za vajk. Ma njigovi potomci nisu. Ki je pokla toliko ljudi u uven zadnjem ratu, na uvin našin prostorima? Drakulina dica! Ki kolje ljudi po Alžiru, Izraelu, Egiptu? Drakulina dica! Ki ubija Kurde po Iraku? Drakulina dica! A poli nas, danas? Ki nan krv piye i ne da nan ljudski živiti? Šegrti Drakulini, van ja rečen! I una sedmorica šefova narkomafije, koji će namisto u paklu, finiti u pržunu, su Drakulini sinovi. Krv piju našoj mladeži.

Finija je jedan krvavi pir. Bal vampira! Ne znan, ma me je strah da je na pomolu novi. Pak mi se pera, kako da po noći jopet čujen vučje zavijenje. Kako kad san sluša tamo 1993. na novigradsken ratištu, kako četnici tule po misečini. Sad se čuje vučji zov tamo nidi na jugostoku. Čuvajte se janci... i Albanci!

Crleni karton

San dobija crleni karton, vero san! A to znači da san isključen iz igre. Iz utakmice

koja se zove život. Da, da, tako van je to kad ste umirovljenik. A uti simbolični crleni karton san dobija na željezničken kolodvoru. Popust ud 30%. Ja zaspavljje volin putovati i kad bin ima šoldi, koliko vrimena, bin obiša čili svit. Ovako, radi domoljublja (čitaj: praznega takujina), ču se zadovoljiti s tin, da jeno malo bolje upoznan Lipu našu.

Inšoma, san bija prid malo vrimena jopet na ličken području. Smo vozili humanitarnu pomoć u Donji Lapac. Sve je tamo deboto pusto i prazno. Samo su stabla puna jabukah, kruškah i šljivah. Kako u raju. I nidan hi ne bere. Je bija prova brati šljive jedan povratnik, Hrvat, ma ga je policija zajno zaprla. Da zašto dira srbsku imovinu. A hrvačku imovinu u Podunavlju čuvaju Srbi. Pak su je, u cilju zaštite, svu privezli priko, u Srbiju. I ča mislite, koliko će UNTAES ostati u Podunavlju? Ja peran, barem jeno sto lit, a forši i duže. Sve dok se Srbi i Hrvati ne pomire, kako je reka Kofi Anan. I dokle ne budu imali ista prava hrvački branitelji i hrvački tamanitelji. I da ne smimo na televiziji prikazivati kako su Srbi rušili naše gradove i ubijali Hrvate. A ako ne poslušamo, da će nan dati crleni karton. I izbaciti nas iz Vijeća Europe. A crlene su kartone dobili i nastavnici u Belom Manastiru. Su hi izbacili iz škole srbski učenici.

Čuja san na vijestima, da Hrvatska ne će uzeti niki kredite ud MMF-a. Baš mijje drago, vero je. A već san bija pomislila, da smo Blaškića, Kordića i druge, koji su obranili hrvački narod i hrvački prostor u BiH, prodali za kredite. Samo, sad se pitan zašto smo hi uopće poslali u Haag? Zapad nas i dalje nemilosrdno pritišće. Sada bi stili i da Bosancima damo luku Ploče. Ne znan kako će to finiti, ma brižan uni ki daje dio svoje hiže za kredit. I to kratkoročan (čitaj: kratkovidan)! A koliko vidin, naši prvi susidi se ne daju navući na tanak led. Ne samo Srbi. Su Slovenci lipo rekl: "Slovenija je zainteresirana za punopravno članstvo u Europskoj uniji, samo ako to može ostvariti kao jednakovrijedan europski partneri nema namjeru popuštaći neutemeljenim zahtjevima i političkim pritiscima". Ma, bravo Janezi!

Reču, da je politika kurva. Ne znan, forši je. Znan da za žensku, koja daje svaken ki je pita, moremo reći da je... "kooperativna". Ma, znan kako se reče i za unu koja se daje... za šolde.

Vaš Blaž Piljuh
Pula, 14-24.10.1997.

JEDNA PRIČA O MEĐIMURJU

Kratak životopis obitelji Ivana Kutnjaka, komunitičkih žrtava porača: Juraja, Antuna, Ane, Marije i zeta Frica Nemeca.

Na poticaj predsjednika Matice hrvatske Čakovec, dr-a Z. Bartolića, napisala sam kratak životopis članova obitelji Ivana Kutnjaka iz Vrhovljana, koji su postali komunističke žrtve porača, među koje se ubrajam i ja kao auktor ovih redaka - Ana Kovacs rođ. Kutnjak, 17. kolovoza 1925. u Vrhovljanu (Sveti Martin na Muri) od oca Ivana i majke Marije rođ. Nadž.

Roditelji su imali desetero djece, pet sinova i pet kćeri. Već za Kraljevine Jugoslavije moj je otac bio u političkoj nemilosti, zbog toga stoje bio aktivni sljedbenik i veliki prijatelj braće Radića. U tom smislu i naš dom na Vrhovljana bio je prepoznatljiv po hrvatskom domoljublju. To je bio i glavni razlog zašto moja starija braća, iako veoma talentirana, nisu mogli nastaviti školovanje. Gubitak prava na školovanje posebno je osjetio stariji brat Franjo, koji je bio prisiljen raditi u rudniku u Murskom Središću. Srećom, kasnije se izvukao iz te situacije tako da je u Osjeku najprije obnašao crkvenu službu zvonara, a potom se posvetio povijestnom radu u Gradskom arhivu Osjeka na Tvrđi. Kao takav je bio član Matice hrvatske, sve do svoje smrti (1976).

Zbog spomenutog hrvatskog domoljublja, posebno je izpaštala cijela obitelj za vrijeme cijelog drugog svjetskog rata. Naime, nakon okupacije Hrvatskog Međimurja tzv. mađarska vlast vršila je na našeg tatu Ivana pritisak, koji je inače bio posebno talentirana osoba i uživao veliki ugled kod naroda, da se službeno odredne Hrvatske i da položi zakletvu kod Horti Miklosa. Ne učini li to, bilo mu je dano jasno do znanja, bit će prognaan s cijelom obitelji u slobodni dio Hrvatske, a sva imovina bit će konfiscirana. Ta nemila prijetnja nije se ostvarila, iako otac nije pokleknuo pred ucjenama, ali je zato žrtva postao brat Ivan, četvrtu dijete po redu. On je tijekom 1943., može se reći iz osvete, bio mobiliziran u mađarsku vojsku, poslan na frontu, gdje su ga, po pričanju nekih očeviđaca, zarobili Rusi. Iz zarobljeništva se nikada nije vratio. Tako je on postao ratna žrtva fašizma, o kojoj bi trebalo napisati posebno izvješće. Kod kuće je ostavio mladu ženu Katarinu, koja je očekivala dijete. Ona i dijete, Stjepan Kutnjak, probili su se isto tako kao ratne žrtve fašizma bez ikakve društvene skrbi. Naime, komunističke vlasti poslije rata "odpisali" su ih s napomenom da im je otac bio u

Piše:

Ana KOVACS

okupatorskoj vojsci. Tako se zapravo može reći da su njih dvoje, Katarina Kutnjak i sin Stjepan bili žrtve rata fašizma i žrtve komunističkog porača.

U jesen 1944., Mađari su internirali druga dva mlađa brata, Juraja Kutnjaka (rođ. 1923.) i Antuna Kutnjaka (rođ. 1924.). Srećom, sljedeće godine, 1945., kada je rat bio pri koncu (travanj - svibanj), njih dvojica vratili su se kući, gdje su ostali do 1947., kada su bili lišeni slobode i zvјerski likvidirani.

Nakon rata, u vremenu druge polovice 1946. i prve polovice 1947., nastalo je posebno kritičko stanje za obitelj Ivana i Marije Kutnjak. Narod na selu nije mogao prihvati ponašanje komunističke vlasti, osobito se to odnosilo na pitanje vjere i morala, a, dakako, i na nacionalno pitanje. Vlast je tu svijest naroda pokušavala potisnuti na politički i ekonomski način.

Tako je moj brat Juraj više puta bio zatvaran, dok konačno, u veljači 1947. UDBA jedne noći nije njega s još nekoliko mlađića uhitila pred vlastitom kućom. Poslije tog nepojmljivog postupka zameo mu se svaki trag.

Iste godine 1947. 10. ožujka, poslije podne, u 14 sati, isto je tako UDBA opkolila našu kuću s vojnicima, a u kuću su došla dva vojnika i jedan častnik naoružan pištoljem, pitajući mene kako se zovem. Počela su izpitivanja. Iako se moja majka tome uzprotivila, UDBA je odvela mene (Anu Kutnjak) zajedno sa bratom Antunom na izpitivanja u Čakovec. Tu su nas rastavili i pridružili ostalim zatvorenicima, posebno žene i posebno mužkarce. U Čakovcu smo ostali do Cvjetne nedjelje, odnosno Velikoga tjedna. Onda su nas premjestili na UDBU u Varaždin s ostalim uhićenicima. Tu smo ostali tako dugo dok nisu prestala izpitivanja, koja su se preoblikovala u velika maltretiranja. Kada su bili gotovi zapisnici, konačno smo se pojavili pred vojnim sudom u Bjelovaru. Ja sam tu bukvalno osuđena na izdržavanje kazne od dvije godine na prisilni rad u Slavonskoj Požegi, gdje sam ostala do 10. ožujka 1949.

Za vrijeme svoga zatočeništva na UDBI u Varaždinu, doznašala sam da je lišena slobode moja sestra Marija Kutnjak (10.V.1947.). Kasnije je bila, isto tako na sudu u Bjelovaru, osuđena na 10 godina prisilnoga rada u Slavonskoj Požegi.

Istoga dana (10.V.1947.) bio je lišen slobode i moj šogor, Fridrih Nemec, koji je bio oženjen mojom sestrom Evom. Živjeli su u Čakovcu i imali su dvoje djece, Ivanu i Veru. Moj šogor Fridrih Nemec imao je trgovinu mesnate robe u Čakovcu, koju je vlast, lišenjem njegove slobode, konfiscirala i tako su tu obitelj ekonomski uništili, razdvojili, psihološki obteretili. Pet godina kasnije (1952.), moja je sestra Eva umrla, ostavivši malodobnu djecu i muža u zatočeništvu.

Nakon izdržavanja kazne (10. ožujka 1949.), u Slavonsku su Požegu po mene došli otac i brat. Vrativši se kući, kuću sam doživjela podpuno opustošenom.

Nastojala sam psihološki i duhovno učvrstiti sebe i okolinu oko sebe za nastavak normalnog života. To mi nije uspijevalo, jer su mi nedostajala braća, za koju sam bila posebno vezana. Odlučila sam se za traženje moje braće. Traganje je počelo kod organa vlasti u Čakovcu, Varaždinu i Zagrebu, ali svugdje su me odbijali, dok konačno nisam dobila opomenu, da će me ponovno lišiti slobode i zatvoriti. Tu sam opomenu ozbiljno shvatila i odlučila ilegalno prijeći granicu u Austriju, gdje sam postala politički bjegunac (4. svibnja 1957.). Takav način života teško mi je pao na dušu. Nevolja je bila to veća što sam se prilikom bijega preko granice, razboljela od prehlade. Tako sam u Austriji, kao bolestnica, odležala dvije godine. Preko Crvenoga križa bila sam zatim primljena u Švedsku, isto tako kao politički bjegunac. U međuvremenu sam se trebala podvrgnuti dvjema teškim operacijama, bez ikoga svoga.

Završavam ove životopisne naznake s dubokim osjećajem bola u duši cijele moje obitelji. Sada se nalazim u Švedskoj u gradu Mondalu. Prije pet godina otišla sam u mirovinu, tako imam više vremena posvetiti se karitativnom radu Hrvatske katoličke misije (koja pripada župi Krista Kralja), kojoj sam od početka svog boravka u Švedskoj pripadala zajedno sa suprugom i dvjema kćerima, koje su isto tako angažirane na glazbenom području crkvene zajednice. Kao predstavnica Hrvata katolika Hrvatske katoličke misije spomenute župe, već šest godina sudjelujem u radu Biskupske sinode Švedske koja se održavala u gradu Sv. Brigite Vadstena.

Uz dužno poštovanje
U Prelage, 16. kolovoza 1996.

Ana Kovacs
Vänortsgatan 12 D
431 60 Mölndal
Švedska

Zagreb, 20. kolovoza 1996.

ANTUN TONČI KUTNJAK

Žrtva ratnoga madžarskog fašizma i jugoslavenskoga komunističkog porača

Antun Kutnjak rođen je 22. svibnja 1924., kao deveto od jedanaestoro djece, od roditelja Ivana i Marije, rođ. Nad, u Vrhovljnama, Sveti Martin na Muri. Zajedno sa četiri brata i šest sestara Antun je od djetinjstva bio odgajan u hrvatskom domoljublju i katoličkom duhu i to u (ne)prilikama jugoslavensko-velikosrpske diktature, zatim madžarske okupacije Hrvatskog Međimurja i poratnog jugoslavenskog komunizma. Zbog toga što je otac Ivan, koji je inače bio izuzetno talentirana osoba i uživao veliki ugled kod mještana, sudjelovao u političkom životu na ostvarivanju programa S. Radića i zbog toga što je Antun bio zauzeti član Križarskog bratstva (ogranak Sveti Martin na Muri), onemogućeno mu je daljnje školovanje poslije pučke škole. Nakon okupacije Hrvatskog Međimurja, tzv. madžarska vlast vršila je na otca Ivana, kao mjesnog čelnika, pritisak pod prijetnjom progona s cijelom obitelji u slobodni dio Hrvatske i konfiskacijom imovine, da se javno odrekne Hrvatske, i da to odrekuće izrazi prisegom u znak vjernosti Horti Miklosu, madžarskom predsjedniku. Nu, otac Ivan nije pokleknuo pred ucjenama, ali je zato iz osvete postao žrtva madžarskog fašizma njegov sin Antun. Naime, on je sa svojim starijim bratom Jurjem godinu dana bio interniran od madžarske okupatorske vlasti (1944-1945.), a prije toga (1943.) stariji brat Ivan bio je mobiliziran u madžarsku vojsku i poslan na liniju bojišnice, gdje je bio zarobljen od Rusa i nestao. Nakon rata, 10. ožujka 1947., u 14 sati, obkolivši rodnu kuću s velikim brojem naoružanih policijaca, nakon višesatnog maltretiranja roditelja i mene (Antunove sestre Ane) sa strane jednog UDB-inog časnika u pratnji jednog naoružanog vojnika, mladi Antun je, zajedno sa mnom, uhićen. Privedeni smo u zatvor u Čakovcu, gdje su nas razdvojili. Iz kazivanja brojnih očevidaca, za sada se može reći samo to da je Antun, nakon lišenja slobode dva do tri mjeseca bio prevožen po različitim međimurskim mjestima te fizički i psihički maltretiran i mučen. Antun je u proljeće 1947. bio u varaždinskom zatvoru. O tome sveđoči njegova, sada već pokojna, rođena sestra, koja je isto tako u svibnju iste god. bila lišena slobode. Naime, ona se kao zatočenica nalazila do njegove ćelije. Tako je, po njezinom kazivanju, 10. lipnja 1947. preko otvora za zrak, koji je na neki način akustično povezivao te dvije ćelije uspjela uzpostaviti govornu vezu. Nakon toga, opet po kazivanju sestre Marije, jedne noći čulo se kako su se vrata Antunove ćelije otvorila, a on je bio izведен iz ćelije. Ispred zatvora čulo se bruhanje automobila (nalik na đemsa). U jutarnjim satima sestra Marija prepoznala je Antunove cipele. Poslije toga ona nikada više nije osjetila njegovu prisutnost u svojoj blizini. Marija predpostavlja (prema pripovijedanju u zatvorskom krugu), da je Antun te noći prevezen na obalu rijeke Drave, gdje je najprije sam sebi morao iskopati grobnu jamu, a zatim likvidiran. Komunističke su vlasti u njegovoj rubrici Knjige umrlih, temeljem Izvješća Ministarstva unutrašnjih poslova Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (pod brojem 28.940), 13. lipnja 1952., uknjižile da je Antun ubijen 30. travnja 1947. Spontano se postavlja pitanje, gdje se i u kojim okolnostima dogodila njegova smrt. Ti podatci se, međutim, u spomenutoj rubrici ne navode. Za nasilno odvedenog i nestalog Antuna Kutnjaka s pravom se, kao i za njegovog starijeg brata Juraja Kutnjaka, može reći daje žrtva ratnog madžarskog fašizma i mučenik komunističkog porača. Njegovo hrabro držanje i dosljedno svjedočenje sve do mučeništva za domoljublje i vjeru, zavrijedilo je da se sutavno iztraži i pisneno opiše njegov lik, posebno u okviru njegovog zalaganja u Križarskom bratstvu, ogranka Svetog Martina na Muri.

Ana Kovacs
Vänortsgatan 12 D
S-431 60 Möndal
Švedska

Zagreb, 20. kolovoza 1996.

JURAJ ĐURA KUTNJAK

Žrtva ratnoga madžarskog fašizma i jugoslavenskog komunističkoga porača

Juraj Kutnjak rođenje 1. travnja 1921. kao osmo od jedanaestoro djece, od roditelja Ivana i Marije rođ. Nad u Vrhovljnama, Sveti Martin na Muri. Zajedno sa četiri brata i šest sestara Juraj je od djetinjstva bio odgajan u hrvatskom domoljublju i katoličkom duhu i to u (ne)prilikama jugoslavensko-srpske diktature, zatim madžarske okupacije Hrvatskog Međimurja i poratnog jugoslavenskog komunizma. Zbog aktivnog sudjelovanja oca Ivana, koji je inače bio izuzetno talentirana osoba i uživao veliki ugled kod mještana, u političkom životu za ostvarivanje programa S. Radića i zbog toga stoje Juraj bio zauzeti član Križarskog bratstva (ogranak Sveti Martin na Muri), bilo mu je poslije pučke škole onemogućeno daljnje školovanje. Nakon okupacije Hrvatskog Međimurja, tzv. madžarska vlast je na otca kao mjesnog čelnika vršila pritisak pod prijetnjom progona s cijelom obitelji u slobodni dio Hrvatske i konfiskacijom imovine da se službeno odrekne Hrvatske, i da prisegom izrazi vjernost Horti Miklosu. Otac nije pokleknuo pod ucjenama, ali je zato postao žrtva madžarskog fašizma sin Juraj. Naime, on je sa svojim mlađim bratom Antunom godinu dana bio interniran od madžarske okupatorske vlasti (1944-1945.), a prije toga (1943.) stariji brat Ivan bio je mobiliziran u madžarsku vojsku i poslan na liniju bojišnice, gdje je bio zarobljen od Rusa i nestao. Nakon rata mlađog su Jurja komunističke vlasti više puta zatvarale, a u veljači 1947., u 26. godini života, u kasnim večernjim satima, dok se vraćao kući s omladinske zabave, izpred vlastitog doma nasilno je uhićen od jugoslavenske UDB-e i odveden u nepoznato. U tom trenutku zameo mu se svaki trag i tako je zauvijek nestao. O njegovom nasilnom skončanju, unatoč mnogih iztraživanja njegove obitelji, do sada se nije našao nikakav očevidac kao svjedok. Komunističke su vlasti u njegovoj rubrici Knjige umrlih, s nadnevkom od 30. travnja 1947., pisneno navele da je umro u Varaždinu. Za nasilno odvedenog i nestalog Jurja Kutnjaka s pravom se može reći da je žrtva ratnog madžarskog fašizma i mučenik komunističkog porača. Njegovo hrabro držanje i dosljedno svjedočenje sve do mučeništva za domoljublje i vjeru zavrijedilo je da se sutavno iztraži i pisneno opiše njegov lik, posebno u okviru njegovog zalaganja u Križarskom bratstvu, ogranka Svetog Martina na Muri.

TRI FAŠIZMA NA TLU HRVATSKE (III)

Piše:

Slavko RADIČEVIĆ

VI. UMJESTO ZAKLJUČKA

1. Hrvati su se za proglašenje NDH plebiscitarno izjasnili iz dvaju razloga: prvo, jer su smatrali da se time ostvaruje stoljetni san o vlastitoj, neovisnoj državi i, drugo, što se na taj način izdvajaju iz Jugoslavije. Završetkom drugog svjetskog rata prestala je postojati NDH, a unutar komunističke Jugoslavije osnovana je Narodna (kasnije socijalistička) Republika Hrvatska. Tijekom raspada Jugoslavije, Hrvati su se na referendumu 1991. izjasnili za slobodnu i neovisnu Republiku Hrvatsku izvan sastava Jugoslavije. Na taj su se način Hrvati 1945. i 1991. nedvojbeno izjasnili za vlastitu državu izvan sastava Jugoslavije.

Prihvatanje NDH nije nikada značilo i odobravanje fašizma, nasilja i zločina. Zato se borba za tu državu u razdoblju od 1941. do 1945. ne može proglašiti zločinom, a pri tome veličati borbu za hrvatsku državu u sastavu Jugoslavije. Hrvati su bili prisiljeni suvezništvo s onima, koji nam nisu željeli dobro, jer su komunisti vodili na borbu za ponovno uzpostavljanje Jugoslavije. Treba razlikovati uzpostavu i obranu države od zločina, koji su učinjeni na njezinom području.

Rimski ugovori značili su trganje vlastitog tkiva. U to vrijeme to je bio diktat, koji se nije mogao izbjegići sve do kapitulacije Italije, kada su ti ugovori poništeni. U vrijeme podpisivanja tih ugovora, jednom dijelu Hrvata nije padalo na um, da toj državi okrenu leđa. S druge strane, oni, koji su joj okrenuli leđa, razočarali su se na kraju rata kada su vidjeli što je ostalo od njihove želje za slobodnom hrvatskom državom.

Da nije bilo NDH, pitanje je bi li bilo i socijalističke Hrvatske, a da nije bilo NDH, ne bi bilo Republike Hrvatske. Očito je, da ideja o samostalnoj

hrvatskoj državi nije u narodu bila prekinuta između ovih dviju hrvatskih država, a isto je tako očito, da se za tu ideju u Jugoslaviji ubijalo i zatvaralo. Hrvatski narod nikada u ratu nije prihvaćao crni fašizam i on nije našao mesta niti na jednoj strani. Naprotiv, protufašističko opredjeljenje hrvatskog naroda zajednički je nazivnik strana u sukobu.

2. Fašizam je pobijeđen. Nitko nema prava prekoravati drugoga za prošlost i sudjelovanje na strani pobijeđenih. U Njemačkoj, Italiji, Madžarskoj i drugim poraženim državama nikome ne pada na pamet, da svoje sunarodnjake vrijeda za držanje tijekom drugog svjetskog rata. Ne zaboravimo, da se u Francuzkoj ne prebacuje kolaboracija Nijemcima. I u Srbiji nitko ne proziva Nedićeve pristaše. Kod nas

se antifašisti natječu tko će drugoj strani izreći više prijekora, pa se ne odustaje i od javnog obtuživanja.

Komunizam je propao. On se danas ne javlja pod tim imenom, jer se nekadašnji komunisti stide tog imena zbog svojih zločinačkih postupaka. Nekadašnji komunisti danas se posebice javljaju kao antifašisti i poistovjećuju s pobjednicima iz rata. Nu, postupci tih "antifašista" poslije zatršetka drugog svjetskog rata nemaju nikakvih dodirnih točaka s onim sudionicima rata,

koji su se borili za ostvarivanje slobode u poslijeratnom uređenju države. Antifašizam nije svjetska demokratska tekovina nego kovanica stvorena u Sovjetskom savezu radi pridobivanja naroda okupiranih zemalja, radi ostvarivanja vlastitih ciljeva.

Antifašisti su lažno prikazivali događaje prošlosti, a i danas se služe podatcima koji su punih 50 godina bili jedna i jedina istina. Za sve ovo vrijeme moralo se šutjeti i neproturječiti tim dokumentima i stajalištima partije. Danas o tome svjedoče mnoge Jazovke i žrtve Stare Gradiške, Lepoglave, Požege, Golog otoka i drugih kaznionica. Antifašisti danas slobodno iznose svoja gledišta o prošlosti i sadašnjosti. Nismo preživjeli komunizam, kako bi o prošlim događajima šutjeli. Vrijeme je došlo, da se razsvijete mnoge stvari.

Danas antifašisti žele vratiti stari jugoslavenski poredak, a posebice Jugoslaviju. Tito je bio svjetski političar, odličan Staljinov učenik i zaljubljenik u Jugoslaviju. Veličati Josipa Broza znači veličati njegove ideje o postojanju Jugoslavije i samoupravnog socijalizma.

Mi moramo sami preuzeti odgovornost za našu sudbinu, a svaki obračun o događajima iz prošlosti

slabi naše pozicije. Za nama je fašizam i antifašizam, komunizam i antikomunizam, crvena zvijezda, srp i čekić i slovo "U". Među nama su sinovi i unuci onih, koji su bili na suprotnim stranama u drugom svjetskom ratu, a koji su tijekom Domovinskog rata pokazali svoje junačstvo u obrani slobodne i neovisne hrvatske države. Danas imamo i drugih nevolja na našem tlu i ostavimo po strani termine fašizam, antifašizam i komunizam, jer su rane srbskog fašizma svježe, a njihove zločine svijet još uvijek ne osuđuje koliko i kako bi trebalo.

dugih 45 godina vladavine komunizma. Jedan od drugoga nisu se razlikovali, pa nitko ne može sebi pripisivati zasluge ubijanja vlastitog naroda, bez obzira iz kojih su pobuda učinjeni i kojem se taboru pripisuju. Kojem je tko taboru pripadao neka se još jednom preispita prije nego što će sebi i drugome reći, da osuđuje te zločine. O porocima nitko ne želi govoriti, a izticanjem zasluga sakrivaju se vlastiti propusti.

U prošlom su ratu na našem prostoru ubijene tisuće njemačkih, talijanskih,

zato, da naši naraštaji dobiju pravu sliku prošlosti, kako se nešto slično ne bi dogodilo u budućnosti.

U Republici Hrvatskoj nismo do danas ni jednu osobu (antifašista) proglašili odgovornim i osudili za zločine učinjene u ratu. Isto tako nismo pozvali na odgovornost ni jednu osobu, koja je provodila zvjerstva u iztrazi, a niti osobu koja je u vrijeme izdržavanja kazne hrvatskih robijaša gospodarila životima osuđenika, po uzoru voditelja logora iz Sovjetskog Saveza.

Pomirenje i praštanje da, ali zaborav nikada. Tko nije za pomirenje, taj je za sukob. Mnogi su preživjeli zablude i iste priznali. Bolje ikada nego nikada.

Ne bi se trebalo bojati savjesti. Onaj, tko pročita ove redke, neka slobodno preizpita sebe i neka u grob ne poneše istinu, koju valja znati zbog onih koji dolaze iza nas.

5. Pomirenje našeg naroda nastupilo je u danima provedbe referendumu, kada se preko 90% stanovništva izjasnilo za slobodnu i neovisnu hrvatsku državu. Do pomirenja došlo je i drugi put tijekom Domovinskog rata. Pri tome ne smijemo zaboraviti, da smo bili i moramo biti za samostalnu Republiku Hrvatsku. Sva prava možemo ostvariti samo u Republici Hrvatskoj, a nikada ni pod kojim uvjetima u trećoj Jugoslaviji ili njoj sličnoj tvorevini. Veliki i mali narodi svijeta opredijelili su se za život u svojoj slobodnoj i samostalnoj državi, a i mi smo odabrali taj put i to ne smijemo nikada smetnuti s umom. Potrebna je absolutna samostalnost u državi, uz poštivanje njezinog suvereniteta i integriteta (cjelovitosti), a uređivanje unutarnjih odnosa prepustiti višestračkom odlučivanju.

Oni, koji nisu u stanju javno se ogradići i izpričati hrvatskoj javnosti za sve što su kao komunisti i antifašisti učinili prema svojim sunarodnjacima, nastavljaju stari komunističko-fašistički režim na štetu svoga naroda.

Flavio Scholles, "Exodus"

3. Sve što se kod nas dogodilo od proglašenja Republike Hrvatske, dolazilo je iz jednog izvora i jedne ideje stvorene i podržavane u Srbiji, odnosno SR Jugoslaviji. Moramo znati, da je neprijatelj na drugoj strani Dunava i Drine i na području dijela BiH. Oni će stalno razmišljati kako ostvariti ono, što su u ratu izgubili ili, bolje reći, kako se revanširati za izgubljeni rat.

4. Zločini, učinjeni od 1941. do 1990., ne smiju se zaboraviti. Ovim je zločinima hrvatskom narodu naneseno veliko zlo u ratu i poslije rata. Između zločina rata i poraća samo je jedna razlika: zločini u ratu počinjeni su kroz četiri godine, a zločini u poraću, tj. u miru, počinjeni su tijekom

ustaških, domobranksih i partizanskih zarobljenika i civila protiv svih pravila međunarodnog prava. Žrtve Bleiburga i mnoge jame, koje se danas odkrivaju, nisu izmišljene. U prošlom ratu bilo je i većih zločina od onih koji se spominju, da su počinjeni na našem tlu.

Ratni i poratni zločini moraju se jednako tretirati, bez obzira tko ih je počinio. Oni su naša prošlost, a svatko je iza sebe ostavio tragove, po kojima se prepoznaje. Za ocjenu tih tragova potrebno je imati objektivne kriterije, koji se zasnivaju na istinitoj dokumentaciji, a ne na proizvoljnim procjenama, što se nekome sviđa ili ne sviđa.

Svako djelo mora doći na vidjelo, ne zato da bi smo se sukobljavali, već

6. Antifašisti nisu imali u svom programu uzpostavu slobodne i neovisne hrvatske države. Stvaranje komunističke Jugoslavije nije bilo oslobođenje hrvatskog naroda već vraćanje u staru izmijenjenu jugoslavensku zajednicu. Republika Hrvatska u sastavu Jugoslavije bila je plod odluke komunističke partije, a ne odluke ZAVNOH-a, koji je samo te odluke potvrdio. Pri tome treba iztaći izgubljene hrvatske teritorije, koji su bili u sastavu Banovine Hrvatske i ne zaboraviti povraćena područja, koja su nam oduzeta i koja nismo do tada imali. Eto, gubili smo i dobivali teritorije u ratu i poslije rata.

Republika Hrvatska uvjet je mira na Balkanu i jamstvo slobode njezinih građana.

U nas se na jednoj strani izkazuje istinito hrvatsko opredjeljenje za Republiku Hrvatsku, a na drugoj strani izkazuje se zaštita jugoslavenske prošlosti, kao osnovica daljnog obstanka naše države.

U Republici Hrvatskoj ne može biti obnove fašizma, jer tu ideologiju nitko i nikada nije prihvatio. U Republici Hrvatskoj ne može biti ni obnove komunizma, jer je narod odbacio to zlo, koje nas je vodilo u obču propasti i vratilo unazad za jedno stoljeće i jer nas je prepustio Srbima, da vladaju i odlučuju našom sudbinom. Ideologije prošlosti su poražene. One se pokušavaju javiti u novim oblicima i prilagoditi suvremenim uvjetima. Omladini treba skrenuti pažnju na posljedice, koje bi se mogle javiti promicanjem ovih ideja.

7. Vrijeme antifašizma je prošlo. Sve ove poratne godine antifašisti vrijedaju one Hrvate, koji iztiču značenje postojanja NDH. U NDH bila je prisutna ideja slobode i neovisnosti hrvatske države, ali ne i u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj. Antifašisti vide samo završetak rata i veličaju svoj doprinos postojanju Republike Hrvatske, a ne vide pedeset godina vladavine crvenog fašizma u Jugoslaviji.

U prošlom ratu bilo je pobjeda i poraza, bilo je zločina i na jednoj i na

drugojo strani. Hrvatski narod je u drugom svjetskom ratu bio na strani pobednika i na strani pobjeđenih. U tom ratu svatko ima svoju krivnju. Nama je potrebna istina, da se te pojave razsvijetle sa strane sljednika tih ideja, ne zato da bi se zlo prebacivalo s jednih na druge, nego radi zajedničkog djelovanja, da se Republika Hrvatska usmjeri na put od zajedničkog interesa za sve nas. Ne treba nam međusobno obtuživanje već, u najmanju ruku, smirivanje emocija, jer svako verbalno prepucavanje nama šteti, a neprijatelju koristi.

Mladom naraštaju treba reći istinu o događajima od 1941. do 1945. i o vladavini komunista od 1945. do 1990.

Ako treba, stvorimo i muzej zajedničkog stradanja hrvatskog naroda.

8. Republika Hrvatska danas se nalazi u svom, možda, najodlučnijem razdoblju poslije pobjedonosnog Domovinskog rata.

Mali smo narod i moramo biti jedinstveni u opredjeljenju za Republiku Hrvatsku. Umjesto prošlosti, okrenimo se budućnosti i napredku hrvatske države, da nam se ne ponove strahote zabluda prošlih vremena. Republika je Hrvatska jamstvo našeg obstanka. Bez Hrvatske bi bili roblje, svojim tijelima gnojili bi tuđe zemlje i izgubili sve. Nju izgrađujemo doprinosima, a ne svađama.

Prošlost, kakva god bila, pripada svima nama. Zato se okrenimo budućnosti. Nadamo se, da će doći vrijeme, daje i preambula Ustava Republike Hrvatske preizpitati o doprinosu ovog naroda postojanju Republike Hrvatske.

Ne bih želio, da se ovi redci shvate kao osobno prozivanje bilo koje strane, već se radi o ukazivanju na pojave i ponašanje, koje sam izazivamo, a koje nikomu od nas ne koriste.

Puhovski o Tuđmanovu "rasizmu"

"Nakon Tuđmanova izlaganja na Prvome saboru mladeži HDZ-a, 26. listopada 1997., "pri se za riječ javio dr. Žarko Puhovski, glasoviti 'borac' za ljudska prava još iz komunističkog doba (bio je jedan od krunskih svjedoka optužbe na političkim procesima protiv svojih studentskih kolega Ivana Zvonimira Čička, Dražena Budiše, Ante Paradžika, Gorana Dodiga i drugih), koji je, u posebnoj Izjavi HHO-a (Hrvatskoga helsinskih odbora, op. prir.), 29. listopada 1997., predsjednika Republike optužio za rasizam: 'Ova formulacija izriče jasno rasističko stajalište, jer političke stavove neposredno izvodi iz - nasljedstvom ujetovanog - genetskog koda.'¹

Iskusni svjedok na političkim procesima zbog komunističkih verbalnih delikata - nema nikakve sumnje - priželjkuje da netko ponovno iskoristi njegove gramatičke talente."

(Dr. Slaven Letica, u "Globusu", br. 361, Zagreb, 7. studenoga 1997.)

Dokumenti

APEL INTERNACIONALNOM DRUŠTVU ZA LJUDSKA PRAVA, KAO I SVIM DRUŠTVIMA I ORGANIZACIJAMA SVIJETA (II)

Iztaknuti robijaši

Političkim osuđenicima praktično namještaju nova suđenja, iako ovi uopće ništa nisu učinili, osim upravi stavili do znanja svojim ponašanjem, da su pošteni i ponosni.

Sljedećih nekoliko primjera pokazat će gore navedeno:

Ilija Tolić, sada oko 56 god. starosti, suđenje 1963. na 14 godina zatvora, jer je kao emigrant ušao u zemlju kao izvidnica sa svojim kolegama. Mjesec dan prije isteka kazne, taman u vrijeme zasjedanja KESS-a (Komisija europske sigurnosti i suradnje) 1977. u Beogradu, odvedoše Iliju na sud i osudiše ga na dodatnih osam godina robije. Izdržao je svih 22 godine i izšao negdje 1985. Na sudu se pojavilo nekoliko kriminalaca koji su tvrdili kako je Ilija Tolić govorio, da bi se trebali rušiti putnički zrakoplovi. Glavni svjedoci, **Ante Garić** i **Ante Kujundžić**, koji su i kasnije poslužili kao svjedoci na drugim suđenjima.

Drago Pezer, rođ. 1940. iz okolice Dervente, kao i Ilija Tolić, suđen je 1971. radi promidžbe, jer je posjedovao zabranjene knjige, na 4 god. zatvora. Vrhovni mu je sud podigao kaznu na šest godina. Prilikom uhićenja, istragu je nad njim vodio sadašnji ministar unutarnjih poslova BiH, **Duško Zgonjanin**, i tom prilikom mu obećao da neće izići iz zatvora, dok ne ostari. U to je vrijeme Zgonjanin bio obični službenik drž. sigurnosti.

Kasnije, nakon izdržanih pet i pol godina zatvora, dodali su mu još osam (ukupno 14 i sve izdržao bez da im je molbe napisao). Našli su nekog Nazora sa Brača, povratnika iz Australije, koji je tvrdio da ga je neki Drago Pezer primio u neprijateljsku organizaciju. Kad su ih suočili, svjedok je rekao da to nije onaj Pezer. Svejedno su ga osudili iza zatvorenih vrata, bez naznlosti javnosti, što im je običaj.

Ivan Turudić i **Marko Pelivan** (oko 25 i 30 god starosti), oba suđena zajedno radi istranja kukastih križeva u zatvoru na dan fašizma, iako ova dvojica pojma nisu imali kako o danu fašizma tako i o kukastim križevima.

Sve je počelo time što su se njih dvojica zajedno družili, a Željko Šušak pokušavao obojicu vrbovati kao doušnike među polit. osuđenicima. Tu se je prvi put izdao i ovi su ga pokazali političkim zatvorenicima kao doušnika.

Zatvorski policajac Medić-Lipicaner, u suradnji sa službenikom državne sigurnosti, nagovara nekog Ciganina da na dan fašizma nacrtka kukaste križeve u zatvoru te da optuži Turudića i Pelivana kako su ga njih dvojica nagovorili, plaćajući mu napravljeni posao sa 20 kutija cigareta, iako u životu ova dvojica nisu niti poznavala cigane, niti kada razgovarali s njim.

Odvedu ih na sud, obojicu osude na još po godinu i pol, a cigana godinu dana (koju mu kasnije skidoše) i stvar bude svršena.

Sada je Ivan Turudić student teologije negdje u zemlji, a Pelivan je još u zeničkom zatvoru na izdržavanju dodatne kazne (sveukupno 6,5 god.). Prvi put je radi promidžbe bio suđen na 5 god. zatvora.

Pantelija Simić (ing. elektrotehnike s moskovskog sveučil.) Bivši IB-ovac, robijaо na Golom otoku, suđen je ponovno negdje oko 1975. na dvije god. zatvora. Po isteku kazne, također kada je u Beogradu zasjedao KESS, odvedu ga na sud i daju mu još pet godina. Opet kao svjedoka nalazimo Antu Garića.

Također su protiv njega svjedočili Gjoko Bjelajac (prije spomenut) i po zlu poznati Teufik Selimović - Budjoni, koji su tvrdili da je Pantelija Simić u njihovoј načnosti vrijedao osobu predsjednika Tita.

Budjoni je suđen negdje oko 1975. na okružnom sudu Tuzle kao pripadnik neke muslimanske skupine na 9 godina zatvora, ali su mu za učinjene usluge u zatvoru skinuli više od 3 god. zatvora, pa je ranije otpušten. On je primjer pravog strvinara. Poslije rata svojom je rukom ubio brata, pripadnika ustaškog pokreta, radi čega njegov drugi brat, poznati pisac **Mesa Selimović**, nikada nije htio susresti ga niti govoriti s njim. Također je u zeničkom zatvoru suđen poznati dobojski odvjetnik (...) (sada ima advokaturu u Beogradu, gdje je odselio, po nacionalnosti Srbin, na još godinu dana). Ponovno je svjedok Ante Garić iz Bos. Borda kao i Gjoko Bjelajac.

Osim već spomenutih suđenja, izrazito rigoroznih i namještenih, bilo ih je još mnogo kojih imena se ne sjećamo. Posebno je bilo suđeno mnogo Albanaca, političkih osuđenika, na još dodatne kazne. Neslomljivi su to momci po svim zatvorima Jugoslavije.

Republika Srbija ih više ne prima u svoje zatvore, jer su napravili više pobuna. Razbacani su po svim zatvorima Jugoslavije, u manjim skupinama, tako da ih

ima u svakom gradu, gdje postoji okružni zatvor.

U Zenici su pokušavali štrajk gladi više puta skupno, za razliku od Hrvata-pojedinaca, no neuspješno je išta pokušavati. Prije iscrpljenja, hrane te nasilno. Jedino što možeš učiniti je gubljenje zdravlja. Uprava zeničkog zatvora niti slučajno ne dopušta da nešto procuri iza srednjovjekovnih zidova.

Najžalosnije je to, da svakome polit. zatvoreniku zeničkog zatvora prijeti produženje kazne na ovakav samovoljan način. Jedina mu je šansa da uopće ni sa kime ne govori, stoe nemoguće izdržati, ili da bude doušnik. Takvu je praksu uveo upravitelj Fedil Lipničević, zlikovac iz Bijeljine, koji osobito mrzi Hrvate. Navodno mu je sestra stradala u Jasenovcu, te on tu svoju mržnju izkazuje sveteći se nedužnim kažnjenicima.

U Zenici trenutno ima oko 50 političkih osuđenika, raznih vjera i nacionalnosti, ali po brojnosti uvijek prednjače Hrvati i Albanci. Zadnjih petnaestak godina često je bilo i po 200 politič. osuđenika u isto vrijeme, ali se zadnjih godina broj prilično smanjio.

Svi su oni toliko ugroženi, da bi im svaka pomoć dobro došla, nu, ipak trojica od svih u zatvoru po svojoj tragičnosti najviše zaslžuju da se otvoreno iznese njihov slučaj.

Ing. Ivica Novaković, o kome smo već pisali. Doveden od službe državne sigurnosti, stalno maltretiran, bez ikoga da mu pomogne. Dok mu je majka bila živa, materijalno ga je pomagala u zatvoru, nu, njezinom smrću nitko mu više nema pomoći. Njegovo stradanje i batine, što ih je primio, toliko su stravični, da ih normalan čovjek ne bi mogao podnijeti.

Dr. Anto Kovačević, suđen u dobojskom zatvoru na šest godina zatvora radi čitanja zabranjenih knjiga i izražavanja mišljenja o stanju u Jugoslaviji, što služba drž. sigurnosti okvalificira kao neprijateljsku promidžbu.

Vratio se je sa suprugom u domovinu, gdje ima jednu malu kućicu (iz Austrije), u nadi da će dobiti posao na zagrebačkom sveučilištu. Plućni je bolesnik i radi na poslovima u zatvoru, koji su opasni po njegovo zdravlje.

Supruga mu živi u selu Ada kod Bosanskog Samca, s troje male djece. Žive od milostinje. Najstariji sin ide u 2 raz. osnovne škole, prva kći je nešto mlađa, a druga, začeta u zatvoru, rođena je tek 1986.

Uprava zatvora ima običaj omogućiti političkom osuđeniku tako zvani "slobodni" posjet, kako bi ga prisluškivala i snimila sve što se u prostoriji događa. Postoje četiri male prostorije, svaka od 9 m² sa nešto namještaja. Židovi su obloženi lampom, a ispod lampom u svakoj su sobi po četiri prisluškivača. Tako snimaju sve što se radi ili kaže.

U slučaju da bi netko pisao ženi dr. Ante Kovačevića, ova ne bi smjela odgovarati, jer bi to bilo tumačeno kao politički čin. Bilo bi poželjno materijalno pomoći ovu mladu obitelj, koja živi u teškim uvjetima milostinje i bez nade u bolje sute. Više su gladni nego siti.

Prof. Vjenceslav Čižek, suden 1977. na 12 godina zatvora. Otela ga je služba državne sigurnosti tako što su mu na Lago di Como poslali njegovu bivšu poznanicu iz Sarajeva.

Dok su šetali uz jezero, zgrabilo ga je nekoliko ljudi iz službe drž. sig., ubacili u već pripremljeni auto (kombi) i udarcima onesvjestili.

Osvijestio se tek u nekoj usamljenoj kući, u kojoj su ga dugo vremena mučili. Polomljena mu je ruka i rame te je u veoma lošoj zdravstvenoj situaciji, tako da važe negdje oko 40 kg. Prema konfiguraciji terena, klimi i mirisu zraka, prof. Čižek misli, da su ga "isljeđivali" negdje u nekoj kući oko Trebinja, više mjeseci.

Skoro je praktično oslijepio, jer vidi samo obrise. Šetati može, nu, ne može gledati TV. I, stoje za jednog prof. najteže, ne može čitati. Često moli osuđenike, da mu pročitaju po koji članak. Duhovno ga nisu slomili, jer im u brk kaže što misli o njima. Prosto je neuništiv, iako fizički toliko slabašan, da kad bi netko samo puhalo u njega, ne bi mogao ostati na nogama. Unatoč tomu, ipak ga gone čistiti prostorije ili guliti krumpir u kuhinji.

Pritisak iz inozemstva je u Čižekovu slučaju osjetljiv, jer ga je služba državne sigurnosti nudila za operaciju. Odgovorio im je kako im ne vjeruje, da će mu uništiti i ono malo preostala vida. Trebalо bi i dalje inzistirati kod svih mogućih dobrovornih ustanova, da se pomogne prof. Čižeku kako materijalno, tako i pišući apele solidarnosti.

Nekako su ova tri primjera stradanja ljudi u zeničkom zatvoru najupečatljivija u zadnje vrijeme. Ne može se reći, da ostali politički zatvorenici stradaju manje. Sve su to očajnici, koji se svakodnevno bore preživjeti.

Zenički zatvor nitko živ, do rodbine osuđenika, ne posjećuje. Ponekad dolaze studenti prava, provedu ih kroz zatvor, da pojedinci često zaplaču nad sudbinom osuđenih, ali zatvorenici ne mogu s njima razgovarati, osim onih koje uprava odredi.

Svaka tri mjeseca dolazi komisija za pomilovanja iz sekretarijata Sarajevo, koja ne ulazi u zatvor, nego uz dobro pečenje i vino rješava zatvorske slučajeve vani, u

zatvorskom restoranu za civile. Pomilovanja se rješavaju samo za kriminalce, ali ne i za političke osuđenike.

Ne zna se da je ikada od rata neka međunarodna komisija vidjela kako žive ljudi u zeničkom zatvoru, koliko ih se izrabljuje i kakva su im ljudska prava, tu u srcu Europe.

Ivan TURUDIĆ

Dok svijet mukom muči...

Sve ovo napisano o zeničkom zatvoru istina je koju upućujemo dobrovornim organizacijama u slobodnom svijetu.

Nije ovo djelo jednoga od nas, nego svih koji u zeničkom zatvoru robijamo ili smo robijali zadnjih dvadeset godina.

Šakome, koji je izlazio iz zatvora, zaklinjali smo da istinu kaže ili napiše, ukoliko bude imao priliku.

Ovo je naš krik, naše znanje o stravičnom bosanskom kazamatu, u kom smo robijali ili još robujemo. Naraštaji političkih osuđenika robijat će još na našim mjestima kada im izidemo pod istim ili sličnim uvjetima, ukoliko nam Vi u slobodnome svijetu nekako ne pomognete.

Često smo se pitali, što bi sve mogle učiniti humanitarne organizacije, a da bude efikasno za zeničke pol. osuđenike.

Ostali smo u sumnji u njihovu efikasnost svakodnevno preživljavajući teške dane zeničkog stradanja.

Ipak nas još uvijek drži nada, iako ne sve, da se još mnogo toga može učiniti uz dobru volju Vas, koji ste na Slobodi.

Sve dobrovorne organizacije svijeta mogli bi se pismeno obratiti Predsjedništvu BiH, Predsjedništvu Jugoslavije

kao i svim odjelima Ujedinjenih nacija, da interveniraju za stanje kakvo je u zeničkom zatvoru. Mogli bi se uputiti peticijski svim vladama o događajima u bosanskom zatvoru, koji je ogledalo same Jugoslavije i njezinih ljudskih prava, u koje se često zaklinje.

Može li se zamisliti od normalna čovjeka da se u Zenici namještaju dodatna suđenja u isto vrijeme održavanja KESS-a 1977., kada je korpa s ljudskim pravima na stolu država potpisnica dokumenta iz Helsinkija?

Koliko je poznato, niti u jednoj republici Jugoslavije, niti u jednom drugom kazneno-popravnem domu u čitavoj državi nema tih pojava. Da se takva praksa nigdje ne provodi, osim što se je provodila u dalekom Sibiru u Staljinovo vrijeme, dokazuju izjave osuđenika, koji dolaze iz svih zatvora Jugoslavije i čude se takvoj praksi.

To je specijalitet upravitelja zeničkog zatvora, u suradnji sa službom državne sigurnosti BiH.

Za lažne svjedočke upotrebljavaju se najgori kriminalci, ubojice siledžije i lopovi, kojima se obećaju ili beneficije ili skidanje po koje godine zatvora. Oni će za svoju korist potvrditi svaku optužbu službenika državne sigurnosti, na čelu sa zatvorskim upraviteljem - drugom Fadilom Lipničevićem.

Svakomu od političkih osuđenika prijeti naknadno povećanje kazne, na još višu od prvobitne.

Scenarij produženja kazne uvijek je isti. Političkog osuđenika odvedu u samicu, da nitko ne zna što se sa njim zbiva, napravi se optužba u Okružnom sudu Zenice i dovedu kriminalci, da svjedoče. O obrani nema ni govora, jer te nitko ne sluša. Odvjetnik je tu samo radi forme i stvar bude završena za par sati.

U tim apelima za već navedene institucije, međunarodne organizacije bi trebale tražiti istragu te Lipničevićeve prakse, za kojim stoji Duško Zgonjanin, sekretar za unutrašnje poslove BiH i njegova služba državne sigurnosti.

Međunarodne bi organizacije također trebale tražiti posjet jedne od komisija za ljudska prava zeničkom zatvoru, kako bi se lakše mogli uvjeriti u ovo što je napisano.

Nakon svih naših stradanja po istragama, gdje su nas tukli, vješali za noge gurajući nam pendreke u zadnjicu, držali danima vezane, izvodili na lažno strijeljanje, prijetili stradanjem obitelji i na kraju osudili, nastavljena su naša stradanja u zeničkom zatvoru s teškim poslom, životom sa kriminalcima i stjenicama u neljudskim uvjetima, uz stalnu prijetnju ponovnog suđenja.

Upućujemo apel svima, koji se bore za ljudsko dostojanstvo, da nam pomognu, nama polit, zatvorenicima Zenice. Mi očekujemo Vašu pomoć.

Priča

BOŽIĆ NA PRIČNAMA

- | -

Piše:

Josip KRIVIĆ

Bilo je uoči božićnih blagdana, jadne i hladne socijalističke 1949., kada je na smrznutom zemunskome međurječju, košava i mećava šibala i zasipala istruđene robovske kolone; kada su Titine bičonoše, u zlokobnom svojstvu oživotvorenenog zla, bjesno urlali i udarali koliko god su mogli i htijeli bez da su o posljedicama ikome trebali polagati računa; gdje su dnevno vrcale ljudske glave samo za "krivi" korak, ili, što se je to, u stražarskoj dosadi i ljudskom bezumlju, jednostavno, prohtjelo "herojskom" čuvaru socijalističkog reda i porekla; gdje su smrtonosne samice, zemunce i druga zlottvorna odjeljenja za "posebne" preodgojne mjere: smradom ledom i gladom morile mlade ljudske živote; gdje su samozvani "usrećitelji čovječanstva" gradili "sretnu budućnost" u kojoj nije smjelo biti, ne samo Božića nego ni čovjeka koji je oslobođen izašao iz mraka vjekova i pokušava naći svoje mjesto u sjaju ljubavi i humanizmu kršćanske uljudbe; gdje su suvremeni beogradski despoti sami sebi gradili "spomenik" pod zvučnim "programskim" nazivom NOVI BEOGRAD, i prema svojim starijim i novim orientalnim uzorima, služili se bezplatnom robovskom radnom snagom. Skupina mladih nepokorenih robova iz hrvatskih zemalja, koja je tajno djelovala organizirana u malim borbenim kružicima, sa svrhom da se u istima pripreme elitne hrvatske bojne predhodnice, odlučila je da u većoj skupini, organizirano proslavi predstojeći Badnjak, pa se tako okrutnom neprijatelju, i pod uvjetima teške logorske zbilje, pokažu škripeći hrvatski zubi i da ga se upozori na hrvatsko pradjevodsko opredjeljenje.

Skupini se je priključio i jedan hrabri svećenik - robitaš, koji je s oduševljenjem DOBROGA PASTIRA, prihvatio smjelu i opasnu namjeru hrvatskih šužnjeva.

Odmah iza opasne odluke, stavljene su u "pogon" vezice sa civilnim namještencima po gradilištima. Iste su uspješno, odmah iza dolazka naših zarobljeničkih kolona, uspostavljene i brižno njegovane. Za te velevrijedne ljudske dodire, treba se obilato zahvaliti, na prvome mjestu, lažnoj ubaškoj promidžbi, koja je roblje iz hrvatskih krajeva predstavila svome "provjerenom" civilnom osoblju kao "teške fašističke zločince", iako veliki dio te robovske množine, do kobnog uhićenja, nikada nije trebao obrigliati ni muške dlačice ispod nosa, a kamoli daje pripadao bilo kakvoj vojsci, ili, kakvoj drugoj ratnoj sili i prisili.

U svakodnevnim dodirima na gradilištima, ljudi su susretali ljudi, i počeli su se, tako ljudski, i jedni prema drugima

odnositi. Civilni - "usrećeni i oslobođeni" građani socijalističke države brzo su primjetili da ih njihovi partijski drugovi, u pitanju robitaša žele "žedne prevesti preko vode", da im se nešto krupno prikriva, i da ih se prozirno i ponižavajući laže. Ljudi su shvatili i na vlastite oči uvjerili, da robovi koje se dnevno susreće, i u najbližoj blizini doživljava, nijesu nikakvi fašisti iz utvrđenih modela crvene promidžbe, već da se ovdje radi o marljivoj i uljudnoj čeljadi, kojoj nije mjesto u zatvorskim ćelijama i smrtonosnim logorima. Mnogim civilima postalo je jasno, da je ova hrvatska mladež, zatvorena i proganjana iz kukačkih komunističkih razloga. Naime, ti-toistička mafija drhtala je za vlastite stolice i kukački se bojala i vlastite sjeće, a da se "obrani" od izmišljenog opasnog "fašističkog" neprijatelja, neumorno je konstruirala nove "zavjereničke" organizacije, otvarala nove monstruoze procese protiv onih koji bi samo malo "zašuškali u busu", a negdje je bilo dosta ako je netko nosio šešir, naočale ili kravatu, da ga se stavi pod gonitveni postupak i na koncu osudi kao "aktivnog" neprijatelja cijelog socijalističkog porekla.

U patološkom zanosu strahom i mržnjom otrovanog duha, gospodari života i smrti, veliki atamani: Moša, Djido i Marko, neumorno su klicali svoju službenu parolu:

"Onaj tko nije s nama - on je protiv nas!" Nije to bila samo promidžbena "kriлатica" nego je to vrijedilo kao vjernička dogma, i zapovijed za sve podložne organizacije, funkcionare i članove komunističke partije. To je bila uputa i naredba, kako treba tražiti, ganjati, likvidirati ili zasužniti "neprijatelja", tj. onoga u koga se i mrvicu sumnja, onoga koji nije prihvaćao partijskog jezika, i koji se nije, jednostavno, ponašao kao partijski vjernik, sljedbenik ili pokornik.

Ponižavajuće laži logorske uprave približile su ljudi različitim nacionalnostima, povijesnim opterećenja, različitim vjera i uvjerenja.

Odnos između civila i robova razvijao se je u normalnim okvirima: ispočetka su izmjenjivani samo znatiželjni bojažljivi pogledi, slijedili su pristojni pozdravi, a onda su proradile sitne usluge npr. nošenje pošte, posredovanje kod veza sa obiteljima, da na koncu u logor počnu "curiti" i mali darovi i nabave. Moglo se je slobodno reći, da su se na gradilištima, bar prigodno i u odlomcima, iz dubine ljudskih čula, probijali živi zvuči ljudskosti i civilizacije, i da je, bar za trenutak, iako još blijeda i

nesigurna, stupala na scenu i neka vrsta međuljudske solidarnosti. A, poslovoda, dobri, čika-Rade, vikao je na roblje samo onda kada bi netko od logorske uprave bio na vidiku. Inače, ovaj "američki" velikosrbin, i prevareni povratnik u "ostvarenim socijalističkim rajem", otvoreno se je kajao za svoje protu-hrvatsko ponašanje na drugoj strani Atlantika. Tek, ovdje, u ovoj mrzloj, ušljivoj i gladnoj robovskoj koloniji, prvi put je iz bliza, upoznao i osjetio slobodarsku narav hrvatskog čeljadeta, i kod toga je brzo ustanovio da Hrvat nije čovjek i neprijatelj iz njegove nasljeđene predodžbe, i da toga "prirodnog srpskog neprijatelja" i nepopravljivog "fašističkog" posebnjaka, bez ikakvog napora može svrstati u društvo svih prosvjećenih ljudi s kojima se je u svojoj dugačkoj odsutnosti susretao.

Kroz stroge, skoro analitičke usporedbe, zaključio je iskusni, čika-Rade, da se njegovo "imperialno" velikosrpstvo i boljevizam srpske "majčice" Rusije nalaze u uskim rodbinskim vezama i da su oboje opasna bolesna tlapnja koja je kao bilo kakva upotrebljiva vrijednost već davno iščezla iz njegovog prosvjećenog bitka u kojem se je čvrsto nastanila humanistička svijest iskusnog svjetskog čovjeka. I ostali, na gradilištima zaposleni civili; inžinjeri, majstori i zanatlije, čudili su se i naučili su cijeniti vještine, a osobito visoku radnu pouzdanost hrvatskih šužnjeva. Ozbiljniji su i ozbiljno nastojali da od Hrvata nešto i nauče. I, lijepuškaste crnoke srpskinje ponašale su se kao i sve znatiželjne mlade žene na svijetu? Ni one nijesu tražile posebne partijske dozvole da ženski izazovno gledaju ispaćena ali i produhovljena naličja mladih zarobljenika, pa da im se na koncu približe, zagre ili da ih odvuku u zakutke i skloništa; da ih sakriju samo za sebe i da ih ženski nježno vole. Bilo je slučajeva gdje su ti mali i brzi ljubavni nestasluči prerasli u ozbiljna ljubavna očitovanja, obećanja doživotne vjernosti i u planove za zajedničku budućnost. Nema sumnje, svi ovi, posebno provjereni partijski sljedbenici, jednako muškarci i žene, u svome ljudskom bivstvu prihvaćali su naše momke, i posebno su se divili visokoj kulturi koju su njegovali robovi u međusobnim odnosima, usprkos najprimitivnijim uvjetima logorske stvarnosti.

Mrvice doživljene ljudskosti ugodno su grijale ozračje i prilike na gradilištima postajale su sve snošljivije. Izgledalo je, daje gradilište, bar djelomično, ispužlo ispod klete ubaške kontrole?

Čvrsto, u nečistim krvavim ubaškim rukama ostalo je i dalje kobno logorsko "osiguranje i žica", gdje su i dalje svi problemi rješavani u duhu i smislu poznatog socijalističkog "humanizma", tj. kod svakog sumnjivog pomicanja ili

primicanja, značilo je uvijek, i bez ikakvog upozorenja: Puna strojopuščana paljba u prsa!

- II -

Pripreme za Badnjak odvijale su se prema utvrđenom planu: Civilni su nam nabavili hostije, voštane svjećice, kolačiće, a čika-Rade, poslao je i ljutu šjivovici. Napravljene su i male kratkonožne sinijice koje će na pričnama služiti kao božični blagdanski stol. Naši albanski supatnici, većinom vjerni muslimani, ponosno i dobrovoljno su na sebe preuzezeli "zaštitnu službu". Ti vjerni sinovi Orla i potomci Skender-bega u Hrvatima su gledali prijatelje i "prave" kršćane, a za svoju službu su se užurbanio, i po svim borbenim pravilima, ustrojili i naoružali se naoštenim željeznim šipkama, koje su sličile opasnim kratkim kopljima, a u borbi iz bliza, bez sumnje, mogle su biti smrtonosne. Te oštре ubojne šipke, to primitivno naoružano borbeno jezgro, dizalo je robove u nestvarne sfere u kojima su se osjećali bar napol, oslobođeni. Naivni borbeni zanos ignorirao je krutu zbilju i isključivo svaki smisao i svaku mjeru za realnost. Nitko,

naime, nije računao na nejednake odnose bojnih snaga, a još manje na opasni i prijeteci ishod, odnosno, konačnicu?

Napadi i ometanja predviđana su sa dvije strane: Logorski četnici prijetili su iz svojih primitivnih velikosrpskih razloga, tj. odgojeni u strašnim zabludama odsjecanja ljudskih glava, crkvenih raskola, javnih proklinjanja ili Anatema, osjećali su samo postojanje Hrvatstva, Katoličanstva i uopće zapadne uljudbe srpskom nacionalnom uvrjedom, ili, u najboljem slučaju, kao izazov i prijetnju svojim velikosrpskim namjerama. A, opet, udabaška uprava prijetila je iz svojih mračnih boljševističkih razloga koji su po svojoj podmukloj naravi i podlim despot-skim borbenim sredstvima bili istoga podrijetla kao i oni četnički. Jedno i drugo je dolazilo iz istoga nakaznog duhovnog nadahnuća, i jedno i drugo prihvaćalo je uzore strašnih povijesnih zabluda, na kojima su gradili protu-ljudsku filozofiju svih svojih političkih djelovanja i htjenja.

Tužnu protu-božićnu igru igrala je podmukla udružba starog i novog despotizma. Jedno i drugo, iz istih razloga, osporavalo je čovjeku kao pojedincu, kao

IZABRANOM BOŽJEM STVORENJU, bilo kakvu vrijednost, i bilo kakvo pravo na osobnu slobodu. Sloboda, sve vrijednosti, sva bogatstva i sve pažnje, po starome i novome bizantinskom učenju, i praksi i pripadaju samo onima, pozvanim i pomazanim, koji s bićem u ruci stoje iznad zakona, iznad ljudi i naroda. U toj strmoglavoj filozofiji, pobjeđeni rob trebao je uvijek biti zahvalan što je postao rob i što živi kao rob, jer je samo za dlačicu izbjegao da, ne postane prašina!

Na sam Badnjak, komandiri-goniči, uriali su još žešće nego obično: psovkama, prijetnjama i sramotnim aluzijama na životne veze, Marije i Josipa, izazivali su cijeli Božji dan.

Bilo je očito da svi stručni napori "narodnih organa" da nekoga izazovu, i ovaj put nikako nijesu uspjevali, jer u nevoljama otvrdo robijaško društvo, za mnoge stvari naučilo je ostati gluho i nijemo! Ni danas, na Badnjak, nitko nije slušao primitivnu dreku grlat Titovih bičonoša. Cijeli smrad i otrov kojim se je

svim sredstvima kljuje i lupa po jadnom bitku propalog čovjeka.

Krščani su božičnim čudom, uvijek iznova doživljavali jedan djelić, Vječnosti, podpuni životni sadržaj i neoborivo jamtvo svoga spasenja - svoj SVETI BOŽIĆ, koji je došao u štalicu iza davnina podrijetla, iz pra-iskona i pra-dimenzija.

Božić, čudo betlehemske štalice jest i spoznaja da je čovjek u svojoj nemoći i jadu, zaista, bliži i draži Stvoritelju. ON mu se u nevoljama, na ljudski način, često očituje, pomaže mu da se približi bar maloj sjenici VJEĆNOST, - da spozna Izvor i smisao svojih boli i svojih jada - svoje radosti i svoga postojanja!

Nostalgični božični zagrljaj sa Stvoriteljem, za kojeg se je pripremao hrvatski rob i danas je oskrvnen podlim priopćenjem logorske uprave. Priopćeno i naređeno je produženje radnog dana jer da nije "ispunjen" udarnički socijalistički plan za, SVETI DAN, 24. PROSINAC, GODINE GOSPODNE, 1949.

Podli zagaduri međuljudske uljudbe, opet su kukavički digli svoju prijavu ruku na BOŽIĆ, kojeg je, po đavolskoj računici, trebalo svim mjerama i prisilama protjerati iz logora, i zauvječ izčupati iz ljudske svijesti; trebalo ga je odstraniti kao "opasnog" stup života, kao spoznaju da su, jednako, rob i slobodnjak:

ODABRANA BOŽJA STVORENJA; da je tako Božić za sužnja potpuno ostvarena sloboda koju mu nitko, ni samicama, ni okovima, ne može oteti.

Uzaludan je bio napor crvenih zagadura jer je još božičnija i još postojanja bila odluka u ljudima: "Naša molitva biti će izmoljena, naša himna biti će zapjevana - naša odluka biti će izvršena!"

A, cijena za to, bila u krvi ili okovima: "Nije važna niti je preskupa."

- III -

U mјedenom hangaru, br. 6, na trokatnim uzničkim pričnama, užurbanu su sastavljane sinijice po kojima su zaduženi redari razastirali brižno pripremljene zakuske.

Na sredini svake sinijice, čeznutljivo su ţimirile voštane svjećice koje, kao da su htjele da nam oprezno osvijetle put, ili, da nas ponesu u vječnost i bezkrajne daljine, da s nama preskoče zlokobnu žicu i svladaju barbarske straže, da nam, na

robe i njihove svetinje zasipalo iz otrovnih milicijskih organa, prelijetao je preko ljudi kao nevažna i ružna pogrdarija koju prosvjećen čovjek našega kulturnog kruga od sebe odbacuje i upućuje nazad u smrad i bezvrijede iz kojeg je i došla.

Zaista, i ovaj Badnjak, hladan, gladan i neukrašen, samom svojom nadnaravnom vizijom snažno je u duše ulijevao nadu i snažno, je vladao mislima i životom robova.

Svatko dobre volje, jednak: vjernici, inovjerci ili nevjernici, doživljavali su užezenu božičnu baklju, i to ne samo u prsim nego duboko, i u najfinijem i najzagonetnijem dijelu ljudskog bitka u vječnoj duši.

Ljudi su doživljavali vrijednost nad vrijednostima kao čudo nad čudima i snagu nad snagama. Pred tom snagom drhtali su svi silnici i osjećali su je u svojoj rastrganoj svijesti kao strašnu moru koja

koncu, približe naše žive i mrtve.

Hangarom su gromko zaorili zvuči radosti. Činilo se je da je uspješno svladan strah i mrak sužanjstva? Umorni robovi skladno i zanosno su pjevali: NARODI NAM SE KRALJ NEBESKI...

Ljudi su, u silnom zanosu i veselju onih koji su toga trena oslobođeni, jedan drugome toplo čestitali i kod toga se bratski grili.

Umorna patnička lica, žarila su i sjacala obiljena zagonetnim sjajem koji je dolazio iz nekog prečistog Izvora, ili, iz nekog drugog boljeg svijeta, koji je samrnicima dostupan samo onda kada se nalaze u punom i čistom zajedništvu sa Stvoriteljem i sa svojim rodom i narodom.

Danas je poniženi hrvatski rob, u punom ljudskom ponosu bio potpuno spremn da dođe pred lice svoga Stvoritelja. Svećenik, obuzet trijumfom **DJETIĆA IZ ŠTALICE**, oslobođen svake brige i straha, bez ukrašene stole i misnice, sa drvenim križićem u ruci, predvodio je molitvu za sinjom. U svojoj propovijedi, snažno je evocirao sudbonosni misterij SVETE NOĆI. Ispričao je kako se Badnjak i Litnica slave u njegovoj rodnoj župi. Usporedio je ovaj naš Badnjak sa bezbroj Badnjaka kršćanskih mučenika koji skoro već dvije tisuće godina, od početka do danas, svojom žrtvom svjedoče neporecivu istinu SVETE NOĆI.

Na koncu je nazočne pozvao na molitvu, jer da će osobito večeras, skrušena molitva pomoći da se još danas nađemo u duhovnom zajedništvu s našim dragima i za zajedničkom sinjom naših pradjedova. Dok je ovaj revni predmolitelj blagoslovljao nas i naše veselje: Curile su vrele suze iz očiju ovih tvrdih ljudi koji su svakog trenutka svoga šužanjskog bitka živjeli u najjužem i neprekidnom dodiru s nasilnom smrću i preko čijih pleća i tabana su prošla sva okrutna zla istočnjačkih despotija, a da kod toga, već iz ljudskog ponosa, nisu pustili ni suze.

Danas su ovdje pred vizijom betlehemске štalice, čekali, plakali i radovali se kao mala djeca - spremni da padnu na koljenja pred svojim Stvoriteljem! Stolopravatelj pozdravio je goste: Albance, Slovence i hrvatske muslimane. Nazočnim kršćanima je čestitao Božić, a obraćajući se muslimanima rekao je da je BOG STVORITELJ nedjeljiv, da nam svima jednako, kao i mi NJEMU, pripada, jer je On uzrok svakog bitka a da naše staro

hrvatsko geslo uvijek vrijedi, kada kaže: Brat je mio koje vjere bio.

Gosti su bili žarki rodoljubi svojih naroda koji su sjeli za našu božićnu siniju kao simboli međuljudske i međunarodne solidarnosti, u punoj svijesti, i u puno odluci da večeras pred zajedničkim OCEM, zajedno molimo ili zajedno umremo. Bila je to solidarnost do smrti koja se rijetko kad i među najboljim prijateljima ostvaruje. U molitvi razgovoru i pjesmi; u

pod.punom duševnom i fizičkom spokoju u mirnoći onih koji su očekivali samo da nešto dobiju jer više nijesu imali što izgubiti, očekivalo se je deveti sat. To je bilo vrijeme kada se je nekakvom primitivnom klapajicom zapovijedao "noćni mir"; kada su se teškim polugama i srednjovjekovnim krakunima zatvarala velika hangarska vrata; kada su se gasila oskudna električna svjetla; kada su redari između prična, za nužnu noćnu upotrebu, postavljali usmrđena građevinska kolica. Ali, nastupalo je i opasno doba u kojem je, pod okriljem mraka, zloguka Udba podmuklo i tajanstveno izvlačila ljudi sa tvrdih uzničkih ležaja i odvodila ih u neizvjesnost ružne zimske noći, a da od odvedenih ni kada više nije bilo ni traga, ni glasa.

Nešto kasnije nego obično na vratima mјedenog "silosa", od poda do krova natrpanog ispaćenim ljudskim tjelesima, bolesničkim jaucima, a često, i očajničkim vapajima i zavijanjima duševno i živčano skršenih robova, bliјed i uznemiren, stajao je crveni poručnik sa naoružanom pratnjom.

Tvrda robijaška srca, samo za trenutak zadrhtaše. Neodlučni tajac brzo je nestao pod snažnim pobjedničkim odjecima: LIJEPE NAŠE., koji su svakome davali do znanja i ravnjanja da je naša volja neuništiva i da je naša odluka podpuna i konačna:

ZA OVU SMJERNU BOŽIĆNU MOLITVU I ZA NAŠU HRVATSKU SLOBODU, zaista, bili smo spremni i svojim životima svjedočiti!

Budni i prijeteći pogledi naših albanских stražara, pričvršćivali su na Poročniku i na njegovim ljudima? Vješti Albanci znalački su prebirali po njima tako da im nije mogao izmaći i ostati neopažen nijemanji drhtaj, a, i kod same promjene boje na licima crvene patrole, spremno su stiskane šiptarske bojne oštice.

Atmosfera je bila prenabita i samo jači uzdah, ili, najmanji nespretni trzaj mogao je postati kobnom iskrom smrtonosne eksplozije. U isti tren, i u istoj igri, vonjala je jošneprolivena krv; smrt i život-radost i mržnja neumoljivo su vtili prostorom i ljudima, a, izgledi: U ljudskome smislu, na jednoj i drugoj strani bili su jednaki naime, bar u prvome kolu, NITKO IH NIJE IMAO! U molitvi i pjesmi, s Bogom i rodom, doživljeno zajedništvo u bitku ugrijanih robova, skladalo je zanosnu pobjedničku skladbu; ostvareno je ono VELIKO I NEUNIŠTIVO što je davalo postojanje jednu zagonetnu i čudotvornu narav, u kojoj nikoga nije boljela ni najteža vlastita bol koliko su ga boljele boli i patnje subrata, suborca ili supatnika. U toj neobičnoj naravi, kojoj je podrijetlo u Stvoritelju, čovjek-smrtnik postao je podpun, slobodan i ostvaren; ČOVJEK - VJEĆNIK koji živi iznad straha i smrti; u čvrstom zagrljaju sa svojim Počelom i sa svojim ljudskim praocima. A to je uvijek ostvaren ljudski

san, životni cilj i ljudski trijumf i pobjeda!

Neizmjerna i čudotvorna svjetlost SVETE NOĆI, i večeras je snažno prožimala ljudska bića. I, u ovome gustom mraku vladajućih ljudskih zloča i zabluda, vodila je nas i naš hrvatski rod kroz sužanjstva i pobjede, kroz vrijeme i prostor, i da nas stalno, i uvjek iznova, kao neuništivi dio vječnog plana, vraća IZVORU-POČELU - bezkonačnosti i bezprostornosti.

I crveni poručnik - bičonoša sa divovskih hangarskih vrata, izgubio je svoje despotsko držanje. I njega je večeras pogodila čudotvorna božićna iskra. Prosvijećen vječnim svjetлом, i u njemu je nadjačao ČOVJEK ODABRANO BOŽJE STVORENJE. I, on se je, podpuno, u duhu i smislu Badnje večeri, bar večeras, odlučio protiv zla i smrti - za život i za dobro! U glasu nesiguran i postiđen radi prvobitne nečasne namjere, ljudski toplo i jednostavno, priopći:

"Kad tako lijepo pjevate, neću vam noćas gasiti svijetl!"

Radosno iznenadjeni ovom lijepom ljudskom gestom, koju smo svi primili kao najsrdačniju božićnu čestitku, gromoglasno zaori iz svih grla: U SVE VRIME GODIŠTA... kao zahvala i priznanje osvješćenom časniku. Poručnik je znao što je učinio, jer ove SVETE NOĆI, "Logorski kućni red" bio je bezbroj puta svjesno prekršen, a to je obično uvijek i značilo: samice, zemunice, okovi, a, večeras je, bez sumnje, prijetila mnogima i sama smrt.

Nesumnjivo, i On, neprijateljski časnik, okrugni logorski bičonoša, kroz svoju smjelu odluku, u ovoj NOĆI, postao nam je vrlo blizu; zaista, postao je naš brat i jedan od nas! Sigurno je da je ovaj put zadovoljan završio svoj službeni dan, i daje otisao kući, s punim pravom, ponosan na sebe. A, možda je nekada kasnije majci ili supruzi ponosno ispričao ovu Božićnu priču. A, drugi dan, bez grižnje savjesti, svojim starješinama mogao je raportirati:

"Noć je protekla bez naročitih događaja!"

Mi smo slavili i pjevali još jače, i našem veselju nije bilo kraja. Negdje duboko u noći rastali smo se zadovoljni i duhovno osvježeni. Osjećali smo da smo ove SVETE NOĆI, puno, puno dobili, i da je zlokobna logorska žica i straža izgubila svoj kruti značaj.

Desetak dana kasnije: Naša četvorka mučno se probijala kroz oštra šibanja košave i nestala je u mračnom zagrljaju mrzle panonske noći... Mećavom zameteni put vodio je u borbu za slobodu!

P.S.

Ova priča prvi put je objavljena, u skraćenom tekstu, u VJESNIKU, Hrvatskih radnika i iseljenika u Njemačkoj, pod naslovom: ISTINITI BOŽIĆNI DOGAĐAJ!

Autor

ČETVRTI REDOVITI SABOR HRVATSKOGA DRUŽTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA

U Zagrebu je 15. studenoga 1997. održan IV. redoviti Sabor Hrvatskoga društva političkih zatvorenika. U veliku i lijepo urešenu dvoranu jedva je stalo više od tri stotine nazočnih, od čega je bilo 235 izaslanika iz svih podružnica.

Brojni su bili i gosti iz Domovine, dok su se oni iz inozemstva pisomno izpričali, a u njihovo je ime skup pozvao madžarski predstavnik, g. Bela Krasnay. Nazočni su brzo zamijetili, ne tajeći žaljenje, pa i razočaranje činjenicom da se predstavnici državnih vlasti - osim onih, koji su i sami bili politički uznici, te su članovi HDPZ-a - uglavnom nisu odazvali pozivu. Neki se, na žalost, nisu ni izpričali.

Nisu došli, niti su se izpričali, a kamoli poslali pozdravne brzajve i neki od poznatih bivših političkih uznika, koji su svoj politički image svojedobno gradili baš na robijaškome predživotu. Sad kad su se okoristili utemeljenjem i postojanjem Družtva, kad je prošlo vrijeme kamera, reflektora i fotoaparata, a došlo vrijeme rada i podnošenja računa, više ih nema ni u Družtvu, ni uz Družtvo. Naprotiv, mnogi od njih svjestno i sustavno sabotiraju sve pokušaje da se problem bivših hrvatskih političkih uznika povoljno riješi izmjenama zakona o njihovim pravima.

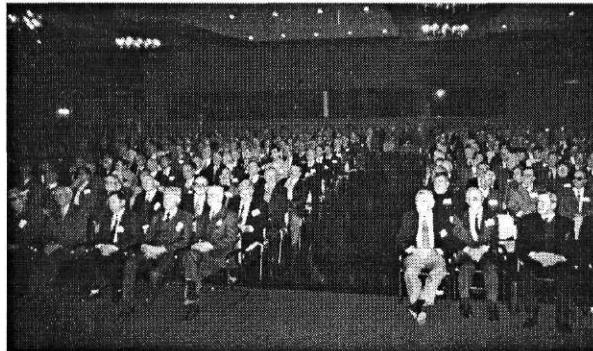
Da je skoro pet i pol tisuća članova HDPZ-a više nego svjestno tih činjenica, pokazuje razpoloženje njihovih izaslanika, koji su u međusobnim razgovorima, pa i s govornice, davali oduška svomu ogorčenju na tzv. hrvatske Mandele i "karizmatične osobe hrvatske politike".

Nakon izbora radnoga predsjedničtva, kojemu je predsjedao predsjednik riječke podružnice, g. Slavko Meštrović, pjevanja hrvatske himne i odavanja dužne počasti svima, koji su pali za Domovinu, te nakon kraćega folklornoga programa, skup je započeo usvajanjem dnevnog reda i Poslovnika. Razprava, koja se tom prigodom razvila i koja je na trenutak bila i polemična, ubrzo je i na obće zadovoljstvo okončana.

Radni dio skupa započeo je izvješćem predsjednice HDPZ-a, gde Kaja Pereković, koje u cijelosti objavljujemo u prilogu. Potom je u ime Nadzornoga odbora izvješće podnjela gđa Andelka Franičević. I to izvješće objavljujemo u prilogu.

Prije razprave o izvješćima, dana je riječ gostima. U ime Međunarodnog saveza bivših političkih zatvorenika i žrtava komunizma, te u ime svoje nacionalne udruge, skup je na madžarskom jeziku, uz konsekutivni hrvatski prijevod, pozdravio madžarski predstavnik, g. Krasnay.

Nakon njega, zaredali su hrvatski govornici. U ime Udruge hrvatskih dragovoljaca domovinskog rata, g. Tomislav Merćep je podsjetio na podmetanja, koja doživljavaju hrvatski dragovoljci iz krugova, koje personificiraju Josip

Manolić i Josip Boljkovac. Iz istih se krugova, nastavio je Merćep, uz obće odozivanje slušateljstva, podmeću klipovi HDPZ-u i kuša razbiti ova častna udruga.

Nakon Merćepa, skup su pozdravili bivši veleposlanik dr. Zdravko Sančević, predsjednik Hrvatskoga domobrana g. Vladimir Šklopjan, bivši uznik, narodni zastupnik i predsjednik saborskoga Odbora za zakonodavstvo, g. Viće Vukojević, u ime bačkih Hrvata dr. Ante Sekulić, a potom i don Anto Baković, te dr. Srećko Pšeničnik.

Izvješće predsjednice aklamacijom je prihvaćeno. U pogledu izvješća Nadzornog odbora, bilo je upita u svezi sa sklopljenim životnim osiguranjem, pa je predsjedica, gđa Franičević, nazočnima objasnila problematiku.

Osim donošenja novoga Statuta, te razrješenja dosadašnjega i izbora novog vodstva, jednu od važnih točaka dnevnog reda predstavljalo je izlaganje g. Jure Knezovića, o izplati naknade za vrijeme provedeno u jugoslavenskim tamnicama. Podsećajući na to, da su u "Političkom zatvoreniku", br. 66/VII, za rujan 1997. objavljeni opreczni podaci o izplatama 10 milijuna kuna u 1996., i podatke koje je iznio g. Knezović objavljujemo u prilogu.

S obzirom na činjenicu da prijedlog Zakona godinu i pol čeka na ulazak u saborsknu proceduru, bilo je zamjetno nezadovoljstvo nazočnih, o čemu je svjedočio i spontani aplauz, kojim je popraćen prijedlog predsjednice HDPZ-a da se Predsjedniku Republike uputi zahtjev za smjenom resornog ministra g. Jose Škare, budući da se on pre malo zalaže za prava političkih zatvorenika, a s druge je strane u najmanju ruku odšutio činjenicu da su neki "iztaknuti" politički uznici (Perica, Šale, Aras) preko reda, protivno propisima i moralu, dobili rješenja o obezštećenju.

U obranu ministra Škare stupio je saborski zastupnik i član Vijeća HDPZ-a, g. Vice Vukojević, koji je iztaknuo da se ministra Škaru preoštro kritizira, te da se zahtjevima za smjenom ne smije mijenjati narodna volja, izražena na izborima. Nadalje je g. Vukojević izjavio kako potpuno shvaća težak položaj HDPZ-a i većine političkih uznika, ali jednako tako, treba shvatiti da se ne radi o zlonamjernome

ponašanju državnih vlasti, nego jednostavno o činjenici da postoje zahtjevi, koje je u ovom trenutku realno moguće izpuniti, i oni, koji se sada ne mogu izpuniti. Dometnuo je kako je konačni tekst Prijedloga zakona priređen, te bi se uskoro trebao naći na dnevnom redu Vlade Republike Hrvatske.

U daljnoj su razpravi sudjelovali desetci sudionika. Moglo bi se reći, da je leit-motiv svih tih izlaganja zapravo bilo nezadovoljstvo sadašnjim položajem bivših hrvatskih političkih uznika, te činjenicom da mnoge važne udjelje u hrvatskoj državi i danas obnašaju eksponenti bivšeg režima, pa čak i oni, koji su izravno sudjelovali u progonima hrvatskih političkih uznika.

U izbornome dijelu Sabora, skoro jednoglasno, uz tek jedan suzdržani glas, predsjednicom je ponovno izabrana gđa Kaja Pereković, dopredsjednicima gg. Ivan Brizić, Jure Knezović i Alfred Obračić.

Izabrani su se zahvalili na izboru i obvezali se u buduće još predanije raditi na ostvarenju ciljeva, koje je Družtvo stavilo pred se.

Na samome kraju rada, Sabor je prihvatio Zaključke - koji su odaslani dnevnom i tjednom tisku i do zaključenja našeg lista uglavnom nisu objavljeni, osim obširnijega prikaza u "Novome listu" - te su uzvanici i gosti pozvani na skroman objed.

PREDSJEDNICA

1. Kaja Pereković

DOPREDSJEDNICI

1. Ivan Brizić

2. Jure Knezović

3. Alfred Obračić

ČLANOVI VIJEĆA

1. Milka Benetić

2. Stjepan Dolenc

3. Mijo Jukić

4. Mijo Krešo - Lovrić

5. Vencel Lasić

6. Andelko Mijatović

7. Krešimir Parać

8. Andrija Vučemil

9. Vice Vukojević

10. Zorka Zane

ČLANOVI NADZORNOG ODBORA

1. Kmnoslav Brust

2. Andelka Franičević

3. Branimir Petener

4. Ana Radoš

GOVOR PREDSJEDNICE HDPZ-A NA IV. SABORU

Zagreb, 15. studenoga 1997.

Nakon što je pozdravila sudionike skupa, brojne goste iz zemlje i inozemstva, te nazočne predstavnike udruga i medija, predstavnika bačkih Hrvata, dr. Antu Sekulića i predstavnika bosanskohercegovačkih Hrvata, dr. Zdravka Sančevića, gospođa Kaja Pereković, predsjednica Hrvatskoga društva političkih zatvorenika obratila se nazočnim sljedećim riječima:

"Poštovane dame i gospodo,

Mislim, da je radi ovđe nazočnih gostiju i uzvanika, kao i radi javnosti, potrebno još jednom kazati tko je i što je Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.

Mi smo dragovoljna i nestranačka udruga, koja okuplja bivše hrvatske političke uznike, a hrvatskim se političkim uznikom drži ona osoba, koja je radi svojih političkih uvjerenja ili drugoga oblika otpora i borbe za hrvatsku državnu neovisnost, bila lišena slobode.

Ima, kao što je poznato, i drugih i drugačijih političkih uznika. I dok nas povezuje činjenica tamnavanja, razlikuje nas ono što je važnije - Hrvatska.

Mi smo tamnavali radi Hrvatske, a ne radi kakvih ideologija i opsjena. Zato se naše društvo naziva hrvatskim...

Iako se to čini sasvim jasnim, ima onih koji to ne shvaćaju, pa u naše redove hoće ubaciti ibeovce. Oni, doduše, jesu političke uznici, ali ih se teško može nazvati hrvatskim političkim uznicima. Oni nisu išli u zatvor zbog toga što su se borili za Hrvatsku, nego zato, što su se u sukobu dvojice komunističkih zločinaca, Staljina i Tita, odlučili za Staljinu.

Dopuštam mogućnost, da ima među njima i nedužnih žrtava, onih koji su proglašeni Staljinovim sljedbenicima, a da to u stvarnosti nisu bili. Međutim, to ih čini žrtvama jednoga zločinačkog sustava, a ne borcima za hrvatsku državi i hrvatskim političkim zatvorenicima.

Dopuštam, također, mogućnost, da među ibeovcima ima i poneki čestiti Hrvat. Međutim, kriterij za članstvo u nekoj udruzi mora biti objektivan, a ne subjektivan, emocionalan. Mora postojati presuda, rješenje ili kakav nepobitni dokaz, da je riječ o osobi koja je tamnavala zbog borbe za Hrvatsku. Ibeovci, pa i oni, koji su možda subjektivno naginjali Hrvatskoj, takvim dokumentima ne raspolažu. Stoga se ne može napraviti iznimka, koja bi otvorila vrata nepoštivanju Statuta, a samim time i kaos u Društvu.

Mi nismo protiv toga, da ibeovci utemelje svoje Društvo. Tek, ne želimo biti skupa s njima. Zato nas čudi, da ima među nama nekolicina, u kojoj je i bivši predsjednik g. Perica, koja nam prigovara zbog našega stanovišta prema ibeovcima. Neki se osjećaju dužnjima prema pojedinim ibeovcima, a drugi bi njihovim primanjem htjeli razvodniti Društvo, jer su i sami zapravo nedužne žrtve, a ne svjesni i djelatni borci za hrvatsku državu.

U svakom slučaju, mi ne ćemo dopustiti kršenje Statuta, niti stvaranje pomutnje u Društvu, jer bi to bila uvreda za sve česte hrvatske političke uznike i ujedno prigoda onima, koji su navikli loviti u mutnome.

Ima i drugačijih neshvaćanja. Kad je, primjerice, naš član i narodni zastupnik, g. Ivan Gabelica, predložio Hrvatskomu državnom Saboru Prijedlog zakona o izmjeni i dopuni Zakona o privatizaciji, predlažući da se ozakoni pravo udovice ili potomka ubijenoga političkog zatvorenika na dionice, jedan je zastupnik, gospodin Zvonimir Sabati, izrazio rezervu, dodajući kako je nepoznat pravi broj političkih zatvorenika, jer da on zna neke, koji su se 1991. prometnuli u "političke zatvorenike", iako su prije toga bili poznati kao kriminalci. Voljeli bismo, da je g. Sabati

Predsjednica HDPZ-a Kaja Pereković i zamjenik ministra financija gosp. Mijo Jukić

precizirao na koga to misli, ili bar, na koji dio Lijepe naše misli. Ovako su svi hrvatski politički uznici, možda i nehotice, označeni kao mogući kriminalci...

Stoga smo pozvali g. zastupnika Sabatija, da nam se pridruži danas i pogleda ljudi oko sebe.

Jo nisu kriminalci, nego ljudi, koji su svoje najbolje godine i ono najdraže i najdragocjenije što su imali, utkali u hrvatsku slobodu. I u Domovinskom ratu, hrvatski su politički uznici ustrojili jednu borbenu satniju i, unatoč poodmaklim godinama i teško narušenu zdravlju, krenuli na bojište, u obranu Domovine. Nisu za to tražili odličja. Nisu ih ni dobili. Odličja kao da su uvijek namijenjena onima, koji su u ratu u kojekakvima "stožerima", "logistickama", onima, koji u vlasti uvijek uskaču u posljednji trenutak, kad je bitka već doivena...

Hrvatski politički uznici nisu kriminalci, niti su častohlepni. Ne teže oni vlasti radi vlasti, niti novcu radi novca. Ta, da im je bilo do toga, nikad ne bi ni postali uznici. Njihova žrtva je žrtva idealista, žrtva onih, koji su ustrajno trpjeli i u trenutcima, kad se nije vidjelo svjetlo na kraju tunela,

kad nas je na životu držao samo prkos i vjera.

I zato, nismo zasluzili ponijenja u svojoj državi, mi, koji smo u jednome teškom trenutku naše povijesti bili utjelovljena Hrvatska! Taj je trenutak, dame i gospodo, trajao sedam desetljeća, od 1918. do 1941. i onda opet, još teži i krvaviji, od 1945. do 1990. godine.

Ubijali su nas, jer su htjeli ubiti Hrvatsku. Mučili su nas, jer su uživali u mučenju Hrvatske.

I da nije bilo nas, naši bi neprijatelji mogli slavodobitno uskloniti: Hrvatska je poražena!

Da nije bilo nas, na čijim bi se primjerima odgajali naraštaji, koji su 1990. i 1991. hrabro uzelni oružje u ruke ili se čak goloruki suprotstavili srbokomunističkim tankovima i zrakoplovima!

Zar i u ovom slučaju, *mutatis mutandis*, ne vrijedi ona: *Krv mučenika sjeme je kršćanstva!*

Zato, ne nazivajte nas kriminalcima!

Kao predsjednica Društva, jamčim da među nama nema kriminalaca. Nema ni onih, koji nisu HRVATSKI politički uznici. Baš zbog toga je i došlo do pokušaja razbijanja Društva. Naime, jedna je mala skupina tobožnjih "nezadovoljnika radom Društva" pokušala učiniti sve, kako bi svrgla legalno izabrano vodstvo. Nisu posrijedi bili utemeljeni i pravedni razlozi, nego pokušaj da se svrgavanjem legalnoga vodstva prikriju finansijske malverzacije, koje su se dogodile u prethodnom razdoblju. Novac je trošen bez nadzora i valjane svrhe, protupravno su korišteni osobni automobili, a na čelu svih tih nezakonitih i nemoralnih akcija bile su osobe, koje su stvorile tzv. Poticajni odbor. Taj je odbor posegao i za političkim diskvalifikacijama, podmećući nam ne samo monstruozne objede, laži i klevete protiv članova vodstva Društva, nego nam osporavajući i pravo da iz Društva isključimo one, koji možda jesu politički uznici, ali nisu hrvatski politički uznici.

Budući da se u Odboru našlo i par poštenih, a zavednih političkih uznika, stvar smo htjeli rješiti unutar Društva. Međutim, svjesni da nemaju potporu među članstvom, "poticajci" su se odlučili na medijsku kampanju. Pri tome im je, znakovito, u susret izlazio dio hrvatskoga tiska. U pravilu su to bili oni urednici i oni novinari, koje pozajmimo iz razdoblja prije 1990., ali ne po hrvatskome djelovanju!

Mi nismo htjeli javne polemike, držeći da one u svakom slučaju škode ugledu Društva i otežavaju ostvarenje legitimnih prava naših članova, već samim time što kod slabije upućenih mogu izazvati zabunu.

Ponekad smo, ipak, bili prisiljeni reagirati.

U skladu s našim zakonskim i ljudskim obvezama, policiji i državnom odvjetništvu podnjeli smo kaznene prijave zbog

financijskih i drugih malverzacijama. Mi raspolazemo dokazima o počinjenim kaznenim djelima, a mjerodavne se službe oglušuju.

Kako to objasnit?

Tko može spriječiti provođenje postupka, osim ako je sasvim blizak vlasti?

Zar takav način ignoriranja hrvatskih zakona, zakona koje je donijelo najviše zakonodavno i predstavničko tijelo hrvatske države, nije pljuska u lice toj državi?

Misli li tko, da će se zaštitom kriminalaca učiniti korist Hrvatskoj?

Ne će, dame i gospodo! Naprotiv, kriminal je rak-rana koja izjeda svaku, i najorganiziraniju državu. Zato još jednom pozivamo državna tijela, da učine svoju dužnost i utvrde istinu. To je najdjelotvorniji način da se klevetnicima začepe usta!

Kao predsjednica, izabrana na prethodnom Saboru, dužna sam i Vama i hrvatskoj javnosti položiti račun o onome stoje ovo vodstvo bilo dužno uraditi i stoje uradilo tijekom dvogodišnjega mandata.

Prva je naša zadaća skrb o bivšim hrvatskim političkim uznicima.

Kao što nam je svima poznato, Zakon o pravima bivših političkih zatvorenika, donesen je 1990. Nažalost, tekst je pripremljen na brzu ruku i, moglo bi se reći, neodgovorno. Položaj većine nas najbolji je dokaz nedostatka tog zakona. Ipak, spomenut ću jedan primjer. Prošle sam subote u Šibeniku susrela ženu, hrvatsku političku uznicu, koja je u Požegu došla s 15 godina. Odsjedila je tri godine i izšla s nepunih 18, još uvijek malodobnica. Tijekom Domovinskoga rata progvana je iz rodnoga kraja, iz okolice Drniša. Sve stope imala, opljačkano je ili uništeno. Ona živi od muževljive mirovine, nekih 800 kuna. Nema socijalne zaštite, niti zdravstvenog osiguranja. Možete zamisliti kako živi!

Zbog tih je ljudi zagrebačka podružnica pripremila Nacrt prijedloga Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika. Kad bi Hrvatski državni Sabor prihvatio naš prijedlog, spomenuta bi žena za svoje tri teške godine tamnice dobila minimalnu mirovinu i zdravstvenu zaštitu.

Naš bi prijedlog također drugačije, tj. povoljnije riješio pitanja naknade za vrijeme provedeno u zatvoru, a istodobno bi razjasnilo i to, tko može, a tko ne može uživati prava političkih zatvorenika, jer danas, na žalost, ima onih, koji su povlašteni bez ikakva valjana razloga.

Međutim, vrijeme prolazi, a od našeg zakona ništa. Godinu i pol naš prijedlog kupi prašinu u nečijim pretincima. Sve to se događa unatoč čvrstim obećanjima Predsjednika Republike, predsjednika Sabora, dopredsjednice vlade, dr. Mintas-Hodak, i više istaknutih državnih dužnosnika. Netko svjesno i sustavno sabotira naše traženje. Zašto? Vjerojatno misle da smo istrošeni starci, pa nas mogu ignorirati kao dosadne muhe, jer ćemo ionako za koju godinu svi ići Svevišnjemu na račun.

Posebno žalimo, što su među takvima i neki naši supatnici koji su, dokopavši se ministarskih naslonjača i saborskih beriva,

posve zaboravili na ljudi, s kojima su dijeli vjerojatno najteže trenutke u životu.

Nama, dame i gospodo, nije lako čitati daje od hrvatske vlade srpska "Prosveta" dobila 3,5 milijuna kuna, dok se našem Društvu daje pola milijuna. Mi imamo u Republici Hrvatskoj 21 podružnicu, a ne smijemo zaboraviti na našu braću u Bosnu i Hercegovini, koju su skupa s nama tamnavoli za iste ideale. Tamo imamo dvije podružnice. Hoće li nas opet ostaviti bez novca čak i za vijence na odar naših supatnika?

Izgleda da hoće, jer je - prema posve pouzdanim vijestima koje smo dobili uoči ovog Sabora - HDPZ-u i u idućoj godini odobreno svega 500.000 kuna, bez obzira na to što se u ovoj godini pokazalo daje taj iznos nedostatan.

Krivac za to jest Joso Škara, ministar rada i socijalne skrbi.

Umjesto da brine o nama i podupire naše legitimate zahtjeve, ministar Škara nas sabotira. On također nije ništa učinio, da se spriječi nemoralno i protupropisno rješenje, kojim je odobrena prijevremena isplata obeštećenja Đuri Perici i družini. Kad je ta družina posrijedi, ministar je ši-

Radno predsjedničtvo

roke ruke, a kad je posrijedi HDPZ, kad su posrijedi tisuće "malih" hrvatskih patnika, onda se pravi štedljivim.

Stoga s ovog mesta, u ime HDPZ-a, javno upućujem zahtjev Predsjedniku Republike i predsjedniku Vlade, da ministra Škara bez odlaganja smijeni. (Aplauz)

Naše je strpljenje pri kraju. Mjesecima i mjesecima odgađamo svaki prosvjed, jer se nama, bivšim hrvatskim političkim uznicima, nije lako odlučiti na prosvjed protiv državnih vlasti.

Međutim, neka se ne zavaravaju: mi razlikujemo Državu od Vlade. Mi znamo desetke ministara, koji to više nisu (a i one, koji to nikad nisu trebali biti). Mi znamo, da riječ "ministar" dolazi od latinske riječi "služiti", pa tako znamo, da se onaj ministar koji misli zapovijedati bez odgovornosti, nalazi na krivome mjestu. Zato, Država nam je, a ne ministar, svetinja.

Stoga još jednom apeliramo na hrvatske državne vlasti da požure s donošenjem zakona u smislu naših prijedloga, kako bi on stupio na snagu bar od početka iduće godine. U protivnom ćemo biti, na žalost, prisiljeni i na drastičnije korake. Zato ovim pozivom, kao i zahtjevom za smjenom ministra Škare, želimo otkloniti odgovornost za korake, na koje nas može prisiliti protuhrvatska rabota ili birokratska tromost...

Drugo pitanje, koje smo svim silama kušali rješiti, jest pitanje smještaja naših onemoćalih članova u umirovljeničke domove. Vijeće HDPZ-a je za to zadužilo g. Stjepana Zereca. Od posljednjeg je Sabora u domove smješteno deset naših članova. Neki misle da je to puno. Međutim, ima, naime, još dosta zahtjeva, ali nema mjesta - bar za bivše hrvatske političke uznike. Na smještaj u domove čeka se i po više godina.

Radi toga smo pokušali priskrbiti jednu zgradu u zagrebačkoj Dubravi, koja zjapi prazna, a koja bi se mogla preurediti u dom za naše članove. Ne iseljavamo, dakle, nikoga, nego želimo spasiti zgradu od propadanja, te istodobno rješiti jedan naš akutni problem.

I opet smo dobili obećanje Predsjednika Republike i zagrebačke gradonačelnice, gospode Matulović-Dropulić. Protiv tog je zahtjeva, dakako, naš bivši predsjednik, Đuro Perica. On nije glasovao ni za spomenuti Gabeličin prijedlog u Saboru, a sad još u "Nedjeljnoj Dalmaciji" izmišlja kako je sadašnje vodstvo rasipno, jer da bi 30 milijuna kuna, namijenjenih za obeštećenje našim članovima, utrošilo u adaptaciju zgrade. Riječ je o najobičnijoj neistini! Troškove adaptacije snosilo bi Ministarstvo rada i socijalne skrbi, ili određeni sponzori, a nipošto se ne bi odvajali od stroga namjenskog iznosa, koji je dodijeljen na ime obeštećenja.

A kad tako izmišlja saborski zastupnik i bivši predsjednik, što očekivati od neupućenih?

U svakom slučaju, i opet od svega zasad nema ništa: grad je pokušao otkupiti zgradu za nas, ali je prodavatelj, navodno, višestruko povisio cijenu. Sve sad miruje. Prije nekoliko dana, prigodom dodjele odličja, predsjednik Sabora, gosp. akademik Pavletić nam je obećao brzo rješenje tog pitanja. Živi bili, pa vidjeli.

Na trećem mjestu, izvješćujem Vas o prijemu kod državnog poglavara i o dodijeljenim odličjima. Kao što je nekima poznato, izaslanstvo HDPZ-a dva je puta službeno primljeno kod Predsjednika Tuđmana. Izložili smo mu naše pritužbe i želje. I sam politički uznik, Predsjednik nas je dobro primio i shvatio. Dao je naš log svojim pomoćnicima da s nama pokrenu rješavanje tih bolnih pitanja. Međutim, oni su, po svemu sudeći, odlučili ne izvršiti njegove naloge! Takav se zaključak, naime, ne može izbjegći.

Osim dva službena prijama, s Predsjednikom smo se susreli na domjenku prigodom obilježavanja Dana državnosti. Bila je to prigoda da se sretнемo i s nizom drugih visokih dužnosnika. Svaki smo susret, svako poznanstvo i prijateljstvo koristili radi dobrobiti naših članova i našeg Društva.

Predsjednik Republike je odlikovao šezdeset bivših hrvatskih političkih uznika "Redom Stjepana Radića". Neki su morali biti izostavljeni zbog, kako nam je objašnjeno, viših državnih interesa, a neke su stanoviti pojedinci samovoljno prekrižili. I na taj se način hoće u Društvo unijeti nemir i nezadovoljstvo, ali zlobnici u tome ne će usjeti.

Odličja je u Predsjednikovo ime podijelio predsjednik Sabora akademik Pavletić,

a u naše se ime zahvalio umirovljeni biskup đakovački mons. Ćiril Kos. Bilo je ganutljivo gledati prekaljene i uglavnom stare političke robijaše, kako primaju odličja svoje države. Hvala državnomu poglavaru! Hvala i predsjedniku Sabora!

Četvrtu stvar, o kojoj sam dužna izvestiti, jesu naše unutardruštvene aktivnosti.

Od 18. studenoga 1995. do danas održano je 12 sjednica Vijeća i 19 sjednica Izvršnog odbora. Naša se pravnička komisija također redovito sastaje i pomaže savjetima i na drugi način u težim slučajevima. Pravnici su dali svoje mišljenje u više od 1.500 slučajeva, a najčešće je riječ o našim supatnicima iz Bosne i Hercegovine, koji su u teškome položaju, jer nerijetko ne mogu doći do dokaza o svome robijanju. I danas Vladina Administrativna komisija mora rješiti tristotinjak slučajeva, za što čeka mišljenje našega pravničkog odbora.

Kao što Vam je poznato, u više smo navrata organizirano, samostalno ili s "Hrvatskim domobranom", posjetili mučilišta i gubišta Hrvata, pa tako i ona izvan Domovine (Bleiburg, Kočevski Rog, Tezno i dr.). U starogradiškoj smo tamnici podigli spomen-ploču na zloglasnim samicama. U Požegi smo postavili spomenik ženi-robijaši, u obliku poprsja žene, u čijim je grudima zatvorena ptica. U Velikoj Pisanici smo podigli veliki križ s natpisom, a kanili smo postaviti spomenik i u Lepoglavi. To je, na žalost, zbog objektivnih razloga moralno biti odgođeno.

U našem klubu održano

je više vrijednih priredbi i tribina. Posjetitelji mogu razgledati stalni postav slika naših darovatelja, u skromnoj galeriji, koju smo nazvali imenom Zorke Sever, po našoj požeškoj supatnici. Na tribinama "Subotom u 11" predstavljen je niz vrijednih knjiga naših kolega i prijatelja. Klub je i inače otvoren i ispunjava svoju svrhu kao pribježište i sastajalište naših članova.

Kao peto, osim izdavanja našeg mjeseca, koji je opremom i sadržajem na zavidnoj razini, zahvaljujući glavnom uredniku i Uredničkom odboru, pa im poželimo i dalje samo uzlaznu putanju, valja napomenuti da je članstvo dobilo nove iskaznice, umjesto starih, koje su prestale važiti. Tomu se moralno prionuti, jer su stare iskaznice imali i neki, koji nikad nisu bili politički zatvorenici. Iskaznica je ujedno temeljni dokument, kojim se dokazuje pripadnost HDPZ-u. Ima nekih, koji misle da nužno pripadaju našem Društvu. HDPZ je, međutim, dragovoljna ustanova u koju se pod određenim uvjetima može pristupiti, iz koje se može svojevoljno istupiti, ali i iz koje se može biti isključen.

Osim onih, koje matična podružnica oslobođi plaćanja članarine zbog teških imovinskih prilika, svi su ostali članovi dužni plaćati članarinu. Nju, uostalom, plaća i Predsjednik države. Onaj koji dvije ili više godina ne plati članirinu, biva

isključen iz Društva, pa makar se samodopadno nazivao "utemeljiteljem". Riječ je o poštivanju Statuta, a svi dobro znate, da članarina ipak nije previšoka, kao i to, da ona ostaje u podružnici, te se namjenjuje fondu solidarnosti i zajedništva.

Sesta stvar koju sam dužna spomenuti, jest naša međunarodna suradnja.

Sredinom 1996. u Hrvatskoj je održan V. međunarodni kongres udruga žrtava komunističkog sustava. Organizacijom, sadržajem rasprava i dosegom zaključaka, kongres je oduševio naše goste iz niza europskih zemalja.

Izaslanstvo HDPZ-a je također prošle godine bilo pozvano u Budimpeštu, na proslavu 40. obljetnice madžarske revolucije. Imala sam čast, u svojstvu predsjednice Društva, dva puta javno govoriti, a naše je izaslanstvo primio madžarski državni poglavari i predsjedništvo parlamenta.

Vice Vukojević

Dr. Ante Sekulić

U proljeće ove godine, u Brnu je održan VI. međunarodni kongres. I tamo smo veoma djelotvorno sudjelovali. Na poticaj našeg izaslanstva izmijenjeno je tripartitno predsjedništvo, koje se pokazalo nefunkcionalnim i tromeđim, pa je predsjednikom Međunarodnog saveza udruga žrtava komunističkog terora izabran g. Ticiu iz Rumunjske. Kako se ustanovalo da Međunarodni savez nema statuta - iako nas je g. Perica godinama uvjeravao u protivno - započete su pripreme za njegovo donošenje, a rad je u tijeku.

Sedmo, već u uvodnom dijelu sam spomenula kako je legalno vodstvo Društva pokrenulo postupak ispitivanja djelatnosti HDPZ-a, s obzirom da su otkriveni dokazi koji upućuju na to da su neki raniji naši predvodnici počinili finansijske malverzacije i pokazali nemar u vodenju Društva. Podnijeli smo, rekoh, kaznene prijave, a nešto od toga smo bili prisiljeni kazati i u javnosti. Nije lako prešutjeti da su, uz suglasnost predsjednika Društva, vršene malverzacije, a da je imovinom Društva upravljala osoba koja je pravomočno sudena kao kriminalac. Nu, eto, naše vlasti ne reagiraju na kaznene prijave i prijave finansijskoj policiji. Neću ponavljati već kazano, ali moram ponovno

izraziti nadu, da će mjerodavna tijela čuti naš glas i kvalitetno preispitati cijelokupno poslovanje našeg Društva, od utemeljenja do danas.

Budite uvjereni, da sadašnje vodstvo čista obara stoji i pred Vama i pred svakom revizijom.

Osmo je točka, o kojoj želim reći koju riječ, prilično bolna. Zapravo, već smo je se dotakli. Riječ je o tzv. Poticajnom odboru i o onome, što dio hrvatskog tiska naziva "raskolom u HDPZ-u".

U HDPZ-u nema raskola!

Postoji šačica nezadovoljnika, koja je pokušala izvršiti puč u Društvu. Služili su se svim i svačim. Na primjer, istaknute su članove vodstva, pa i mene samu, proglašavali agentima UDB-e. Jedan od njih, koji vrlo dobro zna da Društvu duguje priličnu svetu novca, besramno izmišlja kako smo ja i dopredsjednik g. Jure Knezović opljačkali 40 milijuna kuna. On i njegov pojedači ustaju u toj laži, iako nije nikakva tajna - a to je, uostalom, i objavljeno u "Političkom zatvoreniku" - kamo je otišla svaka lipa, koju smo dobili. Primatelji novca se znaju: imenom, prezimenom, adresom i iznosom. I unatoč tome, ta družina nastavlja sa svojim prljavštinama.

U tome, baš kao i ibeovci, ima potporu uvijek istoga dijela hrvatskog tiska.

Iako nismo bili dužni to učiniti, proveli smo anketu među članstvom. Ti su nezadovoljnici dobili potporu svega 0,81% članstva. Uz njih su, dakako, i neki naši članovi iz istočne Hrvatske, točnije iz vinkovačke podružnice, koji su umiješani u zloporabu automobila. Dva naša automobila vozi jedan novinar i njegova kći. Bivše je vodstvo "bratski" podijelilo još par automobila, pa smo bili prisiljeni ustatiti tužbama. Postupci se vode, neki su u prvom stupnju i okončani. Naravno, u našu korist.

I kad su vidjeli da su poraženi, "nezadovoljnici" su odlučili osnovati paralelnu udrugu. Nemamo ništa protiv, ali imamo protiv toga, da nose naše ime. Okupila se šačica njih u Zadru, posvađala se i skoro potukla, a onda za predsjednika izabrala, osobu koja i inače ima zanimljivu prošlost, a koju je njegova podružnica u Sisku isključila iz HDPZ-a, radi samovoljnog podizanja novca sa žiro-računa. Zaista, predsjednik dostojan udruge!

To su, eto, dame i gospodo, u najkratim crtama misli i činjenice, koje sam se osjećala dužnom podastrijeti Vam. Ne ljutite se, ako samo bila preopširna, a sad mi dopustite da Vam se zahvalim na povjerenju i potpori koju ste meni i mojim suradnicima pružali ove dvije godine, te Vas pozovem da i na ovom Saboru izaberemo ljudе koji će HDPZ poštено i kvalitetno voditi u iduće dvije godine.

Hvala Vam lijepa!"

HRVATSKO DRUŠTVO POLITIČKIH ZATVORENIKA ZAGREB, Trg kralja Petra Krešimira IV, br. 3

IZVJEŠĆE NADZORNOG ODBORA

1. UVOD

Hrvatsko društvo političkih zatvorenika je nestranačka udruga bivših političkih zatvorenika, koja prema Statutu Društva, Zakonu o pravima bivših političkih zatvorenika i programskim načelima vodi skrb o bivšim političkim zatvorenicima.

Da bi društvo moglo pomagati i voditi skrb i brigu o bivšim političkim zatvorenicima osnovane sa ukupno 22 podružnice u županijskim središtima:

Sredstva primljena iz Proračuna te drugih naknada i pomoći koristi se:

- za redovito izlaženje glasila "Politički zatvorenik"
- za dijeljenje humanitarne pomoći putem naših podružnica
- obavljaju se i drugi obsežni poslovi oko ostvarivanja zakonskih prava bivših političkih zatvorenika

Za zastupanje Hrvatskog društva političkih zatvorenika ovlaštena je Predsjednica društva gospođa Katica Pereković.

Temeljem Uredbe o računovodstvu (N.N. br. 112/93) i Pravilnika o knjigovodstvu i računskom planu za neprofitne organizacije (N.N. br. 20/94) knjigovodstvo Društva vodi DNEVNIK, GLAVNU FINANCIJSKU KNJIGU I POMOĆNE KNJIGE (knjiga blagajne, knjiga ulaznih i izlaznih računa). Za evidencije dugotrajne imovine koriste se posebne liste u kojima su

evidentirani svi podaci o nabavnoj vrijednosti i isprvcima vrijednosti.

Popis sredstava sa danom 31.12.1996. godine obavila je inventurna komisija i ustanovila

sadašnju vrijednost: 284.875,52 kn

II REZULTATI POSLOVANJA za 1996. godinu (2 priloga)

III REZULTAT POSLOVANJA ZA 1997. Godinu:

do 30.09.1997. (1 prilog)

IV BILANCA STANJA NA DAN 30.09.1997. Godine
(prilog 1)

V PREGLED NADZORNOG ODBORA PO PODRUŽNICAMA (prilog 1)

VI Na temelju ovako sveobuhvatnog pregleda i nalaza finansijskog poslovanja Središnjice Hrvatskog društva političkih zatvorenika Zagreb, Nadzorni odbor predlaže ovom 4. SABORU da se prikazani REZULTATI POSLOVANJA ZA 1996. i 1997. GODINU PRIHVATE.

U Zagrebu, 15.11.1997. godine.

HRVATSKO DRUŠTVO POLITIČKIH ZATVORENIKA SREDIŠNICA ZAGREB RAČUN PRIHODA I RASHODA

za razdoblje od 1.01. do 30.09.1997. Godine

I - PRIHODI

Sredstva od viška prihoda iz 1996. G.	1.437.761,17 kn
Sredstva od Ministarstva rada	1.074.559,99 kn
Sredstva od kamata	23.876,28 kn
Sredstva od preplate na list PZ	20.469,26 kn
Sredstva od prodaje znački, privjesaka i knjiga	7.286,00 kn
Sredstva od članarine	440,00 kn
Sredstva od pomoći i dotacija	10.528,17 kn
Sredstva od kluba (Šank)	956,60 kn
Sredstva od kluba RH za str. Tim	12.360,00 kn
Ukupni prihodi	2.588.237,47 kn

II - RASHODI

Uredski materijal i sredst. za čišćenje	3.699,93 kn
Struha-plin	12.280,30 kn
Ispravak vrijednosti sitnog inventara	1.802,86 kn
Prijevozničke usluge	3.116,00 kn
Telefonski i poštanski izdatci	7.695,28 kn
Troškovi održavanja sredstava rada	8.963,51 kn
Najamnine	2.089,38 kn
Autorski honorari za list PZ	94.271,39 kn
Ugovori o djelu	143.999,55 kn
Grafičke usluge	264.465,30 kn
Ostale usluge	4.934,77 kn
Komunalne usluge	6.371,16 kn
Ostali izdatci / vijenci i drugo/	6.456,94 kn
Dnevnice i troškovi puta	96.812,70 kn
Porez i prirez na dnevnice	10.400,99 kn
Troškovi održavanja kola društva	2.504,85 kn
Izdaci kod sastanaka i proslava	6.966,26 kn
Transferi podružnicama	454.245,00 kn
Direktne pomoći članovima društva	37.144,40 kn
Naknada str. timovima i komisijama	12.360,00 kn
Provizije ZAP-u bankama	2.110,89 kn
Stručna literatura	945,00 kn
Izvanredni izdatci (sudske naplate)	41.162,42 kn
Nabava sredstava rada u 97. G.	10.659,44 kn
Ukupni rashodi	1.235.458,32 kn
Razlika - višak prihoda	1.352.779,15 kn

HRVATSKO DRUŠTVO POLITIČKIH ZATVORENIKA

SREDIŠNICA ZAGREB

BILANCA

30.09.1997. Godine

I. AKTIVA

Sadašnja vrijednost imovine	277.789,59 kn
Zalihe suvenira	41.491,65 kn
Zalihe knjiga (46.480,00-32.180,00)	14.300,00 kn
Potraživanja (od kupaca i drugo)	37.808,00 kn
Novac na žiro računu	1.258.742,67 kn
Novac u blagajni	19.220,39 kn
Devizna sredstva u blagajni	2.835,32 kn
Ukupna aktiva	1.652.187,62 kn

II PASIVA

Obveze prema dobavljačima	4.363,13 kn
Obveze po ugov. o djelu i aut. Honor.	17.255,75 kn
Izvori vrijednosti imovine	277.789,59 kn
Saldo fonda (višak prihoda)	1.352.779,15 kn
Ukupna pasiva	1.652.187,62 kn
VIŠAK PRIHODA SE SASTOJI OD	
Sredstava na žiro računu	1.258.742,67 kn
Sredstva u blagajmana (kn i dev)	22.055,71 kn
Potraživanja (Kupci i drugo)	37.808,00 kn
Zalihe suvenira	41.491,65 kn
Zalihe knjiga	14.300,00 kn
	1.374.398,03 kn
Umanjeno za obveze:	
Obveze prema dobavljačima	4.363,13 kn
Obveze za aut. hon. i ugovor o dijelu	17.255,75 kn
RAZLIKA JE VIŠAK PRIHODA	1.352.779,15 kn

Kratki pregled izplate naknada za vrijeme provedeno u jugoslavenskim zatvorima

Prema posljednjim podatcima, stanje oko izplate i priznavanja statusa bivših hrvatskih političkih zatvorenika je sljedeće:

Zahvaljujući tajniku Administrativne komisije Vlade Republike Hrvatske, gospodinu Draženu Franoliću, kojeg ovdje želim posebno iztaknuti i zahvaliti mu se za sav trud, koji je do sada učinio u odnosu na bivše političke zatvorenike, mnogi ste osjetili brzinu rješavanja predmeta, nakon što je to radno mjesto prije dvije godine napustila poznata gospođa Tanja Dejanović-Ban.

Dopredsjednik HDPZ-a gosp. Jure Knezović

Do 31. listopada stanje predmeta bivših političkih zatvorenika je sljedeće:

Ukupno zaprimljenih zahtjeva: 13.124

Od toga broja:

I., Broj rješenih, 9.711

A, pozitivno, 8.881

B, negativno, 830

1., od toga u žalbenom postupku, 37

2., u upravnom postupku, 42

3., na ponovnom postupku, 51

II., U postupku, 2.948

pripremljeno za komisiju, 653

zatražena dokumentacija, 678

zatraženo mišljenje HDPZ, 1.348

od zadnjeg broja zahtjev podnesen izvan roka,

475

III., Nije u djelokrugu AK, 465

U svezi s ovim predmetima, podnesenim izvan roka, potrebno je reći sljedeće:

U prijedlogu za izmjenu i dopunu Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika predviđeno je da se rok valjanosti našega Zakona produlji, ali kako je prijedlogu određeno da skuplja prašinu, tako je i rok valjanosti našega Zakona iztekao 17.08.1997. Sadašnje je stanje paradoksalno - ja bih ga nazvao stanjem bezakonja u našem Zakonu, jer je neshvatljivo to određivanje ograničenosti Zakona, iako se dobro zna da svi bivši politički zatvorenici, a osobito oni u okupiranim i odtrgnutim hrvatskim područjima nisu bili u istom stanju, kao i građani ove naše Republike Hrvatske. Već radi ravnopravnosti državljana pred zakonom (a ne samo građana), treba taj Zakon osloboditi vremenske granice.

Kako je poznato, naknada za vrijeme provedeno u jugoslavenskim zatvorima izplaćuje se na osnovu izdatih rješenja, koje također izdaje AK Vlade Republike Hrvatske, na čelu s već spomenutim gospodinom Franolićem. Ta je komisija u suradnji s HDPZ-om do sada izdala 2.614 rješenja, u što se ubrajuju i rješenja izdata za rođene 1924. godine.

Izplatu vrši Hrvatska Poštanska Banka. Posebno im je velika hvala da se striktno pridržavaju Naputka koji je donijela Vlada Republike Hrvatske, a kojega se ne pridržavaju dva ministra, koja su tom Naputku bili auktori.

Ta vrijedna HPB obradila je do sada 2343 rješenja i izplatila 35.317.017,50 kuna za 1982 rješenja. Obrađeno je 217 rješenja za osobe rođene 1924. Umrih iz toga godišta ima 144, a još neobrađenih 271, budući da nema dovoljno novaca, pa se rješenja dostavljaju postupno. Do sada je obuhvaćeno razdoblje do 31. srpnja 1924.

(Iz izlaganja g. Jure Knezovića, dopredsjednika HDPZ-a)

Na temelju članka 37. st. 1. a u svezi s člankom 11. st. 2. Zakona o udruženjima ("Narodne novine", br. 70 / 97) i članka 54.stavak 3. Statuta Hrvatskog društva političkih zatvorenika, Opći sabor HDPZ-a u zasjedanju održanom 15. studenog 1997. god. donosi

STATUT

HRVATSKOG DRUŠTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Hrvatsko društvo političkih zatvorenika (u dalnjem tekstu: Društvo) je dragovoljni i nestramački oblik udruživanja bivših hrvatskih političkih zatvorenika radi zaštite i promicanja zajedničkih humanitarnih, socijalnih i drugih interesa i uvjerenja u ostvarivanju ciljeva i zadataka utvrđenih Statutom Hrvatskog društva političkih zatvorenika (u dalnjem tekstu: Statut).

Društvo je jedinstvena i nedjeljiva organizacija od interesa za Republiku Hrvatsku.

Članak 2.

Naziv Društva glasi:

Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.

Kratica naziva Društva glasi:

HDPZ - Zagreb.

Članak 3.

Sjedište Društva je u Zagrebu.

Adresa Društva je Zagreb, Trg Kralja Petra Krešimira IV. br. 3

Članak 4.

Društvo ima pečat, znak i zastavu.

Pečat sadrži naziv i sjedište Društva. Oblik pečata utvrđuje Vijeće Društva.

Znak Društva predstavlja globus obavljen trnovom krunom koji presijeca lastavica s grančicom. Ovoj oko globusa u najdonjem dijelu čini hrvatska trobojnica sa slovima HDPZ, a u ostalom dijelu na bijeloj podlozi omota ispisani su na jednoj strani riječi: 1990 HRVATSKO DRUŠTVO, a na drugoj strani riječi: POLITIČKIH ZATVORENIKA , a na vrhu globusa nalazi se stilizirani hrvatski grb koji počinje bijelim poljem.

Zastava Društva je bijele boje s njegovim znakom u sredini.

Članak 5.

Društvo djeluje na području Republike Hrvatske.

Društvo je pravna osoba.

Društvo predstavlja i zastupa predsjednik , a u slučaju njegove sprječenosti jedan od dopredsjednika kojega on odredi.

Članak 6.

Društvo ostvaruje ciljeve i zadatke neposredno i putem podružnica.

Podružnica je samostalna u obavljanju poslova utvrđenih ovim Statutom i općim aktima Društva te svojim pravilima sukladno odredbama Statuta i općih akata.

Članak 7.

Društvo štiti prava i ugled članova u zemlji i inozemstvu.

Društvo promiče veze članova iz inozemstva s domovinom.

II. ZADACI I CILJEVI

Članak 8.

Društvo u interesu članova :

1. prati pojave koje bi mogle imati ili imaju štetne posljedice u Republici Hrvatskoj te ukazuje i potiče odgovorna tijela radi poduzimanja odgovarajućih mjer,

2. prati i razmatra pojave od značaja za potrebe političkih zatvorenika i potiče nadležna tijela na uređenje ovih pitanja propisima,

3. razmatra i raspravlja o prijedlozima propisa kojima se uređuje položaj političkih zatvorenika te daje mišljenje o pitanjima obuhvaćenih prijedlogom,

4. promiče, koordinira i podržava održavanje samostalnosti podružnica ,

5. poduzima akcije radi obilježavanja i očuvanja mesta stradanja hrvatskih političkih zatvorenika, njihovih grobova i mesta zločina nad hrvatskim narodom,

6. predlaže nadležnim tijelima financiranje programa Društva od značaja za istraživanja zločina nad hrvatskim narodom i sudbina pojedinih političkih zatvorenika,

7. potiče članove na prikupljanje dokumentacije i podataka o stradanjima političkih zatvorenika i sređivanje i vrednovanje te dokumentacije,

8. organizira muzej uspomena političkih zatvorenika i izložbe radi svjedočenja o komunističkoj tiraniji nad političkim zatvorenicima kao poduke i putokazi naraštajima da se tako nešto ne dogodi,

9. publicira radove svojih članova,

10. pruža humanitarnu pomoć članovima i njihovim obiteljima u cilju zaštite zdravlja, poboljšanja života, stanovanja i druge skrbi,

11. organizira susrete članova podružnica i susreta s članovima drugih udruga,

12. potiče suradnju s drugim društvima i organizacijama pri rješavanju zajedničkih potreba,

13. obavlja i druge poslove od interesa za članstvo.

Članak 9.

U ostvarivanju ciljeva iz prethodnog članka Društvo organizira :

1. izdavačku djelatnost,
2. prodaju knjiga, publikacija, suvenira i slično,
3. reklamu i promidžbu,
4. izložbe, koncerate, kulturne, športske i druge priredabe,
5. osigurava sredstva za djelovanje Društva i podružnica,
6. pruža materijalnu i drugu pomoć članovima i njihovim obitelji,
7. obavlja i druge djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi Društva.

Vijeće Društva može samostalno ili sa drugim subjektima osnovati radnju, trgovачko društvo ili drugo tijelo u svrhu pribavljanja novčanih sredstava za potrebe Društva.

III. JAVNOST RADA**Članak 10.**

Rad Društva je javan.

Javnost rada osigurava se otvorenosću sjednica svih tijela na koje se pozivaju članovi tijela, izvjestitelji te član o čijem se pojedinačnom pravu ili obvezi odlučuje.

Javnost se može isključiti sa sjednice ili njezinog dijela ako se radi o državnoj ili poslovnoj tajni, o osobnim podacima člana ili o podacima koji bi se mogli zlorabiti na štetu Društva, kada to zahtijevaju interesi Društva ili javni moral.

Javnost će se obavijestiti o odlukama i stajalištima sjednica tijela putem sredstava javnog obavještavanja ili na drugi pogodan način.

Članak 11.

Društvo izdaje časopis "Politički zatvorenik" i druge publikacije.

Vijeće Društva utvrđuje osnove uređivačke politike časopisa i publikacija i odlučuje o programu izdavačke djelatnosti.

Vijeće imenuje glavnog urednika i članove uredništva.

Vijeće može odlučiti da se časopis besplatno dostavlja pojedinim članovima.

IV. ČLANSTVO U DRUŠTVU**Članak 12.**

Hrvatskim političkim zatvorenikom smatra se osoba koja je radi svojih političkih uvjerenja, političkog ili oružanog otpora i borbi za slobodnu i samostalu Hrvatsku državu bila lišena slobode u razdoblju od 1. prosinca 1918. do 8. listopada 1991.

Hrvatskim političkim zatvorenikom smatra se i osoba koja je iz istih razloga i poslije isteka vremena iz st. 1 ovog članka bila lišena slobode od tijela drugih država kao i od paradržavnih tijela na privremeno okupiranom području Republike Hrvatske.

Članak 13.

Članom Društva može postati hrvatski politički zatvorenik iz članka 12. ovog Statuta.

Članom Društva može postati dijete političkog zatvorenika rođeno u zatvoru za vrijeme istrage ili izdržavanja kazne.

Članom Društva ne može biti osoba koja je član bilo kojeg drugog društva političkih zatvorenika.

Članak 14.

Članstvo u Društvu je slobodno i dragovoljno.

Članovi su jednaki u pravima i obvezama i nitko ne može imati više prava po bilo kojoj osnovi.

Član je dužan pridržavati se Statuta, pravila i općih akata Društva i podružnice.

Tko se ogriješi o odredbe Statuta, pravila i općih akata snosi osobnu odgovornost.

Članak 15.

Član Društva ima pravo:

1. birati i biti biran u sva tijela Društva i podružnice,
2. sudjelovati u radu tijela Društva i podružnice,
3. pokretati razmatranje pojedinih pitanja iz rada i djelovanja Društva, podružnice i njihovih tijela te pitanje odgovornosti članova,
4. podnosići prijedloge i mišljenja o radu Društva, podružnice i njihovih tijela,
5. biti obaviješten o radu i djelovanju Društva.

Članak 16.

Član Društva dužan je :

1. pridržavati se odredaba Statuta, pravila, općih akata i odluka izabranih tijela,
2. pridonositi ostvarenju ciljeva i ispunjavanju zadataka Društva,
3. prisustovati sjednicama tijela u koje je izabran ili imenovan i biti djelotvoran u radu tih tijela,
4. provoditi odluke i zaključke tijela Društva,
5. zastupati interes i čuvati ugled članstva, Društva i podružnice
6. uredno plaćati članarinu,
7. izvršavati druge obveze.

Članak 17.

Članstvo u Društvu prestaje:

1. smrću,
2. istupanjem na osnovi pismene izjave ili izjave date u sjednici bilo kojeg tijela Društva ili podružnice,
3. isključenjem ako grubo povrijedi odredbe Statuta, pravila, općih akata i odluka tijela Društva ili podružnice ili ako djeluje suprotno interesima ili šteti ugledu Društva i podružnice,
4. neplaćanjem članarine duže od dvije godine,

Odluku o isključenju iz članstva donosi nadležno tijelo podružnice, a može ju donijeti i Vijeće Društva ako tu odluku ne doneše podružnica.

Članak 18.

Društvo može imati pridružene, počasne, dobrotvorne i dragovoljne članove kao izvanredne članove Društva.

Pridruženim članom smatra se supruga odnosno suprug i djeca s težim smetnjama u razvoju (teže hendičepirano dijete) umrlog, ubijenog ili nestalog političkog

zatvorenika.

Počasnim članom može postati osoba iz Republike Hrvatske i druge države koja svojim radom i zalaganjem pomaže razvitak i ugled Društva.

Dobrotvornim članom može postati fizička i pravna osoba koja materijalnim doprinosom pomaže razvitak Društva.

Dragovoljnim članom može postati svaka druga osoba koja je na bilo koji način proganjana zbog ciljeva za koji se zauzima Društvo.

Izvanredni članovi imaju pravo inicijative i sudjelovanja u radu Sabora i skupštine podružnice bez prava da biraju i budu birani.

Članak 19.

Svaki član podružnice je istovremeno i član Društva.

Član Društva može biti član samojedne podružnice u kojoj ostvaruje prava i ispunjava obveze

Članstvo u Društvu dokazuje se članskom iskaznicom.

Društvo vodi popis cijelokupnog članstva, a podružnica popis članova svoga područja.

Odluku o prijemu u članstvo i prestanku članstva donosi podružnica.

Članak 20.

Ostala pitanja u svezi članstva uređuju se odlukom Vijeća društva.

Članak 21.

Društvo može davati priznanja, pohvale i nagrade članovima i drugim osobama za osobitu aktivnost i doprinos u radu Društva.

Pobliže uvjete za davanje priznanja, pohvala i nagrada propisuje Vijeće Društva.

V. USTROJSTVO DRUŠTVA

Članak 22.

Članovi tijela Društva biraju se ili imenuju na vrijeme od dvije godine.

Mandat članova tijela prestaje usvajanjem ostavke ili opozivom tijela koje ih je izabralo ili imenovalo.

Ako pojedinom članu tijela prestane mandat i prije isteka vremena na koji je izabran ili imenovan, Vijeće Društva može na to mjesto imenovati novog člana čiji mandat traje do isteka mandata prethodnika.

Članak 23.

Tijela Društva jesu :

1. Sabor Društva,
2. Vijeće Društva,
3. Nadzorni odbor,
4. Izvršni odbor i
5. Predsjednik.

1. Sabor Društva

Članak 24.

Sabor je najviše tijelo Društva.

Sabor čine sabornici podružnica. Na svakih 25 članova podružnice bira se jedan sabornik na način i po

postupku koji utvrđi skupština podružnice.

Svaka podružnica zastupljena je u Saboru s najmanje jednim sabornikom.

Vijeće Društva može imenovati pet sabornika iz redova svojih članova.

Prije svakog sazivanja Sabora Vijeće Društva odlukom utvrđuje broj sabornika za svaku podružnicu.

Članak 25.

Sabor zasjeda najmanje jedanput u dvije godine, a mora se sazvati kada to zahtijevaju potrebe u radu Društva.

Sabor saziva predsjednik Društva.

Izvanredni Sabor dužan je sazvati predsjednik po zaključku Vijeća Društva, na pismeni i obrazloženi zahtjev Nadzornog odbora kada se utvrdi da Vijeće ne ostvaruje programske zadatke ili radi suprotno odredbama Statuta i odlukama Sabora, na zahtjev većine ukupnog broja sabornika, dvije trećine podružnica i na zahtjev 1/10 svih članova Društva.

Ako predsjednik ne sazove Izvanredni Sabor po zahtjevu tijela ili osoba iz prethodnog stavka u roku od 45 dana od prijema zahtjeva, zasjedanje Sabora može sazvati predlagач.

Članak 26.

Odluka o sazivanju Sabora objavljuje se u dnevnom tisku i u podružnicama, te dostavlja sabornicima najmanje 15 dana prije najavljenog zasjedanja.

Odluka o sazivanju Sabora sadrži mjesto i vrijeme održavanja zasjedanja, prijedlog dnevnog reda i poziv članovima radi sudjelovanja u radu zasjedanja.

Članak 27.

Radom Sabora rukovodi radno predsjedništvo koje se bira na zasjedanju.

Radno predsjedništvo čine predsjednik i četiri člana.

Do izbora radnog predsjedništva, Sabor vodi predsjednik Društva.

Članak 28.

Sabor Društva:

1. donosi i mijenja Statut, poslovnik o svome radu i opće akte,
2. bira i razrješava članove tijela Društva,
3. utvrđuje smjernice za rad Društva,
4. razmatra i usvaja izvješća o radu Društva,
5. razmatra i odlučuje o prijedlozima i zahtjevima upućenih Saboru, a posebice o prijedlozima i zahtjevima članova Društva,
6. razmatra položaj članova i odlučuje o mjerama radi poboljšanja materijalnog i drugog položaja članova i njihovih obitelji,
7. odlučuje o prestanku rada Društva,
8. obavlja i druge poslove utvrđene Statutom i Poslovnikom o svome radu.

Sabor može razmatrati pitanja iz nadležnosti bilo kojeg tijela Društva.

Članak 29.

Sabor Društva može se održati ako je nazočno više od polovice svih sabornika.

Ako u vrijeme saziva Sabor nema potrebitu većinu (kvorum), zasjedanje se odgađa za jedan sat. Po proteku tog

vremena zasjedanje će se održati ako je nazočna najmanje jedna trećina od ukupnog broja sabornika iz najmanje jedne polovine podružnica.

Odluke se donose većinom glasova nazočnih sabornika, ako Statutom nije određena druga posebna većina. Sabornik glasuje osobno.

Glasovanje je javno, ako Sabor ne odluči da se o nekim pitanjima provede tajno glasovanje.

Članovi Vijeća Društva i Nadzornog odbora ne mogu glasovati, kada se odlučuje o izvješću njihova rada.

Članak 30.

Sabor može osnovati odbore i komisije kao svoja pomoćna tijela.

Članovi pomoćnih tijela imenuju se, u pravilu, iz redova članova Društva.

U pomoćna tijela mogu se imenovati i osobe koje nisu članovi Društva.

Odlukom o osnivanju pomoćnog tijela utvrđuje se sastav, nadležnost, način rada i financiranja.

Pomoćna tijela rade prema Poslovniku Sabora.

Članak 31.

Način rada Sabora uređuje se poslovnikom.

2. Vijeće Društva

Članak 32.

Vijeće Društva čine predsjednik, dopredsjednici, predsjednici podružnica i 10 članova koje Sabor bira iz redova svojih članova.

Izabran je onaj kandidat koji dobije najveći broj glasova.

Vijeće može opozvati člana Vijeća koji bez opravdanih razloga ne sudjeluje u njegovu radu, ili neopravdano izostane sa sjednice najmanje pet puta, ili ako svojim radom povrjeđuje odredbe Statuta ili ako se u svome radu ne pridržava odluka, zaključaka i stajališta Vijeća.

Za svoj rad Vijeće odgovara Saboru.

Članak 33.

Vijeće Društva je najviše tijelo između dva zasjedanja Sabora i ovlašteno je da odlukama uređuje sva pitanja iz djelokruga Sabora osim o promjeni Statuta.

Iznimno, Vijeće može odlučiti i o promjeni Statuta u slučaju osobito bitnih pitanja djelovanja Društva. Odluka se donosi dvotrećinskom većinom ukupnog broja članova Vijeća.

Vijeće Društva:

1. priprema prijedlog Statuta i drugih akata Sabora i organizira njegovo zasjedanje,

2. provodi odluke i stavove Sabora i utvrđuje mjere i aktivnosti koje se moraju poduzeti radi ostvarivanja tih akata,

3. donosi godišnji program rada, godišnji plan prihoda i rashoda i usvaja završni račun Društva,

4. razmatra nacrte propisa od interesa za rješavanje pitanja od značaja za članstvo i rad Društva te daje prijedloge, mišljenja i zauzima stavove o tim pitanjima,

5. prati i razmatra ostvarivanje prava članova i poduzima mjere radi ostvarivanja tih prava kod nadležnih tijela,

6. predlaže nadležnim tijelima mjere radi rješavanja humanitarnih, socijalnih i drugih potreba članstva,

7. upravlja poslovima i imovinom Društva, brine se o izvorima prihoda, odlučuje o korištenju novčanih i drugih

sredstava,

8. odlučuje o suradnji i o učlanjenju u udruge i organizacije u zemlji i inozemstvu, imenuje predstavnike u tim udrugama odnosno organizacijama te odlučuje o istupanju iz članstva,

9. odlučuje o pokretanju znanstveno istraživačkih projekata i osiguranju potrebitih sredstava, o izdavanju publikacija i prigodnih izdanja, snimanju filmova, sponzorstvu i slično.

10. podnosi Saboru izvješće o cijelokupnom radu i poslovanju Društva,

11. prati i usmjerava rad drugih tijela Društva i podružnica,

12. na prijedlog predsjednika propisuje prava i dužnosti dopredsjednika

13. imenuje tajnika Društva te razmatra njegova izvješća i izdaje upute za rad stručnih službi,

14. izdaje priopćenja o radu Društva,

15. imenuje i razrješava članove Izvršnog odbora te članove svojih pomoćnih tijela,

16. odlučuje o privremenim mjerama u podružnici,

17. obavlja i druge poslove utvrđene Statutom i odlukama Sabora kao i sve druge poslove za koje nije propisana nadležnost nekog drugog tijela,

Vijeće može sazvati proširenu sjednicu radi razmatranja pojedinih pitanja od interesa za Društva.

Članak 34.

Vijeće Društva radi i odlučuje u sjednici.

Sjednice se održavaju prema potrebi, a najmanje jedanput u tri mjeseca.

Sjednicu saziva predsjednik Društva po vlastitom nahođenju, na prijedlog Nadzornog odbora ili Izvršnog odbora, te na zahtjev jedne petine svojih članova i na zahtjev jedne polovine podružnica.

Sjednica Vijeća može se održati ako je nazočna većina ukupnog broja njegovih članova.

Odluke se donose većinom glasova nazočnih članova.

O radu sjednice vodi se zapisnik koji potpisuje predsjednik i zapisničar.

Članak 35.

Način rada Vijeća uređuje se poslovnikom.

3. Nadzorni odbor

Članak 36.

Nadzorni odbor ima pet članova. Predsjednika i njegova zamjenika biraju članovi iz reda svojih članova.

Vijeće Društva može razriješiti pojedine ili sve članove Nadzornog odbora ako ne obavljaju svoju dužnost.

Članovi Nadzornog odbora ne mogu biti članovi ni jednoga drugog tijela Društva.

Članak 37.

Nadzorni odbor obavlja nadzor i kontrolu:

1. vođenja poslova Društva i podružnica,

2. materijalnog i financijskog poslovanja i raspolažanja sredstvima,

3. izvršenja, provedbe programa i financijskog plana, odredaba Statuta i drugih općih akata Društva i

podružnice.

4. ostvarivanje prava i izvršavanje obveza članova.

Nadzorni odbor obavlja kontrolu na osnovi vlastitog nahođenja, a dužan ju je obaviti po zaključku Vijeća i na zahtjev predsjednika.

Nadzorni odbor može poduzimati mjere radi sprječavanja radnji kojim se nanosi šteta, prisvaja imovina ili nesavjesno obavlja rad.

Članak 38.

Nadzorni odbor radi i odlučuje u sjednici.

Sjednice se održavaju prema potrebi.

Nadzorni odbor podnosi Vijeću Društva izvještaj o provedenoj kontroli i mjerama koje se trebaju provesti u Društvu.

Na rad Nadzornog odbora shodno se primjenjuju odredbe ovog Statuta o radu Vijeća Društva.

4. Predsjednik Društva

Članak 39.

Društvo ima predsjednika i tri dopredsjednika .

Predsjednika i dopredsjednike bira Sabor iz redova svojih članova.

Predsjednik, dopredsjednik ili tajnik političke stranke ne mogu biti izabrani, a niti obavljati dužnost predsjednika ili dopredsjednika Društva.

U slučaju smrti, ostavke ili trajne spriječenosti predsjednika Društva, dužnost predsjednika preuzima jedan od dopredsjednika kojega odredi Vijeće Društva.

Članak 40.

Predsjednik Društva je predsjednik Vijeća i Izvršnog odbora.

Predsjednik Društva:

1. predstavlja i zastupa Društvo,

2. priprema, saziva i predsjedava sjednici Vijeća i Izvršnog odbora,

3. pokreće raspravu o pitanjima iz djelokruga rada podružnice,

4. brine se o poštivanju iz djelokruga rada Sabora i drugih tijela Društva i podružnice

5. osigura i podružnice djelovanje Društva i usklađuje rad tijela Društva i podružnice,

6. potiče suradnju s drugim društvima i organizacijama u zemlji i inozemstvu u poslovima od zajedničkog interesa za Društvo i njegove članove,

7. prati razvoj i problematiku Društva kao cjeline i predlaže raspravu o pitanjima od interesa za Društvo i njegove članove,

8. brine se da se u radu Sabora i Vijeća pribave mišljenja i prijedlozi podružnica o pitanjima od interesa za razvitak Društva i podružnice te osigurava položaj članova i njihovih obitelji,

9. naredbodavac je za sredstva Društva te odobrava isplate do iznosa kojega utvrdi Vijeće,

10. potpisuje akte koje donose tijela Društva,

11. sklapa ugovore o radu sa zaposlenicima,

12. obavlja i druge poslove i aktivnosti Društva utvrđene Statutom, poslovnikom i zaključcima Vijeća.

Predsjednik može sazvati sjednicu bilo kojeg tijela Društva i podružnice i staviti na red pitanje koje smatra da se treba razmotriti.

Vijeće Društva može odrediti nagradu za rad predsjednika.

Članak 41.

Predsjednik i dopredsjednici su odgovorni za svoj rad Saboru.

Postupak za odgovornost predsjednika i dopredsjednika može pokrenuti Vijeće Društva, Nadzorni odbor i najmanje jedna polovina podružnica.

5. Izvršni odbor

Članak 42.

Izvršni odbor je izvršno tijelo Vijeća Društva.

Članovi Izvršnog odbora su po položaju predsjednik, dopredsjednici i tajnik Društva te najmanje četiri člana koje imenuje Vijeće.

Za svoj rad Izvršni odbor odgovara Vijeću Društva.

Članak 43.

Izvršni odbor:

1. provodi odluke tijela Društva i predsjednika,

2. priprema prijedloge odluka i akata Sabora i Vijeća,

3. prati i koordinira aktivnost podružnica,

4. obavještava Vijeće i druga tijela o tekućim potrebama u Društvu,

5. brine se o ostvarivanju prava članova,

6. brine se o izvršenju godišnjeg plana prihoda i rashoda i o namjenskom korištenju sredstava,

7. organizira istraživanja o položaju članstva i članova njihovih obitelji,

8. predlaže Vijeću donošenje odluke o programu rada, godišnjeg plana prihoda i rashoda, završnog računa i podnosi izvješće o svome radu,

9. organizira informiranje članova,

10. propisuje oblik i sadržaj članske iskaznice,

11. donosi opće akte za rad stručne službe,

12. daje smjernice za rad tijelima podružnice,

13. obavlja i druge poslove koje mu povjeri Vijeće udrugе.

Izvršni odbor ovlašten je odlučivati o pitanjima iz nadležnosti Vijeća Društva u vrijeme između njegove dvije sjednice, a posebice o pitanjima koja nisu utvrđena Statutom.

Izvršni odbor podnosi Vijeću na svakoj sjednici izvješće o problematiki u Društvu i o poduzetim mjerama i o mjerama koje treba poduzeti.

Članak 44.

Sjednice Izvršnog odbora održavaju se prema potrebi.

Predsjednik saziva sjednicu po svom nahođenju i po zaključku Vijeća Društva a dužan ju je sazvati na zahtjev Nadzornog odbora i svakog svog člana.

Sjednica se može održati ako je nazočno više od polovine svih članova, a odluke se donose većinom glasova nazočnih članova.

VI. USTROJSTVO PODRUŽNICE

Članak 45.

Podružnica je ustrojstvena jedinica Društva i njezin temeljni oblik djelovanja u kojoj se samostalno obavljaju određeni poslovi Društva.

Podružnicu čine svi članovi koji na njezinom području imaju prebivalište ili boravište.

Podružnica se osniva za područje jedne županije, te za grad Zagreb zajedno sa zagrebačkom županijom.

Odluku o osnivanju podružnice donosi Vijeće Društva na prijedlog najmanje deset članova sa područja za koje se osniva.

Podružnica se smatra osnovanom kada se na osnivačkoj skupštini izaberu tijela podružnice.

Članak 46.

Podružnica posluje pod nazivom Društva i pod svojim nazivom i sjedištem.

Podružnica ima pečat istovjetnog oblika i sadržaja pečata Društva uz isticanje svojega naziva i sjedišta.

Podružnica upotrebljava znak i zastavu Društva.

Poslovanje podružnice ostvaruje se putem njezinog podračuna koji obvezno otvara Društva.

Podružnica samostalno raspolaže novčanim sredstvima koje ostvari svojom djelatnošću i aktivnošću.

Članak 47.

Podružnice Društva jesu:

Br.	Podružnica	Područje županije	Sjedište
1.	Zagreb	Zagrebačka i grad Zagreb	Zagreb
2.	Krapina	Krapinsko-zagorska	Krapina
3.	Sisak	Sisačko-moslavačka	Sisak
4.	Karlovac	Karlovачka	Karlovac
5.	Varaždin	Varaždinska	Varaždin
7.	Koprivnica	Koprivničko-križevačka	Koprivnica
8.	Bjelovar	Bjelovarsko-bilogorska	Bjelovar
9.	Rijeka	Primorsko-goranska	Rijeka
10.	Virovitica	Virovitičko-podravska	Virovitica
11.	Požega	Požeško-slavonska	Požega
12.	Sl.Brod	Brodsko-posavska	Sl. Brod
13.	Zadar	Zadarsko-kninska	Zadar
14.	Osijek	Osječko-baranjska	Osijek
15.	Šibenik	Šibenska	Šibenik
16.	Vinkovci	Vukovarsko-srijemska	Vinkovci
17.	Split	Splitsko-dalmatinska	Split
18.	Pazin	Istarska	Poreč
19.	Dubrovnik	Dalmatinsko-Neretvanska	Dubrovnik
20.	Čakovec	Međumurska	Čakovec
21.	Gospic	Ličko-senjska	Gospic

Udruge osnovane u Sarajevu i Mostaru su podružnice ovog Društva.

Udruge hrvatskih političkih zatvorenika koje se osnivaju na području Bosne i Hercegovine i udruge koje se osnivaju sa sjedištem u inozemstvu mogu postati članom ovog Društva u svojstvu podružnice.

Članak 48.

Podružnica mora imati skupštinu i predsjednika podružnice.

Podružnica može imati i druga tijela utvrđena svojim pravilima.

Na mandat članova tijela podružnice shodno se primjenjuju odredbe ovog Statuta o članovim tijela Društva.

Članak 49.

Skupština je najviše tijelo podružnice.

Skupštinu podružnice čine svi članovi Društva s njezina područja,

Skupština podružnice:

1. donosi i mijenja pravila podružnice, poslovnik o svome radu i opće akte,
2. bira i razrješava predsjednika i članove svojih tijela,

3. razmatra izvješće o radu i djelovanju članova i tijela i daje smjernice za poboljšanje djelovanja podružnice,

4. bira sabornike za Sabor,

5. osniva ogranke i daje smjernice za rad tijela podružnice,

6. raspravlja i odlučuje o prijedozima i zahtjevima upućenim Skupštini, a osobiti o prijedozima i zahtjevima svojih članova,

7. odlučuje o drugim pitanjima utvrđenim u pravilima podružnice.

Skupština može raspraviti i odlučiti o svakom pitanju iz nadležnosti drugog tijela.

Članak 50.

Svaki član koji smatra da mu je odlukom tijela podružnice povrijeđeno njegovo pravo može u roku od 15 dana od dana dostave odluke odnosno od saznanja za povredu prava podnijeti žalbu Vijeću Društva.

Odluka Vijeća je konačna.

Članak 51.

Vijeće Društva može na zahtjev jedne desetine članova podružnice ili po svojoj ocjeni privremeno raspustiti tijela podružnice i zabraniti djelovanje izabranih članova, ako djeluju protivno Statutu, pravilima i općim aktima Društva

Podružnica se može pripojiti ili se spojiti sa drugom podružnicom uz prethodnu suglasnost Vijeća.

Ako se broj članova podružnice smanji ispod najmanjeg potrebnog broja, Vijeće odlučuje o pripajanju podružnice ili njezinih dijelova drugoj graničnoj podružnici.

Članak 52.

Temeljni opći akt podružnice su pravila.

Pravila podružnice sadrže osobite odredbe o :

1. nazivu, sjedištu, ustrojstvu i području na kojem djeluje,

2. zastupanju i predstavljanju,

3. načinu rada i djelovanja,

4. članstvu, pravima, obvezama i odgovornosti članova,

5. tijelima podružnice, njihovom sastavu, uvjetima i načinu rada, izboru i opozivu, ovlastima, načinu odlučivanja te odgovornosti članova,

6. osnivanju, ustrojstvu i djelovanju ogranka,

7. o načinu stjecanja i raspolažanja imovinom,

8. načinu donošenja pravila i općih akata,

9. drugim pitanjima od zanačaja za rad podružnice.

Članak 53.

Pravila i opći akti podružnice moraju biti u suglasnosti sa Statutom i općim aktima Društva.

Odredbe pravila i općih akata koje nisu u suglasnosti sa Statutom i općim aktima Društva ne mogu se primjenjivati, a odluke donesene temeljem tih odredaba su nevažeće i nemaju nikakvog učinka.

Članak 54.

Poslovanje podružnice uređuje se odlukom Vijeća Društva.

VI I. TAJNIŠTVO DRUŠTVA**Članak 55.**

Tajništvo je stručna služba Društva.

Tajništvo obavlja stručne, administrativne i druge poslove za potrebe Društva i podružnica

Poslove u tajništvu obavljaju zaposleni ili povremeno uposlene osobe.

Status zaposlenika uređuje se sukladno odredbama Zakona o radu i drugih propisa iz ove oblasti.

Za svoj rad tajništvo odgovara predsjedniku Društva.

Članak 56.

Društvo ima tajnika. Tajnik je voditelj poslova tajništva.

Tajnik Društva:

1. organizira, usmjerava i kordinira rad tajništva i odgovara za stručno pravovremeno i djelotvorno obavljanje poslova,

2. sudjeluje u pripremi sjednica svih tijela Društva i osigurava uvjete za njihov rad,

3. osigurava izvršenje odredaba Statuta, odluka, zaključaka i smjernica tjela Društva,

4. održava vezu između tijela Društva i između Društva i tijela podružnica,

5. brine se o ostvarivanju prava i obveza zaposlenika,

6. daje osnovne obavijesti o radu Društva i neposredno stupa u odnose sa drugim udrugama i organizacijama od zajedničkog interesa,

7. brine se za namjensko trošenje sredstava,

8. organizira i odgovara za evidenciju članstva i za ostvarivanje potraživanja Društva,

9. pruža stručnu pomoć članovima Društva u ostvarivanju njihovih prava i dužnosti,

10. podnosi izvješće o radu tajništva Izvršnom odboru

11. obavlja i druge poslove utvrđene Statutom i općim aktima i poslove koje mu povjere tijela Društva.

Tajnik se brine o zakonitosti rada tijela Društva i podružnice i dužan je tim tijelima ukazati na nezakonitosti i štetnost odluka koje se donose.

Članak 57.

Ustrojstvo i način rada tajništva uređuje se odlukom Izvršnog odbora.

VIII. IMOVINA UDRUGE**Članak 58.**

Sredstva potrebna radi ostvarivanja ciljeva Društva ostvaruje od:

1. uplate članarine,
2. dotacija iz državnog proračuna, proračuna županija, gradova i općina te fondova,
3. dragovoljnih priloga i darova,
4. prihoda od dopuštenih djelatnosti (koncerti, priredbe, reklame, izdavačka djelatnost, prodaja promidžbenog materijala, knjiga i sli.),
5. drugih izvora.

Članak 59.

Visinu članarine za svaku kalendarsku godinu utvrđuje Vijeće Društva.

Svaki član dužan je plaćati članarinu na način koji utvrdi podružnica. Iznimno, u opravdanim slučajevima, nadležno tijelo podružnice može pojedinog člana oslobođiti plaćanja članarine za tekuću godinu.

Članarina se koristi za ostvarivanje aktivnosti podružnice sukladno njezinu programu rada u tekućoj godini.

Članarina pripada podružnici.

Članak 60.

Za svaku kalendarsku godinu donosi se program rada i godišnji plan prihoda i rashoda.

Program rada i godišnji plan prihoda i rashoda donosi se do kraja mjeseca rujna za sljedeću godinu.

Program rada i godišnji plan prihoda i rashoda obavezno sadrže utvrđene planske zadatke i potrebna sredstva za njegovo izvršenje.

Krajem godine donosi se završni račun.

Naredbodavci za izvršenje godišnjeg plana prihoda i rashoda su predsjednik i tajnik.

Članak 61.

Društvo i podružnica vodi poslovne knjige i sastavlja financijsko izvješće prema propisima kojima se uređuje način vođenja računovodstva za neprofitabilne pravne osobe.

Društvo obavlja poslovanje putem vlastitog žiro računa.

Podružnica raspolaže sredstvima putem podračuna Društva.

Nadzorni odbor ima pravo uvida u cijelokupno poslovanje podružnice u svako vrijeme a obvezatno najmanje jedanput godišnje.

Društvo za svoje obveze odgovara cijelokupnom imovinom.

Podružnica odgovara za svoje obveze sredstvima kojima raspolaže.

IX. UDRUŽIVANJE I SURADNJA**Članak 62.**

Društvo surađuje sa srodnim i zainteresiranim udrugama, organizacijama i pojedinim osobama u zemlji i inozemstvu čija je aktivnost sukladna s njezinim ciljevima.

Društvo se može učlaniti u saveze ili zajednice s drugim udrugama radi ostvarenja zajedničkih ciljeva. Društvo se može učlaniti u međunarodne udruge, ako to doprinosi ostvarivanju njezinih ciljeva.

O udruživanju Društva odlučuje Vijeće dvotrećinskom većinom glasova svih članova.

X. PRESTANAK UDRUGE I PODRUŽNICE

Članak 63.

Društvo prestaje na osnovi odluke Sabora a na prijedlog Vijeća. Odluka se donosi dvotrećinskom većinom glasova ukupnog broja sabornika.

Prije donošenja odluke o prestanku rada Društva mora se provesti rasprava u podružnicama.

Imovina Društva predaje se Matici hrvatskoj.

Članak 64.

Podružnica prestaje odlukom Vijeća Društva :

1. ako podružnica djeluje suprotno zakonu, Statutu, pravilima ili općim aktima Društva i podružnice,

2. ako se broj članova smanji ispod broja određenog za osnivanje podružnice,

3. ako se utvrdi da pravila nisu u skladu sa odredbama Statuta i općih akata Društva,

4. ako ne ispunjava uvjete za koje je osnovana,

5. u slučaju statusnih promjena (pripajanje i spajanje).

Podružnica može prestati i odlukom skupštine o prestanku rada podružnice donesene dvotrećinskom većinom ukupnog broja članova podružnice.

U slučaju prestanka podružnice cijelokupna se njezina imovina prenosi na Društvo.

XI. STATUT I OPĆI AKTI

Članak 65.

Društvo uređuje svoje unutarnje odnose općim aktima sukladno zakonu.

Status je temeljni opći akt Društva s kojim moraju biti uskladeni svi opći akti Društva i podružnica.

Opći akti Društva su pravilnik, poslovnik, odluka, uputstvo, rezolucija, deklaracija i drugi akti općeg značenja.

Opći akti koji su u suprotnosti s odredbama Statuta ne proizvode nikakav učinak.

Članak 66.

Poticaj za promjenu Statuta može dati Vijeće Društva, najmanje polovina podružnica i jedna petina članstva.

Vijeće prethodno odlučuje da li će se pristupiti promjeni Statuta.

Ako vijeće prihvati prijedlog za promjenu Statuta, pripremit će nacrt tih promjena i dostaviti ga na razmatranje podružnicama radi stavljanja prijedloga, mišljenja i primjedaba, a ako ne prihvati prijedlog obavijestit će predlagatelja o razlozima neprihvatanja incijative. Prijedlog se ne može ponoviti prije isteka šest mjeseci.

Prethodna rasprava ne može trajati duže od 30 dana od dana dostave prijedloga. Primjedbe i prijedlozi

moraju se dostaviti u ovom roku.

Konačan prijedlog Statuta utvrđuje Vijeće i zakazuje zasjedanje Sabora.

Članak 67.

Statut donosi i mijenja Sabor većinom glasova ukupnog broja nazočnih sabornika.

Vijeće Društva može izvršiti promjene u Statutu ako se radi o usklajivanju njegova teksta sa zakonom.

Druge opće akte donosi Vijeće, ako Statutom nije drukčije propisano.

Statut i opći akti i njihove izmjene objavljaju se u "Političkom zatvoreniku "

Članak 68.

Tumačenje odredaba Statuta daje Vijeće Društva.

XII PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 69.

Danom stupanja na snagu ovog Statuta podružnica nastavlja djelovati kao podružnica Društva bez pravne osobnosti.

Izabrani članovi tijela podružnice nastavljaju dijelovati do isteka mandata na koji su izabrani ili imenovani.

Podružnice su dužne u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu Statuta uskladiti svoja pravila i svoje poslovanje urediti prema s odredbama ovog Statuta.

Usklađenje pravila i općih akata podružnice provest će upravni odbor.

Ako podružnica ne postupi sukladno odredbi st. 3. ovog članka, Vijeće Društva može donijeti odluku o pripojenju podružnice drugoj podružnici.

Članak 70.

Stupanjem na snagu ovog Statuta prestaje važiti Statut Hrvatskog društva političkih zatvorenika od 18. studenog 1995. godine.

Članak 71.

Ovaj Statut stupa na snagu danom usvajanja u zasjedanju Općeg sabora od kojeg dana se i primjenjuje.

U Zagrebu, 15. studenoga 1997. god.

Predsjednica Društva

Kaja Pereković

ZAKLJUČCI IV. REDOVITOOG SABORA HRVATSKOG DRUŠTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA

I.

Okupljeni na svome IV. saboru, bivši hrvatski politički zatvorenici priopćavaju hrvatskoj i svjetskoj javnosti da ni na koji način ne pretendiraju na povlašten položaj, ali sa žaljenjem konstatiraju da ni nakon sedam i pol godina od sloma komunističke Jugoslavije, nepunih šest godina od međunarodnoga priznanja Republike Hrvatske i godinu i pol od svršetka Domovinskog rata, položaj bivših hrvatskih političkih uznika nije reguliran na primjeren način.

Desetljećima proganjani zbog svoje borbe za hrvatsku samobitnost i državnu neovisnost, bivši su hrvatski politički uznici i u svojoj državi još uvijek u pogledu svojih socijalnih prava građani drugog reda, posebno u odnosu na one, koji su se tijekom sedam desetljeća djelatno ili svjesnim propuštanjem dužnosti borili protiv interesa hrvatskog naroda.

Zakon o pravima bivših političkih zatvorenika, donesen 1991., na brzinu i bez valjanoga sagledavanja stanja i potreba, nije pravičan, niti zadovoljava elementarne kriterije za vraćanje dostojarstva ljudima, koji su svoje hrvatstvo svjedočili u najtežim godinama i u najtežim uvjetima, pokazujući tako i svome narodu i čitavu svijetu, da je volja hrvatskog naroda za slobodom i vlastitom državom neugasiva.

Inicijativa HDPZ-a za promjenom tog Zakona, iako se njome ne traži oduzimanje ili ograničavanje bilo čijih prava, pa tako ni prava naših mučitelja, iz dana u dan nailazi na odbijanje i otpore. To se, na našu veliku žalost i razočaranje, događa unatoč drugačijim obećanjima najviših državnih dužnosnika, pa i samoga Predsjednika Republike, koji je časni član našeg Društva.

Cetvrti sabor HDPZ-a iz toga zaključuje, kako je na djelu svjesna radota određenih krugova, koji su se prijetvorno uvukli u tijela izvršne i zakonodavne vlasti republike Hrvatske, a koji diskreditiranjem bivših hrvatskih političkih uznika želes diskreditirati i hrvatsku borbu i rodoljublje uopće.

Zato danas, okupljeni ovdje u Zagrebu, i zastupljeni izaslanicima iz cijele Domovine, izjavljujemo sljedeće:

- Zahtijevamo žurno i neodgodivo upućivanje našeg Prijedloga zakona o izmjeni i dopuni Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika u saborskiju proceduru;

- Zahtijevamo da se u Državnomu progračunu za 1998. osiguraju sredstva za pokriće tog Zakona i za pokriće isplate dijela naknade za sve političke zatvorenike;

- Zahtijevamo da se zgrada u Legradskoj ulici u zagrebačkoj Dubravi žurno dođi u našoj udruzi i Gradu Zagrebu, radi izgradnje doma umirovljenika za bivše

hrvatske političke zatvorenike;

- Zahtijevamo da se u proračunu za 1998. osiguraju minimalna sredstva za rad naše udruge i dvadesetri njezine podružnice, te sredstva za neometano tiskanje i izlaženje našega glasila "Politički zatvorenik", kao i nužna sredstva za objavljivanje knjiga, koje svjedoče o stradanju hrvatskog naroda u borbi za slobodu, jer je nedopustiva nejednakost, kojom su povlašteni partizanski borci, za čije se povlastice u Proračunu osiguravaju milijunska sredstva;

- Zahtijevamo da HRTV primjerno prati našu djelatnost, te da omogući posebne emisije na televiziji i radiju, kojima bi se iznosila istina o hrvatskim političkim uznicima;

U slučaju da se ne udovolji našim opravdanim zahtjevima, izvješćujemo odgovorne u hrvatskoj državnoj vlasti i našu javnost, da će HDPZ upriličiti javni prosvjed ispred zgrade Hrvatskoga držav-

HDPZ neodstupno stoji na stanovištu da je Bosna i Hercegovina država i hrvatskog naroda. Mi bolje od ikoga znamo kako su Hrvati u BiH trpjeli još gore od onih u Republici Hrvatskoj, pa naše članove, koji potječu iz BiH, ili u njoj i danas prebijaju, držimo jednakima i odbijamo svaki pokušaj podjele. Zahtijevamo da se istoga načela pridržavaju i državne vlasti: Republika Hrvatska dužna je potpuno ravnoopravno tretirati Hrvate iz BiH, te učiniti sve stoje dopušteno međunarodnim pravom i stoje u interesu hrvatskog naroda, da se hrvatski nacionalni korpus u BiH spasi i da mu se osigura nacionalni i građanski napredak. To isto zahtijevamo i u pogledu Hrvata iz Bačke, istočnoga Srijema i Boke Kotorske.

HDPZ oštro prosvjeduje protiv svakog pokušaja da se velikosrpska agresija na Republiku Hrvatsku kvalificira kao "građanski rat" i da se na bilo koji način žrtva izjednačava s agresorom.

Slijedom toga, HDPZ odbacuje sve uopćene optužbe i isforsirane političke procese protiv Hrvata, kako onih u Republici Hrvatskoj, tako i onih u Bosni i Hercegovini. Držeći se načela da nitko nije kriv dok mu se krivica ne dokaže, HDPZ poziva hrvatsku javnost da hrvatskim optuženicima izrazi jednodušnu potporu, a hrvatsku vlast, da protiv možebitnih krivaca i iz hrvatskih redova zametne odgovarajuće postupke i kazni ih po zakonu, kako bi pokazala da je Hrvatska uljedena i prava država, te kako bi se s hrvatskih branitelja skinula skoro nametnuta zločinačka stigma.

HDPZ, na kraju, s ogorčenjem konstatira da su bivše jugoslavensko-komunističke strukture u neovisnoj Republici Hrvatskoj doživjele renesansu, a da komunizam, kao zločinačka ideologija koja je u svijetu i Hrvatskoj nanijela toliko zla, kao i komunistička praksa, koja je nadživjela slom komunizma, ni načelno nisu osuđeni. Naprotiv, oni se u Hrvatskoj obnavljaju pod krnikom tzv. "antifašizma", na štetu hrvatskog naroda i na štetu istinskih hrvatskih demokrata-antifašista, koji su se jednako zdušno suprotstavljali objemu ovovjekim zločinačkim ideologijama: nacifašizmu i komunizmu.

Naše je pokolenje doživjelo tragičan slom ratne hrvatske države i podnijevanje teške žrtve i patnje, pa sada ne će ni za živu glavu dopustiti da bude ugrožena teškim mukama stečena Republika Hrvatska, niti da ona postane ljudskom bez sadržaja, koju mladi naraštaji napuštaju. Naprotiv, zajedno sa svim sunarodnjacima dobre volje, sve čemo učiniti da naša Republika postane "svemu svijetu dika".

SUDIONICI IV. SABORA HRVATSKOGA DRUŠTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA

U Zagrebu, 15. studenoga 1997.

nog Sabora, da će naše podružnice prosvjedovati u županijskim središtima, te da čemo u krajnjoj nuždi svi započeti štrajkati glađu.

II.

HDPZ je nestračnačka udruga. Međutim, kako po Statutu Društva, tako i po naravi stvari, bivši hrvatski politički uznici nužno promatraju zbilju današnje Hrvatske, te se pred svojim mrtvim suborcima i suzatočnicima, kao i pred budućim naraštajima, osjećaju dužni izraziti potporu svim čimbenicima, koji rade na učvršćenju i stabilizaciji neovisne Hrvatske.

Nedopustivo je da dobro raspoređeni komunisti na vlasti i u oporbi, dovode u pitanje opstojnost hrvatske države, napose preko rastuće korupcije i množenjem birokracije. Istodobno tekuća vanjska politika ugrožava prijateljstva i saveznštva u svijetu, te tako ostavlja prazan prostor velikosrpskom imperijalizmu u našem dijelu Europe. Da bi se na vrijeme otklonile sve prijeteće opasnosti, hrvatska politika mora počivati na moralnoj, pravnoj, političkoj, nacionalnoj i državotvornoj svijesti hrvatskog naroda, a ne na korupcionaškoj i karjerističkoj praksi baštinjenoj iz bivšeg režima.

ZAŠTO SE OSIGURANJE NEKOMU ČINI SPORNO?

Na četvrtom Saboru HDPZ-a našla se skupina bivših političkih zatvorenika, koja je uztrajno postavljala pitanje o izpravnosti osiguranja bivših političkih zatvorenika, ali ne s nakanom da se razjasne neke možebitne nejasnoće, nego da se izazove sumnja u štedljivost gospodarenja družvenim novcem.

Da je netko izvan ekonomskih strukture i postavio to pitanje, ne bi ostalo toliko gorka okusa, koliko su ostavila uporna pitanja mr. ekonomskih znanosti i izvrstnog inspektora financijske policije, Mate Batinića, kojima je podupro (i svoga) predsjednika HOR-a, gosp. Branimira Petenera, koji je ujedno i predsjednik udruge, koja želi pridobiti ne samo političke zatvorenike, da joj povjere svoje dionice na upravljanje i oplodnju. Udruga nosi izazovno ime - "DRINA".

Sabornici su prihvaćanjem izveštja predsjednice Kaje Pereković i Nadzornog odbora jasno odbacili "zavijutak", koji se skriva u navodnoj šifri, a koju smo svi prvi puta čuli. Draže bi nam bilo ime, jer nam ta četiri broja baš ništa ne znače.

Zato treba reći nešto o osiguranju, koje je bilo zaključeno, u prvom redu, kao pomoć za posljednji počinak naših članova, koji su od uhićenja pa do smrti bili neka vrsta tereta svojima najbližima uvlačeći ih često u vir progona neprijateljskih vlasti.

Najbolje ideje dolaze iz potrebe, pa je Vijeće HDPZ-a donijelo odluku da se počnu pregovori s osiguravajućim društvima oko uvjeta osiguranja, slijedom čega su zatražene ponude CROATIA-e, HELIOSA i ZAGREBA.

Daleko najpovoljnija ponuda bila je ona koju je dalo osiguranje Helios. Danas možemo reći da je ta ponuda bila i najhumanitarnija. Očito rađeno, kako je i govorila gospođa Zorić, s puno osjećaja za bivše političke patnike i tanko zaoštrenom olovkom. Konkurenca je neloyalno pronijela, strašan glas, misleći da je dovoljno njezino nama drago, ime da povjerujemo i platimo koliko njihove gulikože žele.

Crveni sumnje uvukao se, i nevjericu je počela raztakati vjeru u argumentaciju laži. Očito je bilo da su bandaže izvaneuropske i nemoralne, pa je podpisnik odustao od sudjelovanja u pregovorima o osiguranju. Salomonski potez povuklo je Vijeće i odlučilo se za treće osiguravajuće društvo, koje je bilo jeftinije od Croatia-e, a skuplje od Heliosa. S Osiguranjem Zagreb, a ne s nekim drugim subjektom, sklopljen je ugovor o osiguranju, i samo je to osiguranje izplaćivalo nastalu osiguraninu, a ne neke bezimene šifre, s kojima se uvaženi ekonomist razmeće ostavlajući dojam sumnje tajnovitosti. To je poznato svim našim podružnicama, koje su se u slučajevima odstetnih zahtjeva, obraćale nadležnim podružnicama Osiguranja Zagreb, a njih je bilo od Čakovca do Splita i Osijeka (ukupno sedam na području države).

Prosječna starostna dob našeg članstva jest 68 godina, pa je premija osiguranja po članu iznosila 176,26 Kn umanjenih za 5% (8,81 Kn) plus troškove. Kada se uzme u obzir da po osiguranom slučaju za premiju od **176,26 Kn** osiguranje isplati za slučaj smrti od nezgode 6.000,00 Kn, a za slučaj smrti od bolesti 3.000,00 Kn, onda prigorov o negospodarskom razpolaganju s novcem može doći iz razloga zlobnosti ili nesposobnosti razumjevanja, ne samo naravi osiguranja, nego i rizika odnosno zarade, koji mogu proizteći iz takvih ugovornih odnosa. Zato njihovo pitanje o visini zarade na tom osiguranju upućuje na to da ne razumiju što je to osiguranje. Jer, ako imaju osiguran svoj automobil, tko od njih pita, je li mu se izplatilo sklapati osiguranje. Pravo je pitanje, je li se netko od nas time okoristio. Nije!

Smatratи da je naša krivica ako je **osiguranje** u nekom osiguranom slučaju ostvarilo dobit (profit), žalostno je stanje kritičara, jer ako gospodarski subjekt ne teži stvaranju profita, onda mora propasti, a s njime i svi koji su s njim povezani. U našem su slučaju to osiguranici.

Nesposobnost je izgleda pravi zaključak. Mi se onda moramo pitati, kako to da se tako nesposobni ljudi upuštaju u stvaranje "DRINE" i pokušavaju pridobiti ne samo bivše političke zatvorenike da im ponude svoje dionice, kad se od njih ne može očekivati borba da vlastnici dionica dobiju profit iz tih dionica.

Koliko su članovi Hrvatskog društva političkih zatvorenika zainteresirani za osiguranje govori i činjenica, da ima nekih podružnica, koje su samoinicijativno nastavile osiguranje za svoje članstvo iz sredstava koje im je dala njihova županija ili grad.

Mi, na žalost, nismo bili u stanju nastaviti plaćanje premije osiguranja.

Izgovarajući riječi sumnje u štedljivo gospodarenje novcem Družtvu, puštena je krilatica podvale, od onih koji ništa nisu u Družtvu stvorili, ali su genijalni prigovarači svakog čina. Bezgrješan, kao i oni, mogao bi biti svatko, tko ne bi, kao i oni, ništa činio.

Jure Knezović

PAR RIJEČI O KUPONSKOJ PRIVATIZACIJI

Takozvana "kuponska privatizacija" (k. p.) utemeljena je na Zakonu o privatizaciji i Pravilniku o dodjeli dionica bez naplate. U listopadu je završena prva faza k. p. registracijom koristnika pri Ministarstvu privatizacije. U studenome i prosincu registrirani koristnici bi trebali dobiti kupone, ali čini se da ta operacija ponešto kasni.

Svaki koristnik će dobiti osobno na vlastitu adresu onoliko kupona, izraženim u DEM odnosno u kunskoj protuvrijednosti, koliko ima bodova u "potvrdi o registraciji". Na primjer, 10.000 bodova = deset tisuća DEM - odgovarajući iznos u kumanama. S tim kuponima korisnici će kupovati dionice nekih šest stotina poduzeća koje odredi ili je već odredilo Ministarstvo privatizacije.

Sva ta poduzeća moraju izići na dražbu i ponuditi svoje dionice vlastnicima kupona. Predviđene su tri dražbe, svaka u trajanju od 45 dana. Pod predpostavkom da dražbe otpočnu u siječnju 1998. g. praktično treba računati da će potrajati pet - šest mjeseci.

Dražba je javna prodaja dionica s početnom (izključnom) cijenom i nadmetanjem kupaca do najviše i konačne cijene. Još nije jasno gdje će i kako će biti organiziran taj "pazar", ali je očito da na njemu ne će istodobno moći sudjelovati par stotina tisuća koristnika k. p. Zbog toga se većjavljaju razni posrednici, koji će prikupljati kupone i na dražbi kupovati ponudene dionice.

U redovima HDPZ već se pojавio jedan takav posrednik pod imenom "Drina - Udruga kuponske privatizacije", kojeg predsjeda kolega Branimir Petener. Još se ne da razabrati, dopušta li Zakon o privatizaciji takvu mogućnost i uz koje uvjete, ali je glavni problem u tome, što za uspješnu kupnju dionica treba razpolagati valjanim informacijama o svim važnijim poduzećima s liste Ministarstva, a pribavljanje takvih informacija je skup i dugotrajno.

Naravno, prikupljanjem kupona se bave i neke banke, koje su u svrhu već osnovale odgovarajuće "Privatizacijsko-investicijske fondove". Prednost je banaka u tome što su bolje informirane o poduzećima, i što su vještije u dražbama. U zamjenu za kupone koristnici dobivaju odgovarajući broj dionica (udjela) tih fondova, koje kasnije mogu varirati na više i na niže od nominalne vrijednosti, a kad proradi burza dionica-udjela, koristnici ih mogu unovčiti u svakom trenutku.

O svim spomenutim i drugim pitanjima oko k.p. zagrebačka podružnica HDPZ će upriličiti jedan ili više informativnih skupova, uz sudjelovanje predstavnika banaka i drugih možebitnih posrednika.

Tihomil RAĐA

Družtvene vijesti

Četvrta Izborna skupština HDPZ-a Podružnice Rijeka

NEMA RAZCJEPA U HDPZ

Sudionici 4. Izborne skupštine riječke Podružnice HDPZ, što je održana 11. listopada 1997. u dvorani "Filodramatica" u Rijeci, jedinstveni su u svojem stavu da razcjepa u HDPZ-u nema, niti bi članovi ove Podružnice to dopustili. To je temeljna poruka s ovog skupa, premda je izraženo i stajalište da su članovi HDPZ-a poprilično marginalizirani u državi, za čiju su slobodu robijali u vrijeme jugokomunističke vladavine.

Dosadašnji predsjednik Podružnice, g. Slavko Radičević, podnio je kratki referat o radu Podružnice u proteklom razdoblju, s posebnim naglaskom na pokušaj marginaliziranja članova HDPZ-a, te o pokušaju razcjepe u HDPZ-u od strane jedne skupine bivših funkcionara u Družtvu. Kao gost Skupštini je prisustvovala i g. Kaja Pereković, predsjednica HDPZ-a, koja je u svojem izlaganju dala naglasak na tumačenju uzroka pokušaja stvaranja usporednog HDPZ-a, s ciljem smjenjivanja legalno izabranoj vodstvu HDPZ-a. Novoizabrani predsjednik riječke Podružnice, g. Slavko Meštrović, obećao je da će se boriti za poboljšanje stanja članova HDPZ-a, posebno onih s dugim robijaškim stazom i onih s lošim imovinskim stanjem.

Na kraju Skupštine izabran je novi Upravni odbor, predsjednik i tajnik Podružnice, Nadzorni odbor, te sabornici za Sabor HDPZ-a u Zagrebu.

IZ IZLAGANJA G. SLAVKA RADIČEVIĆA

U početku svog izlaganja, Radičević je naglasio da je Podružnica našla svoje mjesto u županiji Primorsko-goranskoj, posebno u gradu Rijeci. Uzpostavljeni su dobri odnosi sa svim strukturama i državnim tijelima, trgovackim družtvima, udružama i pojedinim građanima. Zahvalio je svima koji su pomogli u radu Podružnice, a posebno se zahvalio "Novom Listu", "Dnevniku", Radio Rijeci i televizijskom centru Rijeke na redovitom praćenju i objavljivanju relevantnih događaja u Podružnici.

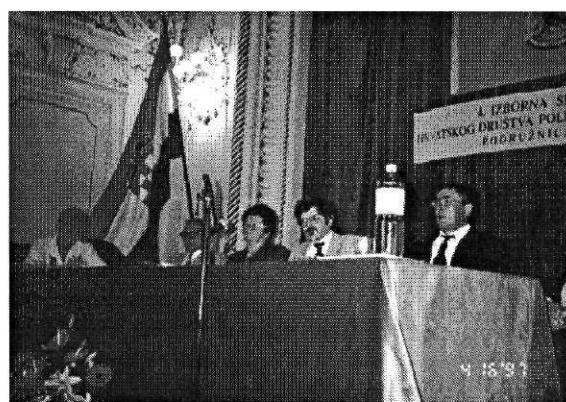
"Upravni odbor Podružnice redovito je bio obaviješten o svim pitanjima koja su se razmatrala u sjednicama tijela HDPZ-a", naglasio je Radičević, i dodao da su zaključci Odbora uvijek bili jednoglasno usvajani, te smatra da je ovakav način rada Upravnog odbora ujedno i osobita vrijednost. Izrazio je nadu da će Podružnica, zajedno s drugim sličnim udružama, kao što su Hrvatski domobran, veterani Domovinskog rata, HIDRA, dragovoljci i slični, dati svoj doprinos rješavanju pitanja od važnosti za razvitak Rijeke i Županije, jer "mi volimo našu Rijeku, Rijeka je bila hrvatska, Rijeka je danas hrvatska..."

danas mnogi uvaženi Hrvati, nekad dobri komunisti, uz posjedovanje novca, položaja i vlasti, zauzimaju dobre pozicije, ali istodobno pokušavaju udahnuti u naš život stare komunističke navike.

"Mi nismo zadovoljni našim položajem u Republici Hrvatskoj. Očekivali smo da ćemo kao osvjeđeni domoljubi imati u našoj državi osiguranu zadovoljavajuću mirovinu, zdravstveno osiguranje, riješeno stambeno pitanje, smještaj u domove, a ne da kao stari, bolesni i napušteni predstavljamo teret sami sebi i zajednici."

Radičević je izrazio nezadovoljstvo zbog nerješavanja zahtjeva HDPZ-a, posebno o nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika, kojima bi se popravilo stanje i dobilo minimalno zadovoljstvo za one ljudi koji su podnijeli stradanja u komunističkim zatvorima. Ovaj je prijedlog dostavljen Vladi RH još prije godinu dana, ali ni obećanja Predsjednika Republike Hrvatske, datih predstavnicima HDPZ-a, nikako da se realiziraju.

Govoreći o izplati naknada za dane provedene u zatvoru, Radičević je rekao da se izplata obavlja predviđenim redom: od najstarijih godišta dalje, i to 25% naknade. Sjetimo se, da je Vlada još prije nekoliko godina donijela odluku o visini te naknade: 15 DM za svaki dan proveden u zatvoru i 5 DM za svaki dan bez posla. Naravno, sve u kunskoj protuvrijednosti. "Ali, neki nama dobro poznati politički zatvorenici", naglasio je Radičević, "članovi državnih tijela, komisija i odbora, umjesto da se s dužnim poštovanjem odnose sa solidarnošću političkih zatvorenika, da se dijeli 25% naknade od starijih članova prema mlađima, svoje potrebe rješavaju mimo svih utvrđenih pravila ponašanja..." "... i upravo takovi ljudi govore o liku pravednika, humanista, demokrata i slobodnog građanina i očekuju da im se ilegalnim putem omogući vodstvo HDPZ. Služe se i parolom: tko je protiv nas taj je i protiv države. Mi ne možemo biti protiv hrvatske države, ali smo protiv onih koji, koristeći se svojim ponašanjem, iskorištavaju tu državu."

Radno predsjedništvo 4. izborne skupštine HDPZ-a Rijeka

U dalnjem izlaganju Radičević je govorio o značenju i svrsi HDPZ-a. "HDPZ je dragovoljna, nestramačka, humanitarna i socijalna udružna bivših hrvatskih političkih zatočenika, čiji je rad usmjeren na ostvarivanje ciljeva i zadataka utvrđenih statutom. HDPZ pripada svima nama i za nas je to jedna, jedinstvena i nedjeljiva udružna svih bivših hrvatskih političkih zatvorenika i odbacujemo svaku pomisao na stvaranje neke druge udruge."

Radičević je izrazio ponos "što smo prvi istupili protiv komunizma i ukazali na njegovu neodrživost". Naglasio je, da je sve naraštaje političkih zatvorenika održavala svijest da pripadaju hrvatskom narodu, što je bio osnovni oslonac za mučotrpno proživljavanje u logorima Stare Gradiške, Lepoglave, Požege, Golog otoka i mnogih drugih zatvora. "Ostvarilo se je sve ono za što su nas sudili i proganjali", naglasio je Radičević i dodao kako

U nastavku je Radičević objasnio da je skupina od desetak političkih zatvorenika, koja se nazvala "Poticajnim odborom", uputila vijeću HDPZ-a zahtjev da se sazove izvanredno zasjedanje Obćeg sabora. Tijela središnjice i podružnica jednoglasno su utvrdila da ne postoji nijedan opravdani razlog za izvanredno sazvanje Sabora, a anketa, provedena među članstvom, pokazala je da je preko 91% članstva odbacilo taj zahtjev i izkazalo absolutno povjerenje sadašnjem rukovodstvu.

U svojem izlaganju Radičević se osvrnuo i na zahtjeve, da se nekadašnjim informbirovcima prizna status članstva u HDPZ. Po njegovoj ocjeni, ovaj tip političkih zatvorenika nikako se ne može uvrstiti među borce za slobodnu Hrvatsku. Oni su samo stradalnici u borbi između pristaša Tita i Staljina.

Govorio je dalje o nezadovoljstvu bivših političkih zatvorenika u provedbi kupske privatizacije u pogledu prava nasljednika političkog zatvorenika na dionice. "Zakon o privatizaciji priznaje pravo na dionice bez naknade obitelji poginulih, zatočenih i nestalih civila, dok se ta prava ne priznaju članovima obitelji umrlih, nestalih ili ubijenih hrvatskih političkih zatvorenika. Ovdje vidimo ustavnu povredu o jednakosti građana. Na žalost, ništa nije promjenio naš glas, to je bio samo glas vapijućeg u pustinji", naglasio je Radičević.

Zatim je izrazio nezadovoljstvo i s odredbama Zakona o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine, kojim se to pravo priznaje samo nasljednicima prvog nasljednog reda, a izključuju se svi daljnji nasljednici. Također je napomenuo, da nisu dobivena ni odličja Predsjednika Republike prema prijedlozima HDPZ-a. Samo su neki od predloženih odlikovani, a najveći je broj odlikovanih koje podružnice nisu predložile.

"Žao nam je što našu situaciju ne razumiju upravo oni koji nas trebaju razumjeti, a teško je reći da nas ne žele razumjeti. Mi vjerujemo u Hrvatsku, ona je naša i naša će ostati. Mi ćemo i dalje isticati slogu i jedinstvo, poštjenje i razumijevanje u radu našeg Društva i među nama ne smije biti odbačenih, jer svi smo mi zajedno pripadali jednom korpusu koji je robovao za slobodnu hrvatsku državu", naglasio je na kraju svog izlaganja g. Slavko Radičević.

IZ IZVJEŠĆA O RADU PODRUŽNICE

Riječka podružnica HDPZ-a osnovana je 2. svibnja 1991. i obuhvaćala je područje Primorsko-goranske, Istarske i Ličko senjske županije. Danas Podružnica obuhvaća samo područje Primorsko-goranske županije.

Podružnica ima 285 redovnih članova, 54 pridružena člana i 16 članova koji su radi sudjelovanja u sastavu hrvatskih oružanih snaga bili u zarobljeništvu, u logoru ili na prisilnom radu. Osim toga ima još 37 članova, koji nisu dobili rješenje Vlade, te 38 osoba koje još nisu pokrenule postupak za dobivanje statusa političkih zatvorenika. Od osnivanja ove Podružnice preminulo je ukupno 30 njenih članova. Socijalnu strukturu članstva težko je dati, jer onima, koji su u mirovini, težko je utvrditi socijalno stanje, ali golema većina ima vrlo nizke mirovine i skromnu imovinu.

Iz finansijskog dijela Izvješća, što se odnosi na razdoblje od 1. siječnja do 30. rujna o. g., vidi se da je prihod Podružnice iznosio ukupno 119.760,27 kuna, a razvod 112.755,87 kuna, iz čega se vidi da Podružnica razpolaze s vrlo malo sredstava i kad se izdvoje materijalni troškovi, plaća jednog zaposlenog i doprinosi i drugi nužni troškovi za rad Podružnice, za socijalnu pomoć siromašnim članovima Društva ostaje vrlo malo.

Izvješće o radu Podružnice i finansijsko izvješće dobili su svi sudionici Skupštine prije početka rada i nije bilo niti jedne primjedbe. Ovome dodajemo samo primjedbu, da je šteta što finansijsko izvješće nije obuhvatilo razdoblje od treće do četvrte izborne skupštine, odnosno razdoblje od dvije godine, jer se najveći broj članova Podružnice sastaje samo na ovakvim skupovima.

IZ RAZPRAVE

Iz razprave se ne bi moglo ništa posebno izdvojiti osim činjenice da su sudionici jednoglasno podržali govor dosadašnjeg predsjednika Podružnice, g. Slavka Radičevića, a u pojedinim iztupima prevladavao je stav o potrebi čuvanja jedinstva Društva, a protiv svih onih koji pokušavaju unositi razdor među članstvom.

"Staro" i "novo" vodstvo Podružnice s predsjednikom K. Pereković i domaćicom Kluba HDPZ-a

Iz aktivnosti Podružnice izdvajamo rad Upravnog odbora s 18 održanih sjednica u protekle dvije godine. Zatim sudjelovanje 15 sabornika na 3. Saboru HDPZ-a. Osim toga mnogi članovi Podružnice sudjelovali su na komemorativnim skupovima u Bleibingu, Staroj Gradiški i Požegi i drugim skupovima te vrste u Rijeci i okolici. S obzirom da Podružnica razpolaze s vrlo ugodnim prostorijama, gdje se nalazi i Klub bivših političkih zatvorenika, omogućen je svakodnevni susret članova i simpatizera Društva. Drugim riječima, Podružnica ima vrlo dobre uvjete za svakovrsnu aktivnost njezinih članova.

Za rad Podružnice osigurana su sredstva iz članarine, zatim sredstva dobivena od Središnjice, ali i donacija društvenih, političkih i drugih organizacija i pojedinaca, pa je tim donatorima Podružnica uručila 58 zahvalnica.

NOVI ORGANI

Na prijedlog dosadašnjeg Upravnog odbora jednoglasno su izabrani novi organi Podružnice. Upravni odbor: Slavko Meštrović, predsjednik, Ante Brož, tajnik, Ratimir Mlinarić, Ante Mesić, Ivan Piršić, Andrija Vučemil, Tadija Zubak, Dušan Crjenko, Slavko Radičević, Stana Matić i Darko Deković, članovi. Nadzorni odbor: Zdravko Lovrić, predsjednik, Krešimir Šerbedžija i Ljubica Došen, članovi. Sabornici za Sabor HDPZ-a u Zagrebu: Slavko Meštrović, Slavko Radičević, Ratimir Mlinarić, Andrija Vučemil, Ante Brož, Ante Mesić, Marko Blažeković, Zdravko Lovrić, Tadija Zubak, Krešimir Šerbedžija, Ivan Piršić, Ljubica Došen, Miljenko Pehar, Branimir Iveljić i Roko Stjepanović.

Branko LATKOVIĆ

Družtvene vijesti

IZBORNA SKUPŠTINA HDPZ-a PODRUŽNICE VARAŽDIN

(govor predsjednika podružnice)

Skupštini je bilo nazočno 80 članova iz svih dijelova Varaždinske županije, a jedini je gost na skupštini bio podpredsjednik HDPZ-a g. Andrija Vučemil.

U raspravi nakon izvješća predsjednika g. Lj. Brdar je zadovoljstvo radom i funkcioniranjem kako društva u cijelosti, tako i podružnice, ali tek u posljednje dvije godine. Naime, očito je da se Društvo nakon Sabora 1995. godine očistilo od zalutalih članova, onih koji su u Društvu bili samo zbog osobnih probitaka, kao i onih koji jesu bili zatvorenici ali ne i politički, a kamoli hrvatski.

Na skupštini je osuđeno ignorantsko stajalište aktualnih gradskih i županijskih vlasti, koji su inače nazočni prilikom otvaranja bilo kakvih gostionica i trgovina, a nitko se nije odazvao na poziv bivših hrvatskih političkih uznika.

Na skupštini je ponovno izabran za predsjednika g. Ljubomir Brdar, a za članove upravnog odbora Ivan Brlek, Nada Fejer, Antonija Makaj, Alfred Obranić, Miljenko Počakal i Branka Šargač.

Poštovane kolegice i kolege bivši politički zatvorenici, poštovana gospodo!

Dopustite mi, da vam se najprije zahvalim što ste se odazvali pozivu da dođete na ovu Izbornu skupštinu, poglavito stoga cijeneći teret godina robije i ukupnih godina koje nosite na plećima.

Evo, minule su dvije godine našeg zajedništva, govorim o vremenu od kada sam ja na čelu naše Podružnice.

Što reći za to razdoblje? Ja osobno, zadovoljan sam i nisam zadovoljan. Gledajući s političkog aspekta, a to je potrebno, jer smo mi Društvo bivših političkih zatvorenika ostvarili naš mlađenački san. Ostvarena je hrvatska država. Taj cilj je bio povijestna težnja hrvatskog naroda kao i naša, svakog od nas ponaosob borba ili nakana zbog čega smo bili ubijani, mučeni i zatvarani. Naša žrtva bila je, a trebala bi i ostati temelj i trasa hrvatske slobode i neovisnosti. Kuća bez temelja se ruši kao i kuća sa lošim temeljem. Na toj spoznaji sagrađena je naša Udruga kao temelj, odnosno Memento, na kojem je utemeljena naša sloboda i naša budućnost. Naš je politički cilj svjedočenje o jednoj bezprimjernoj žrtvi za slobodu Domovine. Tu istinu svjedočiti ćemo tako dugo dok budemo biološki trajali.

Mi danas živimo u svijetu izvrnutih vrijednosti, gdje se materijalna moć izjednačuje s pravom, laž se prikazuje istinom, a žrtva se izjednačuje s krvnikom. Mi, koliko god smo žrtve takvog "pogleda na svijet", koliko moramo biti prepreka silama zla koji raztaču sve moralne zasade čovječanstva, pa tako i naše zemlje. Čitava ljudska povijest trajna je borba dobra i zla. Dobro uvijek za nijansu vodi od zla. Na toj činjenici egzistira čovječanstvo. Temelj je dobra istina. A naša zadaća je svjedočiti istinu o našoj žrtvi. Plodove toga brat će naša djeca. Eto, to bi ukratko bila naša politička zadaća. Oteti hrvatsku žrtvu od zaborava.

Josip Ljubomir Brdar

Druga isto takva zadaća naše Udruge jest da socijalno zbrinemo naše članove. Zašto? Zato jer smatramo, da smo, pri noseći žrtvu na oltar Domovine, zasluzili bar toliko, da nam ostvarena Domovina bude majka, a ne mačeha. Mišljenja smo, da smo bar toliko zasluzni, da se u socijalnim pravima izjednačimo sa svojim progoviteljima. Nama komunistički režim nije darivao društvene stanove i visoke položaje, mi nismo sticali privilegirani status kao udabaši koji su nas mučili, nadzirali i pratili. A kakva je situacija sada? U ime svehrvatske pomirbe udabaši su ostali privilegirana kasta, posjednici stanova, vikendica i visokih mirovinja, a mi, kao njihovi predmeti komunističkog preodgoja, postali smo baštinici prava na oprštanje, plaćanje participacije nekoliko vrsta lijekova, koji se mogu dobiti. To je pravo koje koristi hrvatska sirotinja. Naši članovi, sada u trećoj životnoj dobi, žive u sivilu

socijalne bijede. A to nismo očekivali. Već stoga, to sigurno ne postoji družtvena skupina ili asocijacija, koja je s toliko čežnjem i uzbita dočekala hrvatsku državu kao mi. To je i logično jer smo mi bili istinski borci za slobodu, to srno i dokazali svojom robijom po robijašnicama Lepoglave, Stare Gradiške, Golog otoka, Požege, bosanskih kazamata, itd. Zbog toga sam suglasan s prijedlogom naših kolega iz Zagreba, da dignemo svoj glas i upozorimo hrvatsku javnost, da je konačno prispjelo vrijeme, da se u našoj državi bar izjednače žrtve s progoviteljima.

Vama je manje ili više poznato, da je minule dvije godine vodstvo HDPZ-a sustavno i svakodnevno radilo na projektu zbrinjavanja svoga članstva. S našim položajima, prijedlozima zbrinjavanja kao i s nacrtom Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika upoznali smo Predsjednika Republike, predstavnike hrvatskog Sabora i Vlade Republike Hrvatske. Prijedlog konačnog teksta Zakona objavili smo u "Zatvoreniku" br. 52/53 za mjesec srpanj/kolovoz 1996.

Dato nam je obećanje, da će prijedlog Zakona ići u saborsku proceduru početkom 1997. To se nije dogodilo do današnjeg dana, unatoč svim našim molbama. Zbog toga, zbog jednog takvog nevjerojatnog odnosa državnih vlasti prema nama, svojim najvjernijim sinovima i kćerima, izražavao svoj prosvjed protiv nositelja visokih dužnosti hrvatske Vlade i Sabora, koji su svojom bezčutnošću sudbinu ljudi, koji su robijali i patili za Hrvatsku, u sutoru njihovog života gurnuli na društvenu marginu, tj. na onu poziciju na kojoj su bili i u komunističkoj državi.

Nameće nam se samo jedan logičan zaključak, a taj je da našu sudbinu određuju oni isti ljudi koji su nas raspoređivali po jugoslavenskim tamnicama, ili njihovi ideološki srodnici, koji su izkoristili konvertitski stampedo 1990. i kasnije, odjenuvši se u hrvatsko nacionalno ruho. Kako drugačije možemo protumačiti prešućivanje i odbacivanje

svih naših Zakona od strane hrvatske države? Ništa nas više ne može uvjeriti, da se Vlada RH ne ponaša prema nama diskriminatorski. Čaša naših strpljenja se izpunila. Tražimo, da se naš prijedlog Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika odmah uputi u saborsku proceduru. Ako izostane i ovaj naš pokušaj nameće se logička potreba za javnim progovodom.

Od socijalnih prava, koja proizlaze iz Zakona, želim spomenuti da smo ostvarili djelomično pravo na odštetu za dane provedene u zatvoru, koja je izplaćena u 1/4 iznosa za sve one koji su stariji od 1924. godišta. Mi smo u Varaždinu u ove dvije minule godine na ime pomoći (božićnice i uzkrtsnice) izplatili našim članovima 96.284,00 kn. Značajna pomoć u ovom našem radu bila je pomoć grada Varaždina u iznosu od 69.000,00 kn. Ta pomoć u mjesecnim iznosima od 3.000,00 kn traje i danas. U tom razdoblju ostvarili smo dva puta pohod u Bleiburg i jedan izlet na Plitvička jezera. Uz neke sitne pomoći i uz osiguranje naših članova, koje je ukinuto, to je bilo sve. To je sve malo. To je kap u moru naših potreba. Mi, koji smo vični odricanju, možemo puno podnijeti, ali težkoće bi lakše podnosili kada bi bile raspoređene na sve jednako. Ovako, svjedoči smo nepravde pa čak i u vlastitim redovima. Zar nije sramota, da današnji čelni ljudi pokušavaju ostvariti neka materijalna prava koja mi ostali nemamo. Nažalost, ti ljudi obnašaju visoke funkcije u hrvatskoj državi. Mi smo se suprotstavili takvim zloupotrebama poglavito stoga jer su u toj radbi sudjelovala i dva ministra. Pitamo se, kako onda možemo očekivati pravdu?

Još jedno naše pravo, koje je ute-meljeno Zakonom, nije došlo, da se tako izrazim, u naš posjed. To su dionice na koje imamo pravo kao bivši politički uzničari. Razni mešetari već obilaze naše ljudi kao strvinari tražeći odkup tih dionica za neke sitne novce. Uputio bih preporuku, da ob-jedinimo to naše materijalno pravo za našu zajedničku korist, a HDPZ će konzultirati sve Investicijske fondove i ostale institucije, kako bi na najbolji način izkoristili to naše pravo. I na kraju, ne želete vas odveć umarati, moram spomenuti, da su na naše Družtvu vršeni udari kako bi nas se zbrisalo s lica zemlje. Vi o tome puno znate. Poznate i te ljudi. Mi posjedujemo životno izkustvo, znamo razlikovati istinu od laži. Mi ostajemo vjerni našem mladenačkom i robijaškom idealu. To je Hrvatska. To je konstanta. Ostajemo u vjeri, da većina ljudi misli i djeluje kao mi. Svi oni drugi, koji su se maskirali u do-moljubno ruho, a rastaču moralno, materijalno i duhovno tkivo naše zemlje, bit će i već jesu prepoznati.

U toj vjeri i u takvoj nadi i u takvom nastojanju djelovat će i ubuduće Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.

Hvala vam.

Predsjednik:
J. Lj. Brdar, dipl. ing.

Predsjednik varaždinske podružnice Hrvatskog društva političkih zatvorenika Josip Ljubomir Brdar:

"Naši članovi gurnuti su na društvenu marginu!"

Na nedavno održanoj Izbornoj skupštini Hrvatskog društva političkih zatvorenika ponovno je za predsjednika, za slijedeće dvogodišnje razdoblje izabran Josip Ljubomir Brdar. To je bio povod za razgovor s gospodinom Brdarom, bivšim političkim zatvorenikom čiji se mladenački san i politički cilj, da živi u slobodnoj i neovisnoj Hrvatskoj, ostvario.

- **Uz čestitke na izboru za predsjednika varaždinske podružnice HDPZ-a, upitat ću Vas kajva je to udruga te koji su joj zadaci i ciljevi?**

- HDPZ je dragovoljan i nestranački oblik udruživanja bivših političkih zatvorenika. Politička zadaća nam je pratiti pojave koje imaju, (ili bi mogle imati) štetne posljedice za Hrvatsku te poticati odgovorna tijela na poduzimanje odgovarajućih mjeru. Žadaća nam je, zatim, svjedočiti autentičnu istinu o patnji i žrtvi hrvatskog naroda na putu do slobode. Spomenuo bih još jednu zadaću, a to je socijalno zbrinjavanje članova, koji su mahom u trećoj životnoj dobi.

- **Što ste napravili u ove dvije minule godine i jeste li zadovoljni svojim učinkom?**

- Zadovoljan sam jer je ostvaren naš politički cilj, nač mladenački san, a to je neovisna hrvatska država. Ako tu državu shvatimo kao dragulj (a mi ju tako shvaćamo), onda sam s druge strane nezadovoljan što je taj dragulj tu i tamo zaprljan. Dragulj treba čuvati, a za prijavština treba dobra krpja. U ove dvije godine radili smo puno, ali učinci nisu značajni.

- **Što time želite reći?**

- Kada sam preuzeo "Društvo" prije dvije godine, ono je u cijelini bilo u jednom anarhičnom stanju. Podružnicu u Varaždinu je vodila jedna bivša drugarica, koja je zaista bila u zatvoru, koja je bila žrtva, ali žrtva svoje ideološke subraće koji su prakticirali "revoluciju koja jede svoju djecu". Ta osoba nije bila u funkciji ovog društva, već joj je ono poslužilo kao alibi za njenu novu "demokratsku" karijeru. Budući da mi nismo društvo zatvorenika, već političkih zatvorenika, ta osoba više nije naš član.

- **A što ste vi učinili? Kako ste počeli s radom?**

- Počeo sam sređujući dokumentaciju, kako o finansijsko-materijalnom stanju, tako i o članstvu. Puno je toga nedostajalo (dokumentacija o adaptaciji prostora u Stepinčevu ulici). Zatim, prema papirima Drutvo posjeduje automobil, a u praksi ga nemamo. Otuden je. Promjenio je vlasnika, a o tome nema nikakvog pisanih tragova. Napravio sam krivičnu prijavu, ali od toga ništa do danas. Kao što vidite, pravda je stvarno spora, a je li dostižna, vidjet ćemo.

- **Sto je s članovima?**

- Tu smo napravili red. Zna se točno prema Statutu tko može biti član, a tko ne. Sigurno je da kriminalcima kao niti informbirovcima nije mjesto u HDPZ-u. Oni mogu osnovati svoje udruge. U dvije godine podigli smo našim članovima pomoći prigodom Božića i Uskrsa u iznosu od 100.000 kuna. Bili smo dva puta na polaganju vjenčanja u Bleiburgu i na jednom izletu na Plitvičkim jezerima. Naš najveći učinak je izrada, na državnoj razini, prijedloga Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika, koji smo Saboru i Vladi RH dali na usvajanje.

- **Vi ste se na Skupštini oštros odredili prema nositeljima državne vlasti zbog nerješavanja ovog Zakona.**

- Da, ne samo ja, nego svi članovi. Mi smo tim zakonom samo tražili da se naša prava

izjednače s pravima naših nekadašnjih progonitelja. Bivši udbaši i naši čuvari vlasnici su stanova i imaju pristojne mirovine, a bivši robijaši nemaju ni stanove ni mirovine jer su bez staža. Jedino pravo koje smo stekli je pravo na oslobođenje participacije na nekoliko vrsta lijekova koji se mogu dobiti. Naši članovi gurnuti su na društvenu marginu, u sivilo socijalne bijede. Tako se teret svehrvatske pomirbine svalio na leđa najvjernijih sinova i kćeri.

- **Kako tumačite to da "vaš" zakon ne dolazi na saborske klupe već skoro dvije godine?**

- Ja osobno mislim da ga opstruiraju oni koje sam maloprije metaforički označio kao prijavština na hrvatskom dragulju. To je dio komunističkog taloga koji je obukao hrvatsko ruho i rastaće nam tkivo.

- **Stalno ističete svoj antikomunizam.**

- Da, to je za mene, kao i za naše člane, zločinački sustav. Pod komunističkim znamenjem mi smo ubijani, mučeni i osuđivani na robiju. Tvrdim da je komunističko razdoblje najcrnja mrlja u našem trajanju. U skladu sti Tito je za nas zločinac par excellence. Zato se protivimo da i jedan kamen lijepe naše nosi njegovo ime.

- **Kada ste i zašto Vi osuđeni?**

Suđen sam u grupi jedanaest varaždinskih gimnazijalaca, srednjoškolaca odnosno bručića davne 1959. godine za krivično djelo protiv naroda i države", kako se to onda zvalo, jer smo kao srednjoškolci osnovali ilegalnu organizaciju za rušenje ondašnje Jugoslavije i izdvajanje Republike Hrvatske kao demokratske i neovisne države.

- **Vi ste prisutni u politici. Da li su Vaše kolege s robije isto tako aktivni danas u politici i da li "berete plodove" Vaše prošlosti?**

- Da, u politici sam prisutan, ali pasivno. Ne obnašam ni jednu političku funkciju. Od nas jedanaestorice koji smo osuđeni 1959. politički je aktivan uz mene Alfred Obranić. Hrvati našeg kova nisu danas "u modi". U modi su "igraci" koji su svoje hrvatsko otkrili poslije bljeska i oluje te odmah svoje "domoljublje" stavili na transfer listu nudeći se onome tko da više. Moram priznati da mi, bivši politički zatvorenici, takvom "moralno-komercijalnom" standardu nismo dorasli.

- **Na izbornoj skupštini vaši članovi iskazali su prosvjed zbog toga što nitko od predstavnika vlasti nije došao na Skupštinu.**

- Da, to je istina, ali naši članovi ne znaju da gospoda iz vlasti imaju puno "atraktivnijih" ponuda od naše. S druge strane, dužnostnici vlasti ne znaju da se najveći politički poeni u demokratskoj državi dobivaju u humanoj i socijalnoj sferi. Kao što vidite i taj izostanak predstavnika vlasti s naše Skupštine zorno ilustrira koliko i kako kotiraju u očima aktualne vlasti ljudi koji su robijali i patili za Hrvatsku po jugotamicama u vremenima kada je to bilo najteže.

- **Kakve planove imate?**

- Dalje uporno raditi na ostvarenju zacrtanog političkog i socijalnog programa.

Vesna Nazansky
Varaždinske vesti,
broj 2758, 19.XI.1997.

PRIGODNO SLOVO PRI DODJELI ODLIČJA

Mons. Ćiril Kos, biskup đakovački i srijemski u m.

Poštovani gospodine
PREDSJEDNIČE SABORA
REPUBLIKE HRVATSKE,
Poštovani članovi predsjedništva,
Hrvatskog Društva Političkih
Zatvorenika, Poštovana i ugledna
prisutna gospodo,

u ime prisutnih članova
Društva političkih zatvo-
renika, i u svoje ime, zahval-
jujem na pozivu na ovaj
susret.

Zahvaljujem Predsjedniku
Republike Doktoru Franji
Tuđmanu na donesenoj Od-
luci o dodjeli odlikovanja
ovde prisutnim članovima
Društva.

Posve je jasno da sebe sa
zahvalnošću smatram "naj-
manjim" među prisutnima. I
zato prihvatom ovo odliko-
vanje u ime svih prisutnih i ne-
prisutnih, koji su bili žrtve na-
silja samo zato, što su ljubili
svoju Domovinu Hrvatsku u
svoju Crkvu.

U ime svih onih, koji su bili
zatvarani i prije i dulje od
mene.

U ime svih onih, koji su trpjeli dugo-
trajna ispitivanja po noći, uz neljud-
ske postupke iznuđivanja pri-
znanja. Svih onih koji nisu imali
svojih branitelja, a još manje svje-
doka obrane. U ime svih onih, koji
su mučeni u samicama, goli i
gladni. U ime svih poniženih tokom

zatvorskih godina u nastojanju da
se "preodgoje".

Čvrsto se nadam, da će svi politički
zatvorenici, osim ovog od-
likovanja, ostvariti i ostala svoja
prava, koja im jamči naša slo-
bodna Hrvatska.

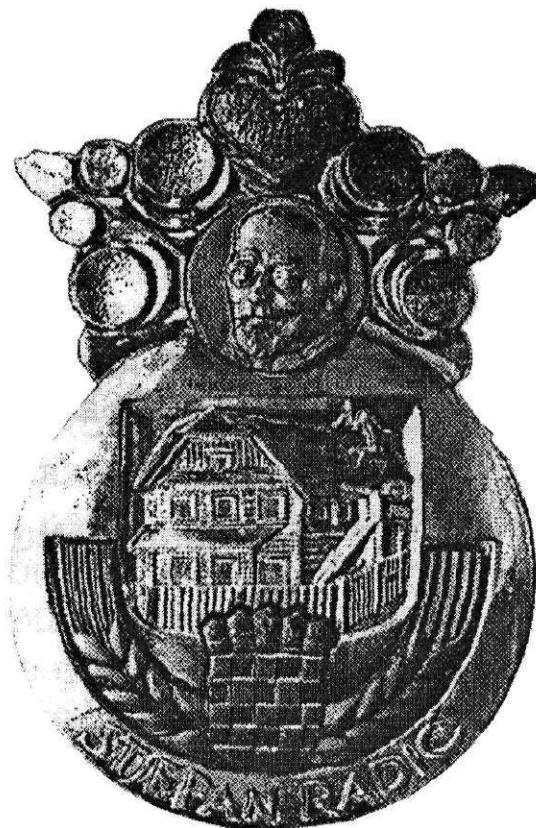
Drugi je kard. Alojzije Stepinac,
koji je bio pozvan na naše suđenje
u Osijek kao "svjedok". Neza-
pamćeno drski poziv Okružnog
suda u Osijeku, koji je završio nje-
govim pismom istom sudu od 5.
prosinca 1959. -dva mjeseca prije
smrti:

"Ako režim smatra da umirem i
suvise polagano, onda neka
me potpuno tjelesno dotuče,
kao što je to u pravom smislu
učinio prije 14 godina. Sveti
Ciprijan je dao svome krvniku
25 zlatnika prije nego što će
mu odsjeći glavu. Ja nemam
zlata. Sve što mogu dati jest
molitva za onoga, koji će mi
zadati smrt, da mu Gospodin
oprosti i dade život vječni, a
meni da dade spokojnu smrt".

"Moji stražari mogu i dalje
nastaviti sa stražarenjem
prema vašim uputama, da mi
se život učini nemogućim. Ja
znam stoje moja dužnost. Mi-
lošću Božjom ja ću izvršiti sve
do kraja bez mržnje prema bilo
kome, ali i bez straha od bilo
koga".

Čestitam svima koji ste ga
slijedili!

A Predsjedniku Republike, i
Vama, poštovani Gospodine
Predsjedniče Sabora, na ovim od-
likovanjima zahvaljujem!

Smijem li spomenuti samo dvojicu
zatvorenika, koji više nisu među
nami. Prvi je svećenik Nikola
Soldo, kažnjenik sa brojem 1 u
Staroj Gradiški. On je izdržao
kaznu do posljednjeg dana, i spo-
minjan i poslije odlaska nadležnih
sa puno poštovanja. Sahranjen je
22. listopada na Mirogoju.

Zagreb, 6. studenog 1997.

Godišnja skupština podružnice HDPZ-a istarske županije

U subotu, 8.11.1997. u 10 sati, održana je u Poreču godišnja skupština podružnice HDPZ-a istarske županije. Skup je otvorila predsjednica podružnice, gospođa Marija Mikac, pozdravivši u prigodnom govoru nazočne članove i goste. Nakon uobičajenih izvještaja o radu i financijskom poslovanju, izboru predsjednika i članova odbora, riječ su uzeli gosti. Dr. Andrija Vučemil gorio je o pravima političkih zatvorenika, načinu i dinamici njihova ostvarivanja, posebno o naknadama za vrijeme provedeno u kazamatima bivše Jugoslavije. Ustvrdio je da probleme, koje HDPZ Istre ima u svom radu, imaju politički zatvorenici u cijeloj Hrvatskoj. Dobro raspoređeni komunisti u vlasti i oporbi, jedinstveni su u stavu prema bivšim uzniciima. To nije ništa neobično, kad se zna tko je u bivšem sustavu punio zatvore svojim političkim protivnicima. Nije čudno ni što je lokalna vlast u Istri dala sredstva za rad svim udrugama osim HDPZ-u. Stoga su i danas mnogi bivši logoraši i uznici, iako stari i nesposobni za privređivanje, nezbrinuti i nezaštićeni. Novi zakon o bivšim političkim zatvorenicima trebao bi te probleme kvalitetno riješiti.

Gospodin Branimir Petener govorio je o kuponskoj privatizaciji i načinima da se stečeni kuponi pretvore u dionice. Upoznao je nazočne sa osnivanjem "Drine", udruge kuponske privatizacije, čije je osnivanje potaknuo HOR (Hrvatski obrambeni red), čiji je on predsjednik. Nazočnima su podijeljene i pristupnice HOR-u. Skupština je završena domjenjom u jednom lokalnu nadomak Poreča.

Pula, 10.11.1997.

Vlado Jurcan

Mnijenja i razsudbe

TKO MISLI NA NAS?

Čitam redovito naš glasnik "Politički zatvorenik", pa sam tako pročitala i broj 56/96.

U navedenom broju na str. 23. U susret Požegi (gdje sam i sama prisustvovala) naša predsjednica Kaja Pereković je u svom govoru, među ostalim, izjavila i sljedeće: "Ja tražim u ime tih majki da se toj djeci također prizna status političkog zatvorenika u trajanju onoliko vremena koliko je robovala njegova majka. Oni su već od dolaska na svijet bili progonjeni i postali osuđenici srbokomunističkog zlosilja..."

Ovim riječima naša je predsjednica rekla sve. Zaista smo i mi bili osuđenici, a najbolje to i ja znam, jer sam jedna od rođenih u Požegi. (Moj izvod iz MKR, gdje lijepo stoji da sam se rodila u Osječkoj cesti 11, a da je moja majka Ana Radoš prebivala u KPD-u Požega, Osječka cesta 7.).

Ne samo da sam bila osuđenica, nego sam postala i INVALID u duši. Svo to razdoblje mog života, djelovalo je nesretno. Ne samo da su mi govorili da sam dijete protudržavnog elementa, nego sam stalno bila u pozadini. To su činili i mojim najmilijim (baki, djedu, tetama i ujacima), kod kojih sam bila sve do izlazka moje majke iz KPD-a. (Bila sam stara 4 godine i 4 mjeseca kada je majka došla kući).

Uvjerenja sam, da vam ne trebam opisivati sva zla onog režima, kad smo morali raditi sve ono što nismo voljeli (u školi).

Stoga molim, da se zauzmete za nas djecu rođenu nesretno u raznim LOGORIMA I ZATVORIMA, pa da nam se prizna STATUS BIVŠEG POLITIČKOG ZATVORENIKA, kako bi dobili barem tu beneficiju.

Sada sam već stara 51. godinu, srdčani bolestnik, jako sam emotivna. To sve djeluje na moje zdravlje i život.

Bit će vam zahvalna za sve što ćete poduzeti, odnosno učiniti.

Hvala vam unaprijed.

ZA HRVATSKU UVIJEK!

VERA BOŠNJAK, rođ. Radoš

U SRIDU!

Štovana gospođo predsjednica Pereković,

Već od lipnja ove godine, kada se je u našem časopisu br. 63. pojavio Vaš odgovor Ivankoviću - Vonti pod naslovom "Doista, naše je vrijeme došlo!", spremam se da napišem nešto tim povodom. Sada, poslije naše Izborne skupštine (18.10.) ima i dodatnih poticaja o kojima želim nešto napisati ali, kao prvo, vraćam se na Vaš spomenuti članak.

U njemu ste kao Vaš odgovor Vonti nanizali 21 pitanje, za koja se samo može reći da se ne zna koje je od kojega bolje. Može se kratko reći, daje u tim pitanjima na veoma originalan i koncizan način demaskirana sva njihova demagoška tzv. antifašistička borba, koja u praksi nije bila drugo nego užtrajna borba protiv interesa i neovisnosti vlastitog naroda. Ali, zadnji je 21. "zašto" najsadržajniji tekst, koji se u samo tri retka uobće može zamisliti, pa gaje zato vrijedno ponoviti: "Zašto do danas ne mogu odgovoriti zbog čega je Hrvatima bio potreban Domovinski rat, ako su nas ti "antifašisti" oslobođili?" Bravo, gospođo predsjednica, to je pravi alkarski "u sridu"!

Nedjeljko KOMAR

VEĆ SMO PISALI O UBIJENIM DOMOBRANIMA

Zagreb, 24. 10.1997.

U glasilu HDPZ "Politički zatvorenik" broj 67/1997., objavljen je članak gđe. Višnje Sever:

FRAGMENTI MOJIH SJEĆANJA

U svezi tragične pogibije mojih suboraca, domobranksih časnika: Juce UGARKOVIĆA, Marijana CULUMOVIĆA, i Ivice PAVIČIĆA, a o kojima gospođa Sever piše u navedenom članku, slobodan sam, budući da ne znam adresu gđe. Sever, dostaviti Vam naše glasilo "HRVATSKI DOMOBRAN", broj 1/1993., gdje je na strani 3. gospodin NIKOLA RAŠIĆ napisao članak

U PANDZAMA BOLJŠEVICKIH KRVNIKA

Gornji članak povezan je sa sudbinom Ugarkovića, Čulumovića i Pavičića, budući je Rašić bio s navedenima u skupini.

Mislim, da bi bilo svrhovito članak gosp. Rašića tiskati i u "Zatvoreniku", tim više što smo nedavno naše tragično pogubljene suborce ekshumirali i dostoјno pokopali na groblju u Popovači, a iz članka g. Nikole Rašića mnogo toga je razvidno, na koji način su mnogi uhićeni i suđeni.

Gospodin je Nikola Rašić, hvala Bogu, još živ, te ne znam mora li dati svoju suglasnost za tisak u "Zatvoreniku"?

Lijepo Vas molim, da gospodi Višnji Sever pokažete glasilo "HRVATSKI DOMOBRAN" 1./1993., kako bi doznala istinu od živog svjedoka.

Koristim priliku da Vam izrazim iskrene čestitke na odličnom glasilu "Zatvorenik", koje bez predaha čita naša mladež, koja je 50 godina bila prisiljena učiti krivotvorenu povijest.

Srdačno pozdravljam i ostajem,
ZA HRVATSKU UVJEK!

Darko Škrinjar

Prilog: Glasilo HRVATSKI DOMOBRAN, BR. 1/1993.

Mnjenja i razsudbe

POKOJNA MARIJA

RAJKOVIĆ NIJE BILA

POLITIČKA UZNICA

HRVATSKO DRUŠTVO

POLITIČKIH ZATVORENIKA
ZAGREB

Pokojna Marija Rajković iz Modruša, supruga pokojnog Franje Rajkovića, rođenog u Križopolju, občina Brinje, ne može biti članom HDPZ-a iz sljedećih razloga:

Suprug Franjo bio je do smrti članom HDPZ-a u podružnici Ogulin, ali nije nikada dobio status političkog zatvorenika, jer je krivotvorenjem dokumenata htio **kriminalne** radnje prikazati **političkim**.

Ja sam odmah nakon smrti njezinog supruga Franje bio tri puta o svom trošku u Modrušu radi spoznavanja prave istine, ali na žalost, ona je takva kakvu sam je prikazao.

U vezi iznijetog smatram da provjerite moje navode. Zatim, već u sljedećem broju "Zatvorenika" ispričajte se za pogrešku-propust, a neodgovorne osobe pozovete na disciplinsku odgovornost.

Marija Rajković bila je zaista sirotinja i možda i dobra Hrvatica, ali joj titula političkog zatvorenika ne pripada.

Vrbovsko, dana 6. listopada 1997.

Ivan Piršić

Osvrt na primjedbe mojem članku: Jelka Benešić kiparica u sjeni Ivana Kapistrana

Poštovani gospodine glavni urednice!

Drago mije, da ste osvrtom gospodina Mate Batorovića iznijeli neke podatke u našem časopisu "Politički zatvorenik", broj 67., listopad 1997., stranica 33.

O odnosu Jelke Benešić i strica Julija Benešića smatram potrebnim, da niže navedeno podcrtam.

Jelku Benešić vrlo dobro sam poznavao. S njom sam dvije i pol godine dijelila "pričnu" u KPD-u Požega. Mnogo mije pričala o svojoj obitelji, njihovim odnosima i djelatnostima.

Što se tiče akademskog slikara i pedagoga Petra Pappa, svakom je bilo poznato, damu je prezime Papp. U mom tekstu krivi oblik njegova prezimena nastao je tiskarskom pogreškom.

Jelka Benešić imala je koncepciju svoje Fontane još u KPD-u Požega pod naslovom "Djeca u igri". Vidim iz vašega teksta, da je Fontanu izradio drugi kipar. Informaciju, daje Fontana postavljena pred školu, primila sam naknadno u danima rata, pa nisam mogla provjeriti tko ju je izradio.

Uz srdačan pozdrav

Višnja SEVER

DOJMOVI S IZBORNE SKUPŠTINE ZAGREBAČKE PODRUŽNICE HDPZ-a

S naše Izborne skupštine 18.10. otišao sam, na žalost, prije završetka jer sam bio iznenađen i iznerviran govorancijama nekih sudiонika, za koje naprosto ne mogu vjerovati da su članovi našega Družtva. Na momente, ta su izlaganja poprimala čisto urlikajuće, za uši nasilne tonove te su neodoljivo podsjećali na nekadašnje skojevske mitinge. Odlazeći sa skupštine, pitao sam se zašto takvim "ibe govornicima" predsjedavajući nije oduzimao riječ? Ali sam odmah i pomislio na onu histeričnu dreku, koja bi se, uz pomoć zapadnih sponzora (kojeg li apsurda!), prolomila s raznih strana zbog "narušavanja ljudskih prava". Uobće ta tema ljudskih prava postala je veliko pomodarstvo i između raznih "demokrata" obilno ga zlorabe i ostaci onih, koji su ta prava de-setljećima zatirali svim sredstvima, u ime "socijalističke demokracije".

Povodom iznošenja podatka, da su na Golom otoku ibeovci-Hrvati bili u većini 297:3, to ništa ne znači jer njima nije bio na pameti никакav hrvatski interes. Oni su samo htijeli promijeniti inozemnog gospodara.

Jedan od nepoželjnih govornika čak se je drznuo, da u podrpu svoje ibe promidžbe priziva i uspomenu na plemenitu žrtvu gosp. Andrije Hebranga. Umjesno je zapitati, tko je još od hrvatskih komunista takvom nesebičnom žrtvom velike karijere i života dokazao, da je u pojmu anti-fašizam podrazumijevao iznad svega borbu za Hrvatsku, a ne za titovski srbokomunizam?

Kada nas danas kojekakvi nostalgičari stalno podsjećaju na antifašizam-komunizam, formirao sam sebi mišljenje, daje taj komunizam, kao u biti oporbena ideologija, uvijek bio bliži nama Hrvatima nego Srbima, sve dok ga Hrvat Broz nije pretvorio u SRBOKOMUNIZAM. Tko se je od naših nostalgičara odrekao te nove balkanske forme komunizma, a svi znamo da se je ta transformacija davno dogodila? Upravo je Bleiburg bio toj transformaciji najokrutnija i užasna potvrda.

Na ovo razmišljanje povezat ću sada i jednu misao (rečenicu) iz članka, koji mi je objavio "VJESNIK" u rubrici "Pisma čitatelja", dne 13.07.97. Evo te rečenice: "Možda bi i naši reformirani komunisti imali bolje izborne rezultate, da su oduvijek bili samo naši hrvatski komunisti, ali zauvijek će ih pratiti mračna sjena triju fatalnih slova: KPJ".

Nedjeljko KOMAR

SLIJEPE OČI

Tomislav PEĆARINA

Oči, dvije žeravice pogašene pljuskom vode,

teško, ukočeno napinju se u daljinu.

Uvijek su tako vlažne od luđački tople strasti,

da se časkom svjetla taknu i u vidokrug rasplinu,

u boje pretočene da živce nadraže,

utopljene u sunce i vode.

Oči, što svjetlost traže.

Nikada. Nikada. I zato u glavi boli

to besmisленo htijenje varnica i vatre:

ko dijete da plamsaje skrije u prstiće slabe,

mrak * svoj žudno bojama da natre.

Uzalud se napinju živci da stvore,

praznina boli kao rana pod jodom.

Oči, dvije žeravice pogašene mrzljom vodom.

KPD Velika Pisanica,
prosinca 1945.

Iz povijesti

PRILOG POVIJESTI HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

U glasilu "Politički zatvorenik", broj 67/1997. objavljen je članak gospodina Branka Kruljca pod naslovom: "HRVATSKO DOMOBRANSTVO KROZ POVIJEST".

Kako je u navedenom članku naveden netočan broj cijelokupnih hrvatskih oružanih snaga prije povlačenja 1945. od 256.000 časnika, dočasnika i vojnika, istine i povijesti radi dajem izpravne podatke 0 brojčanom stalištu hrvatskih oružanih snaga NDH prije povlačenja na zapad.

IZVJEŠĆE DRŽAVNOG BROJIDBENOG UREDA NDH ZA KOLOVOZ 1941.

Nezavisna Država Hrvatska zaprema teritorij od 100.265 km² na kojem živi ukupno 6,471.331 stanovnika. Od toga: Hrvata / katolika i muslimana / 5,868.831, Srba 1,250.000 i ostalih narodnosti 355.500.

Hrvata izvan Hrvatske živi u : Srbiji i Crnoj Gori 280.000, Baranji, Bačkoj i Banatu 118.725, Kranjskoj i Štajerskoj 18.823 te u raznim zemljama svijeta 1,925.000 što je ukupno 2,342.548 osoba. Dakle, u kolovozu 1941. ukupno je 8,816.879 osoba, od kojih u NDH živi 6,474.331.

Nezavisna Država Hrvatska imala je dakle oko 6,5 milijuna stanovnika, a u hrvatskoj vojsci nalazilo se oko 8,95 % sveukupnog stanovništva.

Redovnom novačenju odazvalo se 160.000 mladića

Obveznici prvog poziva / do 35. g. / 292.000 osoba

Obveznici drugog poziva / do 45. g. / 130.000 osoba

Ukupno u HV NDH 582.000

Od sredine 1944. pa sve do kraja rata Ministarstvo oružanih snaga odnosno zapovjedništva zbornih područja, provodili su prisilnu mobilizaciju starijih godišta, kao 1 novačenje mladića rođenih od 1928. do 1930. koji su bili udijeljeni u doknadne izobrazbene postrojbe u većim gradovima iz samo jednog razloga. U svim mjestima, u koje su partizani ušli, prvo su pokupili muškarce, bez obzira na starost, i uključili ih u svoje postrojbe. Da se to ne dogodi te da se na taj način ne ojačava NOV, izdana je zapovijed mobilizacije i novačenja, bez obzira na starost.

Podatci o ukupnom broju građana NDH, koji su prošli kroz postrojbe oružanih snaga, mogu se dobiti zbrajanjem ukupno

Piše:

Darko ŠKRINJAR

unovačenih, počevod 10.IV.1941., pa sve do kraja rata, kao djelatnih i pričuvnih pripadnika oružanih snaga, na osnovi podataka i evidencije osobnog odjela Ministarstva hrvatskog domobranstva, kasnije Ministarstva oružanih snaga, i prema podatcima popunidbenih zapovjedništava. Te je podatke Ministarstvo oružanih snaga navodilo u svojim redov-

nim prikazima i izješćima o stanju oružanih snaga, a objavljivani su / u koliko nisu označeni kao "strogovjeverljivi" / u službenom glasilu Ministarstva OS NDH VJESTNIK - osobni poslovi, a neki podatci, kao na pr. prijem časnika u Hrvatsku vojsku, objavljivani su i u dnevnim novinama, počevši od 11. IV. 1941.

U oružanim snagama NDH služio je i veliki broj Srba. Svi časnici srpske narodnosti, koji su služili u Austro-Ugarskoj vojsci, te 1918. preuzeti u vojsku Srba, Hrvata i Slovenaca, kasnije vojsku Kraljevine Jugoslavije, te mnogi časnici iz vojske Kraljevine Jugoslavije srpske narodnosti preuzeti su u djelatni i pričuvni sastav oružanih snaga NDH, odmah po osnutku 10.IV.1941. i kasnije. Isto tako, na visokim zapovjednim položajima s visokim časničkim činovima, dužnost su obnašali mnogi Srbi sve do kraja rata, te većina od njih odmah po zarobljavanju strijeljana bez dokazane krivnje. Velik broj Srba obnašao je niže časničke činove, kao i dočasničke, a u svim postrojbama hrvatske vojske nalazili su se i Srbi.

Glavni stožer oružanih snaga Nezavisne Države Hrvatske, Operativni odjel, odsjek I/c šalje 12.IV.1945. po brojem Op. 3562/tajno Ministarstvu oružanih snaga i Vrhovnom zapovjedniku oružanih snaga "IZVJEŠĆE O STANJU KOD NEPRIJATELJA U OŽUJKU I POČETKOM TRAVNJA 1945."

U tom se izješće navodi, da su neprijateljske snage na području Nezavisne Države Hrvatske imale nešto više od 200.000 pripadnika, od čega 180.000 pripadnika operativnih postrojbi, dok su ostale bile pozadinske i teritorijalne postrojbe. Neprijatelj je bio raspoređen na sljedeći način:

VOJNIKA

1. Područje Bilogore i Podravine, Papuk, Moslavina, Južna Mađarska, 19.000
2. Područje sjeverne Bosne, 53.000
3. Područje istočne Bosne i Hercegovine, 22.000
4. Područje sjeverne Dalmacije, 6.000
5. Područje Like, 30.000
6. Područje Srijema, 28.000
7. Područje Gorskog Kotara, Korduna, Banije i Žumberka, 12.000
8. Manje postrojbe raspoređene su uz sjeverozapadnu granicu NDH, te nešto postrojbi, koje nisu obuhvaćene organiziranim grupacijama

Ovo su podatci osobnog odjela MINORS-a iz 1945. A to što bi učinila do savršenstva profesionalna i izvanredno organizirana administracija Ministarstva oružanih snaga, nikad nitko nije mogao niti će moći bilo kakvim argumentom pobiti, jer u njoj do posljednjeg dana postojanja Nezavisne Države Hrvatske nije bila zamisliva nikakva improvizacija, te izkazivanje lažnih i netočnih podataka.

Nu, u učbenicima i enciklopedijama komunističke Jugoslavije nalaze se sasvim drugi podatci. Znamo tko i zašto je pisao takove podatke. To su oni koji su nam do nedavno zabranjivali hrvatski jezik, vjeru, zastavu, zatvarali naše vjerske i kulturne ustanove / Maticu hrvatsku i druge /, provodili marksističko komunističku "znanost" u svim područjima života, a u tim "učbenicima" nazivali nas najpogrđnjim imenima, sa svrhom da se demoralizira hrvatski narod, da mu se nameće trajan osjećaj ratne krivnje i genocida, te da ga se onesposobi za ostvarenje slobodne Hrvatske i nacionalne samobitnosti.

U galeriji doma hrvatskih likovnih umjetnika "Međstrovićev paviljon" u Zagrebu, Trg Hrvatskih velikana, održana je izložba od 4.XII.1993. do 5.1.1994. prigodom 125. obljetnice Hrvatskog domobranstva, te je tom zgodom izdana i prigodna poštanska marka, kao i katalog izložbe, u organizaciji Ministarstva obrane Republike Hrvatske.

Auktorima prospekta prigodne poštanske marke HPT, kao i auktorima i organizatorima navedene izložbe, pravodobno sam dostavio pismene izpravke o brojčanom stalištu pripadnika oružanih snaga NDH pri kraju rata, budući su u prospektima bili navedeni podatci prepisani iz enciklopedija i učbenika bivše FNRJ, odnosno SFRJ, dakle podatci koje navodi u svom članku i gospodin Branko Kruljac u glasilu "Politički zatvorenik" br. 67/1997.

Svima nam je dobro poznata sudska Hrvatske vojske nakon zarobljavanja 15.V.1945., pa sve do svibnja 1947. Svakodnevno odkrivamo nova grobišta nedužno ubijenih pripadnika oružanih snaga NDH. Moralo se uništiti živu silu zarobljenog i razoružanog neprijatelja u miru i nakon završetka 2. svjetskog rata, kada se to nije moglo učiniti tijekom rata. Pokušajmo zbrojiti samo do danas nam poznate i objavljene podatke o broju i mjestima smaknutih pripadnika Hrvatske vojske nakon završetka rata. U Sloveniji se nalazi oko dvadesetak skupnih grobnica s oko 250.000 smaknutih / Maribor, Tezno, Kočevski Rog, Dravograd, Celje i okolica, it.d. / U Republici Hrvatskoj: Mačelj, Jazovka, Prečko, Samobor, Šestine, Gračani, Bjelovar / Vojnović /, Požega, Virovitica, Čazma, Dubrovnik, Gospic, Udiba, Petrinja, Sisak, Osijek i t.d. te po raznim mjestima "Križnog puta" u Srbiji sa oko 250.000 ubijenih. Nema mjesta u Sloveniji, Hrvatskoj i Srbiji gdje nisu strijeljani pripadnici Hrvatskih oružanih snaga, bilo u logoru za ratne zarobljenike, bilo na marševima smrti "Križnim putevima" od Bleiburga do Niša, Vršca i raznim logorima Hrvatske i Srbije, sve do Rumunjske i Bugarske granice. Ova mjesta i brojke nisu mrtvo slovo na papiru, već nestali životi hrvatskih vojnika koji su radili, živjeli i poginuli za Hrvatsku.

Pokošene su bojne, pukovnije i zdrugovi hrvatske mladosti. Samo iz treće klase promaknutih mlađih časnika iz Domobranske zastavničke škole od 78 promaknutih zastavnika u starosti od 19 do 20 godina, strijeljano je odmah po zarobljavanju 59 časnika, bez da im se ustanovio predhodno identitet.

Međunarodne konvencije, međunarodno ratno pravo, Odredbe međunarodnog Crvenog Križa o postupku s ratnim zarobljenicima, nisu vrijedile za pripadnike. Ne samo da su bez suda i bez

ustanovljenja identiteta skupno izvršena smaknuća pripadnika Hrvatskih oružanih snaga, već je zajedno s njima ubijeno i mnogo civila, žena i djece, malodobnih osoba, koji su se nalazili zajedno s Hrvatskom vojskom. Po kojem to zakonu ratni zarobljenik mogu biti žene, djeca i civili bez oružja? Po kojem to međunarodnom zakonom takove osobe mogu biti ubijene? Nu, sve je to nakon 15.V.1945. od pobjednika i jugokomunističke vojske učinjeno na očigled svih sudionika, odnosno saveznika: Engleza, Francuza i Amerikanaca. Ništa oni nisu vidjeli, ništa oni nisu znali, ništa oni nisu čuli! Međunarodnim zakonom ratni zločin nema zastare, a sve navedeno nedvojbeno je dokazan ratni zločin. Nu, kojeg je ratnog zločinca do danas osudio pobjednik tijekom ili nakon završetka 2. svjetskog rata?

Da su podatci, kako navodi g. Branko Kruljac o brojčanom stalištu Hrvatskih oružanih snaga pri kraju rata 1945., točni, ne bi bilo moguće nakon rata smaknuti ratne zarobljenike koji ne postoje, a ubijeno je, koliko nam je danas poznato, oko 500.000 osoba. Ne može se strijeljati one koji ne postoje. Pobjednik je u svojim "povijestnim učbenicima i svojim enciklopedijama" pisao ono što je želio pisati. Tako je namjerno smanjio brojčani stališ oružanih snaga NDH, kako bi mogao smanjiti i broj strijeljanih ratnih zarobljenika nakon završetka rata i tako ublažiti zapovijed Josipa Broza: "Izvršite bezuvjetnu likvidaciju kvislinga i ratnih zločinaca koji su nam se do danas oružjem odupirali." Zapovijedeno - izvršeno!

Likvidacija žive sile vršena je jednoobrazno, planski i sustavno: od Bleiburga do Rumunjske i bugarske granice na svim pravcima kretanja kolona ratnih zarobljenika. Na djelu bio je jugokomunistički pothvat "KLAONICA".

Za Hrvatsku i hrvatski narod to je najveći zločin u našoj povijesti.

Danas moramo nepristrano i objektivno iznositi istinu o razdoblju od 10.IV.1941. do 30.V.1990. Vrijeme je da se isprave nepravde i neistine napisane u raznim lažnim "znanstvenim dokumentima" bez obzira tko je pisao i na kojoj se strani bojišta nalazio. Pred takvu viziju pozivamo svakog čovjeka, a osobito povjesničare i znanstvenike. To od nas traže nedužno ubijeni, kao i slučajno preživjeli. To od nas traže naša djeca i naši unuci koji su tijekom 50. godina okupacije morali slušati i učiti isključivo laži, a mnogi od nas nisu smjeli djeci kazati istinu, radi njihove i svoje sigurnosti. Istinu su mnoga naša djeca i unuci doznali tek po oslobođenju Hrvatske od jugokomunističkosrpske armije. Na žalost kasno, nu, još uvijek na vrijeme.

Pisce današnjih učbenika i enciklopedija moramo najozbiljnije upozoriti, da izbjegnu strahote zabluda i laži koje su nam od 1945. do 1990. pružali srabokomunistički "znanstvenici", te da na osnovu istinitih, objektivnih i nepristranih činjenica konačno Hrvatskom narodu pruže na korištenje istinu.

Odmah nakon srabokomunističke agresije na Hrvatsku, sinovi i kćeri bivših domobrana, ustaša, oružnika i partizana u nametnutom nam Domovinskom ratu na laze se u istom rovu, na istoj strani, a u svojim čistim srdcima gaje jednaku ljubav i odanost Hrvatskoj. Oni će svojim mlađim snagama premostiti provalje, koje su izkopali njihovi otčevi i djedovi u drugome svjetskom ratu na obim stranama fronta, i koji su nesretno razdijelili pripadnike hrvatskog naroda na dvije barikade i svrstali ih pod dvije suprotne zastave. Sada su svi Hrvati u obrani suverenosti i slobode Hrvatske pod jednom zastavom, a otčevi i djedovi nestaju i umiru slijedom prirodnog zakona, i s njima nestaje i umire obterećenje naše tužne prošlosti. S njima na jednoj i drugoj strani "pobjeda" i "poraz" gube svako značenje, jer i jedni i drugi danas izpravno shvaćaju da nisu bili poraženi pripadnici oružanih snaga Nezavisne Države Hrvatske, niti su pobijedili pripadnici NOV i JNA, nego da je 15.V.1945. poražena bila naša i njihova DOMOVINA HRVATSKA.

...Domobranov je poziv
najuzvišeniji i nadasve častan.

Na braniku svoje domovine bdije,
straži, bori se, proljeva krv,
ni ne misleći na to da mu svakoga
časa može biti prekinuta i
nit života.

/VJESTNIK MINISTARSTVA
HRVATSKOG DOMOBRANSTVA -
Naredbe br. 34. Zagreb, 1941. g. /

VOJNIČKI POGLEDI NA HRVATSKO POVLAČENJE U SVIBNJU 1945. (I)

Do sada se malo pisalo o našem povlačenju, našoj najvećoj narodnoj katastrofi, zbog nedostatka sigurnih dokaza i gubitka arhive. Pojedinci su opisivali ono što su vidjeli i doživjeli, a neki prema pričanjima preživjelih sudionika u povlačenju.

Od strane profesionalnih vojnika malo se čulo i pisalo, nešto su pisali generali FEDOR DRAGOJLOV, zadnji glavar operativac odjela Glavnoga stožera, i general VJEKOSLAV LUBURIĆ-DRINJANIN.

Zahvaljujući pukovniku JOSIPU ALEKSIĆU, sudioniku u povlačenju, koji je obšimo opisao tok događaja, koji su predhodili povlačenju, tijeku povlačenja i posljedicama koje su nastale po završetku te najveće katastrofe hrvatskog naroda.

Kao njegov područni častnik, dok je bio 1943. zapovjednik I. OBKOPARSKE BOJNE u Sisku, a i sam sudionik u povlačenju sa Slavonskog bojišta, njegovim odobrenjem želim objaviti njegova i moja zapažanja, kako bi se bivši pripadnici Hrvatskih oružanih snaga i šira javnost s tim detaljnije upoznali.

1. RATNA SITUACIJA 1944.1 PRVE ODLUKE HRVATSKOGA VODSTVA

U ljetu 1944. Rumunjska je odkazala savez Njemačkoj, te na taj način otvorila vrata Rusima, koji su ušli bez otpora, a Njemačka je ostala bez posljednjeg dobavljača nafte. Druga opasnost nastala je obkoljavanjem njemačkih snaga u Bugarskoj, Grčkoj i Srbiji. Vojno vodstvo zapovijeda povlačenje u Hrvatsku, odakle istrze prebaciti u Madžarsku radi pojačanja obrane. Rusi napreduju u Srbiji i Madžarskoj i na Badnjak 1944. obkoljavaju Budimpeštu, a 12. veljače 1945. Madžarska je kapitulirala.

Kada je u ljetu 1944. bilo već vidljivo, da Njemačka vojnički gubi rat, dvojica članova naše vlade, Dr. Mladen Lorković i Ante Vokić, dolaze na spasonosnu ideju, da traže možebitni sporazum sa saveznicima. Dokazati, da se Hrvatska nije borila i ne bori u korist Njemačke, već se bori za svoju slobodu. S tim je bila upoznata skupina narodnih zastupnika HSS i skupina domobranksih časnika. Ta misao je brutalno ugušena, sudionici u toj uroti uhićeni, pozvatvarani, bez suda osuđeni i smaknuti, ljudi koji su vjerno služili svojoj domovini i iz ljubavi prema njoj htjeli prijeći na drugu stranu, da spase ono što se još dalo spasiti.

Kad je podpuno nestala obeskrba strijeljivom iz Njemačke zbog uništenja industrijskih središta, savezničkim sustavnim bombardiranjem, stanje na ratištu dolazi u kritičan položaj, dok naše državno vodstvo nije donijelo nikakvu odluku o dalnjim akcijama.

Dok su se pred "ZVONIMIROVOM LINIJOM" obrane vodile težke i uporne borbe s partizanima, njemački zapovjednik za Jugozapad, general pukovnik Aleksandar Lohr 4. svibnja iz Celja obaveštava naše vodstvo, da će borbene snage Njemačke vojske povući iz Hrvatske u Sloveniju, gdje

Piše:

Vladimir ŠKLOPAN

će nastaviti borbu na crti Celje - Maribor i da se Zagreb neće braniti. Sada je trebalo donijeti odluku: produžiti borbu braneci državu ili slijediti Njemačku u povlačenju. Za ovakavu situaciju državno političko vodstvo nije predvidjelo ništa, iako je bilo jasno, da je rat izgubljen. Tek 5. svibnja primljenja je zapovijed Glavnoga stožera "POVLAČITE SE PREKO CELJA ENGLEZIMA U SUSRET". Postrojbe se moraju povlačiti oko Zagreba i grad ostaviti neobranjen kako bi se sačuvao od razaranja. Pod predpostavkom daje u istinu nešto s Englezima dogovorenog, zapovjednici izvršavaju kobnu zapovijed, iako je bilo više pobornika za ostajanje u domovini uz produžetak rata s partizanima, povući se u planine i voditi gerilsku borbu.

2. POVLAČENJE I SMJEROVI POVLAČENJA

Kako je dogovoren slobodni prijelaz preko Slovenije, 5. svibnja naše oružane snage prelaze iz borbenog poredka sa "Zvonimirove" linije u čisto povlačenje, sljedećim smjerovima:

a/1. **ZBOR** - sastav 2., 5. i udarna divizija, te samostalni brzi zdrug, zapovjednik general Ante Moškov, povlači se pravcem VARAŽDIN-IVANEC-KRAPINA-ROGATEC-CELJE,

b/II. **ZBOR-sastav** 1., 17. i 18. divizije, zapovjednik general Vjekoslav Luburić, III. ZBOR-sastav 3., 7., 8. i 9. divizije, zapovjednik general Artur Gustović.

IV. **ZBOR-sastav 4.**, 6., i 15 divizije, zapovjednik general Metzger, povlači se smjerom Zagreb-Novi Dvori-Rogatec-Celje.

c/V. **ZBOR-sastav** 10., 11. i 13. divizija, zapovjednik general Ivo Herenčić, povlači se pravcem Samobor-Zidani most - Celje.

Zaštitnice povlačenja bile su: za sjevernu kolonu 5. divizija, zapovjednik Rafo Boban, za srednju i južnu kolonu djelovi II. zbora i 3. divizija

III. **Zbora, zapovjednik general Peričić.**

Povlačenje je djelomično počelo već 3. svibnja, kada su se cestama prema Zagrebu naše velike kolone civilnih izbjeglica, bježeći pred naletom partizana sa svojim zaprežnim vozilima, što je činilo velike potežkoće vojsci, kako u obrani naleta partizana tako i u boljoj organizaciji povlačenja, čiji je cilj bio Celje.

Velike potežkoće u povlačenju učinilo je partizansko zrakoplovstvo, koje je po danu mitraljiralo kolone, zbog čega je došlo do prekida kretanja, jer su se izbjeglice i vojska morale povući u obližnje šume, da bi noću nastavili put. Slika tih kolona bila je stravična, jer su putem ostajala mnoga vozila i ubijene životinje, pa i ljudi, što je još više stvorilo paniku među ljudima. Kako sam se nalazio u to vrijeme na području

Popovače, u sastavu I. udarne divizije, u svojstvu zapovjednika obkoparske postrojbe, samoinicijativno, pomakom fronte i povlačenjem građanstva, pokušao sam pomoći upućivanjem kolona na sporedne ceste, što mi nije uspjelo, jer su se ljudi upućivali smjerom koji im je netko odredio: **Ivanic grad-Vrbovec-Zelina-Zagreb**, a ta je cesta već bila puna izbjeglica.

Iako povlačenje bilo u punom jeku, do dolaska u Zagreb nisam znao za zapovijed 0 povlačenju preko Slovenije u Austriju te, dolaskom u Zagreb, 7. svibnja, vojna policija nije dopuštaла zaustavljanje u Zagrebu već mije zapovijedeno, da s mojom postrojbom krenem u smjeru Celja. Nastavak putovanja prema **Celju putem Zaprešić-Krško-Brežice** bila je posebna Kalvarija, jer su se na tom pravcu u dolini Save našle ogromne kolone naše i njemačke vojske, pomiješane sa građanstvom, a put je bio zakrčen raznim težkim vozilima koje je ostavljala vojska, bilo da su pokvarena ili zbog zakrčenosti na cestama, te je bilo bolje pješačenjem nastaviti put. Samo zbog loše organizacije povlačenja došlo je do velikih zastoja, jer su sve kolone isle kroz lijevak, čiji je cilj bio Celje.

U nastavku povlačenja Zborova nastavljeno je 6. svibnja u tri smjera **IVANIC GRAD-OBOROVO PETRINJA-SISAK: VELIKA GORICA I KARLOVAC-DESINIĆ-SAMOBOR-**.

Kako je već naprijed navedeno, kolone su u povlačenju napadali partizanski zrakoplovi, tako je kod sela Oborovo 20 neprjateljskih zrakoplova s oznakom Crvenog križa napalo kolonu građana nanjevši velike gubitke. Kod Petrinje se vode velike borbe oko mosta na rijeci Kupi, kod sela Brest, dijelovi IV. zdruga 11. divizije u ulozi najužnjeg osiguranja vode se velike borbe na obroncima Samoborske gore, osobito kod sela Desinić, osiguravajući lijevi bok koloni, koja se kreće dolinom Save. Kolona je ostala nezaštićena, jer se 373. Tigar divizija uputila u pregovore s partizanima, te se u noći između 9. i 10. svibnja predala kod sela Raka, IV. zdrug se povlači prema Zidanom mostu. Južna kolona, vođena po generalu Herenčiću, smjerom **Karlovac-Jastrebarsko-Samobor** stigla je u Brezice 1 tu se uklupila u zagrebačku kolonu. Prije toga u smjeru Celja otišlo je cea 40 vlastova s ranjenicima i izbjeglicama.

7. **svibnja sjeverno osiguranje stiže u Krapinske Toplice** osiguravajući građansku kolonu od cea. 35.000 ljudi te izdvaja dvije bojne za osiguranje desnog bloka smjerom (Lepoglava-Ptuj. 5. divizija, pod zapovjedništvom generala Bobana, i dijelovi 2. divizije, pod zapovjedništvom generala Gregorića, zadržavaju partizane na potезу Sv Ivan Zelina-Ivanja Rijeka, a dijelovi II. zbora kod sela Hrastje.

I. Gorski zdrug III. divizije, pod zapovjedništvom generala Perinčića, uništava vojnu skladišta kod Vrapca. Zagrebačka posada i pridošle postrojbe III. IV. zbora napuštaju grad u smjeru **Krapina-Rogaška Slatina-Celje**, a njima se također pridružuje najveći dio građanstva. Srednja kolona, vođena generalom Begićem, smjerom Krapina-Rogaška Slatina, činio je

Glavni stožer MINORS, oružništvo, ob-skrbne postrojbe, koji su se nalazili u Novim Dvorima, a s kojima su bili Poglavnik i više viših časnika.

8. svibnja rano ujutro putem radija oglašava se admiral Donitz, koji navljuje kapitulaciju Njemačke. Iz Rogaške Slatine kreće kolona za Sentjur. Prije nastavka puta, Poglavnik je održao posljednju sjednicu Glavnoga stana u Rogaškoj Slatini, održao govor i donio odluku, da se postrojbama izda zapovijed najžurnijeg povlačenja prema Koruškoj, da se prijelazom granice predaju Englezima, a nikako partizanima, to je posljednja odluka i zapovijed Vrhovnog zapovjednika naših Oružanih snaga. Izdao je način svojoj pratnji pokret prema Celju, da bi kod sela Potplat produžio put preko Poljčana, Slovenske Bistrice prema Mariboru, a ne prema Celju, da bi 17. svibnja stigao u Langreit, gdje se 1. VI. prijavio američkim vlastima, da bi ga 6. lipnja napustio u nepoznatom pravcu. Sjeverno osiguranje napadnuto iz zraka kod Varaždinskih Toplica kreće prema Krapini. Srednje osiguranje povlači se preko bolnice Rebro prema šestinama. S juga se približava Zagrebu oslabljena 7. divizija generala Mifteka i 9. divizija generala Bajta, koje su zadržane pred Podsusedom.

j. gorski zdrug prolazi kroz Zagreb, raztjerava u kraćoj dobi partizane u Vlaškoj ulici i stiže preko Černomerca u Samobor.

Južne zalaznice pružile su jači odpor partizanima kod Draganića, te se povukle prema Sv. Jani na Plješivici-Jastrebarsko klinčka Selo i stigle u Samobor.

9. svibnja Zagreb je podpuno napušten, u koji vrlo oprezno ulaze partizani, jer pred sobom vide disciplinirane naše postrojbe, koje bez ikakvoga straha ulaze u borbu. Kod Vrapca se vode težke borbe, gdje 7. divizija brani prilaz putu Vrapče-Podsused-Zaprešić, te ima velike gubitke; zapovjednik Miftek je zarobljen i tada mu se gubi svaki trag. Vjerojatno je strijeljan, kao i svi ostali zarobljenici. Jedan dio kolone kreće dolinom Sutle. Kod sjeverne kolone u ulozi najsjevernije pobočnica u pravcu Ptuj ima vatrene dodir s Bugarima, pa su se povukle, osiguravajući kolonu prema Slovenskom Konjicu, jer je Maribor pao u neprijateljske ruke.

Topnički sklop prebačen je u Šentjur, produzavajući put prema Celju, spremjan za obranu, jer su dijelovi južne kolone iz Rogaške Slatine zaustavljeni i vode pregovore s partizanima za slobodan prolaz.

Zapovjednik divizije, general Boban, ne vjeruje u izkrenost tih pregovora, nemajući veze s višim zapovjedničtvom, privlači iz svog začelja sedam bojni prema Celju, dvije prema selu Poljčane, dvije prema selu Slovenski Konjic i osloboda oko 200 časnika i 2000 vojnika, preživjelih iz jednoga masakra od strane partizana.

Glavnina snaga kreće prema Celju, susreće deputaciju nekakve "Slovenske narodne vlasti", koja traži predaju. Dirlut izkazima nekolicina preživjelih, jednoga zbijega koji je bio poklanj, izvršava munjevit napad i čisti Celje. Južna kolona došla je u vrlo težak položaj, kako smo već naprijed naveli, predajom 373. Tigar divizije kod sela Rake, jugozapadno od Krškog. Ta je divizija odgovorno osiguravala lijevi bok južne kolone u dolini Šave, krećući se smjerom, Krško-Raka-Sentjaž-Radeče. Jedan dio Hrvata odbio je kapitulaciju, ostavio Nijemce i na svoju ruku se probio do Celja.

Zbog kukavičnog prihvata predaje generala Aldriana, u Zidanom Mostu strijeljano je preko 3000 pripadnika 373. divizije, 104. njemačke lovačke divizije i ustaša. Zbog toga je kod Krškog za tu veliku kolonu došlo u opasnost cea. 100.000 izbjeglica iz južnog smjera, koju napada vojvodanska brigada. Protunapadom brzog oklopog sklopa zapovjednik, pukovnik Matković, uz velike gubitke odbija brigadu, pa je otvoreni slobodan prolaz kolone dolinom Sutle.

Kod Zidanog Mosta došlo je do zastoja kolone zbog zakrčenosti puta od strane ostavljenih težkih vozila njemačke vojske i građanskih osoba, koja su ostavljala svoja zaprežna vozila, jer nije bilo nikakve mogućnosti kretati se cestama, pa su putovanje nastavili pješke. Zbog eksplozije jednog vlaka sa strijeljivom, koji su minirali partizani, došlo je do još veće gužve i nemogućnosti daljnog kretanja.

Veliko množstvo ljudi moralo je čekati cijelu noć, dok se eksplozija nije smirila, a za to vrijeme pristigla je nadolazeća kolona u smjeru Krškoga. Tom prilikom stradal je dosta ljudi, koji su se u trenutku eksplozije našli u blizini vlaka, jer su se pojedine kolone ljudi kretale i prugom. U to vrijeme zaštitinica od IV. zdruga 11. ličke divizije vodi težke borbe s partizanima pred Zidanim Mostom. Zbog zakrčenosti puta, zapovjednik II. zborna, general Luburić, za mogućnost daljnog kretanja, zapovjeda uništenje težkog naoružanja i podvoza i zapovjeda daljnje kretanje vojnim postrojbama i građanstvu pješke, pod zapovjedničtvom generala Herenčića, koji dostiže ranije upućenu skupinu pukovnika Petrovića. General Herenčić odbija partizanski zahtjev na predaju i, po nalogu Luburića, obilazi Celje i nesmetano kreće prema sjeverozapadu.

Od Zidanog Mosta kolone su kretale u smjeru Celja cestom i željezničkom prugom uz rijeku Savinju. Kako je put prema Celju okružen brdima, manje skupine partizana, iznenadnom vatrom i brzim prepadima poremetile su kretanje kolone i nanjele osjetljive gubitke. Naše postrojbe bife su u težkom položaju zbog prisutnosti većeg broja građanstva te su težko manevrirale tijekom iznenadnih napada, a zbog nedostatka težkog naoružanja nisu mogle uspješno djelovati u obrani od partizana. Zapovjednik sjeverne kolone uočio je na

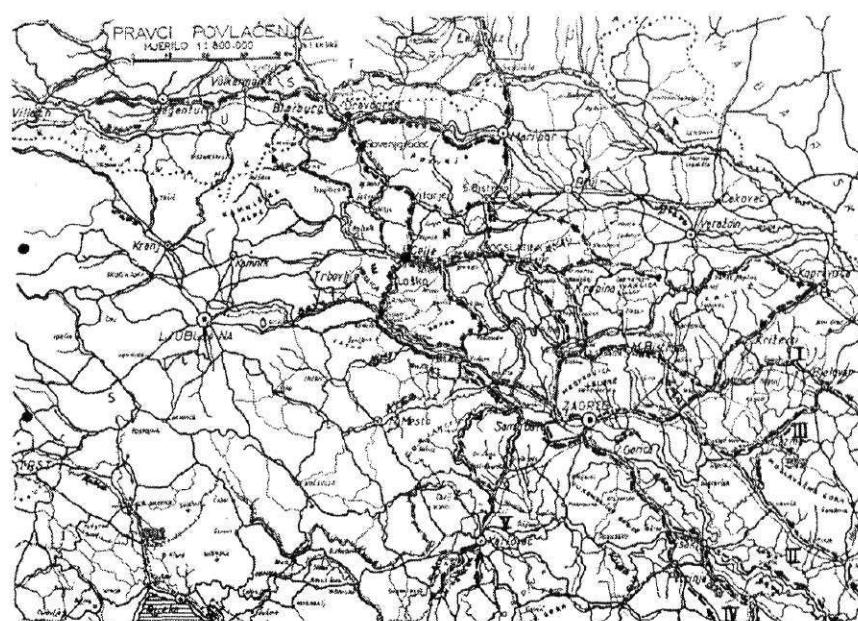
vrijeme te opasnosti od partizana, pa je zauzeo glavno čvorište uzduž cesta i na taj način onemogućio partizanima da presjecaju i uništavaju kolone. Ipak su partizani kod Rimskih Toplica i Smareti uspjeli presjeći jednu kolonu građanskih osoba i izvršili pokolj oko 150 većinom žena i djece.

Južno od Celja 9. svibnja 5. divizija uhvatila je vezu s desnim krilom 18. divizije Obrane, koja se zbog nedostatka težkog naoružanja, nije mogla probiti. U gradu "se nižu eksplozije od strijeljiva koje su partizani zaplijenili od Nijemaca. Ove divizije napadaju i uspijevaju potisnuti partizane, osiguravajući južnoj koloni od cea 50.000 ljudi odlazak u pravcu Velenje-Šoštanji-Topoščica-Črna-Mežice-Poljana, koja nesmetano stiže u Bleiburg.

Naše postrojbe nesmetano drže položaje sjeverno od Slovenske Bistrice. Postrojbe, koje su još 8. svibnja držale Krapinu, pridružuju se 5. diviziji. Donose tužne vijesti o groznom postupcima i zločinima, koje partizani vrše nad zarobljenicima. Dijelovi I. udarne divizije i jedan gorski zdrug, pod zapovjedničtvom generala A. Narderija, 10. svibnja pristižu u **Slovensku Bistricu**. Boban im predaje osiguranje, a on se s ostatkom 5. divizije prebacuje u selo **Vojnik i Slovenski Konjic**, da bi spriječio napad partizana sa sjevera. Situacija je u Celju sve kritičnija, jer su partizanima stigla pojačanja iz njihovih 16. i 17. divizije. Grad je bio prepun raznih vozila i izbjeglica, računa se oko 200.000 ljudi. Vodili su se pregovori za predaju, da bi se dobilo na vremenu, pa, iako su partizani pozivali na predaju, nisu se usudili napadati odlazeće kolone iz grada, jer su bile osigurate. Na periferiji Celja vodile su se neprekidne borbe, dok je u gradu bilo zatишje. Ako su se partizani domogli pojedinih skupina, mučili su ih i ubijali. U noći 10. na 11. svibnja polili su benzinom i zapalili 5 vagona s težkim ranjenicima, koji su živi izgorjeli. Najveća skupina ubijanja zarobljenika vršili su partizani u selu **Teharju, između Šentjura i Celja**.

S kolonama izbjeglica 1. divizija 11. svibnja nesmetano odlazi prema Slovenj Gradecu i 12. svibnja stiže pred Dravograd, vrši proboj i prelazi u Austriju.

(nastavit će se)

Dokumenti

POGINULI I UBIJENI ĐACI, STUDENTI I INTELEKTUALCI U DRUGOM RATU, BLEIBURGU I NA KRIŽNOM PUTU OPĆINA GRUDE

Piše:

Prof. Ivan ALILOVIĆ**Petar BOGUT Gabrin, student agronomije u Zagrebu**

Rođen 27. X. 1919. u Sovićima, Grude, zapadna Hercegovina. Gimnaziju završio na Širokom Brijegu i Travniku, potom počeo studirati agronomiju u Zagrebu. Kada je uzpostavljena NDH, prekida studije i stupa u službu Gospodarskog redarstva u Zagrebu. Vršeći dužnost u Pisarovini kraj Bjelovara, partizani su ga zarobili i strijeljali 9. VIII. 1942. S njime je još ubijena dvanaestorica ljudi, koji su zajedno pokopani u Pisarovinskoj Jamnici. Njihov sprovod vodio je svećenik Alojz Potrč.

Don Ante Krešimir BUCONJIĆ, vojnički dušobrižnik u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj

Rođen 1909. u Drinovcima, Grude, zapadna Hercegovina. Završio gimnaziju u Travniku, bogosloviju u Sarajevu i zaređen za svećenika 1934. Svećeničku službu obavljao u Vinici i Prunj Dubravama. Kada je 1941. uzpostavljena NDH, stupa u hrvatsku vojsku kao vojnički dušobrižnik, pa je tu dužnost vršio sve do svibnja 1945. Partizani su ga zarobili na austrijskoj granici i strijeljali u Maceljskoj šumi poslije 15. svibnja 1945.

Fra Dane - Franjo ČOLAK, vojnički dušobrižnik u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj

Rođen 25. VIII. 1916. u Mamićima, Grude, zapadna Hercegovina. Poslije završene gimnazije na Širokom Brijegu, završio studij bogoslovije u Mostaru, gdje je zaređen za svećenika 29. VI. 1941. Kraće vrijeme kapelan u Drinovcima, potom se javlja u hrvatsku vojsku i obavlja dužnost vojničkog dušobrižnika sve do sloma NDH. U svibnju 1945. partizani su ga zarobili i ubili u Sloveniji na nepoznatom mjestu, vjerojatno u okolini Maribora.

Karlo Tuso ČORLUKA Ivanov, činovnik Ministarstva poljoprivrede NDH

Rođen 17. XII. 1916. u Grudama, zapadna Hercegovina. Niže razrede gimnazije završio u Mostaru, srednju poljoprivrednu školu u Kraljevu. Proglašenje NDH dočekao je u svome mjestu. Kada su četnici navili na zapadnu Hercegovinu 1941., bio je jedan od organizatora obrane od četnika. Zatim je otiašao u hrvatsku vojsku i imao čin pričuvnog poručnika. Kasnije je radio kao činovnik u Ministarstvu poljoprivrede u Zagrebu. Zarobljen je u svibnju 1945. u Austriji. Vratio se u Sloveniju i tu mu se gubi svaki trag.

Cvitan GALIĆ, zrakoplovni nadporučnik, borac na iztočnom bojištu

Rođen 29. XI. 1919. u Gorici, Grude, zapadna Hercegovina. Godine 1928. stupio u zrakoplovstvo Kraljevine Jugoslavije. Nakon uzpostave NDH, pristupa hrvatskom ratnom zrakoplovstvu. Sudjelovao u borbama na iztočnom bojištu i proslavio se kao hrabar i sposoban pilot - lovac. Ostvario je nad sovjetskim lovcima 43 pobjede. Nakon povratka s iztočnog bojišta, služio je u Banjoj Luci. Poginuo je prilikom iznenadnog napada savezničkih zrakoplova na vojnu zrakoplovnu luku pri pokušaju da dođe do svoga zrakoplova i stupi u obranu. Odlikovan najvećim odličjima.

Fra Križan Nikola GALIĆ, umirovljeni svećenik

Rođen 30. XI. 1870. u Gorici, Grude, zapadna Hercegovina. Školovao se na

Širokom Brijegu, Assizu i Perugi-i. Zaređen za svećenika 30. XI. 1893. u Mostaru. Svećeničku službu tijekom života obavljao je u 18 hercegovačkih župa. Umirovljen 1937. Ubijen je bombom ubačenom kroz prozor u župskom stanu Međugorju, 30. X. 1944.

Fra Radoslav Andrija GLAVAŠ, profesor, pročelnik u Ministarstvu pravosuđa i bogoštovlja u Zagrebu

Rođen 29. X. 1909. u Drinovcima, Grude, zapadna Hercegovina. Gimnaziju polazio na Širokom Brijegu, bogosloviju studirao u Mostaru i Lilu. Filozofski fakultet završio u Zagrebu, gdje je i doktorirao. Za svećenika zaređen 16. VII. 1933. Bio je kapelan, a zatim

profesor hrvatskog jezika u gimnaziji na Širokom Brijegu. Krajem 1941. postavljen za odjelnog pročelnika u Ministarstvu pravosuđa i bogoštovlja i na toj dužnosti ostao do svibnja 1945. Djevolao je i kao književnik. Objavljivao je kritike, studije, pripovijesti i pjesme u izrazito hrvatskim novinama i časopisima. Posljednji prilog objavio je pod naslovom: **"Krvavi ples komunista na Širokom Brijegu"**. Slom NDH dočekao je u Zagrebu. Partizani su ga strijeljali s prvom skupinom hrvatskih intelektualaca u Zagrebu.

Jozo GRUBIŠIĆ Franin, student Pravnog fakulteta u Zagrebu, ustaški satnik

Rođen 6. II. 1920. u Sovićima, Grude, zapadna Hercegovina. Završio gimnaziju na Širokom Brijegu, potom studira pravo u Zagrebu. Godine 1945., kada je uzpostavljena NDH, prekida studije i javlja se u Ustašku vojnicu. Bio je satnik i borio se sve do sloma NDH. Zarobljen na Bleiburžkom polju. Ubijen na nepoznatom mjestu poslije 15. svibnja 1945.

Vlado ILIČIĆ Jakovljev, diplomirani pravnik, dužnosnik u Ravnateljstvu redarstva

Rođen 3. VIII. 1912. u Ružićima, Grude, zapadna Hercegovina. Gimnaziju završio na Širokom Brijegu, studirao pravo u Zagrebu i diplomirao 1934. Bio je upravni službenik. Kada je uzpostavljena NDH, prelazi u Ravnateljstvo zagrebačkog redarstva. Zatim odlazi u hrvatsko domobranstvo i sudjeluje u borbi protiv partizana. Bio je pričuvni domobrani satnik, zarobljen je u Dravogradu i partizani su ga ubili negdje na Križnom putu.

Fra Maksimiljan - Ljubo JURČIĆ, pomoćnik učitelja novaka i kapelan na Humcu

Rođen 9. X. 1913. u Ružićima, Grude, zapadna Hercegovina. Gimnaziju polazio na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Rimu. Za svećenika zaređen u Mostaru 12. VI. 1938. Kapelan i učitelj novaka. Komunisti ga odveli u Vrgorac i strijeljali 28. siječnja 1945. Ubijen je samo zato što je bio svećenik.

Marko LEVENTIĆ, priradni nadzornik Velike župe Hum u Mostaru

Rođen 1906. u Drinovcima, Grude, zapadna Hercegovina. Poslije završene gimnazije otiašao u Zagreb i zaposlio se kao namještenik. Po uzpostavi NDH stupio u službu Gospodarskog redarstva u Zagrebu. Istodobno je bio glumac Matice hrvatske kazališnih dobrovoljaca, koje je osnovao Aleksandar Freudenreich i na tom području polučivao velike uspjehe. Od polovice 1942. do pada Mostara, veljače 1945., bio je priradni nadzornik Velike župe Hum. Zarobljen u Bleiburgu i Englezima ga izručili Titovim i Baštinim dželatima. Partizani su ga ubili na crti Sentilj - Ljubljana. Povremeno se bavio i književnim radom.

Fra Žarko - Jerko LEVENTIĆ, kapelan na Širokom Brijegu

Rođen 27. VIII. 1919. u Drinovcima, Grude, zapadna Hercegovina. Gimnaziju završio na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru. Za svećenika zaređen 2. V. 1943. 7. II. 1945. spaljen s ostalim fratrima na Širokom Brijegu

Andrija LEKO Jozin, student prava, kotarski predstojnik u Ljubuškom

Rođen 19. III. 1919. u Tihaljinu, Grude, zapadna Hercegovina. Završio gimnaziju na Širokom Brijegu i Travniku, bogosloviju studirao u Sarajevu, koju je napustio i prešao na studij prava u Zagrebu. Kada je uzpostavljena NDH, prekida studije i javlja se u Gospodarsko redarstvo u Zagrebu. Službovao u Slavonskom Brodu. Kasnije stupa u UNS i dolazi u Župnu redarstvenu oblast u Mostaru. Godine 1944. dolazi na mjesto Ivana Bukovca za kotarskog predstojnika u Ljubuški i na toj dužnosti ostaje do sloma NDH. Zarobljen je u Bleiburgu, a uhićen u Zagrebu i izveden pred vojni sud Komande grada Zagreba i osuđen na smrt strijeljanjem 30. srpnja 1945. Bačen u Jazovku.

Don Andrija MAJIĆ, župnik u Vinici kraj Tomislavgrada

Rođen 1910. u Drinovcima, Grude, zapadna Hercegovina. Gimnaziju završio u Travniku, bogosloviju u Sarajevu. Zaređen za svećenika 1935. Djelovao kao župnik na Trebinji i u Vinici. Zarobljen u Austriji. Englezi ga izručili na prijevaru Titovim partizanima. Ubili su 15. VII. "1945. i bacili u jamu Jazovku u Žumberku.

Krešo Krešimir MAJIĆ - BAŠUŠIĆ Matin, abiturijent učiteljske škole ustaški bojnik

Rođen I. III. 1919. u Drinovcima, Grude, zapadna Hercegovina. Završio učiteljsku školu u Mostaru, ali nije stupao u službu. Godine 1942. javlja se kao dragovoljac u Ustašku vojnicu. Postigao čin bojnika. Zarobljen u Sloveniji. O njegovoj pogibiji piše njegov zemljak Slavko Pandžić sljedeće. "Povrati smo se kroz šumu i naučili smo na manju skupinu partizana i s njima smo se sukobili. U tome kratkom okrušaju od prvoga izpaljenoga naboja, poginuo je moj mještanin, bojnik Krešimir Majić..." (Sl. Pandžić, rukopis)

Jozo - Jupa MAJIĆ, pravnik, dužnostnik u NDH

Rođen 14. V. 1914. u Drinovcima, Grude, zapadna Hercegovina. Završio gimnaziju u Mostaru, a pravo u Zagrebu. Do 1941 u emigraciji. Nakon proglašenja NDH, u svibnju 1941. imenovan savjetnikom u Ministarstvu unutarnjih poslova. U studenom 1942. premešten u Ministarstvo pravosuda i bogoštovlja na mjesto tajnika. Koncem 1943. imenovanje nadstojnikom Političkog odsjeka kod Glavnog ravnateljstva za red i sigurnost. Od veljače do svibnja radio je u Ministarstvu za oslobođene krajeve, a zatim prelazi u Predsjedništvo Vlade u ured ministra Ede Bulata. Zarobljen je u Austriji, ali se vratio preko granice u Sloveniju. Čim je stupio na slovensko tlo, sa svojim prijateljem Karлом Čorlukom iz Gruda, bili su izdvojeni iz skupine zarobljenika i odtada ih nitko nije bio. Vjerojatno su odmah u početku ubijeni.

Ljubo MAJIĆ Ivanov, maturant gimnazije, ustaški logornik u Visokome

Rođen 15. IX. 1925. u Drinovcima, Grude, zapadna Hercegovina. Završio gimnaziju u Travniku i Visokome. Koncem 1943. imenovan ustaškim logornikom u Visokome i na toj dužnosti ostaje sve do svoje tragične smrti. Majić je 29. rujna 1944. došao u posjet svojima u Drinovce, a obližnja brda bila su puna partizana. On se našao u susjednom selu Peć- Mlini, koje su napali partizani. Tada je Ante Vrdoljak sa svojim sinom i zetom pobjegao osobnim automobilom pred partizanima u selo Tihaljinu, a s njima se nalazio i Ljubo Kapić, ne znajući da su i to selo zauzeli partizani. Partizani su pucali u automobil i zapalili ga i svi su u njemu poginuli odnosno izgorjeli, samo je Ljubo Majić ostao živ jer se nalazio sa strane na automobilu. Zarobili su ga partizani, odveli u Poljica i tamo ga ubili. Za grob mu se ne zna.

Ante MILAS Matin, diplomirani pravik, ustaški častnik

Rođen 22. II. 1914. u Tihaljinu, Grude, zapadna Hercegovina. Završio gimnaziju na Širokom Brijegu, studirao bogosloviju u Mostaru, koju je u trećoj godini napustio i upisao se na Pravni fakultet u Zagrebu. Diplomirao 1942. Bio ustaški častnik i u povlačenju u svibnju 1945. gubi mu se svaki dalji trag.

Mile MILAS Jurin, student prava, ustaški časnik

Rođen 1920. u Tihaljinu, Grude, zapadna Hercegovina. Roditelji su mu napustili Tihaljinu dok je on bio mali dječak, i odselili u Tuzlu. Poslije završene gimnazije u Tuzli, upisuje se na Pravni fakultet u Zagrebu. Godine 1941. prekida studije i dobrovoljno odlazi u Ustašku vojnicu. U UNS-u je obavljao odgovorne dužnosti. Nakon svršetka rata 1945., uspijeva mu da se vrati živ kući. Godine 1950. pozvan je na vojnu vježbu u Jugoslavensku armiju. Tamo je ubrzo odkriven, da je bio ustaški častnik pa je u Mostaru uhićen. Poslije saslušanja, sprovodili su ga stražari u Tuzlu, ali im se on fizički suprotstavio i oni su ga ubili. Njegov slučaj nije još razsvijetljen.

Stjepan MILAS Jerkin, student prava, ustaški častnik

Rođen 1922. u Tihaljinu, Grude, zapadna Hercegovina. Završio gimnaziju na Širokom Brijegu i Travniku. Poslije mature studira medicinu, ali ubrzo prelazi na pravo. Godine 1941., poslije uzpostave NDH, stupa u UNS i obnaša razne dužnosti. Zadnje razdoblje svoga službovanja proveo je u Župskoj redarstvenoj oblasti u Mostaru. U svibnju 1945. zarobljen u Bleiburgu. Ubijen je negdje na Križnom putu.

Sestra Reginna - Šima Milas Jakovljeva, učiteljica u Međugorju i Capljini

Rođena 1915. u Tihaljinu, Grude, zapadna Hercegovina. U Družbu školskih sestara Trećega reda sv. Franje stupila 19. III. 1937. u Mostaru. Završila je stručnu učiteljsku školu u Mostaru. Službovala je kao učiteljica u Međugorju i Capljini. Partizani su je

strijeljali 2. II. 1945. u Capljini jer je za njih kao časna sestra, vjernica i Hrvatica predstavljala opasnog klasnog neprijatelja. Pokopana je pokraj crkve sv. Franje u Capljini.

Fra Andelko - Jure NUIĆ, kapelan u Međugorju

Rođen 10. IV. 1908. u Drinovcima, Grude, zapadna Hercegovina. Gimnaziju završio na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Breslavu. Za svećenika zaređen II. XII. 1932, u Mostaru. Prva mu je svećenička dužnost u Mostaru, a posljednja kapelan u Međugorju. Ubijen negdje na Križnom putu, u maršu smrti poslije 15. svibnja 1945.

Fra Arkanđeo - Nikola NUIĆ, profesor gimnazije na Širokom Brijegu

Gimnaziju završio na Širokom Brijegu, studirao bogosloviju u Mostaru i Beču. Doktorat teologije postigao u Beču. Filozofski fakultet (klasičnu filologiju) studirao u Parizu na Sorboni. Zaređen za svećenika 28. VII. u Beču. Od 1927. do 1945. profesor na Širokom Brijegu, 8. II. 1945. spaljen na Širokom Brijegu.

Don Jerko NUIĆ, svećenik, dušobrižnik hrvatske vojske u NDH

Rođen 1915. u Drinovcima, Grude, zapadna Hercegovina. Završio gimnaziju u Travniku, bogosloviju u Sarajevu. Zaređen za svećenika 1941. godine. Kraće vrijeme bio župnik u Viru i u Donjem Hrasnu, a zatim vojnički dušobrižnik u hrvatskoj vojsci. U svibnju 1945. povlačio se s hrvatskom vojskom. Englezi ga izručili Titovim partizanima, pa su ga negdje na Križnom putu ubili.

Fra Ljubo - Borislav PANDŽIĆ, nastavnik vjeroučenja na Širokom Brijegu

Rođen 7. I. 1910. u Drinovcima, Grude, zapadna Hercegovina. Gimnaziju polazio na Širokom Brijegu, bogosloviju studirao u Mostaru. Za svećenika zaređen u Mostaru, 11. II. 1934. Obavljao razne svećeničke dužnosti; katehetna na Humcu, tajnik gimnazije, meštar sjemeništaraca na Širokom Brijegu. 7. II. 1945. spaljen na Širokom Brijegu.

Fra Krešimir - Stjepan PANDŽIĆ, profesor na Širokom Brijegu

Rođen 4. III. 1892. u Drinovcima, Grude, zapadna Hercegovina. Gimnaziju polazio na Širokom Brijegu i Mostaru, bogosloviju u Mostaru, filozofski fakultet u Grazu i Zagrebu. Doktorat iz filozofije postigao u Zagrebu 1923. Za svećenika zaređen 31. I. 1915. u Mostaru. Bio profesor gimnazije na Širokom Brijegu. Ravnatelj Širokobroješke gimnazije od 1929. - 1934. Provincijal hercegovačkih franjevaca 1940. - 1945. Partizani ga ubili u veljači 1945. kraj župnog stana u Mostarskom Gracu.

Josip PEJIĆ, student agronomije, zastavnik PTZ-a

Rođen 1919. u Sovićima, Grude, zapadna Hercegovina. Završio franjevačku klasičnu gimnaziju na Širokom Brijegu, potom studirao agronomiju u Zagrebu. Godine 1941. javlja se dobrovoljno u Ustašku vojnicu, u kojoj je služio kao častnik sve do sloma NDH. Posljednji put viđen u Zagrebu. Osuđen na smrt od strane vojnog suda u Zagrebu i strijeljan poslije 15. svibnja 1945.

Ljubo PERIĆ Marjanov, student prava, dužnosnik Gospodarskog redarstva

Rođen 8. I. 1918. u Ružićima, Grude, zapadna Hercegovina. Gimnaziju polazio na Širokom Brijegu, bogosloviju studirao u Mostaru, koju je u četvrtoj godini napustio i upisao se na Pravni fakultet u Zagrebu. Uzpostavom NDH javlja se u Gospodarsko redarstvo pa nije morao ići u vojsku. Službovalo je u Slavonskom Brodu i Mostaru. Kasnije je stupio u UNS i bio u Župnoj redarstvenoj oblasti u Mostaru. Posljednji put viđen na Kanalu u Zagrebu. Po svoj prilici osuđen je na smrt strijeljanjem u Zagrebu, zajedno sa svojim kolegom Andrijom Lekom. Lekina presuda postoji, a presuda Ljube Perića ne postoji u Hrvatskom arhivu u Zagrebu i vjerojatno se nalazi u Beogradu.

Jerko PRLIĆ Stjepanov, student prava u Zagrebu

Rođen 1920. u Sovićima, Grude, zapadna Hercegovina. Gimnaziju završio na Širokom Brijegu, studirao pravo u Zagrebu. Godine 1941. prekinuo studije i javio se u Ustašku vojnicu. U svibnju 1945. povlačio se prema austrijskoj granici. Ubijen negdje na Križnom putu poslije 15. svibnja 1945.

Mate PRLIĆ Šimunov, student medicine u Zagrebu, poručnik hrvatske vojske

Rođen 12. X. 1920. u Sovićima, Grude, zapadna Hercegovina. Gimnaziju polazio na Širokom Brijegu i Splitu, potom se upisao na

Medicinski fakultet u Zagrebu. Godine 1941. javlja se u hrvatsku vojsku i završava častničku akademiju. Bio je poručnik. Povlačio se u svibnju 1945. prema Austriji. Ubijen je negdje na Križnom putu.

Vojislav Slavo PRLIĆ Martin, student prava, dužnostnik u Hrvatskom redarstvu

Rođen 15. III. 1919. u Sovićima, Grude, zapadna Hercegovina. Završio kao sjemeništara Franjevačku klasičnu gimnaziju na Širokom Brijegu. Odustao od svećeničkog zvanja i upisao se na Pravni fakultet u Zagrebu. Godine 1941. prekida redovne studije i javlja se u Hrvatsko redarstvo u kojem ostaje sve do sloma NDH. Zarobljen je u svibnju 1945. u Bleiburgu. U koloni Križnog puta stiže u Zagreb. Kraće vrijeme nalazio se na Kanalu, a zatim je prebačen u vojni zatvor u Novoj Vesi. Osuđen je na smrt strijeljanjem i kazna je izvršena.

Fra Emil - Franjo STIPIĆ, župnik u Gorancima kraj Mostara

Rođen 4.X. 1912. u Drinovcima, Grude, zapadna Hercegovina. Gimnaziju polazio na Širokom Brijegu, studirao bogosloviju u Mostaru i Rimu. Za svećenika zaređen 1937. u Mostaru. Povlačio se s hrvatskom vojskom do u Austriju. Englezi ga u svibnju 1945. na prijevodu izručili Titovim partizanima, koji su ga ubili nedaleko Maribora.

Don Ilija TOMAS, župnik u Klepcima kraj Čapljine

Rođen 1901. u Drinovcima, Grude, zapadna Hercegovina. Završio gimnaziju u Travniku kod Isusovaca i bogosloviju u Sarajevu. Zaređen za svećenika 1925. Djelovao je u različitim župama.

U Klepcima je sagradio crkvu koju su četnici zapalili sa župnim stanom 1942. Četnici su don Iliju strahovito mučili i na njegovu tijelu napravili 22 rane i potom ga ubili. Bilo je to 30. travnja na 1. svibnja 1942.

Damnjan VLAŠIĆ TUDEŠKIĆ Petrov, student prava, dužnostnik u Gospodarskom redarstvu

Rođen 6. XII. 1919. u Sovićima, Grude, zapadna Hercegovina. Gimnaziju završio na Širokom Brijegu kao sjemeništara. Odustao je od svećeničkog zvanja i upisao se na Pravni fakultet u Zagrebu. Godine 1941., kao sveučilištarac, javlja se u Gospodarsko redarstvo u Zagrebu. Službovao je u Zagrebu i Mostaru. U svibnju 1945. povlačio se do LJ Sloveniju u kojoj je zarobljen. U koloni smrti stigao u Zagreb i zatočen u logoru na Kanalu, odakle je ubrzo prebačen na Savsku cestu. Vojni sud Komande grada Zagreba osuđuje ga na smrt strijeljanjem. Presuda je izvršena i predpostavlja se, da je bačen u Jazovku. Istu sudbinu doživjele su njegovi kolege Andrija Leko, Ljubo Perić i Jozo Pejić.

Dr. Rudolf VRDOLJAK Antin, liječnik -vojnički kirurg

Rođen 1920. u Peć- Mlinima kraj Drinovaca, Grude, zapadna Hercegovina. Polazio gimnaziju na Širokom Brijegu i Travniku. Studirao medicinu u Zagrebu i diplomirao 1943. Zatim odlazi u hrvatsko domobranstvo i radi kao vojnički liječnik - kirurg na zagrebačkoj bolnici Rebro. Bio je domobranski poručnik. U svibnju 1945. Englezi ga izručili na prijevodu Titovim partizanima.

Ubijen je na nepoznatom mjestu. Nakon toga sin mu ubrzo umire, a supruga se preudaje.

REQU1EM ZA DVADESET

(paloj hrvatskoj vojsci)

Mario BILIĆ

Prvi je učio škole i, nimalo zbumen,
javio majci:
- Odlazim zauvijek, draga...
i s kućnog praga nemoj dozivati,
ko nekad, moje ime...
Zove me Sudbina; zato - poslušaj sina.

Drugi se, upućen, samo okreće:
- Zbogom, zavazda, Sviđete!
Sad mi je mrijeti; stoj uza me,
Ante moj sveti!

Treći je, s uzdahom punim hrvatske tuge,
tješio druge:
- Ništa se ne bojte, mili;
dugo smo živjeli i dugo bili.
Ja odlazim, znam, al's nimalo tuge
prolazim ispod suđene duge...

Četvrti izusti, jer pisani su ne bje vičan:
- Iz hrvatskoga konačno odličan!

Petom u džepu pronađoše zgužvano pismo:
- Stali smo, al' pali nismo!
Ako itko ikada pane,
bit će to lovci na rascvale grane.

Sestomu ratniku prhnula ptica iz kose...

Sedmi se, umoran, spustio u carstvo trave,
nauzak, krvave glave...

A osmi, sokolskih krila, Crjenog jezera vila,
prhnuo u nebeske vode
pa svetima sada pjeva pjesmu Slobode.

Devetom bojniku mravi psalmove pojut;
diže se magleni dim nad tužnim poljima rata...
Za njim je plakala draga i sestra čekala brata.

Deseti prođe kroz život
ko pčela što prođe po cvijeću...

Nadahnut hrvatskih bolom
svjetлом je razgrto tamu za našu raspetu sreću.

Jedanaestog rođeni čovjek
jedanaest dobio rana...
Sav svijet u jednome oku,
sva vjera u jednoj je ruci,
a pod noge zasjela vrana...

Dvanaesti apostol mira smiren u kršu snatri,
dok vječna mu glazba osta skrivena negdje u uhu...

Trinaesti, pak, mahom posta harfa čije je žice
rastrgla zlokobna bura;
to nježno, bljedunjava lice u procjepu pješčanih ura...

Cetrnaesti, duboka rana onima koji su klali.

Petnaesti - krvava brana da ne bi mnogi još pali...

Šesnaestog kući dovedoše bratske noge i ruke;
slomljena mladost i nadanja pričaju njegove muke...

Sedamnaestom svjeća dogorjela
baš kada je sanjao dragu...
Crna mu vatra je uzela i mudrost i ljubav i snagu...

Osamnaesti, gotovo izmišljen
za djela iz naroda svoga,
u letu ko da je slutio
blizinu samoga Boga...

Devetnaesti - svjetlost pred svitanje -
ode ko janje na klanje,
a u njemu vječno pitanje:
nisu li to samo sanje?

Dvadeseti, za sve koji kupe zrnca Slobode,
za one koji će pasti i cvijeće iz kojih će cvasti,
on je u zadnjem trenu video sklopljene ruke,
krunicu i bijelu ženu koje nas vječnosti vode...

ISTINA O PREKODRAVLJU

Piše:

Stjepan DOLENEC

Auktor se zahvaljuje svima, koji su mu pomogli pri prikupljanju podataka, a napose g. **Stjepanu Vrbanu**, voditelju Izraživačkog središta za ratne i poratne žrtve u Koprivničko-križevačkoj županiji.

PRIPADNICI HOS-a NDH I CIVILI IZ SELA GOLA, OBĆINA GOLA, RATNE I PORATNE ŽRTVE II. SVJETSKOG RATA

1. ARAČ. Ivan	28.10.1913.	u GOLI
2. BALI. Juliie	09.03.1917.	u GOLI
3. BALI. Vincek	07.04.1915.	u GOLI
4. BARTOLIĆ. Ljudevit	18.08.1918.	u NOVAČKA
5. BARTULOVIĆ. Stjecan	28.07.1917.	u NOVAČKA
6. BEDEKOVIĆ. Stjecan	1911.	u GOLI
7. BEDEKOVIĆ. Valent	1905.	u GOLI
8. BLAŽEKOVIĆ. Ivica	23.10.1922.	u GOLI
9. BOGADI. Marko	31.08.1908.	u GOLI
10. BOGADI. Stanislav	25.04.1922.	u GOLI
11. BODADI. Stjepan	03.01.1922.	u GOLI
12. BRADIĆ. Imbro	14.04.1921.	u GOLI
13. BUDJEK. Diuro	21.04.1923.	u GOLI
14. BUGAR. Stjepan	23.11.1927.	u GOLI
15. CAFUK. Ivan	25.11.1917.	u GOLI
16. FIČUR. Julius	1897.	u GOLI
17. GAL. Franjo	09.05.1928.	u GOLI
18. GAL. Ivan	21.12.1919.	u GOLI
19. GAL. Rok	08.08.1911.	u GOLI
20. GAL. Stjecan	25.09.1914.	u GOLI
21. GROF. Ljudevit	08.08.1922.	u GOLI
22. GROTIĆ. Draautin	26.10.1921.	u GOLI
23. GROTIĆ. Ianc	1868.	u GOLI
24. GROTIĆ. Ivan	31.08.1925.	u GOLI
25. GROTIĆ. Josio	16.03.1917.	u GOLI
26. GROTIĆ. Stjepan	15.12.1922.	u GOLI
27. HAJDUKOVIC. Ivan	27.04.1924.	u GOLI
28. HORVAT. Ianc	31.01.1923	u GOLI
29. HORVAT. Stjoean	18.02.1914.	u GOLI
30. HORVATINOVIC. Ivo	1904.	u GOLI
31. HORVATINOVIC. Marko	1892.	u GOLI
32. KALINIĆ. Vinko	16.07.1922.	u GOLI
33. KERTEZ. Branko	25.09.1925.	u GOLI
34. KIŠ. Stjoean	14.12.1919.	u GOLI
35. KIŠASONDI. Andrija	15.11.1903.	u GOLI
36. KOLAR. Slavko	25.06.1925.	u GOLI
37. KOŠČAK. Mijo	29.04.1911.	u GOLI
38. KOŠČAK. Slavko	1922.	u GOLI
39. KOVACIĆ. Aloizije	30.01.1928.	u GOLI
40. KOVACIĆ. Ivan	1919.	u GOLI
41. KRIŽNJK. Stjepan	23.12.1920.	u GOLI
42. LOJAN. Franjo	18.11.1912.	u GOLI
43. LUKČIN. Ljudevit	30.07.1927.	u GOLI
44. LUKUNIĆ. Franjo	13.11.1921.	u GOLI
45. MERTL. Draautin	04.11.1910.	u GOLI
46. PALI. Franjo	29.12.1918.	u GOLI
47. PANIĆ. Josio	19.03.1922.	u GOLI
48. PANIĆ. Stjoean	08.02.1920.	u GOLI
49. PAVLOVIĆ. Franjo	1919.	u GOLI
50. PEROŠ. Franjo	26.05.1922.	u GOLI
51. PEROŠ. Josip	16.02.1925.	u GOLI
52. PETI. Franjo	1919.	u GOLI
53. PETI. Stjecan	1909.	u GOLI
54. PETREKOVIĆ. Andrija	22.10.1912.	u GOLI
55. PETRIČEVIĆ. Franjo	04.04.1924.	u GOLI

56. PINTAR. Aloizije	05.06.1926.	u GOLI
57. POBI. Franjo	17.05.1914.	u GOLI
58. POBI. Ivan	03.07.1915.	u GOLI
59. POBI. Tomo	1909.	u GOLI
60. POSEZI. Tomo	1910.	u GOLI
61. POŠTA. Stjoean	1918.	u GOLI
62. POŠTA. Stjecan	16.08.1915.	u GOLI
63. POŠTA. Valent	12.02.1923.	u GOLI
64. RAC. Milan	20.01.1924.	u GOLI
65. REHOROVIĆ. Andrija	27.11.1917.	u GOLI
66. REMENAR. Josio	27.08.1915.	u GOLI
67. SABOLIĆ. Stjoean	05.08.1910.	u GOLI
68. SALAJ. Aloizije	1928.	u GOLI
69. SINKOVIĆ. StieDan	02.08.1913.	u GOLI
70. SINJERI. Mirko	1918.	u GOLI
71. SINJERI. StieDan	22.11.1922.	u GOLI
72. STANČER. Ljudevit	03.08.1928.	u GOLI
73. ŠESTAK. Franjo	24.11.1923.	u GOLI
74. ŠESTAK. Josio	16.03.1906.	u GOLI
75. ŠESTAK. Pavao	16.03.1919.	u GOLI
76. ŠESTAK. Stjoean	20.12.1924.	u GOLI
77. ŠESTAK. Stjecan	10.01.1923.	u GOLI
78. ŠESTAK. Stjecan	20.12.1924.	u GOLI
79. ŠVEGOVIĆ. Draautin	24.10.1920.	u GOLI
80. ŠVEGOVIĆ. Franjo	26.03.1925.	u GOLI
81. TURI. Franjo	30.08.1920.	u GOLI
82. UJLAKI. Slavko	01.08.1915.	u GOLI
83. VRTARIĆ. Ivan	06.02.1922.	u KOPR. IVANEC
84. VRTARIĆ. JosiD	15.11.1919.	u KOPR. IVANEC
85. VRTARIĆ. Mijo	14.08.1898	u KOPR. IVANEC
86. ZLATAR. Leo	29.03.1906.	u GOLI
87. ŽINIĆ. Diuro	10.04.1915.	u GOLI
88. ŽIVKOVIĆ. Ivan	06.07.1923.	u GOLI

PRIPADNICI HOS-a i CIVILI SELA NOVAČKA OPĆINA GOLA RATNE I PORATNE ŽRTVE DRUGOG SVJETSKOG RATA

1. BAKANJI. Imbro	1906.	u NOVAČKA
2. BAKANJI. Marko	1915.	u JEŠKOVO
3. BALI. JosiD	18.02.1928.	u NOVAČKA
4. BEDENIK. Ivan	04.03.1914.	u NOVAČKA
5. BELČIĆ. Draautin	16.06.1924.	u NOVAČKA
6. BLAŽEKOVIĆ. Ivan	13.09.1924.	u NOVAČKA
7. CIMERMAN. Franjo	1926.	u NOVAČKA
8. FUKER. Franjo	1915.	u PEPELARA
9. HAJDUKOVIC. Draautin	13.09.1910.	u NOVAČKA
10. HAJDUKOVIC. Gabriel	1924.	u NOVAČKA
11. HIRJANIĆ. Mato	1912.	u NOVAČKA
12. HORVAT. Vinko	01.04.1923.	u NOVAČKA
13. HORVATINOVIC. Ivica	10.09.1925.	u NOVAČKA
14. JENDRIĆ. Franjo	1928.	u NOVAČKA
15. KIŠ. Diuro	19.04.1925.	u NOVAČKA
16. KIŠ. JosiD	06.07.1919.	u NOVAČKA
17. KOLONIĆ. Ivica	07.03.1928.	u NOVAČKA
18. KOVAČ. Stjoean	19.02.1918.	u NOVAČKA

19. LUKUNIĆ, Ivan	24.12.1923.	u NOVAČKA
20. LUKUNIĆ, Ivica	23.04.1924.	u NOVAČKA
21. LUKUNIĆ, StieDan	1924.	u JEŠKOVO
22. MARONIĆ, Ivan	20.01.1924.	u PEPELARA
23. MATIJAŠIĆ, Diuro	1908.	u NOVAČKA
24. MEHKEK, Mijo	23.09.1898.	u NOVAČKA
25. MRAZ, Drautin	14.10.1912.	u NOVAČKA
26. RUSKO, StieDan	06.05.1915.	u NOVAČKA
27. SABOLIĆ, Ivan	27.08.1925.	u NOVAČKA
28. SALAJ, Antun	12.06.1919.	u NOVAČKA
29. SALAJ PAL, Franjo	18.08.1923.	u NOVAČKA
30. SAMBOL, Ljudevit	1926.	u JEŠKOVO
31. SEBASTIJAN, Stieoan	1910.	u PEPELARA
32. SERMEK, Ivan	18.10.1923.	u NOVAČKA
33. ŠESTAK, Aloizije	21.04.1925.	u NOVAČKA
34. ŠOŠTARIĆ, Franjo	29.11.1925.	u NOVAČKA
35. TOTH, JosiD	06.04.1914.	u JEŠKOVO
36. VEDRIŠ, Franjo	21.11.1924.	u NOVAČKA
37. VEDRIŠ, Mio	25.09.1912.	u NOVAČKA
38. VEDRIŠ, Rok	16.08.1924.	u NOVAČKA
39. VEDRIŠ, StieDan	1904.	u NOVAČKA
40. VULJAK, Liudevit	05.07.1921.	u NOVAČKA

26. PANIĆ, Diuro	25.03.1927.	u GOTALOVO
27. PETROVIĆ, Rok	13.08.1920.	u GOTALOVO
28. PETROVIĆ, StieDan	12.12.1920.	u GOTALOVO
29. PODUNAJEC, Ianc	27.03.1917.	u GOTALOVO
30. PODUNAJEC, Ivan	1908.	u GOTALOVO
31. PODUNAJEC, Mijo	10.09.1925.	u GOTALOVO
32. POSAVEC, Valentin	13.02.1920.	u GOTALOVO
33. POVIJAČ, Franjo	16.12.1923.	u GOTALOVO
34. PREMEC, Adam	24.12.1922.	u GOTALOVO
35. PREMEC, Aloizije	10.05.1924.	u GOTALOVO
36. PREMEC, Edo	1908.	u GOTALOVO
37. PREMEC, Ivan	09.04.1915.	u GOTALOVO
38. PREMEC, Ivan	02.06.1935.	u GOTALOVO
39. PREMEC, JosiD	11.03.1913.	u GOTALOVO
40. PREMEC, Stieoan	22.12.1910.	u GOTALOVO
41. PREMEC, Zdravko	11.02.1921.	u GOTALOVO
42. SABOLIĆ, Marcel	19.01.1926.	u GOTALOVO
43. SAKAĆ, Franjo	03.02.1912.	u GOTALOVO
44. SOČEV, Franjo	07.09.1917	u GOTALOVO
45. SOČEV, Miško	19.09.1921	u GOTALOVO
46. SOČEV, Nikola	13.10.1926	u GOTALOVO
47. ŠAFRAN, StieDan	18.02.1912	u GOTALOVO
48. ŠESTAK, Slavko	17.03.1926	u GOTALOVO
49. TALAN, Martin	22.10.1927	u GOLA
50. VARGANTOLIC, JosiD	01.03.1914	uGOTALOVO
51. VEČENAJ, Viekslav	24.09.1923	u GOTALOVO

**PRIPADNICI HOS-a I CIVILI SELA
OTOČKA OPĆINA GOLA
RATNE I PORATNE ŽRTVE DRUGOG
SVJETSKOG RATA**

1. BARONIĆ, Mio	25.09.1922.	u OTOČKA
2. KERTEZ, Ivica	14.05.1925.	u OTOČKA
3. MATIŠIĆ, Drautin	16.08.1922.	u OTOČKA
4. MIKOTIĆ, StieDan	24.07.1913.	u OTOČKA
5. MIKULA, Mio	07.07.1926.	u OTOČKA
6. SABOLIĆ, Diuro	1909.	u OTOČKA
7. TOTH, Miško	22.12.1915.	u OTOČKA
8. VUKOTIĆ, Franjo	20.09.1917.	u OTOČKA
9. VUKOTIĆ, Matija	24.02.1924.	u OTOČKA

**PRIPADNICI HOS-a NDH I CIVILI IZ
SELA GOTALOVO, OBĆINA GOLA
RATNE I PORATNE ŽRTVE II.
SVJETSKOG RATA**

1. BALOG, Aloiz	05.05.1921.	u GOTALOVO
2. BOBOVEC, Pavao	17.01.1926.	u GOTALOVO
3. BOGADI, Marko	-	u GOLA
4. CIGANEK, Aloizije	11.06.1925.	u GOTALOVO
5. CIGANEK, Ivan	20.06.1900.	u GOTALOVO
6. CIGANEK, JosiD	16.02.1913.	u GOTALOVO
7. CIKAĆ, Mijo	28.10.1910.	u GOTALOVO
8. DJELEKOVČAN, Mijo	22.09.1923.	u GOTALOVO
9. DJELEKOVČAN, Stieoan	25.12.1919.	u GOTALOVO
10. GERENČER, JosiD	15.02.1918.	u GOTALOVO
11. HORVAT, Franjo	14.05.1916.	u GOTALOVO
12. HORVAT, Martin	-	u GOTALOVO
13. HORVAT, Matija	21.02.1911.	u GOTALOVO
14. HORVATIĆ, Pavao	03.06.1914.	u GOTALOVO
15. KIŠESONDI, Andrija	1910.	u GOLA
16. KOBOR, Zdravko	03.02.1926.	u GOTALOVO
17. KOLAR, Ivan	08.05.1912.	u GOTALOVO
18. LOVKOVICIĆ, Andrija	26.11.1911.	u GOTALOVO
19. LOVKOVICIĆ, Ivan	17.07.1924.	u GOTALOVO
20. LOVKOVICIĆ, Mijo	1913.	u GOTALOVO
21. MATIŠIĆ, Ivan	24.10.1921.	u GOTALOVO
22. MIHALIĆ, JosiD	14.03.1925.	u GOTALOVO
23. NOVAK, Vinko	17.01.1909.	u GOTALOVO
24. OROŠIĆ, Franjo	03.04.1926.	u GOTALOVO
25. PANIĆ, Andrija	17.11.1925.	u GOTALOVO

BADNJAK

Mali se Isus rodil!...
Po blatu, snijegu, vodi
skupina žena teško se kreće.
A ispod drvene strehe
svjetluju smrznute svijeće.

Sipi ledena kiša
po dvorištu pustom i nama.
Padaju strašne kletve
stražarica bijesnih bez srama.

Kroz rešetke krvavi mjesec
daruje čudesni sjaj.
A čislo za čisлом se niže
čeka se patnja kraj.

Nećujno lete u sobu
pahulje meka snijega.
Škripaju pričine tvrde.
Vjetar se spušta niz brijege.

Stotine hrvatskih žena
na ležaju uskom diše.
Na usnama mrmor je zamro.
Biva sve tiše i tiše.

Dok ponoćna zvona zvone.,
tamo daleko prek zida
gube se slike s vida
obris za obrisom tone.

Plavetne sjene ostavljaju trag
U svetoj toj noći sjaji
majčina biserna suza
rodna nam kuća i starinski prag.

1949. KPD Požega
Višnja Sever

ŠUVAROVA ZLOPORABA DR. ANTE STARČEVIĆA

U br. 7-8/IV listića, koji se (malo samodopadno, a malo "lukavo") naziva "Hrvatskom ljevicom", dr. Stipe Šuvar odvažio se javnosti podastrijeti nekoliko izabranih fragmenata "iz rukopisa knjige 'Svi hrvatski velikani'", u kojoj je inače, kaže, riječ i o Križaniću, Ritteru-Vitezoviću, Gaju, Je-lačiću, Kvaterniku, Strossmayeru, Supilu, Radiću, Mačeku...

Nije slučajno da su ti prvi "izabrani fragmenti", upravljeni hrvatskoj javnosti u sklopu priprema za osnivanje stranke SRP (i čekići!), zapravo Šuvarove misli o dr. Antu Starčeviću. Kako se čitatelji ne bi domišljali o razlozima, auktor napominje, da se na to odlučio "u sadašnjoj klimi nesamokritičnog a toliko raspojasanog hrvatstva i hrvatovanja, jednostavno u duhu latinske izreke ***audiatur et altera pars***".

Naime, nastavlja Šuvar, "uz još živog 'poglavara svih Hrvata', koga skutonoš proglašavaju i 'hrvatskim Washingtonom' 'hrvatskim Bismarckom' itd., te uz 'blagopocičvšeg kardinala' Alojzija Stepinca, Antu Starčevića se u aktuelnoj (!) duhovnoj i političkoj klimi uzdiže na najviši pjestestal, obnovljen je njegov kult 'oca domovine', pripisuje mu se uloga najznačajnije ličnosti novije hrvatske historije, dakako do pojave samog Franje Tuđmana."

"Na žalost, to na što su se Starčević i starce vičanstvo svodili 1919. godine - nastavlja Šuvar - bilo je više nego bezazleno u odnosu na sve ono što se pozivom i na 'oca domovine' činilo 1941.-1945. u tzv. NDH, a u svakom je slučaju bezazlenje u odnosu i na sve ono što se, i opet pozivom na njega i u znaku njegova veličanja, evo događalo i događa od 1991. godine našvamo."

Sve se to, po Šuvarovu sudu, uglavnom događa stoga što Starčevića "drže začetnikom velikohrvatstva i antisrpstva", pa se njegova uloga tumači izvan vremenjskoga i povijestnoga konteksta, te se ta nedvojbeno velika osoba mitologizira. Ovaj je esej, kaže njegov auktor, pokušaj da se upozori na potrebu prestanka manipulacije Starčevićem i njegovim naukom, te da ga se stavi u prostor i vrijeme.

Šuvar ne bi bio Šuvar, kad ne bi u samome uvodu pokazao svoju nekompetentnost. Naime, ocjenjujući da Starčevićevi hvalitelji i sljedbenici svoje divljenje prema Ocu Domovine temelje na "velikohrvatstvu i antisrpstvu", on odmah domeće kako je tu "divovsku figuru", "sironašnog Ličanina", odnjihala "majka Srpskinja".

Veliki povjestnik Stipe Šuvar, koji hoće osobe i pojave staviti u prostor i vrijeme,

Piše:

Tomislav JONJIĆ

odmah na početku čini grubu pogrešku, nazivajući Starčevićevu majku, koja bijaše pravoslavne vjeroizpovijedi, Srbinjom, iako danas već i pismeniji osmoškolac znade da ni danas svi pravoslavni u Hrvatskoj nisu Srbi, a da su pravoslavni, koji se na prijelazu 18. i 19. stoljeća ili u prvoj polovici prošloga stoljeća u hrvatskim zemljama nazivahu Srbima, vrlo rijedke ptice.

Posrbljivanje pravoslavnih, djelatnošću srbskih popova i uz prešutnu, a ponекад i djelatnu pomoć habsburžkih

Dr. Stipe Šuvar
(Preneseno iz Feral Thbune-a)

odnosno austro-ugarskih vlasti, spada u nešto kasnije vrijeme, a da taj proces - iako su ga združno podpomagale posebno starojugoslavenske vlasti - nije u cijelosti okončan ni do iza drugoga svjetskog rata, pokazuju brojni pravoslavni Hrvati.

Šuvarovo je izlaganje o Starčeviću suhoparno i dosadno. On prepisuje neke od pisaca, koji su se bavili Starčevićem ili upozorava na njihove tekstove (M. Gross, V. Bogdanov, M. Krleža, J. Skerlić), "markistički" pravovjerno upirući prstom u neke Starčevićeve ocjene, koje su primjenjive u "klasnoj borbi", dok se pri razčlanjivanju tzv. Starčevićeva velikohrvatstva i antisrbstva oslanja (dakako, ne spominjući je!) na razpravu dr. Mile Starčevića ("Starčević i Srbi", Zagreb, 1936.).

Ipak, zapravo najviše vjeruje Krleži. Jer Krleža je kušao iztrgnuti Starčevića, njegov nauk i njegovo djelo iz ruku "

"ultramontane desnice, cmožute mafije, najperfidnije i najgluplje od svih u našoj novijoj historiji". Krleža je, jauče Šuvar, upozoravao na Starčevićevu (sveslvensku (sic!) dimenziju, ali i na to da je pogrešno i naivno Starčevića uzimati kao panaceju i idealističku konstantu kojom se rješava hrvatsko pitanje, budući da je Starčević "sam po sebi, jedna mrtva formula na političkom groblju".

Dok je Hrvatska trpjela, od 1945. na dalje, pa onda opet 1972., Krleža je sjedio u kožnim naslonjačima, pušio skupocjene cigare i izpijao pića nedostupna smrnicima s ovu stranu željezne zavjese. Uprežući se u boljševička i protuhrvatska kola, rugao se hrvatskom nacionalizmu i karikirao "debele popove", iako je iz dana u dan, brižno skupljajući kilograme i gojeći podvoljke, sve više sličio tim svojim karikaturama. Odporniji napastima tijela, Šuvar je u toj borbi protiv Hrvatske bio još uporniji i još siroviji.

Krleža je, prisjetimo se Bonifačićeve misli, ponovno odtisnute i na ovim stranicama, rušenjem hrvatskih veličina (pa i hrvatskih mitova), u velikoj mjeri pridonio prodoru Balkana (pa i balkanskih mitova) u Hrvatsku i hrvatsku nacionalnu svijest. Šuvar mu je i u tome sličan. Nu, još su po nečemu Krleža i Šuvar slični.

Prvi je sredinom tridesetih godina, kad se Komunistička partija Jugoslavije, po Kominteminu naputku, okrenula čuvanju te "nakaze od države" uvažavanjem nacionalnih proturječnosti i utemeljenjem, između ostalog, i Komunističke partije Hrvatske, kao borbenu sablju izsukao Antu Starčevića, ne bi li neukim Hrvatima, manirom velikoga književnika i, s glasom simpatična buntovnika, koji ga je bio, zamaglio oči i prikrio pravu, jugounitarističku konцепciju komunističke stranke.

Drugi, pak, sada, kad pokreće vlastitu političku stranku, također lukačno poseže za Starčevićem, grizući one, koji Staroga veličaju, i veličajući ga napadajima na mistifikatore. Obojica svojataju izvornoga Starčevića, iako su obojica, po svome protuhrvatstvu, podrepništву, farizejštini i slavosrbstvu zapravo oličenje svega onoga, čemu se Starčević rugao i što je prezirao. I jednomu i drugomu Stari je zapravo sredstvo manipulacije, igračka "za obsjeniti prostotu" i izdati vlastiti narod.

Uostalom, u doba kad je Krleža carevao, baš kao u vrijeme u koje je Šuvar vedrio i oblačio, Starčević bijaše zabranjen. Bilo je zabranjeno ne samo tiskati njegova djela, nego ga i čitati. To je, međutim, jedva spomena vrijedna ilustracija njihove veleizdaje...

IVAN ORŠANIĆ - HRVATSKI MISLILAC

Više od osam stotina godina mi smo Hrvati živjeli bez vlastite države. Nu, svejedno smo se održali i obstali. I mi smo jedan od rijetkih starih naroda, koji je do dana današnjega sačuvao svoje korijene. Pa Talijani, Englezi, Francuzi, čak i Nijemci, tek su umjetno stvoreni narodi, koji su nastali ujedinjavanjem - silom ili milom - od različitih narodnosnih skupina. I sve se je to zabilo tek prije kojih stotinjak godina, još za vrijeme života moga pokojnog pradjeda Marka, kad su Bismarck, Cavour i ostali "pijemontaši" stvarali nove nacije.

Dakle, bilo je u ono doba i moćnijih naroda od nas, ali ih je povijest zbrisala i pretvorila u nešto sasvim drugo.

A Hrvati obstadoše. Dakako, pokušavalo se je i nas "pijemontizirati", i to na razne načine, ali svi ti pokuši bijahu uzaludni. Malo nas je, ali još smo tu, u Lijepoj našoj.

Stoga su nama Hrvatima svi lučonošći hrvatske državotvorne misli itekako važni. To su naše, usuđujem se reći, svetinje!

I kad se među nama rodio Ante Starčević, to je bilo kao da nam ga je Bog s neba poslao. Njegove misli i njegove ideje nisu dali iskri hrvatske slobode da se ugasi, nego su nam osvjetljavale put prema vlastitoj državi. I ne imadosmo mi pametnijeg među sobom od Oca Domovine, dr. Ante Starčevića.

Prema tome, uistinu je smiono bilo koga s njim uzpoređivati, ali neka mi bude dopušteno iznijeti vlastito mišljenje, da je samo jedan među nama Hrvatima uspio toliko proniknuti u starčevićanstvo, da ga je čak i sam nadogradio.

Bio je to hrvatski mislilac Ivan Oršanić.

Igrom slučaja bio sam nazočan jednom od "sijela", kad se pripremala "Slavonica", te sam spomenuo da bi u nju svakako trebao ući i prof. Ivan Oršanić, na što začuh odgovor: "Pa on je bio ustaša!", i na tome sve završi.

Na žalost, hrvatska javnost nije dostatno upoznata s djelom Ivana Oršanića, te je i ovaj moj tekst tek pokušaj upoznavanja šire javnosti s pojedinim mislima ovog hrvatskog filozofa, koji je prešućen, na štetu sviju nas zajedno. Jer ne može se donijeti niti jedan relevantan povijestno-politički sud, iz borbe za našu samostalnost, a da se pritom ne spomene Ivana Oršanića.

Nasušali smo se mi Hrvati i načitali lektire o raznoraznim, manje ili više, zablijedjelim hrvatskim političarima, počevši od Šupila i Trumbića, Krnjevića i drugih, ali smo vrlo malo, ili gotovo ništa, čuli o istinskim sljedbenicima Ante Starčevića, kakav je bio Ivan Oršanić. Nu, budimo

Piše:
Stanislav PEJKOVIĆ

pošteni pa priznajmo, i mnogi hrvatski nacionalisti dobili su nezasluženu prednost pred Oršanićem. Tako da je i hrvatska državotvorna misao poznatija po marginalcima u odnosu na intelektualnu veličinu kakav je bio Ivan Oršanić.

Čak tvrdim da, ukoliko Oršanićevo dje-lovanje prebacimo i među druge discipline, izvan politike, kao što su umjetnost, etika, književnost, filozofija, opet ćemo naći malo koga, a tko bi se mogao usporediti s Ivanom Oršanićem.

Prof. Ivan Oršanić
2.VII.1904.-17.XII.1968.

I u tome i jest njegova veličina. Naša hrvatska tragedija očitovala se u tome, da nismo imali vlastitu državu, te su stoga svi naglasci u našoj uljudbi bili na borbi - mišlju, rječju i djelom - za hrvatsku državu, a zbog toga smo, donekle, bili sputani za promišljanje obće problematike čovjeka kao univerzalnog bića. I ova sputanost nije sputavala samo našu političku misao, nego se odrazila i na druga područja naše djelatnosti. Ali taj naizgledni paradoks, omogućio je da umjetnost i filozofija daruju svoje najbolje ljude politici. Jer, u hrvatskom slučaju riječ politika nije značila pojam "kurva", nego jedini način obstanka!

Stoga nam je politička misao dobila genije, a umjetnost je izgubila svoje velike interprete. I to se je najočitije dogodilo u

slučaju Zrinskog i Frankopana, Eugena Kvaternika, Ante Starčevića, Stjepana Radića i, dakako, Ivana Oršanića.

Nu, genijalnost ovih naših vrlih muževa izkazana je i u tome da su oni, unatoč naglasku na praktičnu borbu hrvatske misli za vlastitu slobodu, uspijevali doticati i filozofsku problematiku čovjeka kao homo sapiens.

Dakle, ako je politika otela umjetnosti i filozofiji njezine najbolje ljude, oni nikad nisu zaboravili na vlastitu vokaciju, koju su u sebi nosili, te su uvijek našli vremena napisati i pokoje umjetničko ili filozofska djela.

Svakako, treba spomenuti, da je zbog naše osamstoljetne neslobode, "trpjela" i naša umjetnost ili filozofija...

Jer i oni auktori, koji se nisu izravno bavili politikom, nisu mogli izbjegći politiku u svojim djelima, tako da mi Hrvati nemamo baš previše izključivo filozofskih djela. Izrazitim filozofima naša je književnost siromašna, osobito romaneskna i dramska.

I kad mi nakon Boškovića, Dalmatina i drugih naših filozofa hoćemo posegnuti za još kojim, moramo se obratiti "političaru" Antu Starčeviću, i, što ja želim posebno upozoriti, Ivanu Oršaniću.

Pa što je - filozofski gledano - Krležino djelo?

Socijalna tematika, jeftini sarkazam i kukavički nihilizam!

Uostalom, protiv takvih poimanja Oršanić se borio uređujući ondašnju "Hrvatsku smotru".

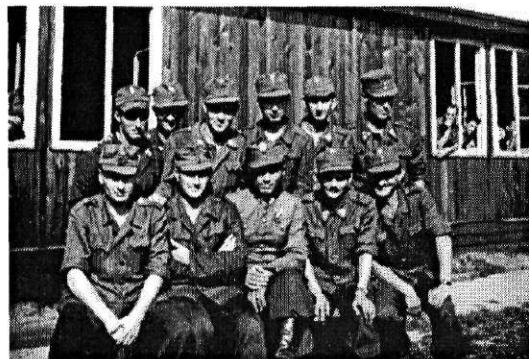
Svetost borbe za hrvatsku državu ujedinila je raznolike hrvatske potencijale, tako da je težko tu našu borbu umotati u bilo kakav celofan jednoumljiva. Činjenica jest, da nas je godinama gušila komunistička diktatura, ali hrvatski su državotvorci bili, i toga se ne smijemo bojati reći, različitih poimanja i svjetonazora. Hrvatski geniji nisu mogli biti uzkogrudni ljudi; bili su jedinstveni u borbi za hrvatsku državu, ali u drugim područjima ljudske djelatnosti, svatko se ponašao na svoj način.

Crne legende, koje su o nama širene, pokušale su nas jednoobrazno prikazati, a u takav kalup i danas mnogi upadaju, i netko nam opet ozbiljno podmeće kad hoće hrvatstvo izključivo smjestiti pod tzv. konzervativnu desnicu.

Starčevićanstvo nikad nije bilo nikakva "desnica" ni "ljevica", to je bila hrvatska pamet, a karakterizira ju je filozofski pojam Absolutne Slobode. Stoga današnji tzv. desničari vrijedaju Antu Starčevića, i, na žalost, pravi "starčevićanci" i "oršanićevci" tek su pojedinci.

ŽIVOTNI PUT SLAVKA HRANILOVIĆA

Slavko Hranilović je 28.11.1914. u Pećnom Žumberaku u uglednoj svećeničkoj žumberačkoj obitelji. Otac Makso bio je ugledni svećenik i rektor Žumberačkog sjemeništa. Pučku školu završava u Pećnom, 2 klasičnu gimnaziju u Zagrebu, te nakon toga upisuje šumarski fakultet u Zagrebu. Na istom diplomira po uzpostavi NDH 30.10.1941. Za vrijeme studiranja, boravi u grkokatoličkom sjemeništu na Gornjem Gradu za koji ga vežu lijepo uspomene, a mnoge stvari o povijesti i kulturi naučio je od dr. Janka Šimraka i Janka Rapljenovića, tadašnjih duhovnih vođa Žumberka.

Slavko Hranilović u hrvatskoj vojsci
(Sijedi prvi slijeva)

Provo namještenje dobiva u NDH, u vlastelinstvu Đakovačke biskupije, krajem 1941. odlazi u vojsku NDH. Kao poručnik domobranske vojske služuje u Banja Luci, Zagrebu, Petrinji i Bjelovaru. Krajem 1944. biva ranjen, te pet mjeseci provodi na liječenju u Vinogradskoj bolnici, iz koje u svibnju 1945. odlazi u emigraciju s braćom Maksom, također inženjerom šumarstva.

Svršetak 2. svjetskog rata imao je za posljedicu i svršetak Nezavisne Države Hrvatske, a vlast su preuzezeli partizani s komunističkom partijom koji su prijetili i kažnjavali sve one koji su sudjelovali u državnim i vojnim službama NDH. Stoga je, uz vojne postrojbe, prema Austriji, gdje se nalazila engleska vojska, krenulo mnoštvo civila i djece, pa čak cijele obitelji. U takovu zbijegu nalazilo se više stotina tisuća Hrvata, ali su Englezi dali utočište tek kojoj tisući izbjeglica, a svi ostali zadržani su na Bleiburgškom polju, s namjerom da se vrate u Hrvatsku. Na tom famoznom putu mnogi su Hrvati bili zlostavljeni od strane partizana, a također ih je mnogo od tzv. pratitelja (partizanske vojske) ubijeno. To je, na žalost, bio hrvatski Križni put. Izbjeglice, koje su ostale u Austriji, kod grada Celovca, Englezi su kamionima i vlakom prebacili u logore u Italiji.

ŽIVOT HRVATSKIH IZBJEGLICA U LOGORU FERMO 1945.-1948.

Jedna skupina od oko 2000 civilnih izbjeglica, muškaraca, djece i žena bila je smještena u logoru Fermo, nedaleko od

Piše:

Milan RADIĆ-ILAS

grada Ancone, koji se nalazio na jadran-skoj obali. Gospodin Slavko Hranilović i njegov stariji brat Makso bili su dospjeli u ovaj logor.

Organiziranje i izvršavanje poslova u logoru obavljala je tzv. "radna služba", kojoj je na čelu bio pripadnik logora s titulom "zapovjednik Radne službe". Za svoj rad zapovjednik je dobio upute od zapovjednika logora, koji su bili Englezi ili Amerikanci. U logoru je bio određeni broj ljudi pod krivim imenima, kako bi se zaštitili od uhićenja komunista iz Jugoslavije, kojima su mogli biti izručeni. Sumarski inženjer Slavko Hranilović bio je neko vrijeme zapovjednik "radne službe", pošto tadašnjem zapovjedniku logora Englezu Whiteu nije htio otkriti osobe, koje su se skrivale pod krivim imenima, ovaj ga je smjenio sa službe i stavio na listu "crnih", tj. "ratnih zločinaca".

Logor Fermo zauzimao je oko dva hektara površine i u njemu se nalazilo oko dvije tisuće osoba, a veliki broj stanovnika logora bili su intelektualci i kulturni djelatnici. Stanovnici logora bili su npr. profesor Žanko, zadnji ravnatelj Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu, rektor Zagrebačkog sveučilišta Horvat, profesor Bareza, prof. Crljen, prof. Nikolić i dr.

U logoru posebna pažnja bila je posvećena higijenskim uvjetima za život, koju su pokrenuli i organizirali stanovnici logora. Obvezni su bili redoviti liječnički pregledi, kako bi se moguća bolest što prije učinkovito suzbila. U dogovoru s lokalnom talijanskim vlašču, uredno su se vodile knjige rođenih, umrlih, krštenih i vjenčanih. U logoru su izlazile i zidne "Dnevne novine", koje su donosile informacije iz svijeta; također je bio intenzivan i kulturni život. Unutar logora postojala je i pučka škola, također organizirali su se i tečajevi stranih jezika, a njegovala se i glazba, posebno vokalna. Gospodin Slavko Hranilović bio je član mješovitog zborra, koji je u više navrata na Vatikanskom radiju održao koncert potpune Palestrinine mise te hrvatske i svjetske skladbe.

U logoru bio je aktivan i športski život (nogomet, šah, atletika i drugo). Pojedini članovi logora čak su se bavili i studiranjem, ali s druge strane bilo je i čestih uzne-miravanja od strane engleske vlasti, osobito kad su provjeravali stanovnike logora. Noću se često događalo, po riječima našeg sugovornika Hranilovića, sljedeće: engleska vojska bi s težkim naoružanjem i tenkovima obkolila logor i pregledala sve prostore logora, tražeći ratne zločince s jugoslavenske "crne liste" i eventualno skriveno oružje.

Logor Fermo bio je po organizaciji i uređenju najbolji od svih logora drugih

narodnosti u Italiji, to su priznali i razni posjetitelji logora.

Gospodin Hranilović posebno naglašava, da je logor Fermo ostao zabilježen kao jedan dokaz naše hrvatske kulture. 1947. Hranilović napušta logor i Italiju, te odlazi s braćom Maksom i većom skupinom hrvatskih šumarskih inženjera u Argentinu.

ŽIVOT U ARGENTINI

Na poziv predsjednika Argentine Perona, gospodin Slavko Hranilović i ostali šumarski inženjeri dolaze u Argentinu, gdje je bio nedostatak takvih stručnjaka. Po dolazku u Argentinu, radi na planiranju i izvođenju radova pošumljavanja. Kasnije rukovodi akcijom za unaprijeđenje i razvoj šumarstva u južnoj Argentini. Osnovan je program "Akcija za Patagoniju".

Godine 1979., kao državljanin Argentine, službeno putuje u Hrvatsku i Sloveniju, te tada, prvi put nakon 1945., sreće svoje stare poznanike i prijatelje. Od 1960. do 1982. djeluje kao ekonomski savjetnik u Ministarstvu gospodarstva. Nakon umirovljenja 1986. živi u Buenos Airesu, a 1994. sa suprugom Dragicom vraća se u svoju konačno slobodnu Hrvatsku, živi sada u Zagrebu.

Posebno valja napomenuti da je Slavko Hranilović preko dvojice svojih prijatelja senatora 1991. godine pokrenuo preko argetinskog Senata postupak, kojim se podupire neovisnost Hrvatske. Zbog velikog doprinosa u kulturi i znanosti, stoje hrvatski narod učinio argetinskoj zajednici, specijalno doprinos inženjera šumarstva i agronoma, koji su postavili temelje šumarskog fakulteta u Argentini (inženjeri Petrak, Poduje, Frković, Asančaić, Makso i Slavko Hranilović). Danas u argetinskom crkvenom životu također djeluje više Hrvata, a naših ljudi ima i čak koji su biskupi u toj dalekoj zemlji. Zanimljivost je nas Hrvata, kako je na kraju razgovora naglasio g. Hranilović, "da nas ima na cijeloj zemaljskoj kugli i da smo svagdje uvijek u vrhu po znanju, radu i kulturi."

Sošice

MOJ SUDBONOSNI TRENUAK

15. 05. 1945. doživio sam krah moje lijepe domovine Hrvatske. Kao mladi osamnaest godišnji mladić, po završetku zanata 28-05-1943 god. stupio sam u hrvatsko domobranstvo u Sl. Požegu, a zatim u Sl. Brod.

Nakon izvjesnog vremena, bio sam upućen u pitomačku školu za dočasnike. Kao i svi ostali, početkom svibnja mjeseca išlo se na povlačenje preko Zagreba, Celja, do Blajburga. 15. svibnja, kao što se većzna na koji način, izvršena je predaja i naša kobna izdaja.

Na relaciji Blajburg-Maribor doživjeli smo strašno maltretiranje. Osobito izpred Maribora.

Zašto sam se odlučio pisati ovih nekoliko redaka. Upravo me navelo sjećanje, na koji način sam izbjegao, a da me razbojnici u Mariboru nisu likvidirali u Maceljskoj šumi.

U logoru Maribor morali smo izpunjavati neki upitnik, a ja sam prilično bio iskren kod izpunjavanja, te kako su bile formirane skupine, ja sam bio određen u skupinu, koja nije bila sumnjiva. Upitao sam jednoga supatnika koje su godine išli u vojsku, a kad mi je rekao da ih ima 41. 42. i 43., odmah sam kovao plan kako da se prebacim u drugu skupinu. To mi je upravo uspjelo, jer partizan, koji je čuvaо моju skupinu, okrenuo se drugom partizanu, koji je čuvaо skupinu u koju sam ja iskoristio momenat i preskočio. Malo zatim, a nije prošlo niti 15 minuta, skupina, u kojoj sam ja bio dodijeljen, bila je odvedena u jedan čošak, gdje je već čekao kamion pokriven ceradom, te su vezali po dvojicu žicom te ih ubacivali u kamion, i odvozili ih u Maceljsku šumu, gdje su ih razbojnici poubijali i pobacali u već ranije postojeće tankovske rovove. Zahvaljujući Bogu i mojoj sudbini, tako sam ja izbjegao likvidaciju. Iz Maribora se oformila kolona nas oko 20.000 tisuća te smo preko Podravine krenuli smjerom Koprivnica, Osijek Baranja, Bačka, Banat i konačno nešto oko mjesec dana bez hrane stigli smo u Kikindu, ali samo nas nešto oko 5.000. Na svakom odmoru, a odmor je bio uvjek na nekim velikim livadama, kružila su tri oznaša, te odabirali za likvidaciju. Kako smo svega dva puta dobili nešto hrane, a najteža je bila žeđ, to mi je ostao u sjećanju slučaj kad su se u mojoj neposrednoj blizini dvojica, ugledavši u dvořištu bunar te su se zaletjela iz kolone k bunaru, i videći da kod bunara nema kante, oba su jedan za drugim skočila u bunar. Partizan, koji je dotrčao, iz strojnice je ubio oba. Žena, koja se našla u blizini, samo se uhvatila za glavu. Kroz sela, valjda preko mj. odbora, organizirali su zaprežna kola, kojima su skupljali iznemogle, te su bili natovareni kao drva jedan na drugog. Tako sam video, i svog jednog mještanina, koji je ležao najdonji, okrenut glavom prema nazad, još napola živ, a na njemu natovareno desetak što mrtvih ili još da daju znak života. U pratnji, koja nas je pratila, uvijek je bilo po trojica, koji su bili pozadi, ione, koji od iznemoglosti padnu, oni ga dokrajče. Ovo sam sve video, jer sam i sam obolelio, pa sam jednom prilikom ostao i sam pozadi. Kako sam video što se sve događa i da će i sam doći na red, upotrijebio sam svu snagu te sam nastojao da ne ostanem po zadi. U logoru sam bio u Čoki, nedaleko Kikinde, te u Petrovaradinu šest i pol mjeseci. Ovo je samo jedan dio strahota koje sam prošao, jer sve patnje, koje smo mi na Križnom putu prošli, nije moguće ni opisati.

Da bude još gore, jer jedno zlo vuče drugo, 1947. pozvan sam na odsluženje vojnog roka. Dakako, među nas 6 vojnika, a koji smo služili u vojsci N. D.H., ubacili su špijuna, te nas strpali u zatvor. Tako sam odrobijao 3 god. 4 mj. i 23 dana. Kako su me maltretirali nakon izlaska iz zatvora, mogu se pohvaliti da sam junački sve izdržao, iako znam za dosta slučajeva da nisu. Eto to je ukratko moj životni put, te uz vašu korekciju, želja mi je da me uvrstite u sljedeći broj "Političkog zatvorenika".

Nikola Šimičić

U TIBORJANCIMA OTKRIVENA SPOMEN- PLOČA POGINULIM HRVATSKIM VOJNICIMA U DRUGOM SVJETSKOM RATU

Dug peginulim mještanima

TIBORJANCI - U znak počasti petnaestorici Tiborjančana, koji su u drugom svjetskom ratu poginuli u redovima hrvatskih domobrana, u nedjelju, 26. listopada, u tom je mjestu otkriveno spomen -obilježje. Inicijatori i organizatori postavljanja spomen-ploče su Društvo "Hrvatski domobran" Valpovo ogrank Tiborjanci te Grad Belišće.

Svečanost je započela u crkvi Sv. Mteja, zaštitnika Tiborjančana, misom zadušnicom za sve poginule hrvatske vojниke. Spomen-obilježje blagoslovio je župnik veliškovačke župe Sv. Roka, velečasni Ivan Petričević, dok je ploču sa imenima poginulih P. Andračića, S. Bošnjaka, J. Đurkića, G. Dušanića, J. Galičića, F. Harambašića, J. Ižakovića, J. Jugovića, M. Jugovića, A. Krige, M. Pavokovića, J. Sučića, M. Šokca i M. Talafuka, otkrio Ljubomir Kuna, povjerenik "Hrvatskog domobrana" ogranka Tiborjanci i jedan od preživjelih sudionika Križnog puta Dravograd - Bleiburg.

"Tiborjančani, postavljanjem ovog spomen-obilježja kao simbola patnje, ali i pobjede, izvršavaju svoju obvezu prema svojim mještanima, koji su bili poginuli za svoju domovinu Hrvatsku" - iztaknuli su tom prigodom članovi "Hrvatskog domobrana", Ljubomir Kuna i Matija Sušić, a uz njih, brojnim nazočnim mještanima i uzvanicima obratili su se Željko Klanjšček, gradačelnik Delišća i Ivan Vučković, član skupštine Osječko - baranjske županije. Događaju su bili nazočni i priпадnici policijske postaje Valpovo, te izpred Ureda za obranu, Mirko Horvatiček. Glazbeni dio svečanosti svojim su nastupom upotpunili članovi HKUDA "Ante Evetović-Miroljub" iz Veliškovaca

Ana Zekić.

Iz podružnice Osijek

OGLAS

Mole se svi članovi HDPZ-a, rođeni do uključivo, 31. srpnja 1924., a koji nisu dobili četvrtinu naknade za vrijeme provedeno u zatvoru, da se jave zagrebačkoj podružnici HDPZ-a.

BOŽIĆNA POMOĆ

Na I. sjednici Izvršnog odbora HDPZ-a, održanoj 1. prosinca 1997. u Zagrebu, odlučeno je da se jednokratna božićna pomoć dodijeli samo članovima i pridruženima, i to onima koji su u zatvoru proveli najmanje šest mjeseci, a istodobno itnaju primanja manja od 1.500,00 kuna mjesечно.

Pomoć će se dodijeliti onima koji su na ime obeštećenja za vrijeme provedeno u zatvoru dobili manje od 1.500,00 kuna.

Sredstva za izplatu pomoći u iznosu od 500,000,00 kuna bit će dostavljena podružnicama, koje će samostalno donijeti odluke i podijeliti pomoć najpotrebnijima.

OBAVIJEŠT O ČLANARINI I PREDPLATI

Na I. sjednici Vijeća HDPZ-a, održanoj 27. studenoga 1997. u Zagrebu, odlučeno je da članarina u Društvu za 1998. iznosi 60,00 kuna, dok se godišnja predplata na "Politički zatvorenik" utvrđuje na 120,00 kuna.

članarina ostaje podružnicama, dok se predplata, s popisom predplatnika, dostavlja Središnjici.

Ostavio nas je žuravljak i posletio Brogn, kojega je
Darko Gintić preumnoši izmenadnom smrću dne
20. XI. 1961. god. u KPD-u St. Gradiška naš predstagli

Jvo Ljasića pok. Ivu
aprovocent pobjil u 34 god. života

Sahranjen 21.XI. 1961. god. u 19 sati u groblju u Lsko.
cima kraj Stare Gradiške.
Jiva zadušnica za milog pokojnika, propadanje molitvama
vjernika, prikazana je dne 30.XI. 1961. u 6 sati u župnoj crkvi
u Preku.

Ozalošćeni:

Najka Marija; braće: Ždenko, Danijel, Veljko, Krsto;
sestre: Veta, Marija i Desa; i strine: Etta; stricini: Mati;
Santo i o. Ignacij; kćer Ljubica; nevjeste: Ljuba i Ljilja;
Zet; kruno; žantinica Ljiljan; i mnogobrojne rođake.

u Preku, prosinac 1961.

MOGORJELO

Gledao sam ribare
ispod mosta u Čapljinu
koji love sreću.
Sunce se u zalaz opremilo
i ribe negdje ospale
u želji da ne žrtvuju
svoju sreću ribarima.
Ribari će mrki kući
s podsmijehom nade.
Sutra će lijep dan osvanuti.
Neretva će teći kao juče,
kao davno
kao za sto godina
kad će ju u vlasac
vezati drugi ribari.

Ante DELMIN MATIĆ

**MARKO BROZOVIĆ
IZ SAD-a,
DARIEN,
ILINOIS,
ČESTITA
BOŽIĆ
I ŽELI SRETNU
NOVU
GODINU
SVIM
ČLANOVIMA
HDPZ-a.**

BERKOVIĆ O ARALIČINU ROMANU

SLABAŠAN ROMAN O BLEIBURGU

"Slučaj "Četveroreda" govori u prilog oprezu hrvatskih književnika prema politici kao takvoj, jer znali su oni da neće izdržati strašan magnetizam crne rupe totalitarizma.

Taj roman potpuno je liшен duha privatnosti. Lica uglavnom osjećaju i misle u skladu sa stajalištima naše službene historiografije. Svi koji su bez suda osuđeni da koračaju unutar, ili da s ubilačkim ovlastima oblijecu oko četveroreda zapravo su programirani genetički kodom za ili protiv nezavisnosti hrvatske države, da se izrazim najaktualnijom znanstvenom terminologijom.

Ako je istina da su ti putnici bez prtljage (komande za povlačenje došle su tako naglo da je malo tko stigao pripremiti barem hranu za nekoliko dana puta) i ako je istina da su cijelo putovanje u oba smjera obavili s punom domoljubnom disciplinom, svješću i vjerom, poštujući u odlasku svoje vođe, prezirući na povratku svoje čuvare i likvidatore, sada **mi, čitatelji**, znamo malo ili nimalo o ljudskoj prirodi.

Ali neće to biti baš tako. Ti prisilni hodočasnici križnih putova nisu se ponašali kao neupitni mravi kad jm traktor prijeđe preko mravinjaka. Romani se bave krizom u čovjeku, Bleiburg je *summa* hrvatske krize. Svaki je nosio ogromnu prtljagu svog djetinjstva, svojih livada, ljubavi, nedovršenih poslova, svojih sumnji, razočaranja, preispitivanja. Ni jedna prtljaga nije imala isti sadržaj, ni sličnu težinu, niti se mogla nositi na isti način. U svakoj glavi odvijao se film: da nisam napravio to i to, da nisam poslušao toga i toga, sada ne bih bio tu i putovao u ono sablasno tamo. Svaki je obećavao sebi neku drugu budućnost, ako budućnosti uopće bude. Svaki je imao svoj zvuk u masovnim orguljama koje sviraju četverorednu fugu bleiburgijanu.

U romanu je sve dozlaboga tipično. Osim zanimanja glavnog junaka. On je kažališni inspicijent. Ne mogu otjerati misao da pred svojom grandioznom temom Aralica nije ni pisac ni redatelj, nego baš inspicijent. Čovjek koji se brine o redoslijedu dolaska glumaca na scenu i odlasku s nje (što će reći u smrt). Inspicijent kontrolira rekvizitu, daje znak da počne glazba i da padne zastor. Mislim da je Ivanu Aralici Bleiburg zaksnjeli i zlosretni susret. Jer, svemu ima vrijeme, ali i svemu ide vrijeme.

A roman je, kako bi rekao Kundera, negdje drugdje."

Preneseno iz "Globus"-a br. 362

IZPRAVCI

Izpričavamo se gospodinu **Stjepanu Buconjiću**, stoje pri prijepisu njegova teksta "Još o судбини američkih zrakoplovaca" (PZ, br. 67 od listopada 1997.) došlo do grube pogreške, pa je otisnuto da je umorstvo njemačkih pilota na Zrinjevcu počinio Šemso Kapetanović. Riječ je zapravo o Laži Vračariću, također spomenutomu u istom tekstu. Na taj način je propust upozorio sam g. Buconjić.

U predhodnome se broju podkrao veći broj drugih pogrešaka. U tekstu **Mate Marčinka** krivo je odtisnuta godina Kosovske bitke, a ima i više pisarskih prošusta, od kojih dva mijenjaju smisao: u 8. redku drugoga stubca, na str. 10., umjesto "Hrvatske", treba stajati "Hrvatska", a u posljednjem je redku prvoga stubca na str. 14. izostavljena riječ: "odgovorili". U školskoj zadaci **Bruna Bušića** treba stajati "misao, koja je imatralna". Tekst vič. **Mile Vranešića** potječe iz "Žumberačkoga krijesa" za 1995., a ne za 1955. godinu. Auktor pjesme "Vrane" je **Ante Delmin (a ne: Delimir) Matić**. Tekst **Zlatka Tomičića** nije tiskan umjerenim korijenskim pravopisom, jer je takva piščeva želja. Započeto je objavljivanje drugoga dijela uspomena pok. **Augustina Tomlinovića (ne: Tomilinovića) - Samca**, a u tekstu dr. **Augustina Franića** krivo stoji daje pok. mons. Nikola Soldo 1971. Treba stajati: 1917.

Auktorima i čitateljima se izpričavamo zbog ovih, kao i zbog drugih manjih pogrešaka.

Nad odrom prof. Jurja Lončarevića

Tužni Zbore !

Iznenadeni i potreseni skupili smo se oko odra prof. Jurja Lončarevića, sina stoljetnih dalekih srijemskih ravnica, širokih mitrovačkih sokaka, radišnoga i plodnog pisca, člana Društva hrvatskih književnika od 1969. I dok mi u ovaj prohладni dan i u ovom trenutku naviru pjesnikovi stihovi: "Kad umrem - sve će biti lijepo: ni list na grani zadrhtati ne će, ni teže, tiše zamirisat cvijeće...", morao bih, poput starozavjetnog Proroka, zamoliti Jahvu, neka me nauči govoriti o čovjeku, s kojim se zauvijek oprashtamo i kojemu bismo uz riječi zahvalnosti povjerili puno toga. No, znam, u velikim trenucima uvijek nam ponestaju riječi za dubinu i veličinu trenutka koji nas potresaju, uzbuduju, ranjavaju.

Danas suznim očima, zamagljenima tugom, ne možemo čitati i slagati obilatu bibliografiju prof. Jurja Lončarevića (učinit će to uskoro drugi), ali iz brojnih ispisanih stranica jasno se može pročitati ime rodnoga mu grada Mitrovice. U negdašnjem drevnom ilirskom i panonskom gradu, u jednom od prvih sjedišta biskupije mladoga kršćanstva, u Mitrovici je Juraj u brojnoj, čestitoj, u svemu kršćanskoj i hrvatskoj obitelji. Nije ni najmlađi niti najstariji među sestrama i braćom, rado se uvijek sjećao obiteljskog zajedništva, roditeljskog dvorišta i širokih sokaka rodnoga grada. U njemu je stekao i oblikovao svoje kršćanstvo i postojani svjetonazor, sa zavičajnih neomeđenih prostranstava svoga i našega Srijema ponio je čvrstu, nepokolebljivu domovinsku, hrvatsku ljubav. U Mitrovici je Pokojnik učvrstio najveće ljudskojunaštvo: video je i promatrao život kakav jest i prihvaćao ga je onakvim kakav jest. I kad je krenuo u svijet nosio je sa sobom svoj hobby - svoj Srijem, danas ranjen, dijelom zaboravljen. Rekao bih: svi su članci i rasprave pok. prof. Lončarevića svedočanstvo nepomučene ljubavi prema srijemskom, hrvatskom čovjeku - patniku i njegovim poljima. Htio je pokojni Profesor s ljudima, sa svima nama biti čovjek, ali kada se

zloča uplela u njegov život 1972., vraćen je u rodni grad ne kao čovjek, ljudska osoba s dostojanstvom, nego prezreno biće obilježeno mjesto osobnog imena kažnjeničkim brojem. - No, ljubav je neuništivi sastojak našega bića, ontološki mi smo ljubav, beskrajna čežnja i jedini razlog našega postojanja. Zato je Pokojnik složio jedinstvenu svoju oporučku pod naslovom **Moja Mitrovica**, knjigu od 150 stranica koju još nismo dotakli rukama, ali sadrži sve Lončarevićeve nade, uvjerenja, drhtaje i nemire u prošlim i sadašnjim pogibeljnim trenucima, Srijema, zavičaja, Domovine. Bude li se reklo, da je knjiga zbornik Lončarevićevih članaka i rasprava, jamačno se ne će pogriješiti, ali s pripomenom da sve stranice svjedoče o dosljednosti, odlučnosti i postojanosti piševoj.

U zauzetosti za Hrvatsku i zavičajni Srijem Pokojnik je temperamentno, ponekad uzbudljivo, ali postojano i odlučno branio Istinu; u službi Pravde zalagao se uporno za dostojanstvo svakoga našeg čovjeka. U člancima rasutim u našim glasilima Maruliću, Kani, Glasu Koncila, u Subotičkoj Danici, Zatvoreniku ili brojnim drugim bio je uvijek u doslihu s vremenom, zauzimao se za slobodu riječi i ponašanje na skupovima (o. J. Andrić, u Srijemu, o Hrvatima u Ugarskoj). Rekoh: sutra i prekosutra kad nam oči budu čišće od isplakanih suza čitat ćemo brojne naslove Pokojnikovih članaka, prelistavat ćemo i osluškivati njegove riječi iz **Zova Srijema**. Potvrdit će se istina o prof. Lončareviću da je bio zaljubljenik zavičaja i Domovine; patnik koji nije kapitalizirao svoju patnju: svoje uzničke dane i nesigurnost na poslu.

No, dublje od zanesenjaka Pokojnik je shvaćao društvene promjene, spoznao je da svijet nije slika naslikana prije brojnih stoljeća, koja obješena visi na pozornici, ili možda u muzeju; znao je, naime, daje svijet u kojem živi mogućnost ponovnoga rađanja i nastajanja, da je svaki pisac dio svih koji teže za pobjedom čistoće i

ljubavi; navjestitelj je naslućene Budućnosti i Sreće. Čovjek je, naime, iznašaše ljubavi, stvoren za ljubav. Pisac je pak rijeka ljubavi koja natapa druge, suživotnike i supatnike, okreponi i utjehom. Čovjek nikako nije čežnja bez smisla, nego mu je smisao Dobrota, Vječnost koju vjernici imenuju Bogom. Svaka je umjetnina. Vječnost očima vidljiva u djelu, rukama dodirljiva; Bog je vidljiva ljepota u umjetnini, a svaka je ljepota čežnja pomalo tužna, sjetna, jer je u temelju svih stvari i rađanja gorčina i plač. To je kozmička tuga, sjeta svih stvorenja o kojoj govori apostol Pavao (Rim 8,22). No, stvorena i davana ljepota može otpočinuti u čovjeku, ako mu je srce smireno u Vječnosti.

Pokojnik kojega ispraćamo na put s kojega nema povratka, u zagrljaj Vječnosti svrstao se svojim životom i darovima na stranu poniženih i patnika, služio je Istini, zalagao se za Pravdu i Dostoianstvo; njegov uzbudljivi životni tijek teško će razumjeti tko nije protročao mitrovačkim sokacima i njegovu će domovinsku i zavičajnu ljubav teško razumjeti tko nije vlastitim rukama milovao srijemsку zemlju, vjekovnu hrvatsku grudu; za razumijevanje cijelokupnoga kulturnoga i spisateljskog rada prof. J. Lončarevića potrebno je voljeti Srijem i Bačku neutjive dijelove našega narodnog bića.

Po djedovskom običaju trebao bih na ispraćaju posuti Pokojnikov kovčeg zemljom, zavičajnom grudom. No, grude nema (političari su se poigrali njome), ali prijatelji i susavičajci sačuvat će spomen na plemenitog čovjeka prof. Jurja Lončarevića koji je nesobično služio drugima, općem dobru, u požrtvovnoj ljubavi prema našim ljudima na rubnim područjima naše narodne zajednice i života. A Gospodar života i smrti nagradit će Pokojnika očinskim zagrljajem u Vječnosti; bit će mu nagrada i udijeliti mu - **pokoj vječni**.

Zagreb, 28. listopada 1997.

Ante Sekulić

U SPOMEN

Dr. Ing. Josip Bukojević

Preminuo u petak, 24. listopada 1997.

u 80. godini života

Laka mu hrvatska gruda!

U SPOMEN

Jure Krešić

Preminuo 20. listopada 1997. u 82. godini

života

Laka mu hrvatska gruda!

U SPOMEN

Franko Brnčić

Preminuo 27. listopada 1997. u 88. godini

života

Laka mu hrvatska gruda!

U SPOMEN

Stijepo Bogdanović

Još jedan suborac iz naših redova pridružio se carstvu sjena. Izgubili smo prijatelja do kraja odanog svojoj prvoj ljubavi - Hrvatskoj.

S nama je

HDPZ PODRUŽNICA DUBROVNIK

Laka mu hrvatska gruda!

U SPOMEN

Matilda Bilović

Pridružena članica HDPZ-a podružnice

Karlovac

Laka mu hrvatska gruda!

POČIVALA U MIRU BOŽJEM!

U SPOMEN

Petar Knežević

Pokopan 28. listopada 1997. u Struga

Banska

Laka mu hrvatska gruda!

*Domovino, lijepa naša domovino, dogmo naše skepse, čežnjo našeg
ropstva, simbole naše duše, vezu naša s Bogom i čovječanstvom, jedina
dužnosti i najviši naš zakone, zipko i grobe, kruše naš svagdanji, slatko
mljeku jezika majčinoga, drevna kraljevina, o koju su se na skrletnoj
krpi kockali vjerolomnici kao za roba afrikanskoga, draga, sveta,
gažena, mučenička zemlja naša Hrvatska.*

A. G. Matoš

